

Enklare beslutsfattande i ekonomiska föreningar

Delbetänkande av Föreningslagsutredningen

Stockholm 2009

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2009:37

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2009

ISBN 978-91-38-23196-8
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 29 maj 2008 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Till särskild utredare förordnades hovrättspresidenten Sten Andersson. Övriga medverkande i utredningens arbete anges på nästa sida.

Utredningen, som har antagit namnet Föreningslagsutredningen, får härmed överlämna delbetänkandet *Enklare beslutsfattande i ekonomiska föreningar* (SOU 2009:37).

Övriga frågor som omfattas av utredningsuppdraget kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande i november 2010.

Sundsvall i april 2009

Sten Andersson

/Petra Sjölen Kruse

Förteckning över vilka som har deltagit i utredningens arbete

Särskild utredare

Hovrättspresidenten Sten Andersson, fr.o.m. den 15 augusti 2008

Parlamentarisk referensgrupp (samtliga fr.o.m. den 25 september 2008)

Jan Andersson (c)
Anti Avsan (m)
Birgit Erngren Wohlin (kd)
Lennart Fremling (fp)
Ingrid Landin (mp)
Inger Lundgren (v)
Fredrik Lundh (s)

Experter (samtliga fr.o.m den 15 augusti 2008)

Kanslirådet Linda Haggren, Finansdepartementet
Ämnesrådet Kent Ivarsson, Näringsdepartementet
Projektledaren Eva Johansson, Verket för näringslivsutveckling
Ämnesrådet Gabriella Johansson, Finansdepartementet
Företagsrådgivaren Eva Källander, Coompanion Kooperativ Utveckling
Verkställande direktören Göran Lindblå, OKQ8 ekonomisk förening
Konsulten Anders Mallmén
Rättssakkunnige Henrik Matz, Justitiedepartementet
Bolagsjuristen Johanna Sahlman, Bolagsverket
Förbundsjuristen Bo Thorstorp, Lantbrukarnas Riksförbund

Sekreterare

Hovrättsassessorn Petra Sjölen Kruse, fr.o.m. den 1 augusti 2008

Innehåll

Förkortningar	13
Sammanfattning	15
Författningsförslag	21
1 Inledning	83
1.1 Utredningens uppdrag och arbete	83
2 Allmän beskrivning av ekonomiska föreningar m.m.	85
2.1 Associationsformen i korthet	85
2.2 Övriga kooperativa föreningsformer	87
2.2.1 Bostadsrättsföreningar	87
2.2.2 Kooperativa hyresrättsföreningar.....	87
2.2.3 Sambruksföreningar	88
2.2.4 Kreditmarknadsföreningar.....	88
2.2.5 Andra föreningsformer	88
2.3 Tidigare reglering av ekonomiska föreningar i svensk rätt.....	89
2.4 Internationella jämförelser	90
2.4.1 Nordisk rätt	90
2.4.2 Annan europeisk rätt.....	91
2.4.3 EG-rätt	92
3 Regelförenklingar	93
3.1 Inledning.....	93

3.2	Något om begreppet regelförenkling.....	93
3.3	De ekonomiska föreningarnas administrativa kostnader.....	94
3.4	Behovet av lagreglering	95
3.5	Förenklingar på särskilda områden	97
3.5.1	Bildande av ekonomisk förening.....	97
3.5.2	Medlemsregistret.....	98
3.5.3	Föreningsstämman och ändring av stadgarna	98
3.5.4	Revision	99
3.5.5	Upplösning av ekonomiska föreningar.....	99
3.5.6	Andra förenklingsåtgärder	100
4	Stadgarna i en ekonomisk förening	101
4.1	Inledning.....	101
4.2	Gällande rätt	101
4.3	Bör lagens bestämmelser om stadgarnas innehåll ändras? ...	102
5	Formerna för föreningsstämman	105
5.1	Inledning.....	105
5.2	Gällande rätt	105
5.2.1	Allmänt om föreningsstämman.....	105
5.2.2	Medlemmarnas rättigheter vid föreningsstämman ...	106
5.2.3	Kallelse till föreningsstämma	107
5.2.4	Ombud och biträde.....	109
5.2.5	Närvarorätt för utomstående vid stämman.....	111
5.2.6	Genomförandet av föreningsstämman	111
5.2.7	Fullmäktigesystemet, röstning genom fullmakt samt poströstning	113
5.3	Vissa internationella jämförelser	116
5.3.1	Finsk rätt	116
5.3.2	Norsk rätt.....	117
5.3.3	Dansk rätt.....	117
5.3.4	EG-förordningen med stadga för europakooperativ	118
5.4	Överväganden och förslag	119

5.4.1	Allmänt om föreningsstämman och annan form av beslutsfattande	119
5.4.2	Medlemmarnas rättigheter vid föreningsstämman stärks.....	120
5.4.3	Kallelse till stämma; sätt, tid och innehåll.....	122
5.4.4	Utökad rätt till ombud och biträde	125
5.4.5	Särskild regel om närvarorätt för utomstående	128
5.4.6	Genomförandet av föreningsstämman.....	129
5.4.7	Fullmäktigesystemet, fullmaktsinsamling och poströstning	132
6	Användande av modern teknik	135
6.1	Inledning.....	135
6.2	Elektronisk kommunikation mellan föreningen och medlemmarna	135
6.2.1	Bakgrund	135
6.2.2	Översändande av kallelser och annan information med elektroniska hjälpmedel	137
6.2.3	Tillhandahållande av information på föreningens webbplats.....	140
6.3	Modern teknik vid föreningsstämma.....	141
6.3.1	Gällande rätt.....	141
6.3.2	Frågornas behandling avseende aktiebolag	142
6.3.3	Vissa internationella jämförelser.....	142
6.3.4	Överväganden och förslag.....	143
7	Ändring av stadgarna	147
7.1	Utredningens uppdrag.....	147
7.2	Gällande rätt	147
7.2.1	Allmänt om ändring av stadgar	147
7.2.2	Ändring av stadgarna beslutas av föreningsstämman	148
7.2.3	Majoritetskrav vid beslut om stadgeändring	149
7.2.4	Kallelse till stämma som ska besluta om stadgeändring	150
7.2.5	Utträdesrätt.....	151
7.2.6	Klander av beslut om stadgeändring.....	151

7.2.7	Registrering av stadgeändringar	151
7.3	Internationella jämförelser.....	152
7.3.1	Finsk rätt	152
7.3.2	Norsk rätt.....	153
7.3.3	Dansk rätt.....	154
7.3.4	EG-förordningen med stadga för europakooperativ	155
7.4	Överväganden och förslag	155
7.4.1	Allmänna utgångspunkter	155
7.4.2	Sättet för kallelse inför ändring av stadgarna	156
7.4.3	Innehållet i kallelsen	157
7.4.4	Tiden för kallelse.....	158
7.4.5	Tvåstämmokravet.....	159
7.4.6	Majoritetskrav; huvudregeln	161
7.4.7	Majoritetskrav i de fall där lagen i dag ställer krav på särskilt kvalificerad majoritet	162
7.4.8	Majoritetskrav; bör ytterligare slag av stadgeändringar omfattas av krav på enhällighet?	165
7.4.9	Utträdesrätt efter stadgeändring.....	168
7.4.10	Registrering av stadgeändringar	169
7.4.11	Klander av föreningsstämmans beslut	173
8	Likvidation och annan upplösning	175
8.1	Inledning.....	175
8.2	Gällande rätt	175
8.2.1	Majoritetskrav vid beslut om frivillig likvidation.....	176
8.2.2	Förfarandet vid likvidation.....	176
8.2.3	Avregistrering enligt 11 kap. 18 § föreningslagen.....	177
8.3	Tidigare överväganden om förenklade avvecklingsförfaranden	178
8.4	Internationella jämförelser.....	179
8.4.1	Finsk rätt	179
8.4.2	Norsk rätt.....	180
8.4.3	Dansk rätt.....	181
8.4.4	EU- förordningen med stadga om europakooperativ	182

8.5	Överväganden och förslag	183
8.5.1	Enklare att besluta om frivillig likvidation.....	183
8.5.2	Kallelse på okända borgenärer vid likvidation	185
8.5.3	Ett förenklat avvecklingsförfarande	186
8.5.4	Närmare om utformningen av ett nytt avvecklingsförfarande	187
8.6	Förfarandet vid fusion	195
8.6.1	Gällande rätt.....	195
8.6.2	Stämmans godkännande av fusionsplanen	196
9	Ansvaret för vissa myndighetsbeslut	199
9.1	Länsstyrelsernas uppgifter enligt föreningslagen.....	199
9.2	Övervägandena i Ds 2007:28.....	202
9.3	Bolagsverket övertar länsstyrelsernas uppgifter enligt föreningslagen	203
9.4	Närmare om Bolagsverkets handläggning.....	204
10	Frågor om styrelsen i en ekonomisk förening	207
10.1	Antalet styrelseledamöter.....	207
10.1.1	Gällande rätt.....	207
10.1.2	Internationella jämförelser.....	208
10.1.3	Bör det införas en flexiblare reglering av antalet styrelseledamöter?	208
10.2	Bosättningskrav.....	210
10.2.1	Gällande rätt.....	210
10.2.2	Bakgrunden till och skälen bakom dagens bosättningskrav.....	210
10.2.3	Bosättningskraven bör tas bort.....	212
11	Regleringen för övriga kooperativa företagsformer	215
11.1	Bostadsrättsföreningar.....	215
11.1.1	Gällande rätt.....	215
11.1.2	Utredningens överväganden	217
11.2	Kooperativa hyresrättsföreningar	219
11.2.1	Gällande rätt.....	219

11.2.2 Utredningens överväganden.....	220
11.3 Sambruksföreningar	221
11.3.1 Gällande rätt	221
11.3.2 Utredningens överväganden.....	222
11.4 Övrig lagstiftning	222
11.4.1 Kreditmarknadsföreningar	222
11.4.2 Europakooperativ.....	223
12 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	225
12.1 Tidpunkt för ikraftträdande	225
12.2 Behovet av övergångsbestämmelser	225
13 Förslagets konsekvenser	229
13.1 Inledning.....	229
13.2 Finansiella konsekvenser.....	229
13.2.1 Statsfinansiella konsekvenser	229
13.2.2 Finansiella effekter för företagen och enskilda	232
13.3 Konsekvenser för företagen.....	233
13.3.1 Berörda företag och vissa konsekvenser för dessa	233
13.3.2 Särskilt om konsekvenser för de administrativa kostnaderna	234
13.3.3 Konsekvenser för företagens konkurrensförhållanden	238
13.3.4 Konsekvenser för små företags villkor	238
13.4 Övriga konsekvenser.....	239
13.4.1 Konsekvenser för sysselsättningen i olika delar av landet.....	239
13.4.2 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	239
14 Författningskommentar	241
14.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar	241

14.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar	306
14.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1975:617) om sambruksföreningar	306
14.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer	307
14.5 Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)	307
14.6 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	311
14.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt.....	311
14.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse	315
14.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:595) om europakooperativ	315
Bilaga 1 Kommittédirektiv	317

Förkortningar

Dir.	Kommittédirektiv
Ds	Departementsserien
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
Föreningslagen	Lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar
LU	Lagutskottet
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv avd I
NJA II	Nytt Juridiskt Arkiv avd II
NNR	Näringslivets Regelnämnd
Nutek	Verket för näringslivsutveckling
Ot.prop.	Odelstingsproposition (i Norge)
Prop.	Proposition
RP	Regeringens proposition (i Finland)
RÅ	Regeringsrättens Årsbok
SBC	Sveriges BostadsrättsCentrum
SCB	Statistiska Centralbyrån
SFS	Svensk författningssamling
SKB	Stockholms Kooperativa Bostadsförening
Skr.	Regeringens skrivelse
SOU	Statens Offentliga Utredningar

Sammanfattning

En betydande del av företagandet i Sverige i dag sker i ekonomiska föreningar. Bestämmelser om ekonomiska föreningar finns framför allt i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (föreningslagen). Denna lag har nu varit i kraft i 20 år. De förhållanden som de ekonomiska föreningarna verkar under har sedan lagen trädde i kraft genomgått stora förändringar. Det har även skett förändringar inom associationsrätten i övrigt, främst genom tillkomsten av en ny lag för aktiebolag (aktiebolagslagen [2005:551]). Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att se över föreningslagen.

Utredningens uppdrag består av två delar. I den första delen, som redovisas i detta delbetänkande, ska utredningen se över frågor om ändring av stadgarna i en ekonomisk förening och frågor om formerna för föreningsstämman. Utredningen ska även lämna förslag som syftar till att minska föreningarnas administrativa kostnader.

Den andra delen av uppdraget innebär en vidare översyn av föreningslagen, där utredningen ska ta upp flera frågor av mer grundläggande betydelse för associationsformen ekonomisk förening. Utredningens överväganden i den delen kommer att redovisas i ett slutbetänkande i november 2010.

I det följande sammanfattar utredningen de viktigaste förslagen i delbetänkandet.

Föreningsstämman (avsnitt 5)

Utredningen föreslår att det införs ett nytt 7 kap. i föreningslagen i vilket frågor om föreningsstämma regleras. Många av bestämmelserna i det föreslagna kapitlet motsvarar i sak de nuvarande, men i vissa avseende föreslår utredningen ändrade eller nya bestämmelser.

Det föreslås en ny bestämmelse om att medlemmarna alltid ska ha rätt att vara närvarande vid föreningsstämma och få yttra sig och

rösta vid denna. Medlemmarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet föreslås stärkas genom en utvidgad rätt att utse valfritt ombud och biträde till stämman. Enligt förslaget ska ett ombud som huvudregel kunna företräda fler medlemmar än i dag.

Bestämmelserna om tid för kallelse till föreningsstämma anpassas till motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen. Syftet är bl.a. att ge medlemmarna bättre möjligheter att på ett fullgott sätt förbereda sig inför stämman.

Utredningen föreslår en ny bestämmelse som reglerar föreningsstämmans möjligheter att tillåta att utomstående närvarar vid stämman. Utredningen föreslår också en bestämmelse om att föreningsstämman som huvudregel ska hållas på lämplig plats inom den kommun där styrelsen ska ha sitt säte.

Bestämmelserna om s.k. fullmäktige förtydligas och anpassas till rådande föreningspraxis.

I lagtekniskt hänseende innebär förslaget att bestämmelserna delas upp på flera paragrafer och att tydliga rubriker införs. Lagspråket har moderniserats och anpassats till motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen.

Modern teknik (avsnitt 6)

Utredningen har gjort bedömningen att redan nuvarande bestämmelser tillåter användning av modern teknik vid beslutsfattande inom en ekonomisk förening. Det är t.ex. möjligt att genomföra en föreningsstämma där några av medlemmarna närvarar på distans genom modern kommunikationsteknik. Utredningen har funnit att de närmare formerna för sådant distansdeltagande inte bör lagregleras. Utredningen har bedömt att det inte bör införas regler som medger att föreningsstämma kan hållas *enbart* genom elektronisk uppkoppling mellan medlemmarna, s.k. föreningsstämma on-line.

Enligt utredningens bedömning tillåter redan nuvarande regler att omröstningen vid stämman sker med användande av elektroniska hjälpmedel. Inte heller detta bör enligt utredningen regleras närmare i lagen.

Utredningen har också sett över möjligheterna att använda modern teknik vid kommunikationen mellan föreningen och dess medlemmar. Utredningen lämnar förslag som innebär att en ekonomisk förening kan översända kallelser och annan information till

medlemmarna med elektroniska hjälpmedel, exempelvis e-post eller fax, även i sådana fall där lagen föreskriver att informationen ska skickas i sedvanlig skriftlig form. En av förutsättningarna för att ett sådant elektroniskt förfarande ska få tillämpas är att den enskilde medlemmen har samtyckt till att få informationen på detta sätt. Vidare lämnar utredningen förslag som innebär att en ekonomisk förening i viss utsträckning ska kunna använda sig av sin webbplats för att tillhandahålla medlemmarna sådan information som medlemmarna hittills har kunnat kräva att få sig tillsänt med posten.

Ändring av stadgarna (avsnitt 7)

Föreningslagens nuvarande regler om stadgeändring innebär att i de flesta fall måste beslut om ändringar av stadgarna fattas på *två* föreningsstämmor. Stadgarna kan även ändras genom beslut på *en* stämma men då endast under förutsättning att beslutet biträds av samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen.

Ett system med beslut på två stämmor innebär kostnader för föreningarna och det tar också tid. Utredningen föreslår därför att det i fortsättningen ska vara möjligt att – även om inte alla medlemmar är ense – fatta beslut om stadgeändringar på en stämma. Den enskilda föreningen ska dock kunna välja att behålla ett tvåstämmoförfarande genom stadgebestämmelser om detta. Vidare föreslår utredningen att systemet med beslut på två stämmor ska behållas för bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar (avsnitt 11).

För att ett beslut om stadgeändring ska vara giltigt krävs det i dag normalt att beslutet på den andra stämma där frågan behandlas biträds av minst två tredjedelar av de röstande. I vissa fall krävs tre fjärdedelars majoritet och i ytterligare andra fall fordras att samtliga röstande biträder beslutet. Utredningen föreslår att beslut om ändring av stadgarna som huvudregel ska kunna fattas med två tredjedelars majoritet av de röstande på föreningsstämman. Detta får framför allt betydelse för beslut som innebär att en medlems skyldighet att betala insatser eller avgifter till föreningen ökar och beslut som innebär att medlemmens rätt till årsvinst inskränks. I dessa fall innebär utredningens förslag en sänkning av majoritetskravet från tre fjärdedelars majoritet till två tredjedelars majoritet. Utredningen förordar att det liksom hittills ska krävas enhällighet bland samtliga röstande på stämman, när beslutet innebär att en

medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid föreningens upplösning inskränks. Detsamma gäller beslut som innebär att medlemmens rätt att gå ur föreningen försvåras eller att medlemmens rätt att få ut insats inskränks.

I dag har medlemmar som inte samtycker till vissa slag av stadgeändringar en ovillkorlig rätt att träda ut ur föreningen. Utredningen bedömer att denna utträdesrätt bör finnas kvar och gälla i samma situationer som i dag.

Enligt utredningens bedömning framstår regelverket kring registreringen av stadgeändringar i föreningsregistret som i huvudsak ändamålsenligt. I denna del föreslås därför inte annat än vissa mindre förordningsändringar.

Likvidation och annan upplösning (avsnitt 8)

Utredningen förslår bl.a. att beslut om frivillig likvidation som huvudregel ska kunna beslutas vid *en* föreningsstämma med två tredjedelars majoritet (i dag kräver ett majoritetsbeslut om likvidation normalt att frågan behandlas på *två* stämmor). Utredningen föreslår vidare att likvidationsförfarandet förenklas genom att tiden för kallelse på okända borgenärer förkortas från sex månader till två månader och genom att uppgiften att kalla på okända borgenärer flyttas från Kronofogdemyndigheten till Bolagsverket.

Utredningen lämnar även förslag om ett enklare upplösningsförfarande för ekonomiska föreningar. Förslaget innebär att en förening ska kunna upplösas genom att den efter anmälan avregistreras från föreningsregistret, s.k. upplösning utan föregående likvidation. För att ett sådant system inte ska missbrukas föreslås att föreningens styrelse och medlemmar ska få ett visst personligt betalningsansvar för föreningens eventuella skulder.

Även beslut om fusion underlättas genom utredningens förslag om att beslut om godkännande av fusionsplan som huvudregel ska kunna fattas på *en* stämma med två tredjedelars majoritet.

Förenklingar

De förslag som utredningen lämnar i fråga om användning av modern teknik i samband med föreningsstämma, enklare regler för beslutsfattande i fråga om ändring av stadgarna, likvidation och

fusion samt ett nytt enklare upplösningförfarande kan enligt utredningens bedömning förväntas leda till inte obetydliga förenklingar för de ekonomiska föreningarna. Utredningen har också lämnat andra förenklingsförslag. Bland dessa kan nämnas förslaget att de uppgifter som länsstyrelserna i dag har enligt föreningslagen – bl.a. att kalla till föreningsstämma i vissa fall och att utse medrevisorer och särskilda granskare – ska flyttas över till Bolagsverket (avsnitt 10). Förslaget innebär den praktiska förenklingen för föreningarna att ärenden av detta slag kommer att handläggas av samma myndighet som handlägger frågor om registrering.

De förslag som utredningen lämnar förväntas leda till minskade administrativa kostnader för de ekonomiska föreningarna.

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2010. De föreslagna övergångsbestämmelserna innebär dock bl.a. att redan bildade ekonomiska föreningar inte kommer att kunna tillämpa en del av de föreslagna nya bestämmelserna om ändring av stadgarna, likvidation och fusion förrän fr.o.m. den 1 juli 2011.

Författningsförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

dels att 7 kap. ska upphöra att gälla,¹

dels att 2 kap. 2 §, 3 kap. 4 och 5 §§, 4 kap. 1 §, 6 kap. 4 och 11 §§, 8 kap. 2, 3, 6, 9, 17 och 18 §§, 11 kap. 1, 10, 12, 14 och 15 §§, 12 kap. 8, 9, 18, 20 och 33 §§ samt 15 kap. 4 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken före 11 kap. 18 § ska lyda ”Upplösning genom föreningens passivitet”

dels att det i lagen ska införas ett nytt kapitel, 7 kap., sju nya paragrafer, 1 kap. 8 och 9 §§, 11 kap. 18 a–18 d §§ och 15 kap. 8 § samt närmast före 11 kap. 18 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

I de fall det är särskilt föreskrivet i denna lag och under de förutsättningar som anges i 9 § får en ekonomisk förening sända kallelser eller annan information till medlemmarna med elektroniska hjälpmedel även när det i lagen

¹ Senaste lydelse av
7 kap. 12 § 2008:3
7 kap. 14 § 2000:33
7 kap. 17 § 2008:3.

anges att skriftlig information ska skickas till medlemmarnas post-adress.

9 §

Föreningen får i fall som avses i 8 § skicka kallelser och annan information med elektroniska hjälpmedel endast om

1. föreningsstämman har beslutat om det,

2. föreningen har tillförlitliga rutiner för att identifiera mottagarna och tillförlitlig information om hur dessa kan nås, och

3. mottagaren efter en förfrågan som skickats med post har samtyckt till ett sådant förfarande.

En mottagare ska anses ha samtyckt till förfarandet, om han eller hon inte har motsatt sig användningen av elektroniska hjälpmedel inom den tid som har angetts i förfrågan enligt första stycket 3. Denna tid ska vara minst två veckor från det att förfrågan avsändes. Av förfrågan ska framgå att framtida information kan komma att lämnas med det eller de angivna slagen av elektroniskt hjälpmedel, om inte mottagaren uttryckligen motsätter sig detta.

Den som har samtyckt till att information lämnas med elektroniska hjälpmedel kan när som helst återta sitt samtycke.

2 kap.

2 §²

Föreningens stadgar *skall* ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse *skall* ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,

4. den insats med vilken varje medlem *skall* delta i föreningen, hur insatserna *skall* fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han är skyldig att delta med,

5. för det fall *att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma*, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,

6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem *skall* utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall *skall* ske,

7. för det fall *att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § skall finnas*, deras befogenhet, hur de *skall* utses och tiden för deras uppdrag,

8. inom vilken tid och hur föreningsstämma *skall* samman-

Föreningens stadgar *ska* ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse *ska* ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,

4. den insats med vilken varje medlem *ska* delta i föreningen, hur insatserna *ska* fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han *eller hon* är skyldig att delta med,

5. för det fall *det ska förekomma regelbundna avgifter till föreningen eller avgifter till föreningen som är beroende av särskilda avgiftsbeslut*; avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,

6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem *ska* utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall *ska* ske,

7. för det fall *medlemmarnas beslutanderätt helt eller delvis ska utövas av fullmäktige; i vilken utsträckning detta ska ske*, hur *fullmäktige ska* utses och tiden för deras uppdrag,

8. inom vilken tid och hur föreningsstämma *ska* samman-

² Senaste lydelse 2000:33.

kallas samt hur *andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,*

9. vilka ärenden som *skall förekomma* på ordinarie stämma,

10. vilken tid föreningens räkenskapsår *skall* omfatta,

11. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt *hur man skall förfara* med föreningens *behållna* tillgångar när föreningen upplöses, *samt*

12. för det fall *att* förlagsinsatser som avses i 5 kap. eller insatsemission som avses i 10 kap. 2 a § *skall förekomma*, vad som *skall* gälla för dessa.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Om föreningen *skall* ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078), *skall* detta anges i stadgarna. I så fall *skall* det i stadgarna också anges att den insats med vilken varje medlem *skall* delta i föreningen *skall* vara bestämd i euro.

Vid byte av redovisningsvaluta får ändring av uppgift som avses i första stycket 4 om insatsbelopp anstå till den första ordinarie föreningsstämman efter det att beslutet om byte av redovisningsvaluta fick verkan.

kallas samt hur *medlemmarna och fullmäktige ska få del av andra meddelanden,*

9. vilka ärenden som *ska tas upp* på ordinarie stämma,

10. vilken tid föreningens räkenskapsår *ska* omfatta,

11. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt *vad som ska göras* med föreningens *återstående* tillgångar när föreningen upplöses, *och*

12. för det fall *det ska förekomma* förlagsinsatser som avses i 5 kap. eller insatsemissioner som avses i 10 kap. 2 a §; vad som *ska* gälla för dessa.

Om föreningen *ska* ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078), *ska* detta anges i stadgarna. I så fall *ska* det i stadgarna också anges att den insats med vilken varje medlem *ska* delta i föreningen *ska* vara bestämd i euro.

3 kap.

4 §³

En medlem har rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen. I stadgarna får föreskrivas att en uppsägning ska göras skriftligen och att uppsägningshandlingen ska vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift.

I stadgarna får även föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registreringsmyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna om att uppsägning får göras först efter en viss tid gäller inte i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 20 §.

En medlem får uteslutas ur föreningen på sådan grund som anges i stadgarna. Föreningsstämman ska besluta om uteslutningen, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

5 §⁴

Avgång ur föreningen sker, utom i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 20 §, vid utgången av det räkenskapsår som slutar näst efter en månad eller den längre tid, högst sex månader, som har bestämts i stadgarna, sedan medlemmen har sagt upp sig till utträde eller uteslutits eller någon annan omständighet som föranlett avgången har inträffat.

En medlem som har uteslutits ur föreningen förlorar genast sin rätt att delta i överläggningar och beslut om föreningens angelägenheter.

I stadgarna får även föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registreringsmyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna om att uppsägning får göras först efter en viss tid gäller inte i fall som avses i 7 kap. 52 § och 12 kap. 20 §.

Avgång ur föreningen sker, utom i fall som avses i 7 kap. 52 § och 12 kap. 20 §, vid det räkenskapsårsskifte som infaller näst efter en månad eller den längre tid, högst sex månader, som har bestämts i stadgarna, sedan medlemmen har sagt upp sig till utträde eller uteslutits eller någon annan omständighet som föranlett avgången har inträffat.

En medlem som har uteslutits ur föreningen förlorar genast sin rätt enligt 7 kap. 2 § att närvara vid föreningsstämman och sin rätt att delta i beslut om föreningens angelägenheter.

³ Senaste lydelse 2008:3.

⁴ Senaste lydelse 2008:3.

4 kap.**1 §⁵**

En medlem som har avgått har rätt att sex månader efter avgången få ut sina inbetalda eller genom insatsemission tillgodoförda medlemsinsatser. Beloppet får dock inte överstiga vad som belöper på honom eller henne i förhållande till övriga medlemmar av föreningens egna kapital enligt den balansräkning som hänför sig till tiden för avgången. Vid beräkningen av föreningens egna kapital ska bortses från reservfonden, uppskrivningsfonden och förlagsinsatserna. I en kreditmarknadsförening får utbetalningar av insatsbelopp dock ske tidigast sex månader efter medlemmens avgång och verkställas bara en gång per kvartal och efter Finansinspektionens tillstånd. Ett insatsbelopp i ett institut för elektroniska pengar får betalas ut bara när det kan ske med hänsyn till bestämmelserna i lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar.

Den avgångne har vidare rätt att i samma ordning som övriga medlemmar få ut vad som belöper på honom eller henne av beslutad vinstutdelning.

Går föreningen i likvidation inom sex månader från avgången eller meddelas inom samma tid beslut om att försätta föreningen i konkurs, ska den avgångnes rätt att få ut medlemsinsatser bedömas enligt grunderna för reglerna om skifte av föreningens tillgångar.

En medlems rätt enligt första–tredje styckena får begränsas i stadgarna. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket eller 12 kap. 20 §.

En medlems rätt enligt första–tredje styckena får begränsas i stadgarna. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 7 kap. 52 § eller 12 kap. 20 §.

I fall som avses i första stycket fjärde meningen ska Finansinspektionen ge tillstånd till utbetalning, om inte kreditmarknadsföreningens förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras.

6 kap.**4 §⁶**

Verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller

Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att det-

⁵ Senaste lydelse 2008:3.

⁶ Senaste lydelse 2008:15.

den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

samma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner.

En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

11 §⁷

Styrelsen företräder föreningen och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda föreningen och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. *Minst en av dem som bemyndigas att företräda föreningen och teckna dess firma skall vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter*

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda föreningen och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. *I fråga om den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör gäller vad som sägs i 4 och 10 §§ om verkställande direktör. Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda föreningen och teckna dess firma får utövas*

⁷ Senaste lydelse 1992:1242.

något annat. I övrigt gäller i fråga om den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör vad som sägs i 4 och 10 §§ om verkställande direktör. Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda föreningen och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i andra stycket.

Om föreningen inte har någon här i landet bosatt behörig ställföreträdare, *skall* styrelsen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på föreningens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Om föreningen inte har någon här i landet bosatt behörig ställföreträdare, *ska* styrelsen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på föreningens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

7 kap. Föreningsstämma

Utövande av medlemmarnas beslutanderätt i föreningen

1 § Föreningsmedlemmarna utövar sin rätt att besluta i föreningens angelägenheter vid föreningsstämman.

I föreningens stadgar får bestämmas att medlemmarnas beslutanderätt vid föreningsstämman i alla eller vissa angelägenheter ska utövas av särskilt utsedda representanter (*fullmäktige*). Av 2 kap. 2 § första stycket 7 framgår att det i så fall ska anges i stadgarna i vilken utsträckning detta ska ske. Bestämmelser om fullmäktige finns i övrigt i 40–46 §§.

Rätt att delta vid föreningsstämma

2 § En medlem har rätt att närvara, yttra sig och rösta vid föreningsstämman, om inte annat anges i denna lag.

I stadgarna får bestämmas att en medlem som har sagt upp sig till utträde ur föreningen inte har rätt att delta i föreningsstämman.

Av 3 kap. 5 § andra stycket framgår att en medlem som har utslutits ur föreningen omedelbart förlorar sin rätt enligt första stycket.

Medlems rösträtt

3 § Varje medlem har en röst, om inte annat har bestämts i stadgarna.

I stadgarna får bestämmas att en medlem får utöva sin rösträtt bara om vissa angivna villkor är uppfyllda.

Ombud vid föreningsstämma

4 § En medlem som inte är personligen närvarande vid föreningsstämman får utöva sin rätt vid stämman genom ett ombud. Rätten att anlita ombud får begränsas genom bestämmelser i stadgarna. En medlem har dock alltid rätt att anlita sin make, sin sambo, en annan medlem eller en ställföreträdare för en annan medlem som ombud.

Ombudet ska ha en skriftlig, daterad och av medlemmen undertecknad fullmakt. En fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet.

5 § Ett ombud får inte företräda fler än tre medlemmar, om inte annat har bestämts i stadgarna. I stadgarna får bestämmas att ett ombud får företräda endast en eller två medlemmar.

Biträde vid föreningsstämma

6 § En medlem eller ett ombud får ha med sig ett biträde vid föreningsstämman. Biträdet får yttra sig vid föreningsstämman.

Utomståendes närvaro vid föreningsstämma

7 § Föreningsstämman får besluta att den som inte är medlem ska ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid föreningsstämman. Ett sådant beslut är giltigt endast om det biträds av samtliga röstberättigade medlemmar som är närvarande vid föreningsstämman.

I stadgarna får bestämmas att den som inte är medlem ska ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid föreningsstämman även om något beslut som anges i första stycket inte fattas.

Ordinarie föreningsstämma

8 § Inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår ska medlemmarna hålla en ordinarie föreningsstämma där styrelsen ska lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen (*årsstämma*).

I en moderförening, som är skyldig att upprätta koncernredovisning, ska styrelsen vid årsstämman även lägga fram koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

9 § Vid årsstämman ska beslut fattas

1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderförening, som är skyldig att upprätta koncernredovisning, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,
2. om dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,
3. om ansvarsfrihet gentemot föreningen för styrelseledamöterna och den verkställande direktören, och
4. i andra ärenden som föreningsstämman enligt denna lag eller stadgarna ska behandla.

10 § I stadgarna får bestämmas att medlemmarna varje år ska hålla ytterligare en eller flera ordinarie föreningsstämmor.

Extra föreningsstämma

11 § Om styrelsen anser att det finns skäl att hålla föreningsstämma före nästa ordinarie föreningsstämma, ska den kalla till extra föreningsstämma.

Styrelsen ska även kalla till extra föreningsstämma, om en revisor i föreningen eller minst en tiondel av samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna skriftligen begär att en sådan stämma sammankallas för att behandla ett angivet ärende. Kallelse ska i så fall utfärdas inom två veckor från den dag då en sådan begäran kom in till föreningen.

Fortsatt föreningsstämma

12 § Vid en föreningsstämma får besluta att en fortsatt föreningsstämma ska hållas en senare dag.

Ett beslut i en fråga som avses i 9 § 1–3 ska skjutas upp till en fortsatt föreningsstämma, om föreningsstämman beslutar om det eller om minst en tiondel av samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen begär det. En sådan föreningsstämma ska hållas minst fyra veckor och högst åtta veckor därefter. Ytterligare uppskov är inte tillåtet.

Platsen för föreningsstämma

13 § Föreningsstämman ska hållas på lämplig plats inom den kommun där styrelsen har sitt säte. I stadgarna får dock bestämmas att stämman ska eller kan hållas

1. på annan i stadgarna angiven plats i Sverige, eller
2. på annan av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde i Sverige.

Om extraordinära omständigheter kräver det, får föreningsstämman hållas på annan plats än som anges i första stycket.

Medlems rätt att få ärende behandlat vid föreningsstämman

14 § En medlem har rätt att få ett ärende behandlat vid en föreningsstämma, om han eller hon begär det på det sätt och inom den tid som har bestämts i stadgarna. Saknar stadgarna sådana bestämmelser, har medlemmen rätt att få ärendet behandlat vid föreningsstämman om han eller hon skriftligen begär det hos styrelsen i sådan tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman.

En medlem som har uteslutits ur föreningen har inte rätt att få ärenden behandlade vid stämman även om han eller hon ännu inte har avgått ur föreningen.

Samman kallande av föreningsstämma

15 § Styrelsen kallar till föreningsstämma.

Om en stämma som ska hållas enligt denna lag, enligt stadgarna eller enligt ett stämmobeslut inte sammankallas på föreskrivet sätt, ska Bolagsverket efter ansökan genast kalla till föreningsstämma på sätt som anges i 16–21 §§. En ansökan kan göras av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor eller en röstberättigad. Föreningen ska ersätta kostnaden för kallelsen.

Om, i fall som avses i andra stycket, kallelse inte kan ske enligt bestämmelserna i 20 §, får Bolagsverket kalla på annat lämpligt sätt.

Tid för kallelse

Ordinarie föreningsstämma

16 § Kallelse till en ordinarie föreningsstämma ska utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före föreningsstämman.

I stadgarna får bestämmas att kallelse till en ordinarie föreningsstämma får utfärdas senare än vad som anges i första stycket, dock senast två veckor före föreningsstämman.

Extra föreningsstämma

17 § Kallelse till en extra föreningsstämma ska utfärdas tidigast sex veckor och senast två veckor före föreningsstämman.

I följande fall ska kallelse till en extra föreningsstämma dock utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före föreningsstämman, nämligen om föreningsstämman ska behandla

1. en fråga om ändring av stadgarna,
2. en fråga om likvidation enligt 11 kap. 1 §,
3. en fråga om upplösning utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a §, eller
4. en fråga om att föreningen ska gå upp i en annan juridisk person genom fusion.

I stadgarna får bestämmas att kallelse till sådan föreningsstämma som avses i andra stycket får utfärdas senare än vad som anges där, dock senast två veckor före föreningsstämman.

Fortsatt föreningsstämma

18 § Om en fortsatt föreningsstämma ska hållas fyra veckor eller senare räknat från och med föreningsstämmans första dag, ska det utfärdas en särskild kallelse till den fortsatta föreningsstämman. I så fall ska bestämmelserna i 17 § om tid för kallelse till en extra föreningsstämma tillämpas.

Kallelse när beslut ska fattas vid två föreningsstämmor

19 § Om det enligt lag eller föreningens stadgar krävs att ett föreningsstämmobeslut fattas vid två föreningsstämmor för att bli giltigt, får kallelse till den andra föreningsstämman inte utfärdas innan den första föreningsstämman har hållits. I kallelsen till den andra föreningsstämman ska styrelsen ange det beslut som den första föreningsstämman har fattat.

Kallelsesätt

20 § Medlemmarna ska kallas till föreningsstämman på det sätt som anges i stadgarna.

Skriftlig kallelse ska dock alltid skickas med post till varje medlem vars postadress är känd för föreningen, om

1. ordinarie föreningsstämma ska hållas på annan tid än som föreskrivs i stadgarna,

2. föreningsstämman ska behandla en fråga om en ändring av stadgarna som innebär

– att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas,

– att en medlems rätt till årsvinst inskränks,

– att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,

– att en medlems rätt att få ut insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § inskränks och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes, eller

– att en medlems rätt att gå ur föreningen försvåras och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes, eller

3. föreningsstämman ska ta ställning till om föreningen ska

– gå i likvidation,

– upplösas utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a §, eller

– gå upp i en annan juridisk person genom fusion.

I fall som avses i andra stycket får kallelse också ske med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§.

Kallelsens innehåll

21 § Kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för föreningsstämman. I kallelsen ska tydligt anges de ärenden som ska förekomma på föreningsstämman.

Om föreningsstämman ska behandla ett ärende om att föreningen ska gå i likvidation, upplösas utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a § eller gå upp i en annan juridisk person genom fusion, ska förslaget och grunden för detta anges i kallelsen.

Om ett ärende avser ändring av stadgarna, ska det huvudsakliga innehållet av förslaget till ändringen anges i kallelsen.

Tillhandahållande av handlingar inför föreningsstämman

22 § Styrelsen ska hålla redovisningshandlingar och revisionsberättelse eller kopior av dessa handlingar tillgängliga hos föreningen för medlemmar och innehavare av förlagsandelar under minst två veckor närmast före den ordinarie föreningsstämma som avses i 8 §.

Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin adress. Kopiorna ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Kopior behöver dock inte översändas, om handlingarna, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängliga på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.

23 § Om föreningsstämman ska ta ställning till ett förslag om ändring av stadgarna, ska det fullständiga förslaget hållas tillgängligt för

medlemmarna hos föreningen från tidpunkten för kallelsen fram till föreningsstämman.

En kopia av förslaget ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de medlemmar som begär det och uppger sin adress. Kopior ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Någon kopia behöver dock inte översändas, om förslaget, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängligt på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.

Fel i kallelse m.m.

24 § Om en bestämmelse i denna lag eller stadgarna som rör kallelse till föreningsstämma eller tillhandahållande av handlingar inte har följts i något ärende, får föreningsstämman inte besluta i ärendet utan samtycke av alla medlemmar som berörs av felet.

Föreningsstämman får dock även utan sådant samtycke avgöra ett ärende som inte har tagits upp i kallelse, om ärendet enligt lag eller stadgarna ska tas upp vid föreningsstämman eller omedelbart förleds av ett annat ärende som ska avgöras. Den får också besluta att en extra föreningsstämma ska sammankallas för att behandla ärendet.

Föreningsstämmans öppnande

25 § Föreningsstämman öppnas av styrelsens ordförande eller den som styrelsen har utsett. Om det i stadgarna har bestämts vem som ska öppna föreningsstämman eller vara dess ordförande, öppnas dock föreningsstämman av denne.

Röstlängd

26 § Vid föreningsstämman ska, om det behövs, upprättas en förteckning över närvarande medlemmar, ombud och biträden (röstlängd). Om medlemmarna har olika rösträtt, ska uppgift om medlemmarnas rösträtt lämnas i röstlängden.

Röstlängden ska upprättas av föreningsstämmans ordförande, om denne har valts av föreningsstämman utan omröstning. I annat fall ska röstlängden upprättas av den som har öppnat förenings-

stämman. Röstlängden ska godkännas av föreningsstämman. Den gäller till dess att föreningsstämman har beslutat att ändra den.

Om föreningsstämman skjuts upp till en senare dag än närmast följande vardag, ska en ny röstlängd upprättas om det behövs.

Hur föreningsstämmans ordförande utses

27 § Ordförande vid föreningsstämman ska utses av föreningsstämman, om annat inte har bestämts i stadgarna.

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Vilka upplysningar som ska lämnas

28 § Styrelsen och den verkställande direktören ska, om någon medlem begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentlig skada för föreningen, på föreningsstämman lämna upplysningar om

1. förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende på stämman, och
2. förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens ekonomiska situation.

Ingår föreningen i en koncern, avser upplysningsplikten även föreningens förhållande till andra koncernföretag. Om föreningen är moderförening avser upplysningsplikten också koncernredovisningen samt sådana förhållanden beträffande dotterföretag som avses i första stycket.

29 § Om en begärd upplysning kan lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga vid föreningsstämman, ska upplysningen inom två veckor därefter hållas tillgänglig i skriftlig form hos föreningen för medlemmarna samt sändas till varje medlem som har begärt upplysningen.

Upplysningar som kan medföra väsentlig skada för föreningen

30 § Om styrelsen finner att en upplysning som har begärts enligt 28 § inte kan lämnas till medlemmarna utan väsentlig skada för föreningen, ska den medlem som har begärt upplysningen omedelbart underrättas om det.

Styrelsen ska lämna upplysningen till föreningens revisorer, om medlemmen begär det inom två veckor från underrättelsen enligt första stycket. Upplysningen ska lämnas till revisorerna inom två veckor efter medlemmens begäran om det.

31 § Revisorerna ska inom två veckor efter det att den begärda upplysningen har lämnats till dem avge ett skriftligt yttrande till styrelsen. Av yttrandet ska det framgå om den begärda upplysningen enligt revisorernas mening borde ha föranlett någon ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderförening, koncernrevisionsberättelsen, eller på annat sätt ger anledning till erinran. Om så är fallet, ska ändringen eller erinran anges i yttrandet.

Styrelsen ska hålla revisorernas yttrande tillgängligt för medlemmarna hos föreningen och sända en kopia av det till varje medlem som har begärt upplysningen.

Majoritetskrav vid andra beslut än val

32 § I ärenden som inte avser val utgörs föreningsstämmans beslut av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Vid lika röstetal gäller i stället att ordföranden har utslagsröst.

Första stycket gäller inte, om annat följer av denna lag eller har bestämts i stadgarna. I fråga om vissa beslut får det dock i stadgarna endast bestämmas villkor som går längre än vad som anges i denna lag, nämligen beslut enligt

34 och 35 §§ om ändring av stadgarna,

11 kap. 1 § om likvidation,

11 kap. 18 a § om upplösning utan föregående likvidation, och

12 kap. 9 § om fusion.

Majoritetskrav vid val

33 § Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning, om inte föreningsstämman före valet beslutar annat.

Första stycket gäller inte om annat har bestämts i stadgarna.

Majoritetskrav vid ändring av stadgarna

34 § Ett beslut om ändring av stadgarna är giltigt om det har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande, om inte annat följer av 35 §. Av 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

35 § I följande fall är ett beslut om ändring av stadgarna giltigt endast om det har biträtts av samtliga röstande på föreningsstämman, nämligen om beslutet innebär att

1. en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,

2. en medlems rätt att få ut insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § inskränks och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes, eller

3. en medlems rätt att gå ur föreningen försvåras och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes.

Av 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Jäv

36 § En medlem får inte själv eller genom ombud rösta i fråga om

1. talan mot honom eller henne,
2. hans eller hennes befrielse från skadeståndsansvar eller annan förpliktelse gentemot föreningen, eller

3. talan eller befrielse som avses i 1 eller 2 och som gäller någon annan, om medlemmen i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot föreningens.

Bestämmelserna i första stycket om medlem gäller även ombud för medlem.

Generell inskränkning i föreningsstämmans beslutanderätt

37 § Föreningsstämman får inte fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem.

Stämmoprotokoll

38 § Ordföranden ska se till att det förs protokoll vid föreningsstämman.

I protokollet ska det antecknas dag och plats för föreningsstämman samt vilka beslut som föreningsstämman har fattat. Om ett beslut har fattats genom omröstning, ska i protokollet antecknas vad som har yrkats och utfallet av omröstningen. Har en röstlängd upprättats, ska denna tas in i eller läggas som en bilaga till protokollet.

Protokollet ska undertecknas av protokollföraren. Det ska justeras av ordföranden och minst en justeringsman som utses av föreningsstämman.

39 § Senast tre veckor efter stämman ska det justerade protokollet hållas tillgängligt hos föreningen för medlemmarna och innehavarna av förlagsandelar.

Protokollen ska förvaras på ett betryggande sätt.

Fullmäktige

Fullmäktiges uppgifter

40 § Om fullmäktige har utsetts, beslutar de i medlemmarnas ställe i den utsträckning som har bestämts i stadgarna.

Fullmäktigemöte

41 § Vad som sägs i denna lag om föreningsstämma gäller, om inte annat anges, även en föreningsstämma där medlemmarnas beslutanderätt utövas av fullmäktige (*fullmäktigemöte*).

Vid ett fullmäktigemöte ska ett beslut enligt 7 § om rätt för den som inte är medlem att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna fattas med tillämpning av 32 § första stycket.

Fullmäktiges mandattid

42 § Av 2 kap. 2 § första stycket 7 framgår att stadgarna ska innehålla bestämmelser om hur fullmäktige ska utses och tiden för deras uppdrag. Tiden för uppdraget får inte vara längre än tre år.

Vem som får utses till fullmäktige

43 § Om inte annat har bestämts i stadgarna, får till fullmäktige utses endast

1. den som är medlem i föreningen,
2. den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem, eller
3. om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna.

Suppleanter för fullmäktige

44 § För fullmäktige får utses suppleanter. Bestämmelserna i 42 och 43 §§ om fullmäktige gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Övriga bestämmelser om fullmäktige

45 § Vad som sägs i 1–39 §§ om föreningsmedlemmar gäller även fullmäktige. En fullmäktige får dock inte delta i ett fullmäktigemöte genom ombud. Han eller hon får inte heller anlita biträde vid sådant möte, om inte annat har bestämts i stadgarna eller beslutas vid mötet.

Medlemmarnas rättigheter om fullmäktige har utsetts

46 § Om inte annat har bestämts i stadgarna, har medlemmar som inte är fullmäktige inte rätt att delta vid ett fullmäktigemöte och ska inte heller kallas till ett sådant möte.

Medlemmarna har rätt att

1. få ärenden behandlade på fullmäktigemöte enligt 14 §,
2. ta del av handlingar inför ett fullmäktigemöte enligt 22 och 23 §§, och
3. ta del av protokoll från fullmäktigemöten enligt 39 § första stycket.

Om det vid ett fullmäktigemöte har fattats beslut i frågor som avses i 52 § eller i 12 kap. 20 §, ska medlemmarna underrättas om beslutet på det sätt som har bestämts i stadgarna.

Talan mot föreningsstämmobeslut

47 § Om ett beslut av föreningsstämman inte har kommit till i behörig ordning eller på annat sätt strider mot denna lag eller stadgarna, får en föreningsmedlem, en innehavare av förlagsandelar, styrelsen, en styrelseledamot eller den verkställande direktören föra talan mot föreningen vid allmän domstol om att beslutet ska upphävas eller ändras.

48 § Talan enligt 47 § ska väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad som sägs i första stycket, när

1. beslutet är sådant att det inte kan fattas ens med alla medlemmarnas samtycke,

2. samtycke till beslutet krävs av alla eller vissa medlemmar och något sådant samtycke inte har getts, eller

3. kallelse till föreningsstämman inte har skett eller de bestämmelser om kallelse som gäller för föreningen i väsentliga delar inte har följts.

I fråga om ett beslut att godkänna en fusionsplan som avser en gränsöverskridande fusion gäller, utöver vad som sägs i första stycket, att talan inte får väckas efter det att Bolagsverket eller allmän domstol genom ett beslut som har vunnit laga kraft har lämnat tillstånd till verkställande av fusionsplanen enligt 12 kap. 15 eller 16 §. Bestämmelserna i andra stycket ska inte tillämpas i fråga om en sådan fusion.

49 § Om föreningsstämmans beslut upphävs eller ändras genom dom, gäller domen även för de medlemmar och innehavare av förlagsandelar som inte har fört talan.

Domstolen får ändra föreningsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft.

Styrelsens talan mot föreningen

50 § Om styrelsen vill väcka talan mot föreningen, ska styrelsen sammankalla en föreningsstämma för val av ställföreträdare som ska föra föreningens talan i tvisten. Stämningen ska delges den valde ställföreträdaren.

Skiljeförfarande

51 § En föreskrift i stadgarna att en tvist mellan föreningen och styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en likvidator, en medlem, en innehavare av förlagsandel eller en röstberättigad som inte är medlem ska avgöras av en eller flera skiljemän har samma verkan som ett skiljeavtal.

Om styrelsen begär skiljemannaförfarande mot föreningen, ska 50 § tillämpas. Är det fråga om en klandertalan av styrelsen mot föreningsstämmans beslut är rätten till talan inte förlorad enligt 48 §, om styrelsen inom den klandertid som anges där har kallat till föreningsstämma enligt 50 §.

Verkan av beslut om stadgeändring mot medlem som inte har samtyckt till ändringen

52 § Ett beslut om ändring av stadgarna får inte tillämpas mot en medlem som inte har samtyckt till ändringen, om

1. beslutet innebär
 - a) att medlemmens rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,
 - b) att medlemmens rätt att få ut insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § inskränks,
 - c) att medlemmens rätt att gå ur föreningen försvåras,
 - d) att medlemmens förpliktelser att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas, eller
 - e) att medlemmens rätt till årsvinst inskränks, och
2. medlemmen säger upp sig till utträde inom en månad från det att beslutet fattades, eller om beslutet fattades av fullmäktige, från det att medlemmen underrättades om beslutet.

I ett sådant fall får medlemmen, oavsett vad som är bestämt i stadgarna, gå ur föreningen vid det räkenskapsårsskifte som infaller näst efter en månad efter uppsägningen. Vid utträdet har medlemmen de rättigheter som avgående medlemmar har enligt 4 kap. 1 § första och andra styckena.

Regeringens tillstånd till ändring av stadgarna

53 § Om det i stadgarna på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande har tagits in en bestämmelse enligt vilken en annan bestämmelse i stadgarna inte får ändras utan att regeringen har lämnat tillstånd till det, får inte heller den förstnämnda bestämmelsen ändras utan regeringens tillstånd.

Anmälan och verkställighet av beslut om stadgeändring

54 § Ett beslut om ändring av stadgarna ska genast anmälas för registrering i föreningsregistret och får inte verkställas förrän det har registrerats.

Verkställighet av beslut om stadgeändring som innebär lindrad insatsskyldighet

55 § Ett beslut som innebär att medlemsinsatsernas belopp sätts ned eller att medlemmarnas insatsskyldighet enligt stadgarna lindras på något annat sätt får inte verkställas förrän ett år har förflutit efter registreringen.

Byte av redovisningsvaluta

56 § Ett beslut om att införa eller ändra en sådan bestämmelse i stadgarna som avses i 2 kap. 2 § tredje stycket (beslut om byte av redovisningsvaluta) får verkan från och med det räkenskapsår som börjar efter det att beslutet om ändring av stadgarna har registrerats.

57 § Vid byte av redovisningsvaluta får ändring av uppgift som avses i 2 kap. 2 § först stycket 4 om insatsbelopp anstå till den första ordinarie föreningsstämman efter det att beslutet om byte av redovisningsvaluta fick verkan. Styrelsen ska senast till denna stämma lägga fram förslag om nödvändiga följdändringar av stadgarna avseende den insats med vilken varje medlem ska delta i föreningen.

8 kap.

2 §

Varje röstberättigad har rätt att föreslå att det hos *länsstyrelsen* påkallas att en revisor (medrevisor) utses att delta i revisionen tillsammans med de övriga revisorerna. Förslaget *skall* framställas på en föreningsstämma där revisorsval *skall* ske eller där förslaget enligt kallelsen till stämman *skall* behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de på stämman närvarande röstberättigade, *skall* styrelsen inom en vecka *göra framställning* hos *länsstyrelsen* om att en medrevisor utses. *Försummas* detta får varje röstberättigad göra sådan *framställning*. Medrevisorn *skall* tjänstgöra för tiden till och med ordinarie föreningsstämma under nästa räkenskapsår.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, *skall* styrelsen *senast* inom två månader *göra framställning* hos *länsstyrelsen* om att en medrevisor utses. *Försummas* detta får varje innehavare av en förlagsandel göra sådan *framställning*.

Varje röstberättigad har rätt att föreslå att det hos *Bolagsverket* påkallas att en revisor (medrevisor) utses att delta i revisionen tillsammans med de övriga revisorerna. Förslaget *ska* framställas på en föreningsstämma där revisorsval *ska* ske eller där förslaget enligt kallelsen till stämman *ska* behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de på stämman närvarande röstberättigade, *ska* styrelsen inom en vecka *ansöka* hos *Bolagsverket* om att en medrevisor utses. *Om styrelsen försummar* detta, får varje röstberättigad göra *en* sådan *ansökan*. Medrevisorn *ska* tjänstgöra för tiden till och med ordinarie föreningsstämma under nästa räkenskapsår.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, *ska* styrelsen inom två månader *ansöka* hos *Bolagsverket* om att en medrevisor utses. *Om styrelsen försummar* detta, får varje innehavare av en förlagsandel göra *en* sådan *ansökan*.

3 §⁸

Revisorer som inte är auktoriserade eller godkända skall vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Vad som sagts nu gäller dock inte, om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorerna *skall* ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av föreningens verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Revisorerna *ska* ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av föreningens verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan utses även ett registrerat revisionsbolag. Bestämmelser om vem som kan vara huvudansvarig för revisionen och om underrättelseskyldighet finns i 17 § revisorslagen (2001:883). Bestämmelserna i 7 och 15 §§ i detta kapitel tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör utses minst en av moderföreningens revisorer, om det kan ske.

6 §

I fråga om andra föreningar än som avses i 5 § får *länsstyrelsen*, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor *skall* vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

I fråga om andra föreningar än som avses i 5 § får *Bolagsverket, efter ansökan och* om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor *ska* vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

⁸ Senast lydelse 2001:886.

Om det finns skäl till det, får *länsstyrelsen* samtidigt förordna en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor att med övriga revisorer delta i revisionen. Uppdragstiden för revisorn *skall* bestämmas så att uppdraget upphör när annan behörig revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning.

Innan *länsstyrelsen* meddelar beslut som avses i denna paragraf, *skall* föreningen *beredas* tillfälle att yttra sig.

Ansökan får göras av var och en som är beroende av att föreningen är föremål för kvalificerad revision.

Om det finns skäl till det, får *Bolagsverket* samtidigt förordna en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor att med övriga revisorer delta i revisionen. Uppdragstiden för revisorn *ska* bestämmas så att uppdraget upphör när annan behörig revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning.

Innan *Bolagsverket* meddelar beslut som avses i denna paragraf, *ska* föreningen *ges* tillfälle att yttra sig.

9 §

På *anmälan skall länsstyrelsen* förordna behörig revisor, om

1. någon auktoriserad revisor eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 5 § första–tredje styckena,

2. en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket, eller

3. en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

Var och en kan göra *anmälan* enligt första stycket. Styrelsen är skyldig att göra *anmälan*, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Har föreningsstämman underlåtit att på begäran enligt 5 §

På *ansökan ska Bolagsverket* förordna behörig revisor, om

1. någon auktoriserad revisor eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 5 § första–tredje styckena,

2. en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket, eller

3. en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

Var och en kan göra *en ansökan* enligt första stycket. Styrelsen är skyldig att göra *en ansökan*, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Har föreningsstämman underlåtit att på begäran enligt 5 §

fjärde stycket utse en auktoriserad eller godkänd revisor och gör någon röstberättigad inom en månad från stämman framställning till länsstyrelsen, skall denna förordna en sådan revisor.

Förordnande enligt denna paragraf *skall* meddelas efter det att föreningen har hörts och avse tid till dess att annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Vid förordnande på grund av att en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket *skall länsstyrelsen* entlediga den obehörige revisorn.

fjärde stycket utse en auktoriserad eller godkänd revisor, *ska Bolagsverket på ansökan av den som är röstberättigad i föreningen* förordna en sådan revisor. *Ansökan ska ges in till verket inom en månad från stämman.*

Förordnande enligt denna paragraf *ska* meddelas efter det att föreningen har hörts och avse tid till dess att annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Vid förordnande på grund av att en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket *ska Bolagsverket* entlediga den obehörige revisorn.

17 §

Varje röstberättigad kan väcka förslag om att *länsstyrelsen skall* utse granskare för särskild granskning av föreningens förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden i föreningen.

Förslaget *skall* framställas på en ordinarie föreningsstämma eller på en stämma där ärendet enligt kallelsen *skall* behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de närvarande röstberättigade, *skall* styrelsen inom en vecka *göra framställning* hos *länsstyrelsen* om att granskare *skall* utses. *Försummas* detta får varje röstberättigad göra sådan *framställning*.

Varje röstberättigad kan väcka förslag om att *Bolagsverket ska* utse granskare för särskild granskning av föreningens förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden i föreningen.

Förslaget *ska* framställas på en ordinarie föreningsstämma eller på en stämma där ärendet enligt kallelsen *ska* behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de närvarande röstberättigade, *ska* styrelsen inom en vecka *ansöka* hos *Bolagsverket* om att granskare *ska* utses. *Om styrelsen försummar* detta, får varje röstberättigad göra *en* sådan *ansökan*.

Länsstyrelsen får förordna en eller flera granskare.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att granskare utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, *skall* styrelsen senast inom två månader *göra framställning härom* hos *länsstyrelsen*. Försummas detta får varje innehavare av en förlagsandel göra sådan *framställning*. *Länsstyrelsen* får förordna en eller flera granskare.

Vad som sägs i 3 § första och tredje styckena, 4, 7, 11, 15 och 16 §§ samt 13 kap. 2 och 4–6 §§ om revisor tillämpas även i fråga om granskare.

Yttrande över granskningen *skall* avges till föreningsstämman. Yttrandet *skall hållas tillgängligt för och sändas till medlemmar och andra röstberättigade enligt 7 kap. 8 § fjärde stycket* samt läggas fram på stämman. På samma sätt *skall* yttrandet dessutom *hållas tillgängligt för och sändas till* innehavare av förlagsandelar, om granskaren har utsetts på begäran av en sådan innehavare.

Bolagsverket får förordna en eller flera granskare.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att granskare utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, *ska* styrelsen senast inom två månader *ansöka* hos *Bolagsverket om att granskare ska utses*. Om *styrelsen försummar* detta, får varje innehavare av en förlagsandel göra en sådan *ansökan*. *Bolagsverket* får förordna en eller flera granskare.

Vad som sägs i 3 § första och tredje styckena, 4, 7, 11, 15 och 16 §§ samt 13 kap. 2 och 4–6 §§ om revisor *ska* tillämpas även i fråga om granskare.

Yttrande över granskningen *ska* avges till föreningsstämman. Yttrandet *ska tillhandahållas medlemmar och andra röstberättigade enligt 7 kap. 22 § första och andra styckena* samt läggas fram på stämman. På samma sätt *ska* yttrandet dessutom *tillhandahållas* innehavare av förlagsandelar, om granskaren har utsetts på begäran av en sådan innehavare.

18 §⁹

En förening som enligt 5 § första eller tredje stycket eller

En förening som enligt 5 § första eller tredje stycket eller

⁹ Senaste lydelse 2006:868.

enligt *länsstyrelsens* beslut *skall* ha en auktoriserad eller en godkänd revisor, *skall* för registrering anmäla vem som har utsetts till revisor.

Anmälan *skall* innehålla uppgift om revisorns postadress. Om postadressen avviker från revisorns hemvist, *skall* även hemvistet anges. Anmälan *skall* vidare innehålla uppgift om revisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Är revisorn ett registrerat revisionsbolag, *skall* anmälan även innehålla uppgift om bolagets organisationsnummer och om vem som är huvudansvarig för revisionen.

Anmälan *skall* göras första gången genast efter det att skyldighet för föreningen att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor har uppkommit och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller *skall* anmälas för registrering. Om skyldigheten att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor enligt 5 § första eller tredje stycket eller 6 § första stycket upphör, *skall* detta anmälas senast när föreningen har valt en ny revisor.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.

enligt *Bolagsverkets* beslut *ska* ha en auktoriserad eller en godkänd revisor, *ska* för registrering anmäla vem som har utsetts till revisor.

Anmälan *ska* innehålla uppgift om revisorns postadress. Om postadressen avviker från revisorns hemvist, *ska* även hemvistet anges. Anmälan *ska* vidare innehålla uppgift om revisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Är revisorn ett registrerat revisionsbolag, *ska* anmälan även innehålla uppgift om bolagets organisationsnummer och om vem som är huvudansvarig för revisionen.

Anmälan *ska* göras första gången genast efter det att skyldighet för föreningen att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor har uppkommit och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller *ska* anmälas för registrering. Om skyldigheten att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor enligt 5 § första eller tredje stycket eller 6 § första stycket upphör, *ska* detta anmälas senast när föreningen har valt en ny revisor.

11 kap.**1 §¹⁰**

Föreningsstämman kan besluta att föreningen *skall* gå i likvidation.

Ett beslut om likvidation är giltigt *endast om samtliga röstberättigade har förenat sig om beslutet eller detta har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Längre gående villkor för att beslutet skall bli giltigt får föreskrivas i stadgarna. Beslutet om likvidation gäller omedelbart eller från och med den senare dag föreningsstämman bestämmer.*

Ett beslut om likvidation kan dock alltid fattas med enkel majoritet, om det finns grund för tvångslikvidation enligt 3, 4 eller 4 a §. Vid lika röstetal utgörs stämmans beslut av den mening som ordföranden biträder. Ett beslut om likvidation enligt detta stycke gäller omedelbart.

Beslutet om likvidation skall genom stämmans försorg genast anmälas för registrering.

Likvidatorerna skall genast söka kallelse på föreningens okända borgenärer.

Föreningsstämman kan besluta att föreningen *ska* gå i likvidation.

Ett beslut om likvidation är giltigt *om det har biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Av 7 kap. 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 3, 4 eller 4 a §, är dock ett beslut om likvidation alltid giltigt om det har biträts av medlemmar med mer än hälften av de avgivna rösterna. Uppkommer i ett sådant fall lika röstetal, har ordföranden utslagsröst.*

Ett beslut om likvidation gäller omedelbart eller från och med den senare dag som föreningsstämman bestämmer. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 3, 4, eller 4 a §, gäller beslutet alltid omedelbart.

Föreningsstämman ska vidta åtgärder för att beslutet om likvidation genast anmäls för registrering i föreningsregistret.

10 §

Likvidatorerna ska snarast efter det att de har tillträtt ansöka om kallelse på föreningens okända borgenärer enligt lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer.

¹⁰ Senaste lydelse 2003:865.

Vid kallelsen på föreningens okända borgenärer ska anmälningstiden enligt 5 § första stycket lagen om kallelse på okända borgenärer vara två månader.

12 §¹¹

Likvidatorerna *skall* för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som *skall* läggas fram på den ordinarie föreningsstämman för godkännande. I fråga om likvidatorernas redovisning och dess behandling på föreningsstämman *tillämpas inte* 7 kap. 4 § andra stycket 1 och 2 denna lag, 2 kap. 1 § andra stycket, 5 kap. 18–25 §§, 6 kap. 5 § årsredovisningslagen (1995:1554) eller 2 kap. 1 §, 5 kap. 2 § 3 och 6 kap 3 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

Likvidatorerna *ska* för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som *ska* läggas fram på den ordinarie föreningsstämman för godkännande. I fråga om likvidatorernas redovisning och dess behandling på föreningsstämman *ska följande bestämmelser inte tillämpas:*

7 kap. 9 § andra stycket 1 och 2 denna lag,

2 kap. 1 § andra stycket, 5 kap. 18–25 §§, 6 kap. 5 § årsredovisningslagen (1995:1554), samt

2 kap. 1 §, 5 kap. 2 § 3 och 6 kap 3 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

I balansräkningen tas det egna kapitalet upp i en post, varvid insatskapitalet anges inom linjen och i förekommande fall delas upp på medlemsinsatskapital och förlagsinsatskapital.

Ingen tillgång får tas upp till ett högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det värde som har tagits upp i balansräkningen eller om för en skuld eller en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den

Ingen tillgång får tas upp till ett högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det värde som har tagits upp i balansräkningen eller om för en skuld eller en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den

¹¹ Senaste lydelse 1998:1094.

redovisade skulden eller avsättningen, *skall* vid *tillgångs- eller skuld- eller avsättningsposten* det beräknade beloppet anges inom linjen.

redovisade skulden eller avsättningen, *ska* vid *tillgångs-, skuld- eller avsättningsposten* det beräknade beloppet anges inom linjen.

14 §

När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, *skall* de så snart det kan ske avge en slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Berättelsen *skall* även innehålla en redogörelse för skiftet. Till berättelsen *skall* fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna *skall* avlämnas till revisorerna. Dessa *skall* inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

Efter det att revisionsberättelsen har avlämnats till likvidatorerna *skall* dessa genast kalla föreningsmedlemmarna till en föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen *skall hållas tillgängliga och sändas till medlemmar och innehavare av förlagsandelar enligt bestämmelserna i 7 kap. 8 § fjärde stycket* samt läggas fram på stämman. *Föreskrifterna i 7 kap. 4 § andra stycket 3 och tredje stycket om beslut på föreningsstämma om ansvarsfrihet för*

När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, *ska* de så snart det kan ske avge en slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Berättelsen *ska* även innehålla en redogörelse för skiftet. Till berättelsen *ska* fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna *ska* avlämnas till revisorerna. Dessa *ska* inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

När revisionsberättelsen har avlämnats till likvidatorerna, *ska* dessa genast kalla föreningsmedlemmarna till en föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen *ska tillhandahållas medlemmar och innehavare av förlagsandelar enligt bestämmelserna i 7 kap. 22 § första och andra styckena* samt läggas fram på stämman.

Bestämmelserna i 7 kap. 9 § 3 och 12 § andra stycket om beslut på föreningsstämma om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna

styrelseledamöterna och verkställande direktören *skall* tillämpas på likvidatorerna.

och verkställande direktören *ska* tillämpas på likvidatorerna.

15 §

När likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, är föreningen upplöst. Detta förhållande *skall* genast anmälas för registrering.

En tiondel av samtliga röstberättigade kan dock begära hos likvidatorerna att en föreningsstämma inkallas för att behandla frågan huruvida talan *skall* väckas enligt 13 kap. 5 §. Därvid tillämpas 7 kap. 7 § *andra meningen*.

Om likvidatorerna finner att föreningen är på obestånd *och inte kan betala likvidationskostnaderna*, *skall* de ansöka om att föreningen försätts i konkurs.

När likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, är föreningen upplöst. Detta förhållande *ska* genast anmälas för registrering.

En tiondel av samtliga röstberättigade kan dock begära hos likvidatorerna att en föreningsstämma inkallas för att behandla frågan huruvida talan *ska* väckas enligt 13 kap. 5 §. Därvid *ska* 7 kap. 15 § *andra stycket* tillämpas.

Om likvidatorerna finner att föreningen är på obestånd, *ska* de ansöka om att föreningen försätts i konkurs.

Upplösning utan föregående likvidation

18 a §

Föreningsstämman kan besluta att föreningen ska upplösas utan föregående likvidation.

Ett sådant beslut är giltigt endast om samtliga medlemmar är ense om det samt styrelseledamöterna och, i förekommande fall, den verkställande direktören samtycker till beslutet.

18 b §

Ett beslut enligt 18 a § ska inom två månader från beslutet anmälas till registreringsmyndig-

heten för registrering.

Beslutet får inte registreras om

1. föreningen är skyldig att gå i likvidation enligt bestämmelserna i 11 kap. 4 § första stycket 1,

2. föreningen saknar sådan behörig styrelse som ska finnas enligt denna lag,

3. föreningen äger fast egendom eller innehar tomträtt, eller

4. det med fog kan antas

a.) att föreningen har obetalda skulder, eller

b.) att föreningen kommer att åläggas betalningsskyldighet för skatter eller socialavgifter.

18 c §

Frågan om upplösning enligt 18 a § faller, om

1. någon anmälan för registrering inte har skett inom föreskriven tid, eller

2. registreringsmyndigheten genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit en sådan anmälan eller har vägrat registrering av föreningens beslut.

18 d §

När föreningens beslut enligt 18 a § har registrerats gäller följande:

1. Föreningen är upplöst.

2. De som var medlemmar, styrelseledamöter och verkställande direktör i föreningen vid tidpunkten för beslutet enligt 18 a § ansvarar solidariskt för föreningens förpliktelser i den mån inte annat följer av andra stycket.

3. Föreningens tillgångar övergår till medlemmarna.

4. Medlemmarna träder i föreningens ställe in som parter i de avtal som föreningen har slutit med tredje man.

En medlem, som inte var styrelseledamot eller verkställande direktör vid tidpunkten för stämans beslut enligt 18 a § och inte heller efter denna tidpunkt har varit införd i föreningsregistret som sådan, svarar för föreningens förpliktelser endast i förhållande till sin del i föreningens insatskapital. Vid beräkningen av medlemmens del i insatskapitalet ska beaktas också obetalda insatser som har förfallit till betalning.

12 kap.

8¹²§

Styrelsen ska hålla fusionsplanen med bifogade handlingar tillgänglig för de röstberättigade, för föreningens medlemmar och innehavare av förlagsandelar under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas. Handlingarna ska hållas tillgängliga hos föreningen på den ort där styrelsen har sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och

Styrelsen ska hålla fusionsplanen med bifogade handlingar tillgänglig för de röstberättigade, för föreningens medlemmar och innehavare av förlagsandelar under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas. Handlingarna ska hållas tillgängliga hos föreningen på den ort där styrelsen har sitt säte.

Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar

¹² Senaste lydelse 2008:3.

uppgger sin *postadress*.

som begär det och uppgger sin *adress*. *Kopiorna ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Kopior behöver dock inte översändas, om handlingarna, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängliga på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.*

9 §¹³

Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av *nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande*. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av *minst två tredjedelar av de röstande*. Av 7 kap. 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Om någon av de stämmor som ska godkänna fusionsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om fusion.

18 §¹⁴

När en anmälan om fusion enligt 17 § registreras, inträder följande rättsverkningar.

1. Överlåtande förenings tillgångar och skulder med undantag för skadeståndsanspråk enligt 13 kap. 1–3 §§ som har samband med fusionen övergår till den övertagande föreningen.
2. Överlåtande förening upplöses.
3. Vid kombination: den övertagande föreningen anses bildad.
4. Medlemmarna i överlåtande förening blir medlemmar i den övertagande föreningen.

Trots bestämmelserna i första stycket kan en tiondel av

Trots bestämmelserna i första stycket kan en tiondel av

¹³ Senaste lydelse 2008:3.

¹⁴ Senaste lydelse 2008:3.

samtliga röstberättigade i en överlåtande förening hos styrelsen påkalla föreningsstämma för att behandla frågan huruvida talan ska väckas enligt 13 kap. 5 §. I så fall ska 7 kap. 7 § *andra mening- en* tillämpas.

Om stämman beslutar att väcka talan enligt andra stycket, ska den samtidigt förordna att föreningen ska träda i likvidation. Vid genomförandet av likvidationen ska 11 kap. tillämpas. Likvidatorerna behöver dock inte ansöka om kallelse på okända borgenärer.

samtliga röstberättigade i en överlåtande förening hos styrelsen påkalla föreningsstämma för att behandla frågan huruvida talan ska väckas enligt 13 kap. 5 §. I så fall ska 7 kap. 15 § *andra stycket* tillämpas.

20 §¹⁵

En medlem i en överlåtande förening som inte har samtyckt till fusionen får säga upp sig till utträde inom den tid och på de villkor som anges i 7 kap. 15 § *tredje stycket*.

En medlem i en överlåtande förening som inte har samtyckt till fusionen får säga upp sig till utträde inom den tid och på de villkor som anges i 7 kap. 52 §.

33 §¹⁶

Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i en förening som deltar i fusionen hålla fusionsplanen med bifogade handlingar och styrelsens redogörelse enligt 25 § tillgängliga för de röstberättigade, för föreningens medlemmar, för innehavare av förlagsandelar, för arbetstagarorganisationer som företräder arbetstagare hos föreningen och för arbetstagare som inte företräds av någon arbetstagarorganisation. Handlingarna ska, under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas, hållas tillgängliga

Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i en förening som deltar i fusionen hålla fusionsplanen med bifogade handlingar och styrelsens redogörelse enligt 25 § tillgängliga för de röstberättigade, för föreningens medlemmar, för innehavare av förlagsandelar, för arbetstagarorganisationer som företräder arbetstagare hos föreningen och för arbetstagare som inte företräds av någon arbetstagarorganisation. Handlingarna ska, under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas, hållas till-

¹⁵ Senaste lydelse 2008:3.

¹⁶ Senaste lydelse 2008:3.

hos föreningen på den ort där styrelsen ska ha sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin *postadress*.

gängliga hos föreningen på den ort där styrelsen ska ha sitt säte.

Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin *adress*. *Kopiorna ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Kopior behöver dock inte översändas, om handlingarna, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängliga på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.*

15 kap.

4 §¹⁷

Om en sökande vid anmälan för registrering inte har iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, ska han eller hon föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om registreringsmyndigheten finner att ett beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälaningen

1. inte har tillkommit i behörig ordning,
2. till sitt innehåll strider mot denna lag eller annan författning eller stadgarna, eller
3. i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.

Om sökanden inte rättar sig efter föreläggandet, ska anmälan skrivas av. En underrättelse om denna påföljd ska tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet har avgetts något hinder mot registrering och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, ska registrering vägras, om det inte finns anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte hinder mot registrering av ett beslut av före-

Bestämmelserna i första stycket utgör inte hinder mot registrering av ett beslut av före-

¹⁷ Senaste lydelse 2008:3.

ningsstämman, om rätten till talan mot beslutet har gått förlorad enligt 7 kap. 17 § *andra eller femte stycket*.

ningsstämman, om rätten till talan mot beslutet har gått förlorad enligt 7 kap. 48 § *första eller tredje stycket*.

Bestämmelserna i första och andra styckena ska även tillämpas om ett beslut som anmäls för registrering enligt bestämmelser i denna lag inte får registreras.

Registreringsmyndigheten ska genast skriftligen underrätta föreningen när registreringsmyndigheten fattar beslut enligt 11 kap. 18 §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 §.

6 §¹⁸

Myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 6 kap. 3 eller 4 §, 8 kap. 3–5 §§ eller 10 kap. 6 § femte stycket får överklagas till regeringen.

Ett beslut av registreringsmyndigheten som innebär att anmälan har skrivits av eller registrering har vägrats enligt 4 § andra stycket överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller ett beslut av registreringsmyndigheten som avses i 4 a §, 11 kap. 18 §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 § samt beslut i ett tillståndsärende enligt 12 kap. 11 § eller beslut att vägra utfärda intyg enligt 12 kap. 36 §.

Ett beslut av registreringsmyndigheten som innebär att anmälan har skrivits av eller registrering har vägrats enligt 4 § andra *eller fjärde* stycket överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller ett beslut av registreringsmyndigheten som avses i 4 a §, 11 kap. 18 *eller 18 b* §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 § samt beslut i ett tillståndsärende enligt 12 kap. 11 § eller beslut att vägra utfärda intyg enligt 12 kap. 36 §.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas i övriga fall hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller Skatteverkets beslut enligt 12 kap. 13 § om hinder mot verkställande av fusionsplan.

Bolagsverkets beslut i ärenden som avses i 7 kap. 15 § eller 8 kap. 2, 6, 9 eller 17 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller Skatteverkets beslut enligt 12 kap. 13 § om hinder mot verkställande av

¹⁸ Senaste lydelse 2008:3.

fusionsplan.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

8 §

Om Bolagsverket bifaller en ansökan enligt 7 kap. 15 §, 8 kap. 2, 6, 9 eller 17 §, ska föreningen ersätta sökanden för ansökningsavgiften.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.
 2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, ska i stället den nya bestämmelsen tillämpas.
 3. Vid registrering och verkställighet av föreningsstämmobeslut som har fattats före lagens ikraftträdande samt vid talan mot sådana beslut gäller äldre bestämmelser.
 4. I fråga om föreningar som har bildats före ikraftträdandet gäller, intill utgången av juni 2011, äldre bestämmelser i stället för följande bestämmelser i denna lag:
 - 7 kap. 4 § första stycket och 5 § om ombud,
 - 7 kap. 16 och 17 §§ om tid för kallelse till föreningsstämma,
 - 7 kap. 34 och 35 §§ om majoritetskrav vid ändring av stadgarna,
 - 11 kap. 1 § andra stycket om majoritetskrav vid beslut om likvidation, och
 - 12 kap. 9 § första stycket om majoritetskrav vid beslut om godkännande av fusionsplan.
 5. Fram till utgången av år 2011 får föreningsstämma, trots bestämmelserna i 7 kap. 13 §, hållas på en av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde.
 6. Om föreningsstämman före lagens ikraftträdande har fattat beslut om att skjuta upp en föreningsstämma, gäller äldre bestämmelser om tidpunkten för den fortsatta stämman.
 7. Om en förenings stadgar efter lagens ikraftträdande strider mot en bestämmelse i denna lag, ska styrelsen senast till föreningsstämma som hålls senast den 30 juni 2013 lägga fram förslag till ändring av stadgarna i överensstämmelse med bestämmelsen.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska ha följande lydelse.

17 §

Om ordinarie föreningsstämma som avses i 7 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar enligt föreskrift i stadgarna får hållas senare än som är tillåtet enligt nämnda lagrum, får föreningen fortsätta att tillämpa föreskriften. Stämman *skall* dock alltid hållas inom nio månader efter utgången av föregående räkenskapsår.

Om ordinarie föreningsstämma som avses i 7 kap. 8 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar enligt föreskrift i stadgarna får hållas senare än som är tillåtet enligt nämnda lagrum, får föreningen fortsätta att tillämpa föreskriften. Stämman *ska* dock alltid hållas inom nio månader efter utgången av föregående räkenskapsår.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1975:417) om sambruksföreningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksföreningar med följande undantag:

1. Avsteg får inte göras i stadgarna från bestämmelsen i 7 kap. 1 § första stycket att varje medlem har en röst.

2. Föreningsstämmans befogenheter får inte överlämnas åt särskilt valda fullmäktige.

3. Hänvisningen i 7 kap. 15 § till 4 kap. 1 § skall i stället avse 9 § denna lag.

13 §¹

Bestämmelserna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksföreningar med följande undantag:

1. Avsteg får inte göras i stadgarna från bestämmelsen i 7 kap. 3 § att varje medlem har en röst.

2. Medlemmarnas beslutanderätt i föreningens angelägenheter får inte utövas av särskilt utsedda fullmäktige.

3. Hänvisningarna i 7 kap. 20, 35 och 52 §§ till 4 kap. 1 § ska i stället avse 9 § denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

¹ Senaste lydelse 1987:671.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

Härigenom föreskrivs att 4 och 5 a §§ lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Ansökan om kallelse på okända borgenärer görs hos Kronofogdemyndigheten. Om gäldenären är ett aktiebolag görs dock ansökan hos Bolagsverket.

Sökanden *skall* bifoga en förteckning över gäldenärens kända borgenärer och såvitt möjligt ange deras adress.

Ansökan om kallelse på okända borgenärer görs hos Kronofogdemyndigheten. Om gäldenären är ett aktiebolag *eller en ekonomisk förening*, görs dock ansökan hos Bolagsverket.

Sökanden *ska* bifoga en förteckning över gäldenärens kända borgenärer och såvitt möjligt ange deras adress.

5 a §²

Vid överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut *tilllämpas* 18 kap. utsökningsbalken.

Ett beslut av Bolagsverket överklagas till tingsrätten på den ort där *bolaget* har sitt säte. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Vid överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut *ska* 18 kap. utsökningsbalken *tilllämpas*.

Ett beslut av Bolagsverket överklagas till tingsrätten på den ort där *bolagets eller föreningens styrelse* har sitt säte. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

¹ Senaste lydelse 2006:699.

² Senaste lydelse 2007:1280.

5 Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

Härigenom föreskrivs i fråga om bostadsrättslagen (1991:614) dels att 9 kap. 14, 16 29 och 30 §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 9 kap. 29 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

14 §

Bestämmelserna om föreningsstämman i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar för bostadsrättsföreningar med följande undantag:

1. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt har de endast en röst, om inte något annat bestämts i stadgarna.

2. Föreningsstämmans befo-
genheter får inte överlämnas åt
särskilt valda fullmäktige.

2. Medlemmarnas beslutande-
rätt i föreningens angelägenheter
får inte utövas av särskilt utsedda
fullmäktige.

3. Bestämmelserna i 23–25 §§
gäller i stället för 7 kap. 14 och
15 §§ lagen om ekonomiska
föreningar.

3. Bestämmelserna i 23–25 §§
gäller i stället för 7 kap. 34 och
35 §§ lagen om ekonomiska
föreningar.

16 §¹

För att ett beslut i en fråga
som anges i denna paragraf *skall*
vara giltigt krävs att det har fat-
tats på en föreningsstämma och
att följande bestämmelser har
iakttagits.

1. Om beslutet innebär änd-
ring av någon insats och medför
rubbning av det inbördes för-
hållandet mellan insatserna, *skall*
samtliga bostadsrättshavare som
berörs av ändringen ha gått med

För att ett beslut i en fråga
som anges i denna paragraf *ska*
vara giltigt krävs att det har fat-
tats på en föreningsstämma och
att följande bestämmelser har
iakttagits.

1. Om beslutet innebär änd-
ring av någon insats och medför
rubbning av det inbördes för-
hållandet mellan insatserna, *ska*
samtliga bostadsrättshavare som
berörs av ändringen ha gått med

¹ Senaste lydelse 2003:31.

på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de berörda bostadsrättshavarna har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

1 a. Om beslutet innebär en ökning av samtliga insatser utan att förhållandet mellan de inbördes insatserna rubbas, *skall* alla bostadsrättshavarna ha gått med på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden. Hyresnämnden *skall* godkänna beslutet om detta inte framstår som otillbörligt mot någon bostadsrättshavare.

2. Om beslutet innebär att en lägenhet som upplåtits med bostadsrätt kommer att förändras eller i sin helhet behöva tas i anspråk av föreningen med anledning av en om- eller tillbyggnad, *skall* bostadsrättshavaren ha gått med på beslutet. Om bostadsrättshavaren inte ger sitt samtycke till ändringen, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

3. Om beslutet innebär utvidgning av föreningens verksamhet, *skall* minst två tredjedelar av de röstande ha gått med

på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de berörda bostadsrättshavarna har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

1 a. Om beslutet innebär en ökning av samtliga insatser utan att förhållandet mellan de inbördes insatserna rubbas, *ska* alla bostadsrättshavarna ha gått med på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden. Hyresnämnden *ska* godkänna beslutet om detta inte framstår som otillbörligt mot någon bostadsrättshavare.

2. Om beslutet innebär att en lägenhet som upplåtits med bostadsrätt kommer att förändras eller i sin helhet behöva tas i anspråk av föreningen med anledning av en om- eller tillbyggnad, *ska* bostadsrättshavaren ha gått med på beslutet. Om bostadsrättshavaren inte ger sitt samtycke till ändringen, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

3. Om beslutet innebär utvidgning av föreningens verksamhet, *ska* minst två tredjedelar av de röstande ha gått med på

på beslutet.

4. Om beslutet innebär överlåtelse av ett hus som tillhör föreningen, i vilket det finns en eller flera lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt, *skall* beslutet ha fattats på det sätt som gäller för beslut om likvidation enligt 11 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Minst två tredjedelar av bostadsrättshavarna i det hus som *skall* överlätas *skall* dock alltid ha gått med på beslutet.

5. Om det i stadgarna finns ytterligare något villkor för att ett beslut enligt 1–4 *skall* vara giltigt, gäller även det.

Föreningen *skall* genast underätta den som har pant i bostadsrätten och som är känd för föreningen om ett beslut enligt första stycket 2 eller 4.

beslutet.

4. Om beslutet innebär överlåtelse av ett hus som tillhör föreningen, i vilket det finns en eller flera lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt, *ska* beslutet ha fattats på det sätt som gäller för beslut om likvidation enligt *bestämmelserna i 29 a §*. Minst två tredjedelar av bostadsrättshavarna i det hus som *ska* överlätas *ska* dock alltid ha gått med på beslutet.

5. Om det i stadgarna finns ytterligare något villkor för att ett beslut enligt 1–4 *ska* vara giltigt, gäller även det.

Föreningen *ska* genast underätta den som har pant i bostadsrätten och som är känd för föreningen om ett beslut enligt första stycket 2 eller 4.

29 §²

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar.

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall antalet föreningsmedlemmar går ned under ett lägsta antal, *skall* tillämpas i

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar. *Bestämmelserna i 29 a § gäller dock i stället för 11 kap. 1 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar.*

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall antalet föreningsmedlemmar går ned under ett lägsta antal, *ska* tillämpas i

² Senaste lydelse 1993:314.

fråga om en bostadsrättsförening, om antalet medlemmar eller antalet bostadsrättshavare går ned under tre. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt *skall* de härvid räknas endast som en bostadsrättshavare.

Vidare *skall* vad som i 11 kap. 12 § lagen om ekonomiska föreningar sägs om insatskapital i stället gälla insats och upplåtelseavgift i bostadsrättsföreningen.

fråga om en bostadsrättsförening, om antalet medlemmar eller antalet bostadsrättshavare går ned under tre. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt, *ska* de härvid räknas endast som en bostadsrättshavare.

Vidare *ska* vad som i 11 kap. 12 § lagen om ekonomiska föreningar sägs om insatskapital i stället gälla insats och upplåtelseavgift i bostadsrättsföreningen

29 a §

Ett beslut om likvidation är giltigt om det har biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman har gått med på beslutet. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 kap. 3, 4 eller 4 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, är dock ett beslut om likvidation alltid giltigt om det har biträtts av mer än hälften av de röstande. Uppkommer i ett sådant fall lika röstetal, har ordföranden utslagsröst.

30 §³

Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för bostadsrättsföreningar.

Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för bostadsrättsföreningar *med följande undantag.*

Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

³ Senaste lydelse 2008:4.

6 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)¹

dels att 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 2 kap. 36 §, och en ny rubrik närmast före 2 kap. 36 § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns definitioner av vissa begrepp samt förklaringar till hur vissa termer och uttryck används i denna lag. Det finns definitioner och förklaringar också i andra kapitel.

Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck samt förklaringar till hur vissa termer och uttryck används finns i nedan angivna paragrafer:

lantbruksenhet i 15 §

lantbruksenhet i 15 §

likvidation 36 §

Livförsäkringsföretag i 39 kap. 2 §

Livförsäkringsföretag i 39 kap. 2 §

Likvidation

36 §

Upplösning utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar räknas som likvidation.

Denna lag träder i kraft den 10 juni 2010 och tillämpas för första gången vid 2011 års taxering.

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

dels att 2 kap. 18, 19, 23 och 24 §§ samt rubriken närmast före 2 kap. 18 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 2 kap. 23 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

Beslut om ändring av *stadgoföreskrifter om hyran*

Beslut om ändring av *stadgarna*

18 §

I fråga om beslut att ändra *en sådan föreskrift i föreningens stadgar som avses i 4 § 1 gäller, i stället för vad som sägs i 7 kap. 14 § första stycket tredje meningen lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, att beslutet är giltigt om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman har biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande.*

I fråga om beslut att ändra *stadgarna i en kooperativ hyresrättsförening gäller följande i stället för vad som sägs i 7 kap. 34 och 35 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.*

Ett beslut om ändring av stadgarna i en kooperativ hyresrättsförening är giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen är ense om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman gått med på beslutet.

Om beslutet avser ändring av en sådan föreskrift i föreningens stadgar som avses i 4 § 1, fordras dock att minst tre fjärdedelar av de röstande på den senare stämman gått med på beslutet. Om beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks, krävs att samtliga röstande på den senare stämman har gått med på beslutet.

I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

19 §

Ett beslut om överlåtelse av ett hus som tillhör föreningen och där det finns en eller flera lägenheter som är upplåtna med kooperativ hyresrätt är giltigt endast om

1. det har fattats på det sätt som enligt 11 kap. 1 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller för beslut om likvidation, och

2. hyresgästerna i minst två tredjedelar av de lägenheter i huset som är upplåtna med kooperativ hyresrätt har gått med på beslutet.

Om det i föreningens stadgar finns ytterligare något villkor för att beslutet *skall* vara giltigt, gäller även det.

1. det har fattats på det sätt som enligt 23 a § gäller för beslut om likvidation, och

Om det i föreningens stadgar finns ytterligare något villkor för att beslutet *ska* vara giltigt, gäller även det.

23 §

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar.

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar. *Bestämmelserna i 23 a § gäller dock i stället för 11 kap. 1 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar.*

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall föreningens medlemmar går ned under ett lägsta antal *skall* tillämpas på en kooperativ hyresrättsförening, om antalet medlemmar går ned under tre.

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall föreningens medlemmar går ned under ett lägsta antal *ska* tillämpas på en kooperativ hyresrättsförening, om antalet medlemmar går ned under tre.

23 a §

Ett beslut om likvidation är giltigt om det har biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman har gått med på beslutet. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 kap. 3, 4 eller 4 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, är dock ett beslut om likvidation alltid giltigt om det har biträtts av mer än hälften av de röstande. Uppkommer i ett sådant fall lika röstetal, har ordföranden utslagsröst.

24 §¹

Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar.

Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar *med följande undantag.*

Ett föreningsstämmobeslut om

¹ Senaste lydelse 2008:5.

godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 7 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

7 §¹

Utöver vad som föreskrivs om upplysningsplikt i 7 kap. 11 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller att upplysningar får lämnas bara om det kan göras utan nämnvärd olägenhet för enskild.

Bestämmelserna i 7 kap. 11 § tredje stycket lagen om ekonomiska föreningar skall tillämpas också när styrelsen funnit att en upplysning som har begärts enligt 7 kap. 11 § första och andra styckena samma lag inte kan lämnas till medlem utan nämnvärd olägenhet för enskild.

Utöver vad som föreskrivs om upplysningsplikt i 7 kap. 28 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller att upplysningar får lämnas bara om det kan göras utan nämnvärd olägenhet för enskild.

Bestämmelserna i 7 kap. 30 och 31 §§ lagen om ekonomiska föreningar ska tillämpas också när styrelsen har funnit att en upplysning som har begärts enligt 7 kap. 28 och 29 §§ samma lag inte kan lämnas till medlem utan nämnvärd olägenhet för enskild.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

¹ Senaste lydelse 2004:444.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:595) om europakooperativ

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:595) om europakooperativ

dels att 21, 22, 36 och 40 §§ samt rubriken närmast före 36 § samma lag ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 36 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

I fråga om europakooperativ som har ett sådant förvaltnings-system som avses i artiklarna 37–41 i SCE-förordningen (dualistiskt organiserade europakooperativ) gäller följande.

Om inte annat följer av annan författning eller av SCE-förordningen, *skall* bestämmelserna i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter tillämpas på ledningsorganet eller dess ledamöter.

Vad som sägs om styrelsen eller dess ledamöter i följande bestämmelser i lagen om ekonomiska föreningar *skall* tillämpas på tillsynsorganet eller dess ledamöter:

6 kap. 1 § fjärde stycket om suppleanter,

6 kap. 2 § om förtida avgång,

6 kap. 4 § första och fjärde styckena om bosättningskrav och obehörighetsgrunder,

6 kap. 4 § andra stycket om krav på medlemskap,

6 kap. 5 § om anmälan av aktieinnehav,

6 kap. 8 § tredje stycket om protokoll,

6 kap. 9 § första stycket om beslutsunderlag och inträde av suppleant,

Om inte annat följer av annan författning eller av SCE-förordningen, *ska* bestämmelserna i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och andra författningar om styrelsen eller dess ledamöter tillämpas på ledningsorganet eller dess ledamöter.

Vad som sägs om styrelsen eller dess ledamöter i följande bestämmelser i lagen om ekonomiska föreningar *ska* tillämpas på tillsynsorganet eller dess ledamöter:

- 6 kap. 10 § om jäv,
 6 kap. 15 § om registrering,
 7 kap. 11 § om upplysnings-
 plikt mot föreningsstämman,
 7 kap. 17 § *första stycket* om
klander av föreningsstämmans
 beslut,
 7 kap. 18 § om *talán mot före-*
ningen och skiljeförfarande,
 8 kap. 7 § om revisorsjäv,
 8 kap. 11 § om tillhandahållande av upplysningar till revisorn,
 8 kap. 13 § första stycket om revisionsberättelsen,
 11 kap. 4 a § om tvångslikvidation,
 11 kap. 17 § andra och tredje styckena om styrelseval i samband
 med upphörande av likvidation,
 11 kap. 17 § fjärde stycket om styrelseval efter upphävande av
 likvidationsbeslut,
 13 kap. 1 och 4–6 §§ om skadestånd, och
 15 kap. 4 a § om avregistrering av ledamot.
 När 6 kap. 4 § lagen om eko-
 nomiska föreningar tillämpas på
 europakooperativ, *skall* bestäm-
 melserna i den paragrafens andra
 stycke inte gälla arbetstagar-
 representanter som har utsetts
 enligt lagen (2006:477) om
 arbetstagarinflytande i europa-
 kooperativ.
- 7 kap. 28–32 §§ om upplys-
 ningsplikt mot förenings-
 stämman,
 7 kap. 47 § om *talán mot*
föreningsstämmans beslut,
 7 kap. 50 om *talán mot före-*
ningen,
 7 kap. 51 §§ om *skiljeförfa-*
rande,
 När 6 kap. 4 § lagen om eko-
 nomiska föreningar tillämpas på
 europakooperativ, *ska* bestäm-
 melserna i den paragrafens andra
 stycke inte gälla arbetstagar-
 representanter som har utsetts
 enligt lagen (2006:477) om
 arbetstagarinflytande i europa-
 kooperativ.

22 §

Tillsynsorganet får besluta
 att dess medgivande krävs för
 vissa kategorier av beslut som
 ledningsorganet eller den verk-
 ställande direktören fattar. Till-
 synsorganet *skall* ge in ett sådant
 beslut till Bolagsverket för regi-
 strering. Beslutet gäller från tid-

Tillsynsorganet får besluta
 att dess medgivande krävs för
 vissa kategorier av beslut som
 ledningsorganet eller den verk-
 ställande direktören fattar. Till-
 synsorganet *ska* ge in ett sådant
 beslut till Bolagsverket för regi-
 strering. Beslutet gäller från tid-

punkten för registreringen.

Tillsynsorganet *skall* till varje föreningsstämma som *skall* pröva frågan om fastställelse av europakooperativets resultat- och balansräkningar avge ett yttrande över årsredovisningen samt ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning. I fråga om tillhållande av detta yttrande *skall* 7 kap. 8 § *fjärde stycket* lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Sammanställande av föreningsstämma genom *länsstyrelsens* försorg

punkten för registreringen.

Tillsynsorganet *ska* till varje föreningsstämma som *ska* pröva frågan om fastställelse av europakooperativets resultat- och balansräkningar avge ett yttrande över årsredovisningen samt ledningsorganets och den verkställande direktörens förvaltning. I fråga om tillhållande av detta yttrande *ska* 7 kap. 22 § *andra stycket* lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Sammanställande av föreningsstämma genom *Bolagsverkets* försorg

36 §

Om en föreningsstämma som *skall* hållas enligt SCE-förordningen, lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, stadgarna eller ett stämmobeslut inte sammankallas på angivet sätt, *skall länsstyrelsen i det län där lednings- eller förvaltningsorganet har sitt säte på anmälan* av en ledamot i förvaltningsorganet, ledningsorganet eller tillsynsorganet, den verkställande direktören, en revisor eller en föreningsmedlem genast på europakooperativets bekostnad sammankalla stämman.

Om en föreningsstämma som *ska* hållas enligt SCE-förordningen, lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, stadgarna eller ett stämmobeslut inte sammankallas på angivet sätt, *ska Bolagsverket på ansökan* av en ledamot i förvaltningsorganet, ledningsorganet eller tillsynsorganet, den verkställande direktören, en revisor eller en föreningsmedlem genast på europakooperativets bekostnad sammankalla stämman.

36 a §

Om Bolagsverket bifaller en ansökan enligt 36 § ska föreningen ersätta sökanden för ansök-

ningsavgiften.

40 §

Bolagsverkets beslut att avskriva en anmälan om registrering eller att vägra registrering får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från dagen för beslutet. Detsamma gäller verkets beslut i ett tillståndsärende enligt 16 §, verkets beslut om att vägra utfärda intyg enligt 8 eller 20 § samt verkets beslut enligt 39 §. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionens beslut i ett ärende enligt 6 eller 13 § och Skatteverkets beslut om hinder mot flyttning av säte enligt 16 a § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Länsstyrelsens beslut i ett ärende enligt 36 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. *Bolagsverkets* beslut i ett ärende enligt 36 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bolagsverkets beslut i ett ärende enligt 37 § får överklagas hos allmän domstol i den ort där lednings- eller förvaltningsorganet har sitt säte. Ett beslut enligt 37 § första stycket får överklagas inom tre veckor från den dag då europakooperativet fick del av beslutet. Ett beslut enligt 37 § andra stycket får överklagas inom tre veckor från dagen för beslutet.

Vid överklagande enligt fjärde stycket gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1987:978) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att i fråga om förordningen (1987:978) om ekonomiska föreningar

dels att 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas två nya paragrafer, 8 e och 16 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Vid en anmälan för registrering enligt 7 kap. 14 § *fjärde stycket* lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar av ett beslut om ändring av stadgarna för en ekonomisk förening som avses i den lagen, för en kooperativ hyresrättsförening eller för en sambruksförening eller för registrering enligt 9 kap. 25 § bostadsrättslagen (1991:614) av ett beslut om ändring av stadgarna för en bostadsrättsförening ska föreningen lämna in

1. en kopia av föreningsstämmans protokoll,
2. *två kopior* av stadgarna i deras nya lydelse.

I sådana fall som avses i 7 kap. 12 § *fjärde stycket* lagen om ekonomiska föreningar ska en anmälan för en ekonomisk förening som avses i den lagen eller en kooperativ hyresrättsförening innehålla en försäkran på heder och samvete av styrelsen att underrättelse enligt det sistnämnda lagrummet har ägt rum.

Vid en anmälan för registrering enligt 7 kap. 50 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar av ett beslut om ändring av stadgarna för en ekonomisk förening som avses i den lagen, för en kooperativ hyresrättsförening eller för en sambruksförening eller för registrering enligt 9 kap. 25 § bostadsrättslagen (1991:614) av ett beslut om ändring av stadgarna för en bostadsrättsförening ska föreningen lämna in

1. en kopia av föreningsstämmans protokoll,
2. *en kopia* av stadgarna i deras nya lydelse.

I sådana fall som avses i 7 kap. 46 § *tredje stycket* lagen om ekonomiska föreningar ska en anmälan för en ekonomisk förening som avses i den lagen eller en kooperativ hyresrättsförening innehålla en försäkran på heder och samvete av styrelsen att underrättelse enligt det sistnämnda lagrummet har ägt rum.

Vid anmälan för registrering enligt 9 kap. 18 a § bostadsrättslagen av ett beslut om nedläggning av samtliga insatser ska föreningen lämna in en kopia av föreningsstämmans protokoll.

Vid anmälan för registrering enligt 9 kap. 18 a § bostadsrättslagen av ett beslut om nedläggning av samtliga insatser ska föreningen lämna in en kopia av föreningsstämmans protokoll.

8 e §

Till föreningens anmälan enligt 11 kap. 18 b § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska fogas

1. en kopia av föreningsstämmans protokoll tillsammans med föreningens medlemsförteckning,

2. ett intyg från Kronofogdemyndigheten att föreningen saknar skuld i myndighetens utsöknings- och indrivningsdatabas,

3. ett intyg från Skatteverket att föreningen inte är betalningsskyldig för skatter eller socialavgifter och att det inte heller med fog kan antas att sådan betalningsskyldighet kommer att beslutas,

4. en försäkran på heder och samvete undertecknad av samtliga styrelseledamöter och, i förekommande fall, verkställande direktör om att alla föreningens skulder, förfallna och ännu inte förfallna, är betalda och

5. en försäkran på heder och samvete att föreningen inte äger fast egendom eller innehar tomt rätt.

16 b §

Om talan enligt 7 kap. 43 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar om att upphäva eller ändra ett sådant föreningsstämmobeslut som ska anmälas för registrering väcks vid allmän domstol, ska domstolen underrätta Bolagsverket, när

- 1. talan har väckts,*
- 2. det föreligger en dom eller ett slutligt beslut som har vunnit laga kraft, eller*
- 3. det genom beslut under rättegången har bestämts att ett föreningsstämmobeslut inte får verkställas.*

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

1 Inledning

1.1 Utredningens uppdrag och arbete

Genom beslut den 29 maj 2008 tillkallade regeringen en särskild utredare för att se över lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (föreningslagen) i syfte att förenkla för ekonomiska föreningar att driva sin verksamhet och att underlätta etablering av nya föreningar (dir. 2008:70), se *bilaga 1*. Utredningen har antagit namnet *Föreningslagsutredningen*.

Utredningsuppdraget består av två delar. I detta delbetänkande behandlas den första delen av uppdraget, vilket berör frågor om

- ändring av stadgarna,
- formerna för föreningsstämma och
- andra möjliga förenklingsåtgärder avseende administrativa bördor.

I den andra delen av uppdraget ska utredningen bl.a. se över definitionen av begreppet ”ekonomisk förening” samt frågor om medlemskap, återbetalning av insats, kapitalskydd, fusion och delning. Utredningen ska även överväga om möjligheterna för ekonomiska föreningar att bedriva sin verksamhet i delägda företag bör utvidgas och om det finns skäl att skapa ett flexiblare regelverk genom särskilda regler för olika slag av ekonomiska föreningar. Vidare ingår i uppdraget att göra en genomgripande språklig och redaktionell översyn av föreningslagen. I den mån det bedöms vara motiverat och utredningstiden medger det får utredaren ta upp även andra frågor som avser föreningslagens utformning och innehåll. Ett slutbetänkande i dessa delar ska enligt direktiven lämnas senast den 1 november 2010.

Utredningen inledde sitt arbete med den första delen av uppdraget i augusti 2008. Ett första sammanträde med experterna i utredningen hölls den 12 september 2008. Därefter har ytterligare tre sammanträden ägt rum. Utredaren och sekretariatet har även vid

två tillfällen sammanträtt med en parlamentarisk referensgrupp. Vidare har det hållits en hörning med en vidare krets av intressenter, bl.a. företrädare för näringslivet, olika intresseorganisationer och vissa statliga myndigheter har deltagit. Utredaren och sekretariatet har även haft ett möte med företrädare för Riksbyggen, HSB Riksförbund, Sveriges BostadsrättsCentrum (SBC) och Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB).

Samråd har också skett med Utredningen om ett enklare aktiebolag (Ju 2007:15).

Sekretariatet har haft kontakt med och inhämtat information från företrädare för Bolagsverket, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Statistiska Centralbyrån (SCB), Näringslivets Regelnämnd (NNR), Länsstyrelserna i Stockholms län, Skåne län och Västra Götalands län samt de danska och finska registreringsmyndigheterna.

I arbetet med beräkningen av förslagets påverkan på föreningarnas administrativa kostnader har sekretariatet fått viss hjälp av Verket för Näringslivsutveckling (Nutek).¹

Den särskilde utredaren och utredningens experter är ense om förslagen i betänkandet. Betänkandet är därför skrivet i vi-form.

¹ Den 1 april 2009 övergick Nuteks verksamhet till den nya myndigheten Tillväxtverket. I betänkandet används generellt begreppet Nutek, eftersom det är denna myndighet som har biträtt utredningen.

2 Allmän beskrivning av ekonomiska föreningar m.m.

2.1 Associationsformen i korthet

En ekonomisk förening är en sammanslutning av fysiska och/eller juridiska personer. Dessa är medlemmar i föreningen. Medlemmarna är både ägare av föreningen och deltagare i föreningens verksamhet. De har inte något personligt ansvar för föreningens skulder.

Enligt 1 kap. 1 § föreningslagen ska en ekonomisk förening ha till *ändamål* att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet. Den ekonomiska föreningen har alltså inte, till skillnad från aktiebolaget, till huvudsyfte att ge vinst till ägarna. Den ekonomiska nyttan för medlemmarna ligger främst i deras rätt att i vid mening utnyttja föreningens tjänster.¹ Detta hindrar dock inte att föreningens verksamhet bedrivs så att vinst uppstår och att vinstutdelning kan vara ett mycket viktigt led i beredandet av medlemsnytta.

Vidare uppställer föreningslagen ett krav på att medlemmarna ska *delta* i föreningens ekonomiska verksamhet på ett eller annat sätt. Kravet på deltagande i verksamheten brukar kallas *det kooperativa kravet*. Medlemmarna kan delta i verksamheten

1. som konsumenter eller andra användare,
2. som leverantörer,
3. med egen arbetsinsats,
4. genom att använda sig av föreningens tjänster, eller
5. på annat liknande sätt.

¹ Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 37.

Det är brukligt att dela upp de ekonomiska föreningarna i tre grupper – konsumentföreningar, producentföreningar och arbetskooperativa föreningar – beroende på hur den kooperativa verksamheten är utformad. En *konsumentförening* kännetecknas av att medlemmarna deltar i verksamheten som konsumenter eller annars som användare av föreningens varor eller tjänster. I en *producentförening* deltar medlemmarna genom att exempelvis leverera råvaror eller produkter till föreningen eller genom att köpa in varor eller tjänster från föreningen till sin egen näringsverksamhet. Medlemmarna i en *arbetskooperativ förening* deltar i verksamheten med sin egen arbetsinsats. Det ekonomiska främjandet för medlemmarna i de olika kooperativa formerna kan exempelvis bestå i lägre priser på inköpta varor, högre priser för levererade varor respektive möjlighet till försörjning.²

En ekonomisk förening är en *öppen* association, vilket innebär att antalet medlemmar inte är fastställt på förhand och att det kan variera med tiden. Föreningen måste dock alltid ha minst tre medlemmar. Medlemskapet är fritt och som huvudregel också öppet (se 3 kap. 1 § föreningslagen). Det är vidare personligt och kan inte överlåtas. Däremot kan de ekonomiska rättigheter som är knutna till själva andelen i föreningen, den s.k. andelsrätten, överlåtas.

En ekonomisk förening ska ha antagit stadgar, som reglerar vissa viktiga frågor. Föreningens stadgar ska bl.a. innehålla bestämmelser om föreningens namn (firma), ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art, medlemmarnas insatsskyldighet m.m.³

Medlemmarna bidrar till föreningens finansiering genom betalning av insatser. Lagen kräver att medlemmarna betalar insats men reglerar inte insatsens storlek. Föreningen kan därför genom bestämmelser i stadgarna själv bestämma vilket belopp insatsen ska uppgå till. Lagen reglerar inte heller på vilket sätt eller när insatsen ska betalas. Insatsskyldigheten kan alltså, beroende på vad som föreskrivs i föreningens stadgar, fullgöras i form av kontant betalning men också genom leverans av egendom eller genom egen arbetsinsats. Föreningen bestämmer också när insatsen ska erläggas; lagen kräver sålunda inte att medlemmarna betalar insatsen i samband med inträdet i föreningen. Tiden för inbetalning kan därför variera.

² Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 41.

³ Avsnitt 4 innehåller en mera utförlig beskrivning av vad som ska finnas i föreningens stadgar.

En ekonomisk förening får rättskapacitet och blir en juridisk person i och med att den registreras i föreningsregistret (se 1 kap. 2 § första och andra styckena föreningslagen). Föreningsregistret förs av Bolagsverket.

2.2 Övriga kooperativa föreningsformer

Lagen om ekonomiska föreningar reglerar de flesta kooperativa föreningsformer. Det finns dock speciallagstiftning inom vissa områden.

2.2.1 Bostadsrättsföreningar

En bostadsrättsförening är en särskild form av ekonomisk förening. Den har till ändamål att i föreningens hus upplåta lägenheter med bostadsrätt till föreningens medlemmar. Bostadsrätt är den rätt i föreningen som medlemmen har på grund av upplåtelsen. Lägenheterna kan vara såväl bostadslägenheter som lokaler.

Bostadsrättsföreningar regleras i bostadsrättslagen (1991:614). Bostadsrättslagen innehåller många regler som är specifika för denna föreningsform, exempelvis särskilda regler om upplåtelse av bostadsrätt, bostadsrättshavarens rättigheter och skyldigheter m.m. I vissa delar hänvisar dock lagen till de föreningsrättsliga regler som finns i föreningslagen, såsom när det gäller flertalet frågor om föreningens ledning, föreningsstämma, revision och likvidation.

2.2.2 Kooperativa hyresrättsföreningar

En kooperativ hyresrättsförening är en ekonomisk förening som har till ändamål att upplåta bostadslägenheter med hyresrätt till sina medlemmar. Karaktäristiskt för kooperativ hyresrätt är att hyresgästerna är medlemmar i föreningen och att det är föreningen som hyr ut lägenheterna (se prop. 2001/02:62 s. 37 f.). Upplåtelsen kan avse lägenheter i hus som föreningen äger (ägarmodellen) men den kan också avse lägenheter som föreningen hyr av husets ägare (hyresmodellen).

Föreningsrättsliga bestämmelser om denna föreningsform finns i 2 kap. lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt. I de flesta avseenden hänvisas till bestämmelserna i föreningslagen, exempelvis i frågor om

föreningens ledning, föreningsstämman, revision, likvidation och annan upplösning.

2.2.3 Sambruksföreningar

En sambruksförening har till huvudändamål att driva jordbruk eller trädgårdsnäring för medlemmarnas gemensamma räkning. Föreningen får även driva annan verksamhet under förutsättning att den andra verksamheten har samband med föreningens ändamål.

Sambruksföreningar regleras i lagen (1975:417) om sambruksföreningar. Denna lag innehåller vissa föreningsrättsliga bestämmelser men hänvisar även i betydande delar till föreningslagen, bl.a. när det gäller frågor om medlemskap, föreningens ledning, föreningsstämma, revision och likvidation.

2.2.4 Kreditmarknadsföreningar

En kreditmarknadsförening är en ekonomisk förening som har fått tillstånd av Finansinspektionen att bedriva finansieringsrörelse. För en sådan förening gäller bestämmelserna i föreningslagen, om inte annat följer av lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller är särskilt föreskrivet (se 12 kap. nämnda lag).

2.2.5 Andra föreningsformer

I lagen (1995:1570) om medlemsbanker regleras en föreningsform, *medlemsbank*, som har till ändamål att främja sina medlemmars ekonomiska intressen genom att driva bankverksamhet där medlemmarna deltar genom att använda bankens tjänster som insättare eller på annat sätt. Även *understödsföreningar*, som regleras i lagen (1972:262) om understödsföreningar, är en form av ekonomisk förening, avsedd för inbördes bistånd i form av kapital-, sjuk- eller pensionsförsäkring. Andra former av kooperativa sammanslutningar är *arbetslöshetsföreningar* enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor och *ömsesidiga försäkringsbolag* enligt försäkringsrörelselagen (1982:713).

Tabell 2.1 Antalet föreningar år 2008 enligt Bolagsverket och Företagsregistret

	Ekonomiska föreningar	Bostadsrättsföreningar	Kooperativa hyresrättsföreningar	Sambruksföreningar
Bolagsverket ⁴	11 852	25 988	76	11
Företagsregistret ⁵	6 631	15 027	15	uppgift saknas

2.3 Tidigare reglering av ekonomiska föreningar i svensk rätt

Sverige har sedan länge haft lagstiftning om ekonomiska föreningar. Nya föreningslagar har tillkommit vid fyra tillfällen, oftast i nära anslutning till nya aktiebolagslagar.

År 1895 fick Sverige sin första föreningslag, lagen (1895:66 s. 1) om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet (1895 års föreningslag). Den kooperativa företagsformen hade då funnits i Sverige sedan mitten av 1800-talet. 1895 års lag avsåg att reglera typiska kooperativa företag där den verksamhet som bedrevs i föreningen skulle vara accessorisk till medlemmarnas egen ekonomi. Handel med utomstående var förbjuden. Föreningarna kunde bedriva sin verksamhet med begränsat personligt ansvar för medlemmarna (mbpa) eller utan personligt ansvar för medlemmarna (upa).

År 1911 kom en ny lag om ekonomiska föreningar, lagen (1911:55) om ekonomiska föreningar (1911 års föreningslag). Den nya lagen innehöll en vid definition av ekonomisk förening. Förutom kooperativ verksamhet kunde en ekonomisk förening användas för såväl rent vinstdrivande verksamhet som näringsverksamhet med ideellt syfte. Lagen innehöll inte något krav på att medlemmarna skulle delta i verksamheten.

År 1951 var det åter dags för en ny lag om ekonomiska föreningar, lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar (1951 års föreningslag). Genom den lagen infördes en definition av ekonomisk förening som tydligare skilde den ekonomiska föreningen från aktiebolaget och den ideella föreningen. Så infördes bl.a. ett krav på att medlemmarna skulle delta i verksamheten på något sätt, exempelvis

⁴ Källa: Bolagsverkets register, antalet registrerade föreningar i september 2008.

⁵ Källa: SCB:s Företagsregister, antalet verksamma föreningar i november 2008. I Företagsregistret betraktas ett företag som verksamt om det är registrerat för mervärdesskatt eller är arbetsgivare eller är F-skatteregistrerat i mervärdesskattebefriad bransch. Det kan dock enligt uppgift från Företagsregistret finnas föreningar som, trots att de inte uppfyller dessa kriterier, är verksamma.

som konsumenter, producenter eller arbetstagare. Vidare fastslogs att det var medlemmarnas *ekonomiska* intressen och inte något annat som skulle främjas genom föreningens verksamhet.

Den nuvarande lagen, lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (föreningslagen), trädde i kraft den 1 januari 1988.

2.4 Internationella jämförelser

2.4.1 Nordisk rätt

I *Finland* har länge funnits lagregler om en finsk motsvarighet till ekonomiska föreningar, andelslag. Den nuvarande lagen om andelslag är från år 2001.⁶ Ett andelslag är en associationsform med varierande medlemsantal och utan personligt ansvar för medlemmarna. Ett andelslag ska bedriva ekonomisk verksamhet i avsikt att stödja medlemmarnas ekonomi eller näringsutövning genom att medlemmarna nyttjar andelslagets tjänster eller på annat sätt. I andelslagets stadgar får föreskrivas att andelslagets uppgift kan vara av ideell karaktär.

Den närmaste motsvarigheten till ekonomiska föreningar i *Norge* är s.k. samvirkeforetak. Det saknades länge lagstiftning angående denna associationsform, men sedan den 1 januari 2008 regleras den i en särskild lag.⁷ Ett samvirkeforetak är en sammanslutning som har till huvudändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom verksamhet i vilken de deltar som köpare, leverantörer eller på annat sätt. Associationsformen har alltså en tydlig kooperativ prägel. Utmärkande är även att företagets vinst ska stanna kvar i verksamheten eller fördelas mellan medlemmarna på grundval av deras andel i omsättningen och att medlemmarna har ett begränsat personligt ansvar för företagets skulder.

Den kooperativa företagsformen i *Danmark* benämns andels-selskab/andelsforening. Det finns dock ingen fullständig materiell lagstiftning för denna typ av företag. Det har vid två tillfällen – år 1909 och år 1986 – lagts fram förslag till en lag om andelsselskaber. Förslagen att lagreglera associationsformen har emellertid mött kritik och inget av dem har därför lett till lagstiftning. I loven om visse erhvervsdrivende virksomheder från år 1995 regleras dock

⁶ Lag om andelslag 28.12.2001/1488.

⁷ Lov 2007.06.29 nr 81: Lov om samvirkeforetak.

några frågor.⁸ Enligt den lagen måste bl.a. andelsselskaber registreras för att få rättskapacitet. Vidare innehåller lagen bestämmelser om bl.a. firma, likvidation, fusion och delning. Därutöver finns viss rättspraxis på området och frågor om andelsselskab regleras även i s.k. standardstadgar, framtagna av andelsselskabernas organisationer. Även om stadgarna inte är rättsligt bindande, har de en normativ effekt och kan på så vis skapa en viss sedvana.⁹

2.4.2 Annan europeisk rätt

I *Storbritannien* saknas särskild lagstiftning för den kooperativa företagsformen. Den närmaste motsvarigheten till kooperativ lagstiftning är the Industrial & Provident Societies Act 1965. Flertalet av de brittiska kooperativen är också registrerade enligt denna lag och får då benämningen Industrial & Provident Society (ISP). Kooperativ verksamhet kan också drivas i annan juridisk form, såsom ett kooperativt bolag i enlighet med the Companies Act 1985 eller som en sammanslutning enligt the Partnership Act.¹⁰

Tyskland har länge haft lagstiftning om den kooperativa associationsformen. Nu gällande lag antogs redan den 1 maj 1889 men har reviderats flera gånger, senast år 2006.¹¹

Den kooperativa företagsformen regleras i *Frankrike* genom en allmän lag om kooperativa företag från år 1947.¹² Även denna lag har ändrats ett flertal gånger. Lagen innehåller regler som är gemensamma för de olika kooperativa formerna. Vid sidan av den allmänna lagen om kooperativ finns flera särskilda lagar som reglerar kooperativ verksamhet inom enskilda sektorer, såsom producent- och arbetskooperativ, konsumentkooperativ och kreditkooperativ. Sedan år 2001 finns även lagstiftning om sociala kooperativ som har till syfte att tjäna allmänna intressen (*Société Coopératif d'Intérêt Collectif*).

⁸ Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder, Lovbekendtgørelse nr 651 af 15 juni 2006.

⁹ Se E. Hørlyck, *Dansk andelsret*, 3 udg., s. 37.

¹⁰ Se HM Treasury, *Review of the GB cooperative and credit union legislation: a consultation*, juni 2007 s. 6 och Rapport från the Higher Council for Co-operation, *Co-operative movements in the European Union*, DIES/30 januari 2001 s. 129.

¹¹ Gesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften.

¹² Loi n°47-1775 du 10 septembre 1947 portant statut de la coopération.

2.4.3 EG-rätt

Även inom EG-rätten finns viss lagstiftning om kooperativ samverkan. Genom EG-förordningen med stadga för europeiska kooperativa föreningar¹³ har det tillkommit en särskild associationsform, europakooperativ eller SCE-förening. Denna ger möjlighet för medlemmar från olika medlemsstater inom EU att tillsammans bedriva kooperativ verksamhet. Det är alltså fråga om en ”gränsöverskridande” associationsform. EG-förordningen har karaktär av ramlag och hänvisar i många avseenden till lagstiftningen i den medlemsstat där europakooperativet har sitt säte. För svensk del finns bestämmelser som kompletterar bestämmelserna i EG-förordningen i lagen (2006:595) om europakooperativ och förordningen (2006:922) om europakooperativ.

Enligt EG-förordningen ska det huvudsakliga ändamålet med europakooperativets verksamhet vara att tillgodose medlemmarnas behov eller främja deras ekonomiska och sociala verksamhet. Detta kan särskilt ske genom att föreningen ingår avtal med medlemmarna om tillhandahållande av varor eller tjänster eller om utförande av arbete inom ramen för kooperativets verksamhet.

I fråga om aktiebolag innehåller EG-rätten åtskilliga bolagsrättsliga direktiv som syftar till att harmonisera de nationella rättsordningarna. Medlemmarna är skyldiga att införliva direktiven i sin nationella aktiebolagsrättsliga lagstiftning. Några motsvarande EG-direktiv på föreningsrättens område finns inte. Nyligen har dock ett bolagsrättsligt direktiv om gränsöverskridande fusioner ansetts tillämpligt även på ekonomiska föreningar och föranlett ändringar i 12 kap. föreningslagen (se prop. 2007/08:15, s. 64 f.).

¹³ Rådets förordning (EG) nr 1435/2003 av den 22 juli 2003 om stadga för europeiska kooperativa föreningar.

3 Regelförenklingar

3.1 Inledning

Vi har enligt våra direktiv i uppdrag att se över föreningslagen i syfte att förenkla för ekonomiska föreningar att driva verksamhet och att underlätta etableringen av nya föreningar. Direktiven pekar ut ett antal frågor som ska ses över särskilt. Av dessa ska frågorna om användande av modern teknik vid föreningsstämma och stadgeändring behandlas i detta delbetänkande. Vidare har vi i uppdrag att lämna förslag till andra ändringar av regelverket som innebär förenklingar för de ekonomiska föreningarna. Våra överväganden avseende förenklingsåtgärder i den del som avser föreningarnas administrativa bördor ska enligt direktivet redovisas i detta delbetänkande.

I arbetet med att identifiera möjliga förenklingar har vi haft flera kontakter med företrädare för de kooperativa företagen och med andra intressenter. I utredningens expertgrupp finns sålunda representanter för lantbrukskooperationen, detaljhandels- och oljekooperationen och nyföretagarkooperationen. En vidare grupp av intressenter har fått möjlighet att lämna synpunkter och förslag till förenklade regler i samband med den hörning som vi har anordnat. Ett särskilt möte har hållits med företrädare för bostadskooperationen. Vi har även haft kontakter med Näringslivets Regelnämnd.

3.2 Något om begreppet regelförenkling

Regeringen har som målsättning att de administrativa kostnaderna för företagen på grund av de statliga regelverken ska minska med 25 procent till år 2010. Som ett led i arbetet med att nå denna målsättning har vi fått i uppdrag att föreslå förenklingar av föreningslagen.

Kostnaderna för företagen att fullgöra sina skyldigheter enligt lagar och regler kan delas upp i tre huvudgrupper;

*materiella kostnader, finansiella kostnader och administrativa kostnader.*¹ Med administrativa kostnader avses i första hand företagens kostnader för att upprätta, lagra eller överföra information eller uppgifter som har föranletts av krav i lagar, förordningar och myndigheters föreskrifter eller anvisningar i allmänna råd. I linje med regeringens målsättning och innehållet i våra direktiv har vi fokuserat vårt arbete på regelförenklningar som kan minska föreningarnas administrativa kostnader.

Regelförenkning i snäv mening kan vara att upphäva lagstiftning, att ta bort informationskrav från lagstiftningen eller att begränsa omfattningen av tillämpningen av lagstiftningen för vissa grupper, t.ex. småföretag. Även omarbetning av krångligt utformade regler, så att de blir mer överskådliga och lättare att läsa och förstå, brukar betraktas som regelförenkning i snäv mening. Regelförenkning i vidare mening kan bestå i att man förenklar den administrativa processen för att följa reglerna, exempelvis förenklningar i ansöknings-, tillstånds- och anmälningsförfaranden. Även ökat samarbete mellan myndigheter och förbättrad service och tillgänglighet hos myndigheterna kan bidra till att minska företagens kostnader.²

3.3 De ekonomiska föreningarnas administrativa kostnader

Nutek genomför regelmässigt mätningar av företagens administrativa kostnader. Arbetet genomförs med hjälp av den s.k. standardkostnadsmodellen. Metoden har utvecklats i Nederländerna och används i dag i flertalet av EU:s medlemsstater (skr. 2007/08:131 s. 8). Det är inte fråga om någon statistisk metod. Metoden bygger i stället på värderingar av hur mycket tid ett normaleffektivt företag avsätter för att hantera de administrativa krav som finns i lagstiftningen på det sätt som de är avsedda att följas.

Nutek har under år 2007 mätt företagens kostnader för de associationsrättsliga regelverken. En uppföljande mätning skedde under år 2008. Resultatet av mätningarna har redovisats i rapporterna R 2008:02 respektive R 2008:33 om näringslivets administrativa kostnader för associationsrätt.³ Av våra direktiv framgår att vi vid förenklingsarbetet särskilt ska beakta innehållet i dessa rapporter.

¹ Se *Enklare vardag för företag – Verktyg i regelförenklingsarbetet*, Nutek, 2008, s. 9.

² Se *Enklare vardag för företag – Verktyg i regelförenklingsarbetet*, Nutek, 2008, s. 3.

³ Kompletterande information finns även i Nuteks databas Malin.

Den lagstiftning som har beaktats vid mätningen avseende ekonomiska föreningar är föreningslagen, förordningen (1987:978) om ekonomiska föreningar och lagen (1987:668) om införande av lagen om ekonomiska föreningar. Genom en kartläggning av lagstiftningen har Nutek identifierat 30 s.k. informationskrav och uppmätt föreningarnas kostnader för att uppfylla dessa. Informationskraven är uppdelade i följande huvudgrupper:

- Inledande bestämmelser
- Bildandet av en ekonomisk förening
- Föreningens medlemmar
- Återbetalning av medlemsinsatser
- Förlagsinsatser
- Föreningens ledning
- Föreningsstämma
- Revision och särskild granskning
- Överskottsutdelning
- Likvidation

Den totala administrativa kostnaden för ekonomiska föreningar att efterleva de associationsrättsliga regelverken har i rapporten R 2008:02 uppskattats till drygt 462 miljoner kr. Detta kan jämföras med kostnaden för aktiebolag som har uppskattats till drygt 24 miljarder kr och kostnaden för handelsbolag och kommanditbolag som har uppskattats till 40,5 miljoner kr.⁴ Enligt rapporten innebär framför allt reglerna om *bildande*, *medlemsregister*, *föreningsstämma*, *revision* och *likvidation* relativt stora administrativa kostnader för de ekonomiska föreningarna.

3.4 Behovet av lagreglering

När olika slag av förenklingsåtgärder övervägs måste givetvis beaktas att det bakomliggande syftet med det pågående förenklingsarbetet är att skapa goda villkor för företagande. Genom att ge goda

⁴ Den totala populationen för ekonomiska föreningar har beräknats till 6 314, för aktiebolag till 233 767 och för handelsbolag och kommanditbolag till 61 332.

förutsättningar för företagande vill regeringen uppnå målet om fler jobb i fler och växande företag (skr. 2007/08:131 s. 4). I våra direktiv uttalas att översynen av föreningslagen ska ske i syfte att förenkla för ekonomiska föreningar att driva sin verksamhet och att underlätta etableringen av nya föreningar. Vi har haft detta uttalande som utgångspunkt för våra överväganden.

Det finns i detta sammanhang anledning att understryka att *avreglering* inte alltid innebär *regelförenklning*. Avreglering behöver inte heller leda till *minskade kostnader*. Det gäller i synnerhet på det civilrättsliga området. Den civilrättsliga lagstiftningen, däribland associationsrätten, tjänar som hjälpmedel för företagarna. Exempelvis har lagstiftaren genom föreningslagen tillhandahållit rättsliga modeller för hur mellanhavandena mellan medlemmarna i en ekonomisk förening m.m. ska lösas. I den mån denna lagreglering tas bort tvingas föreningen och medlemmarna att reglera dessa frågor särskilt i stadgarna eller i särskilda avtal. Detta kan vara förknippat med betydande kostnader. I vissa fall kan centrala frågor förbli oregerade och i värsta fall kan avsaknaden av lagregler leda till kostsamma tvister och domstolsprocesser. I förlängningen kan detta också leda till att omvärldens förtroende för företagsformen minskar. Avreglering är alltså inte alltid det bästa sättet att förenkla för de ekonomiska föreningarna.

Det hindrar givetvis inte att det i det nuvarande föreningsrättsliga regelverket kan finnas bestämmelser som inte längre fyller något syfte och som bör tas bort. Och när det gäller sådana regler som i och för sig bör finnas kvar, finns det anledning att överväga om de inte bör kunna ges en mera flexibel utformning. En naturlig utgångspunkt är att regleringen utformas så flexibelt att den inte hindrar den enskilda föreningen från att utforma sin verksamhet på det sätt som passar den bäst. Det kan i och för sig finnas anledning att avvika från denna utgångspunkt i vissa avseenden, t.ex. av hänsyn till minoritets- och tredjemansintressen eller för att den ekonomiska föreningens kooperativa särart ska kunna upprätthållas. Det bör trots detta finnas ett stort utrymme för föreningen att reglera olika frågor i sina stadgar.

Vid arbetet med regelförenklningar måste man även beakta vikten av att kooperativt företagande kan bedrivas under samma förutsättningar som annat företagande. De företrädare för de ekonomiska föreningar som har deltagit i utredningsarbetet som experter har betonat vikten av att företagsformen ges samma status och villkor som andra företagsformer, exempelvis aktiebolag. Man har påtalat

att de som önskar driva företag i form av ekonomisk förening i bland kan mötas med viss oförståelse och att det saknas kunskap om företagsformen. Problematiken med attityder till kooperativt företagande har till viss del belysts i betänkandet SOU 1996:31 Attityder och lagstiftning i samverkan. Där konstaterades att företrädare för myndigheter och näringsliv oftast saknade en djupare kunskap om Kooperation, vilket färgade deras sätt att se på företagsformen (se SOU 1996:31 s. 130). Företrädarna för Kooperationen har därför påtalat vikten av god reglering av villkoren för de ekonomiska föreningarna för att på detta sätt skapa legitimitet för företagsformen. Det har även betonats att vissa formella förfaranden, som exempelvis registrering eller anmälan hos Bolagsverket, kan ge samma legitimerande effekt. Vi har funnit det naturligt att beakta dessa synpunkter när olika slag av förenklingsåtgärder har övervägts. Detta har lett till att vi avstår från att lägga fram förslag på vissa punkter där förslag med inslag av förenklningar i och för sig hade kunnat läggas fram och att vi i en del fall t.o.m. föreslår nya bestämmelser som överensstämmer med vad som gäller för aktiebolag.

3.5 Förenklningar på särskilda områden

I det följande redovisas resultatet av Nuteks mätningar, såsom det kommer till uttryck i rapporten R 2008:02.

3.5.1 Bildande av ekonomisk förening

I Nuteks rapport beräknas de totala administrativa kostnaderna för bildande av ekonomiska föreningar till cirka 1,7 miljoner kr. Kostnaderna är beräknade på en population om 820 ekonomiska föreningar, vilket avser antalet nybildade föreningar som har registrerats hos Bolagsverket. Detta innebär en kostnad om drygt 2 000 kr per ekonomisk förening, en kostnad som självfallet uppkommer endast en gång under föreningens livstid.

Bland kostnaderna för bildande märks särskilt kostnaderna för att upprätta stadgar. Frågor om innehållet i föreningens stadgar och om det i den delen finns utrymme för förenklningar och minskningar av de administrativa kostnaderna behandlar vi i avsnitt 4.

3.5.2 Medlemsregistret

Enligt rapporten är skyldigheten att föra ett medlemsregister ett annat informationskrav med relativt hög administrativ kostnad. Nutek har bedömt att en ekonomisk förening ändrar i medlemsregistret i genomsnitt fyra gånger per år. Kostnaderna har uppskattats till 34,3 miljoner kr, vilket utslaget på totalpopulationen om 6 314 föreningar motsvarar drygt 5 400 kr per ekonomisk förening.

Medlemsregistret är ett viktigt dokument i en ekonomisk förening och har betydelse för flera av de mer principiella frågor som vi kommer att ta upp i vårt fortsatta arbete. Frågorna kring föreningarnas medlemsregister – och de förenklningar som eventuellt kan vara aktuella där – avser vi därför att behandla först i vårt slutbetänkande.

3.5.3 Föreningsstämman och ändring av stadgarna

Bland de huvudområden som redovisas i Nuteks rapport är, enligt rapporten, stämman och aktiviteterna kring denna det näst mest kostsamma för en ekonomisk förening.

Det som enligt rapporten är mest kostsamt och tar längst tid är registrering av beslut om ändring av stadgarna. Kostnaderna har i den delen uppskattats till drygt 28,5 miljoner kr. Det noteras dock att kostnaderna kan variera avsevärt. Bland annat kan föreningens storlek påverka kostnaden att hålla stämma och ändra stadgarna. Med begreppet ”registrering av beslut om ändring av stadgarna” avses inte bara själva registreringsförfarandet hos Bolagsverket utan också upprättandet av förslag till stadgeändringar och presentationen av detta på stämman. Enligt besked från Nutek utgör själva registreringsförfarandet i själva verket endast tre procent av denna kostnadspost. Merparten av kostnadsposten – 81 procent – utgörs av kostnader för interna möten.

I rapporten nämns också särskilt kostnaderna för att hålla föreningsstämma. Dessa har uppskattats till 22,3 miljoner kr eller, utslaget på totalpopulationen, cirka 3 500 kr per förening. Beloppen torde avse såväl ”vanliga” ordinarie stämmor som ordinarie stämmor där frågor om stadgeändringar behandlas. Enligt studien torde kostnaderna för att hålla extra stämmor vara lägre; de har uppskattats till sammanlagt 5,3 miljoner kr. Nutek har också försökt att uppskatta tillkommande kostnader för att dels upprätta kallelse och dagordning,

dels skicka ut kallelsen. Dessa kostnader har uppskattats till 1,1 respektive 1,6 miljoner kr.

Vi behandlar frågor om formerna för föreningsstämman i avsnitt 5 och frågor om ändringar av stadgarna i avsnitt 7.

3.5.4 Revision

Enligt Nuteks mätningar är den enskilt största administrativa kostnaden för ekonomiska föreningar kostnaden för revision och särskild granskning. Kostnaden för att uppfylla lagens krav på revision har uppskattats till 349 miljoner kr, vilket motsvarar cirka 75 procent av de totala administrativa kostnaderna. Orsaken till att denna post är så omfattande är att den avser kostnaden för själva revisionen, vilket omfattar samtliga föreningar och är en extern kostnad för föreningen. Den externa kostnaden för själva revisionen uppgår till cirka 55 000 kr per förening. Det bör påpekas att Nuteks uppskattningar i denna del torde bygga på förutsättningen att de ekonomiska föreningarna anlitar en auktoriserad eller godkänd revisor, något som dock – såvitt gäller flertalet ekonomiska föreningar – inte är nödvändigt enligt lag.

Reglerna om revision har nyligen varit föremål för viss översyn av en annan statlig utredning, Utredningen om revisorer och revision. Den utredningen har lämnat vissa förslag i frågan i sitt betänkande Avskaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32), förslag som även avser ekonomiska föreningar. Det betänkandet behandlas för närvarande i Regeringskansliet. Vi kommer därför inte i detta skede att ta upp frågor om revisionspliktens utformning men kan komma att återkomma till frågan i vårt slutbetänkande.

3.5.5 Upplösning av ekonomiska föreningar

Nutek har även mätt de administrativa kostnaderna för att upplösa en ekonomisk förening genom likvidation. Föreningarnas kostnader för likvidation uppgår enligt mätningarna till drygt 3,6 miljoner kr. Utslagen på den aktuella populationen – som utgörs av ett genomsnitt av anmälda och avslutade likvidationer hos Bolagsverket – blir den administrativa kostnaden drygt 17 000 kr per ekonomisk förening, vilket är en relativt hög kostnad.

Vi lämnar i avsnitt 8 förslag till åtgärder som kan förenkla likvidationsförfarandet och som torde minska föreningarnas kostnader för att genomföra en likvidation. I samma avsnitt föreslår vi också ett förenklat upplösningsförfarande som ett alternativ till likvidation.

3.5.6 Andra förenklingsåtgärder

Ett sätt att åstadkomma regelförenklningar kan vara att begränsa regelverkets tillämplighet för vissa grupper, t.ex. småföretag. Föreningslagen skiljer för närvarande inte mellan olika slag av ekonomiska föreningar. I vårt uppdrag ingår att överväga om det finns skäl att införa särskilda regler för vissa former av ekonomiska föreningar, exempelvis så att föreningar med litet antal medlemmar eller liten omsättning inte behöver följa samma regler som föreningar med många medlemmar eller omfattande verksamhet. Denna fråga kommer vi att behandla i vårt slutbetänkande. Det är möjligt att en sådan differentiering av regelverket kan innebära regelförenklningar för vissa grupper av ekonomiska föreningar. Det är dock i detta skede av utredningsarbetet inte möjligt att lämna några konkreta förslag till sådana differentierade lagregler.

Ytterligare ett sätt att åstadkomma regelförenklningar är att anpassa regelverket till modern teknik. I synnerhet den nya informationsteknologin har skapat möjligheter som inte fanns när den nuvarande föreningslagen skrevs. Vi behandlar frågor kring användande av modern teknik i avsnitt 6.

En annan form av regelförenklning är att skriva om krångligt utformade regler, så att de blir mer överskådliga och lättare att läsa och förstå. Vi har enligt våra direktiv i uppdrag att göra en språklig och redaktionell översyn av föreningslagen. Som i ett led i detta uppdrag lämnar vi i detta betänkande förslag till ny lydelse av 7 kap. föreningslagen. Förslaget innebär bl.a. *att* språket moderniseras, *att* bestämmelserna delas upp i flera, men kortare, paragrafer *och att* tydliga paragrafrubriker införs.

4 Stadgarna i en ekonomisk förening

4.1 Inledning

Vi har, som redan har framgått, i uppdrag att föreslå regelförenklningar som leder till minskade administrativa kostnader för de ekonomiska föreningarna. I avsnitt 3.5.1 har redovisats att bildandet av en ekonomisk förening innebär vissa administrativa kostnader och att dessa främst avser föreningens stadgar. I det följande görs en bedömning av i vilken utsträckning det finns utrymme för förenklningar i fråga om innehållet i en förenings stadgar.

4.2 Gällande rätt

Vid bildandet av en ekonomisk förening ska medlemmarna bl.a. anta stadgar för föreningen (se 2 kap. 1 § föreningslagen). Det brukar sägas att en ekonomisk förenings stadgar utgör föreningens "författning", dvs. stadgarna utgör det dokument som, vid sidan av lagen, reglerar grundläggande frågor rörande föreningen, t.ex. dess verksamhetsföremål och syfte, föreningsorganens funktionssätt och medlemmarnas rättigheter och skyldigheter.

I 2 kap. 2 § föreningslagen finns bestämmelser om vad stadgarna ska innehålla. Sålunda ska i stadgarna alltid anges

1. föreningens *namn* (firma),
2. den *ort* i Sverige där föreningens styrelse ska ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens *verksamhet* och verksamhetens art,
4. den *insats* med vilken varje medlem ska delta i föreningen, hur insatserna ska fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han är skyldig att delta med,

5. för det fall det ska förekomma regelbundna *avgifter* till föreningen eller avgifter till föreningen som är beroende av särskilda taxeringsbeslut, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet *styrelseledamöter* och *revisorer* samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem ska utses på annat sätt än som anges i föreningslagen, hur det i så fall ska ske,
7. för det fall *fullmäktige* ska finnas, deras befogenhet, hur de utses och tiden för deras uppdrag,
8. inom vilken tid och hur *föreningsstämma sammankallas* samt hur andra meddelanden ska bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,
9. vilka *ärenden* som ska förekomma på *ordinarie stämma*,
10. vilken tid föreningens *räkenskapsår* ska omfatta,
11. grunderna för fördelningen av föreningens *vinst* samt hur man ska förfara med föreningens behållna *tillgångar* när föreningen upplöses, samt
12. för det fall att *förlagsinsatser* eller *insatsemission* ska förekomma, vad som ska gälla om detta.

I stadgarna kan också tas in föreskrifter som avviker från föreningslagens dispositiva bestämmelser eller som kompletterar lagen.

4.3 Bör lagens bestämmelser om stadgarnas innehåll ändras?

Bedömning: Bestämmelserna om vad stadgarna ska innehålla bör för närvarande inte ändras i sak.

Vissa av de uppgifter som enligt gällande rätt ska finnas i föreningens stadgar är sådana som skiljer ut den enskilda föreningen från andra föreningar, såsom uppgifter om den ekonomiska föreningens namn (firma), styrelsens säte och föreningens verksamhet. Dessa uppgifter är individuella för varje förening och måste naturligen anges i stadgarna.

Andra uppgifter är sådana som det sedan länge har lämnats till föreningarna själva att reglera, såsom frågor om medlemmarnas skyldighet att betala insatser och avgifter, fördelning av vinst m.m. Det skulle i och för sig vara möjligt med lagregler i dessa frågor, t.ex. något slag av "standardregler" som föreningen hade möjlighet att avvika från i sina stadgar. För att en sådan reglering skulle vara meningsfull måste det emellertid vara möjligt att identifiera "standardregler" som kan vara lämpliga för ett större antal föreningar. Det kan ifrågasättas om detta är möjligt. Det skulle dessutom under alla förhållanden vara nödvändigt för många föreningar att ta in avvikande bestämmelser i sina stadgar, eftersom "standardreglerna" inte skulle passa dem. Enligt vår mening är det därför naturligt att föreningens stadgar även i fortsättningen alltid innehåller bestämmelser om skyldighet att betala insatser och avgifter, om fullmäktige, om fördelning av vinst och tillgångar vid föreningens upplösning och om ordningen för förlagsinsatser och insatsemission.

Saken ställer sig något annorlunda när det gäller lagens krav på att stadgarna ska innehålla uppgifter om antalet styrelseledamöter, revisorer och eventuella suppleanter, om tiden för deras uppdrag, om tiden och sättet för kallelse till stämma, om ärenden på ordinarie stämma samt om föreningens räkenskapsår. I dessa delar skulle man kunna tänka sig att det i stället tas in materiella bestämmelser i frågan direkt i lagen, fast med möjlighet för föreningarna att ange annat i stadgarna. Som exempel skulle det i lagen kunna anges att föreningens styrelse ska bestå av tre ledamöter "om inte annat bestäms i stadgarna". Också frågan om räkenskapsår skulle kunna lösas på detta sätt, t.ex. med en bestämmelse om att en förening ska ha kalenderåret som räkenskapsår men med möjlighet för föreningen att – inom de ramar som bokföringslagen (1999:1078) uppställer – bestämma annat i stadgarna.

En sådan ordning skulle, kan det hävdas, innebära en förenkling för de ekonomiska föreningarna i samband med bildandet, eftersom stadgarna normalt skulle kunna ges en kortare avfattning. Den skulle också innebära att Bolagsverket fick färre uppgifter att granska, vilket skulle underlätta själva registreringsprocessen. Utredningen för ett enklare aktiebolag har föreslagit en ordning av detta slag för aktiebolag.

Bland de experter och representanter från kooperationen som deltagit i utredningsarbetet har dock en sådan ordning ifrågasatts. Det har framhållits att medlemmarna i en ekonomisk förening ofta hämtar sin huvudsakliga kunskap om föreningens organisation och

uppbyggnad från stadgarna. Det har också framhållits att det är önskvärt att medlemmarna vid bildandet av en ekonomisk förening aktivt tar ställning till övergripande frågor som rör föreningens verksamhet. Det har också påpekats att en ekonomisk förening – till skillnad från ett aktiebolag – alltid måste alltid ha minst tre medlemmar och att det därför är särskilt viktigt att eventuella tviste-frågor reds ut redan i samband med föreningens bildande.

Mot den nu angivna bakgrunden lägger vi inte fram samma slag av förslag som Utredningen om ett enklare aktiebolag. Vi förordar alltså att bestämmelserna om vad en ekonomisk förenings stadgar ska innehålla i sak förblir desamma som de är i dag.

5 Formerna för föreningsstämman

5.1 Inledning

Vi har i uppdrag att överväga om medlemmarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet på föreningsstämman behöver förbättras. Vi ska även undersöka om reglerna om föreningsstämma kan förenklas och göras mindre betungande för föreningarna utan att medlemmarnas berättigade intressen eftersätts.

5.2 Gällande rätt

5.2.1 Allmänt om föreningsstämman

Bestämmelser om föreningsstämman finns i 7 kap. föreningslagen. Föreningsstämman är föreningens högsta beslutande organ. Stämman består av föreningens medlemmar och det är vid stämman som medlemmarna utövar sin rätt att besluta i frågor som rör föreningen. Det finns också möjlighet för medlemmarna att helt eller delvis överlämna beslutanderätten till särskilda fullmäktige, se mer om detta i avsnitt 5.2.7.

Föreningsstämman väljer normalt föreningens styrelse och utser revisor. Den fastställer också föreningens resultat- och balansräkningar och beslutar om åtgärder med anledning av uppkommen vinst eller förlust och om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och den verkställande direktören (se 7 kap. 4 § föreningslagen).

Föreningslagen vilar på den outtalade förutsättningen att föreningsstämman är ett muntligt förfarande och att medlemmarna eller deras ombud är fysiskt närvarande vid detta. Det hindrar emellertid inte att beslut faktiskt fattas i annan form. Det följer nämligen av allmänna associationsrättsliga principer att bestämmelser till skydd för enskilda medlemmar av associationen, som exempelvis bestämmelser om formen för beslutsfattande, kan sättas åt

sidan om samtliga berörda samtycker till det (principen kommer bl.a. motsatsvis till uttryck i 7 kap. 9 § första meningen föreningslagen). Om alla medlemmar är eniga i fråga om formen för stämman, kan de därför fatta beslut utan att hålla sammanträde. Beslutet fattas då genom ett skriftligt förfarande, som brukar kallas "skrivbordsstämma" eller "beslut per capsulam". Det torde dock – om inte annat av praktiska skäl – vara nödvändigt att ge beslutet formen av ett stämmobeslut som antecknas i ett stämmoprotokoll. Ett avtal mellan medlemmarna som inte har utformats som ett stämmobeslut torde alltså normalt inte ha någon föreningsrättslig verkan.

Föreningslagen skiljer på *ordinarie stämma* – dvs. en stämma som är föreskriven i lag eller i föreningens stadgar – och *extra stämma*. En ordinarie stämma ska alltid hållas inom sex månader från föregående räkenskapsårs utgång.

5.2.2 Medlemmarnas rättigheter vid föreningsstämman

Ett medlemskap i en ekonomisk förening innebär att medlemmen får ett antal personliga rättigheter, s.k. förvaltningsrättigheter.¹ De centrala förvaltningsrättigheterna vid föreningsstämman är rätten att närvara vid stämman, rätten att yttra sig och rätten att rösta.²

Enligt 7 kap. 1 § andra stycket föreningslagen har varje medlem en röst, om inte stadgarna anger något annat. Huvudregeln är alltså lika rösträtt men med möjlighet för föreningen att i stadgarna ta in bestämmelser som differentierar medlemmarnas rösträtt efter antalet insatser eller annan grund. I förarbetena till såväl 1951 års föreningslag som den nuvarande föreningslagen diskuterades möjligheten att göra principen "en medlem – en röst" tvingande. Genom detta ville man markera den kooperativa verksamhetsformens karaktär av demokratisk personassociation (se SOU 1984:9 s 143 ff.). Lagstiftaren ansåg dock – med hänvisning till föreningarnas olika uppbyggnad – att det i vissa fall kan vara befogat att tillämpa graderad rösträtt och att regeln därför borde vara dispositiv även i fortsättningen (se prop. 1951:34 s. 166 och prop. 1986/87:7 s. 64 f.).

I princip har varje medlem rätt att närvara vid stämman, att yttra sig och att delta i beslutsfattandet. I förarbetena till 1951 års föreningslag uttalades dock att lagens bestämmelser om rösträtt m.m. inte var tvingande och att det torde vara möjligt att genom stadge-

¹ Se G. Linden, *Förvärv och förlust av medlemskap i ekonomisk förening*, s. 12.

² Se C. Hemström, *Organisationernas rättsliga ställning*, 7 uppl., s. 50.

bestämmelser inskränka medlemmarnas förvaltningsbefogenheter vid stämma (se prop. 1951:34 s. 166). Det nämndes att det därigenom skulle vara möjligt att helt frånta vissa medlemskategorier deras rösträtt genom att exempelvis föreskriva att den som inte hade varit medlem en viss tid eller inte hade betalat insatser och avgifter inte hade rätt att rösta vid stämman (se SOU 1949:17 s. 87 ff.). Frågan berördes inte närmare i förarbetena till den nuvarande föreningslagen. Det har dock i doktrinen hävdats att principen har överförts till nuvarande lagstiftning och att medlemmarnas förvaltningsbefogenheter alltså kan inskränkas genom bestämmelser i stadgarna, i varje fall om det sker på rimlig grund.³ Även Bolagsverket godtar inskränkande stadgebestämmelser.

Föreningslagen innehåller inga bestämmelser om att medlemmarna ska anmäla sig senast viss dag före stämman för att få delta i denna. I lagen sägs inte heller att stadgarna kan uppställa ett sådant krav. Det torde ändå vara möjligt att ta in en sådan bestämmelse i stadgarna.⁴ Som en jämförelse kan erinras om de bestämmelser om aktieägars närvarorätt vid bolagsstämma som finns i 7 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551, aktiebolagslagen). Enligt dessa har en aktieägare rätt att närvara vid bolagsstämma om han eller hon är legitimerad på visst sätt men i bolagsordningen får föreskrivas att en aktieägare får delta i bolagsstämma endast om han eller hon anmäler det till bolaget senast en viss dag.

5.2.3 Kallelse till föreningsstämma

Tiden för kallelse

Kallelse till stämma får inte utfärdas tidigare än fyra veckor före stämman. Denna bestämmelse, som är tvingande, har motiverats med att det är olämpligt med alltför tidiga kallelser; en medlem som vill få ett ärende behandlat på stämman ska inte behöva överraskas av en oväntat tidig kallelse (se prop. 1986/87:7 s. 125). Tiden för kallelse får inte heller vara för kort. Kallelse ska utfärdas senast två veckor före ordinarie stämma och senast en vecka före extra stämma. Inom de tidsramar som lagen anger kan stadgarna närmare precisera tiden för kallelse.

³ Se bl.a. S. Johansson, *Nials Svensk associationsrätt*, 9 uppl., s. 149 och C. Hemström, *Organisationernas rättsliga ställning*, 7 uppl., s. 50.

⁴ Se A. Mällmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 241.

Föreningslagens bestämmelser om tidigaste respektive senaste tidpunkt för kallelse skiljer sig något från motsvarande bestämmelser för aktiebolag. För aktiebolag gäller att kallelse ska utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före bolagsstämman. För privata aktiebolag finns möjlighet att i bolagsordningen ta in bestämmelser om kortare tid, men kallelsen får aldrig utfärdas senare än två veckor före stämman. Vidare gäller särskilda regler om kallelsetid för extra bolagsstämma. Kortare kallelsetid än två veckor är dock inte möjlig.

Det framgår inte av föreningslagen när kallelse ska anses utfärdad. Utan att det uttryckligen anges bör kallelse anses utfärdad när samtliga kallelseåtgärder är vidtagna, vilket kan vara den dag kallelsen har skickats med posten eller, när kallelse ska ske genom kungörelse i tidning, när sådan kungörelse har skett.⁵

Sättet för kallelse

Sättet för kallelsen ska framgå av föreningens stadgar. Föreningen bestämmer i allt väsentligt själv vilka kallelsesätt som ska anges i stadgarna. Det kan t.ex. anges att kallelse alltid ska ske skriftligen till envar av medlemmarna. Men det kan också föreskrivas att kallelse ska ske enbart genom kungörelse i tidning eller genom meddelande på föreningens anslagstavla.

Föreningslagen innehåller dock tvingande regler om särskilt kallelsesätt för vissa särskilda fall. De fall som avses är

1. när ordinarie föreningsstämma ska hållas på annan tid än vad som anges i stadgarna,
2. när föreningsstämman ska behandla en sådan fråga om ändring i stadgarna som kräver särskilt kvalificerad majoritet (se vidare under avsnitt 7.2.4),
3. när föreningsstämman ska behandla en fråga om att föreningen ska gå i likvidation och
4. när föreningsstämman ska behandla en fråga om att föreningen ska gå upp i en annan förening genom fusion.

⁵ Se prop. 1986/87:7 s. 126, A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 261 och S. Andersson, S. Johansson, R. Skog, *Aktiebolagslagen, en kommentar*, del I, s. 7:43.

I dessa situationer krävs det att skriftlig kallelse sänds till varje medlem vars postadress är känd för föreningen. Detta krav syftar till att så långt som möjligt garantera att medlemmarna verkligen får kännedom om ärenden av större vikt som ska behandlas på stämman. I princip ska kallelsen då skickas till medlemmens postadress enligt medlemsförteckningen, om inte föreningen känner till att medlemmen har annan adress. Föreningen behöver inte göra några särskilda efterforskningar, om den saknar en fullständig adressuppgift (se prop. 1986/87:7 s. 126).

Innehållet i kallelsen

Föreningslagen saknar bestämmelser om att kallelse ska ange tid och plats för stämman. Det anses ändå naturligt att kallelsen innehåller noggranna uppgifter om detta (se prop. 1986/87:7 s. 127).

Vidare ska de ärenden som ska behandlas på stämman anges tydligt i kallelsen. Någon närmare beskrivning av ärendena är inte nödvändig, utom i ett par fall. Om stämman ska behandla en fråga om att föreningen ska gå upp i annan förening genom fusion eller en fråga om likvidation, ska förslaget till beslut och grunden för förslaget anges i kallelsen. Det är tillräckligt om grunden anges helt kortfattat. Om ett ärende avser ändring av stadgarna, ska det huvudsakliga innehållet i förslaget till ändring framgå av kallelsen. Om det är praktiskt möjligt, bör förslaget till stadgeändring i sin helhet tas in i kallelsen. Mera omfattande ändringsförslag kan däremot redovisas i huvuddrag (se a. st.)

5.2.4 Ombud och biträde

Ombud

En medlems rätt att besluta vid föreningsstämman utövas av honom eller henne personligen, genom en legal ställföreträdare eller genom ett ombud (se 7 kap. 2 § första stycket föreningslagen). För medlemmar som är fysiska personer finns begränsningar i fråga om vilka personer som får användas som ombud. Endast medlemmens make eller sambo eller annan medlem får vara ombud, om inte annat anges i stadgarna. En medlem som är en juridisk person får företrädas av valfritt ombud.

I ett tidigare lagstiftningsärende föreslogs att alla medlemmar, såväl fysiska som juridiska personer, skulle ha rätt att fritt välja ombud. Man ville därigenom stärka ställningen för de medlemmar som inte har möjlighet att närvara personligen vid stämman. Bestämmelsen om ombud skulle då också motsvara den som gäller för aktiebolag (se Ds Ju 1976:11 s. 126). Förslaget genomfördes inte. Departementschefen angav som skäl mot en utökad rätt till ombud att ekonomiska föreningar är demokratiska personsammanslutningar som bygger på att medlemmarna i möjligaste mån deltar i verksamheten. Det ansågs därför inte lämpligt att medlemmarna fick en obegränsad rätt att anlita utomstående ombud vid stämmorna (se prop. 1986/87:7 s. 118).

Ett ombud får endast företräda en medlem, om inte annat anges i stadgarna. Ombudet ska ha en skriftlig, daterad fullmakt och fullmakten kan gälla i högst ett år.

Föreningslagens regler om rätt att anlita ombud skiljer sig från motsvarande bestämmelser för aktiebolag. En aktieägare har alltid rätt att närvara vid bolagsstämman genom ombud och att själv välja sitt ombud (se 7 kap. 3 § aktiebolagslagen). Denna bestämmelse är tvingande och kan inte sättas åt sidan genom föreskrifter i bolagsordningen. Det finns inte heller några begränsningar i fråga om antalet aktieägare som ett ombud får företräda.

Biträde

En medlem har rätt att ta med sig *ett* biträde till föreningsstämman (se 7 kap. 2 § tredje stycket föreningslagen). I likhet med regleringen för ombud är den personkrets som kan vara biträde begränsad till annan medlem, medlems make och sambo. Föreningens stadgar kan medge att även annan person utses till biträde. Det är oklart om biträdet har rätt att yttra sig vid stämman.

Också när det gäller anlitande av biträde finns det skillnader mellan föreningslagen och aktiebolagslagen. En aktieägare eller ett ombud har rätt att ta med sig högst *två valfria* biträden till bolagsstämman. Ett biträde har enligt aktiebolagslagen rätt att yttra sig vid stämman (se 7 kap. 5 § aktiebolagslagen).

5.2.5 Närvarorätt för utomstående vid stämman

En föreningsstämma är i princip en sluten sammankomst. Enligt lagen har medlemmarna och – då det är aktuellt – medlemmars ombud och biträden rätt att närvara vid stämman. Vidare kan, och i vissa fall ska, styrelseledamöterna, den verkställande direktören och revisorerna delta i stämman. Detsamma gäller givetvis, även om det inte kommer till uttryck i lagen, personer med särskilda funktioner vid stämman, såsom en stämмоordförande som inte själv är medlem eller funktionär i föreningen.

Utan att det är närmare reglerat i lagen anses det att stämman genom ett särskilt beslut kan ge andra rätt att närvara vid stämman. Det torde även vara möjligt att ta in särskilda bestämmelser om detta i stadgarna.⁶

I aktiebolagslagen finns numera bestämmelser som ger bolagsstämman rätt att besluta att en utomstående ska få närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid bolagsstämman (se 7 kap. 6 § och 55 § aktiebolagslagen). Bestämmelserna har motiverats med att det kan ligga i bolagets intresse att utomstående, t.ex. representanter för massmedia, bevakar stämman och rapporterar om vad som händer där (se prop. 2004/05:85 s. 294). I privata aktiebolag, där ägarkretsen typiskt sett är begränsad, måste samtliga aktieägare som är närvarande på stämman vara överens för att det ska vara möjligt att tillåta utomstående att närvara. I publika aktiebolag, där ägarkretsen kan antas vara större, är det tillräckligt att beslutet biträds av mer än hälften av de avgivna rösterna, s.k. absolut majoritet.

5.2.6 Genomförandet av föreningsstämman

Plats för föreningsstämma

Föreningslagen innehåller inte några bestämmelser om på vilken plats (ort) föreningsstämman ska hållas. Om stadgarna innehåller bestämmelser om platsen för stämman, ska dessa naturligtvis följas. I annat fall ska stämman besluta i frågan och i sista hand är det styrelsen som bestämmer var stämman ska hållas. Av allmänna associationsrättsliga principer följer att, om alla berörda, dvs. medlemmarna

⁶ Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 244.

och styrelseledamöterna, är överens, kan stämman hållas på vilken plats som helst.⁷

Stämmans öppnande, röstlängd och ordförande på stämman

Föreningsstämman ska öppnas av styrelsens ordförande eller av den person som styrelsen har utsett (se 7 kap. 10 § första stycket föreningslagen). Sedan ska stämman utse någon att vara ordförande vid stämman. Dessa frågor kan också regleras i stadgarna. Om det behövs, ska stämmans ordförande upprätta en röstlängd (se 7 kap. 10 § andra stycket föreningslagen). Röstlängden ska bl.a. innehålla uppgifter om de medlemmar, ombud och biträden som är närvarande vid stämman. Om det krävs omröstning för att utse stämmodrförande, ska dock röstlängden i stället upprättas av den som har öppnat stämman (se prop. 1986/87:7 s. 130).

Föreningslagen reglerar inte hur beslut ska fattas och hur röstning ska gå till. Några allmänna riktlinjer torde ändå kunna ställas upp. Röstningen vid stämman kan ske genom acklamation⁸ men omröstning måste alltid ske om någon begär det. En omröstning kan vara öppen eller sluten. Föreningslagen innehåller till skillnad från aktiebolagslagen inte några bestämmelser i frågan. Huvudregeln torde dock vara att omröstningen ska ske öppet, om inte föreningsstämman med enkel majoritet beslutar om sluten omröstning. Vid val anses det att omröstning ska vara sluten om någon röstberättigad begär det.⁹

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Vid föreningsstämman är styrelsen och, i förekommande fall, den verkställande direktören skyldiga att på begäran av medlemmarna lämna upplysningar om föreningen (se 7 kap. 11 § första stycket föreningslagen).

⁷ Se Ds Ju 1976:11 s. 128 och A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 252.

⁸ Acklamation är ett förenklat röstningsförfarande som innebär att ordföranden ber de röstberättigade att genom att svara ja eller nej på en framställd fråga ange hur de ställer sig till ett visst förslag. Ordföranden talar därefter om hur han eller hon har uppfattat utgången av röstningen och klubbfäster beslutet om inte någon av medlemmarna begär omröstning (se S. Andersson, S. Johansson, R. Skog, *Aktiebolagslagen, en kommentar*, s. 7:74).

⁹ Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 286 f.

Upplysningsskyldigheten är av två slag. För det första har medlemmarna rätt att få upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens årsredovisning och dess ställning i övrigt. Med uttrycket ”ställning i övrigt” avses bolagets ekonomiska ställning. För det andra har medlemmarna rätt till upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende som ska behandlas på stämman. De begärda upplysningarna behöver inte ha samband med föreningens ekonomi.

Upplysningarna ska lämnas direkt på stämman eller, för det fall upplysningen kan lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga på stämman, hållas skriftligen tillgängliga hos föreningen inom två veckor från stämman. Om styrelsen finner att det skulle innebära en väsentlig nackdel för föreningen att upplysningen lämnas, ska upplysningen i stället på begäran av en medlem lämnas till föreningens revisorer. Det ska i så fall ske inom två veckor från medlemmens begäran. Revisorerna ska sedan inom en månad efter stämman lämna ett skriftligt yttrande till styrelsen. Av yttrandet ska framgå dels om den begärda upplysningen faktiskt har lämnats till dem, dels om upplysningen enligt deras mening borde ha föranlett ändring i revisionsberättelsen och om upplysningen i övrigt ger anledning till erinran. Revisorernas yttrande ska hållas tillgängligt för medlemmarna hos föreningen.

I huvudsak motsvarande bestämmelser gäller för aktiebolag. De angivna tidsfristerna är dock något annorlunda (se 7 kap. 32–35 §§ aktiebolagslagen).

5.2.7 Fullmäktigesystemet, röstning genom fullmakt samt poströstning

Fullmäktigesystemet

Systemet med fullmäktige infördes i svensk föreningslagstiftning år 1928. Syftet var att lösa de praktiska problem som hade uppstått i och med att de ekonomiska föreningarna hade fått allt fler medlemmar och kommit att bedriva verksamhet över allt större geografiska områden. Systemet, som regleras i 7 kap. 12 § föreningslagen, innebär att medlemmarnas rätt att besluta i föreningens angelägenheter överlämnas till särskilt utsedda fullmäktige. Beslutanderätten kan överlämnas helt eller enbart i vissa frågor.

Den förening som önskar använda fullmäktigesystemet måste ha bestämmelser om detta i sina stadgar. Av stadgarna ska också framgå vilken beslutanderätt fullmäktige har, hur fullmäktige ska utses och tiden för deras uppdrag. Fullmäktige måste också, som huvudregel, vara medlemmar i föreningen. Till fullmäktige kan dock även utses en legal ställföreträdare för en medlem eller, om medlemmen är en juridisk person, den som är styrelseledamot för den juridiska personen eller delägare i denna (se 7 kap. 12 § andra stycket, jfr 6 kap. 4 § andra stycket föreningslagen).

Fullmäktige fattar beslut i föreningens angelägenheter vid ett fullmäktigesammanträde. Ett sådant sammanträde anses som en föreningsstämma. Fullmäktige får inte rösta genom ombud.

När föreningen beslutar att tillämpa fullmäktigesystemet, innebär detta naturligen att medlemmarna förlorar de flesta av de rättigheter som är förknippade med beslutsfattande på stämman. De har dock fortfarande rätt att få ärenden behandlade på fullmäktigesammanträdet och att få tillgång till redovisningshandlingar, revisionsberättelser och protokoll från fullmäktigesammanträden.

Röstning genom fullmakt

Fullmäktigesystemet skiljer sig från s.k. *fullmaktsröstning*. Fullmaktsröstning innebär att det är medlemmen som utöver sin beslutanderätt i föreningens angelägenheter men att röstningen vid stämman sker genom ett ombud. Fullmakten för ombudet kan vara utformad på olika sätt; den kan ge ombudet rätt att fritt rösta efter eget val men även innehålla detaljerade instruktioner om hur röst-rätten ska utövas. Ombudet infinner sig sedan på stämman och röstar i enlighet med fullmaktens utformning. En särskild form av fullmaktsröstning är när en association samlar in fullmakter från de röstberättigade, fullmakter som ger ett visst ombud rätt att företräda fullmaktsgivarna på stämman, s.k. *fullmaktsinsamling*. En sådan ordning skapar förutsättningar för att ett och samma ombud kan företräda ett stort antal medlemmar vid stämman. Såsom redovisats i avsnitt 5.2.4 får emellertid enligt föreningslagen ett ombud företräda endast en medlem. En förening kan i och för sig i stadgarna bestämma att ombud får företräda flera medlemmar. I dag torde det dock inte vara särskilt vanligt med fullmaktsinsamlingar i ekonomiska föreningar. Detta sammanhänger sannolikt med lagens begränsningar i fråga om anlitande av ombud.

Poströstning

I andra sammanhang kan s.k. *poströstning* vara ett alternativ. Rösten avges då i förväg och skickas direkt till beslutsorganet utan förmedling via ombud. Föreningslagen innehåller dock inte några bestämmelser som gör det möjligt för medlemmarna att delta i beslutsfattandet genom poströstning.

Aktiebolagsrättslig reglering

Av intresse i detta sammanhang är hur dessa frågor regleras i aktiebolagslagen. Aktiebolagslagen innehåller inte någon motsvarighet till föreningslagens fullmäktigesystem. Däremot ger den större möjligheter till fullmaktsröstning. Den innehåller nämligen inte någon begränsning av antalet aktieägare som ett ombud får företräda vid bolagsstämman utan tillhandahåller rentav ett särskilt system för en av bolaget organiserad fullmaktsinsamling. Detta system är utformat som ett undantag från det förbud mot att samla in fullmakter på bolagets bekostnad som aktiebolagslagen annars innehåller. Bestämmelserna innebär att bolaget kan organisera en insamling av fullmakter om ett sådant förfarande har tillåtits i bolagsordningen. Insamlingen ska då ske genom att bolaget tillhandahåller ett fullmaktsformulär till aktieägarna. Formuläret ska vara utformat på visst sätt (se närmare 7 kap. 4 § andra stycket aktiebolagslagen). Härigenom har man skapat ett system som har stora likheter med poströstning men med den skillnaden att röstningen sker genom ombudet vid stämman. Ren poströstning torde i dag inte vara möjlig enligt aktiebolagslagen.

Som ett led i införlivandet av ett EG-direktiv om aktieägars rättigheter har en särskild utredare föreslagit att det särskilda systemet för fullmaktsinsamling enligt 7 kap. 4 § andra stycket aktiebolagslagen tas bort (se Ds 2008:46 s.79 och 82 ff.). Det ska i stället bli möjligt för aktiebolagen att i bolagsordningen fritt beskriva hur insamlingen av fullmakter ska utformas. Vidare föreslår utredaren en rätt för aktiebolag att i bolagsordningen ta in bestämmelser som möjliggör poströstning.

5.3 Vissa internationella jämförelser

Vi har ovan redogjort för huvuddragen inom viss nordisk lagstiftning på området och EG-förordningen om europakooperativ. Nedan utvecklas i korthet de olika regler som finns om formerna för medlemmarnas beslutsfattande.

5.3.1 Finsk rätt

Medlemmarna i ett andelslag kan utöva sin beslutanderätt på två sätt; genom skriftliga beslut eller genom beslut på andelsstämma. Ett skriftligt beslut förutsätter att alla medlemmar är eniga dels om beslutsförfarandet, dels om de ärenden som ska avgöras (se RP 176/2001 rd s. 48). De kan då besluta i ett ärende som ankommer på andelsstämma utan att hålla formell stämma. I annat fall utövar medlemmarna sin beslutanderätt vid andelsstämma.

Medlemmarnas har en laglig rätt att delta i och yttra sig vid stämman, om inte något annat bestäms i lagen. I stadgarna kan dock tas in bestämmelser om att en medlem måste anmäla sig hos andelslaget viss tid före stämman för att få delta på denna.

En medlem utövar sin beslutanderätt vid stämman personligen. Men medlemmen har också rätt att låta sig företrädas av ombud, om inte stadgarna anger något annat. Ett ombud får företräda högst tre medlemmar, om inte något annat bestäms i stadgarna. Såväl en medlem som ett ombud får ha med sig ett biträde vid stämman. Bestämmelserna om ombud och biträde tillkom i syfte att förbättra medlemmarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet. Mot bakgrund av andelslagets särskilda karaktär av personsammanslutning infördes samtidigt möjligheten att i stadgarna ta in ett förbud mot att använda ombud (se RP 176/2001 rd s. 52).

Andelsstämman ska som huvudregel hållas på andelslagets hemort. Hemorten bestäms i stadgarna och ska vara en kommun i Finland men behöver inte vara en plats där andelslaget bedriver verksamhet. Vidare kan stadgarna innehålla bestämmelser om att det ska vara möjligt att delta i andelsstämman genom anlitan av posten, dvs. poströstning.

5.3.2 Norsk rätt

Medlemmarna i ett samvirkeforetak utövar sin beslutanderätt vid årsmötet, vilket är samvirkeforetakets högsta organ. Det finns möjlighet att i samvirkeforetak som har fler än 100 medlemmar införa ett system där medlemmarna representeras av särskilda utvalda delegater vid årsmötet.

Alla medlemmar har en lagstadgad rätt att delta i årsmötet. Denna rätt kan inte inskränkas genom bestämmelser i stadgarna (se Ot. prop. nr. 21 2006–2007 s. 274). Vid årsmötet kan en medlem också företrädas av ombud efter eget val men i stadgarna får bestämmas att medlemmarna inte har rätt att representeras av ombud. Ombudet får inte representera fler än en medlem. Varje medlem har rätt att ta med sig ett biträde, som årsmötet kan ge yttranderätt. Denna bestämmelse kan frångås genom bestämmelser i stadgarna.

I mindre samvirkeforetak är det möjligt för medlemmarna att fatta beslut utan personligt sammanträde. I föreningar med färre än 20 medlemmar kan styrelsen lägga fram en sak till avgörande av årsmötet genom skriftlig handläggning. De närmare formerna för detta är reglerade i lagen.

5.3.3 Dansk rätt

I Danmark saknas lagregler om på vilket sätt medlemmarna i ett andelsselskab utövar sitt inflytande i andelsselskabet. Reglerna i den danska aktiebolagslagen (aktieselskabsloven) anses i vissa delar, bl.a. när det gäller allmänna mötesregler, kunna tjäna som vägledning.¹⁰ Frågorna regleras som regel i andelsselskabets stadgar.

Det traditionella beslutsorganet för medlemmarna i ett dansk andelsselskab är generalförsamlingen. Detta får anses motsvara den svenska föreningsstämman. Medlemmarna har rätt att delta i generalförsamlingen och de har normalt även rösträtt.¹¹ I större andelsselskaber har utvecklingen gått mot en form av representativt system, där medlemmarna på lokal nivå väljer representanter till en regional församling som i sin tur väljer representanter till en central församling, vilken är det organ som beslutar i andelsselskabets ärenden.¹²

¹⁰ Se B. Gomard, *Aktieselskaber och anpartsselskaber*, 5 udg., s. 22.

¹¹ Se E. Hørlyck, *Dansk andelsret*, 3 udg., s. 187.

¹² Se a.a. s. 188.

Frågor om sättet och tiden för kallelse till generalförsamlingen, ort för mötet m.m. regleras ofta i andelsselskabets stadgar. Skulle dessa bestämmelser sättas åt sidan, torde det innebära att generalförsamlingens beslut blir ogiltiga.¹³

En medlem torde ha rätt att företrädas av ett ombud vid stämman, dock att den rätten kan inskränkas genom föreskrifter i stadgarna om att en medlem bara får företrädas av exempelvis en hushållsmedlem eller annan medlem i föreningen.¹⁴ Det anses också att en medlem har rätt att ta med sig en rådgivare, t.ex. en advokat eller en revisor, till generalförsamlingen.¹⁵

5.3.4 EG-förordningen med stadga för europakooperativ

Regler om formerna för föreningsstämman i ett europakooperativ finns i artiklarna 52–63 i förordningen med stadga för europakooperativ. Varje medlem har rätt att yttra sig och rösta vid stämman. Vidare ges vissa andra personer rätt att delta i stämman utan rösträtt. De personer som har rösträtt vid stämman får utse ombud att företräda dem vid stämman i enlighet med förfaranden som anges i stadgarna. I stadgarna ska även fastställas det högsta antal personer som ett ombud får företräda. Föreningens stadgar får också tillåta poströstning men i så fall ska de nödvändiga förfarandena för detta framgå av stadgarna.

¹³ Se a.a. s. 190.

¹⁴ Se E. Werlauff, *Selskabsret*, 6 udg., s. 91.

¹⁵ Se E. Hørlyck, *Dansk andelsret*, 3 udg., s. 193.

5.4 Överväganden och förslag

5.4.1 Allmänt om föreningsstämman och annan form av beslutsfattande

Bedömning: Det bör inte införas några lagregler om särskilda skriftliga beslutsförfaranden i ekonomiska föreningar. Det bör emellertid spridas information om medlemmarnas möjlighet att under vissa förutsättningar fatta beslut genom s.k. skrivbordsstämma.

Vi anser att huvudregeln även i fortsättningen bör vara att medlemmarna utövar sitt beslutsfattande i föreningens angelägenheter vid föreningsstämman. Beslut fattas då genom ett muntligt förfarande.

Såsom har framgått av avsnitt 3.5.3 tyder Nuteks mätningar på att kostnaden för att hålla föreningsstämman är förhållandevis hög. Därtill kommer de kringkostnader som är förenade med stämmoförfarandet, såsom upprättande av kallelse och dagordning, eventuell röstlängd etc. En sätt att minska dessa kostnader kan synas vara att i lagen ta in bestämmelser om att medlemmarna får utöva sin beslutanderätt i föreningens angelägenheter genom ett enklare skriftligt förfarande. En sådan reglering finns i såväl den finska som den norska lagstiftningen, fast med något olika utformning.

Såsom ovan har konstaterats ger redan gällande svensk rätt utrymme för ett skriftligt beslutsförfarande. Ett stämmobeslut anses sålunda kunna fattas genom att ett stämmoprotokoll med uppgift om stämmans beslut undertecknas av samtliga medlemmar (skrivbordsstämma eller beslut per capsulam). Lagen ger emellertid inget besked om de närmare förutsättningarna för ett sådant beslutsförfarande. En lagregel som reglerar ett beslutsförfarande av detta slag skulle, kan det hävdas, undanröja osäkerheten i detta avseende.

En väsentlig fråga i sammanhanget är om användande av ett skriftligt beslutsförfarande bör kräva enhällighet bland samtliga röstberättigade (vilket i dag torde anses vara fallet) eller om vanliga majoritetsregler bör gälla. Beslut i skriftlig form är ett enkelt förfarande men innebär samtidigt att medlemmarna inte deltar lika aktivt i beslutsprocessen som vid ett muntligt förfarande. Vid ett sammanträde får samtliga medlemmar möjlighet att yttra sig och ställa frågor om det eller de beslut som ska fattas. Ett sammanträde ger tillfälle att lyssna till och ta intryck av andra medlemmars

åsikter. Det ger också tillfälle för en minoritet att argumentera för sina uppfattningar. Intresset av medlemsinflytande samt minoritets-skyddsaspekter talar därför med styrka för att ett skriftligt förfarande bör vara möjligt enbart om samtliga medlemmar är eniga i fråga om formen för beslutsfattande.

Vi anser alltså att föreningsstämman bör kunna ersättas med ett skriftligt förfarande enbart om samtliga medlemmar godtar detta i ett enskilt fall.

Med den utgångspunkten skulle en uttrycklig lagregel om skriftlig beslutsfattande inte innebära någon ändring i sak – att medlemmarna, om de är ense, kan avvika från lagens formföreskrifter rörande stämman följer, som ovan har konstaterats, redan av gällande allmänna principer – utan enbart klargöra rättsläget. Att införa en sådan klargörande bestämmelse på ett visst område kan leda till osäkerhet om huruvida dessa allmänna principer fortfarande gäller på de områden där de inte kommer till uttryck i lag. Det talar för att det inte bör införas några särskilda bestämmelser om just detta slag av förfarande.

Vi lämnar därför inte något förslag till lagregler om ett skriftligt beslutsförfarande. Det är dock önskvärt att medlemmar och styrelser i ekonomiska föreningar görs uppmärksamma på möjligheten att fatta beslut genom s.k. skrivbordsstämma. Vi utgår från att Bolagsverket har möjlighet att i sin information till föreningarna tillhandahålla upplysningar i detta avseende.

5.4.2 Medlemmarnas rättigheter vid föreningsstämman stärks

Förslag: Det införs en uttrycklig lagregel som ger medlemmarna rätt att närvara vid stämman och yttra sig vid denna. En ekonomisk förening ska inte kunna inskränka dessa rättigheter annat än i de fall föreningslagen medger det.

En ekonomisk förening ska även i fortsättningen ha viss möjlighet att i stadgarna differentiera medlemmarnas rösträtt och uppställa villkor för utövandet av rösträtt.

En medlem i en ekonomisk förening har i princip rätt att närvara vid föreningsstämman och även att yttra sig vid stämman och delta i omröstning. Föreningslagen ger i dag inte något klart besked om en ekonomisk förening kan inskränka medlemmarnas rättigheter

vid stämman genom bestämmelser i stadgarna. Enligt vår mening finns det anledning att så långt möjligt undanröja nuvarande osäkerhet i rättsläget genom en uttrycklig lagreglering. Frågan är då vad en sådan lagreglering bör innehålla.

Syfte med verksamheten i en ekonomisk förening är att främja medlemmarnas intressen. Medlemmarna förutsätts delta i föreningens verksamhet. Det är mot den bakgrunden naturligt att de har goda möjligheter att utöva inflytande över föreningens verksamhet. Rätten att närvara, yttra sig och rösta vid föreningsstämman framstår därför som grundläggande för medlemmarna. Denna uppfattning kommer också till uttryck i såväl den finska som den norska lagstiftningen, där medlemmarna har en lagstadgad rätt att närvara vid stämman. Vi föreslår därför att det införs en lagregel som klargör att medlemmarna har rätt att närvara, yttra sig och rösta vid stämman. I lagen bör också tydliggöras att en medlem normalt inte kan fråntas dessa rättigheter genom bestämmelser i stadgarna.

En särskild ordning bör dock gälla för de fall då en medlem har uteslutits ur föreningen respektive har sagt upp sig till utträde ur föreningen. Enligt 3 kap. 5 § andra stycket föreningslagen förlorar en medlem som har *uteslutits* ur föreningen genast sin rätt att delta i överläggningar och beslut om föreningens angelägenheter. I detta ligger att den uteslutne omedelbart förlorar sin rätt att närvara vid föreningsstämma.¹⁶ Det är naturligt att detta gäller även i fortsättningen. Vad gäller medlemmar som har *sagt upp sig till utträde* är det inte lika självklart att de omedelbart ska förlora rätten att delta i föreningsstämman. Rådande uppfattning torde dock vara att en ekonomisk förening redan i dag har möjlighet att i sina stadgar ta in bestämmelser som fråntar en avgående medlem rätten att närvara vid stämman och i övrigt delta i beslutsfattandet i föreningen fram till tiden för avgång. Denna möjlighet bör enligt vår mening finnas även framdeles men i fortsättningen komma till uttryck i lagtexten.

Frågan är då om en förening även i andra fall bör kunna inskränka medlemmens rätt att rösta vid föreningsstämman. Enligt vår mening kan det mot bakgrund av den ekonomiska föreningens kooperativa särart inte komma i fråga att permanent beröva vissa medlemmar rätten att närvara vid stämman respektive rätten att rösta. Däremot kan det i vissa fall finnas fog för inskränkande villkor för rösträtt. Det framstår t.ex. som rimligt att en förening i sina stadgar kan ta in bestämmelser om att en medlem inte har rösträtt så

¹⁶ Se G. Linden, *Förvärv och förlust av medlemskap i ekonomisk förening*, s. 166.

länge han eller hon inte har betalat sin insats i den utsträckning som stadgarna anger. Lagen bör därför ge utrymme för stadgarnas bestämmelser som uppställer villkor för att en medlem ska få utöva sin rösträtt. Sådana villkor bör i och för sig inte få förekomma annat än där det finns objektiva och godtagbara skäl för detta. Enligt vår mening är det dock inte möjligt att i lagen specificera i vilka fall villkor för utövande av rösträtt kan godtas och hur villkoren ska vara utformade. Av lagen bör därför endast framgå att bestämmelser om villkor för utövandet av rösträtten kan tas in i stadgarna. Villkor som inte är godtagbara kommer trots detta att kunna angripas med stöd av 36 § avtalslagen (1915:218) eller föreningslagens generalklausul.

En medlem i en förening som tillämpar fullmäktigesystemet bör naturligtvis inte ha någon ovillkorlig rätt att närvara eller yttra sig vid fullmäktiges sammanträden. Detta bör klargöras i lagen.

En konsekvens av förslaget om att medlemmarna ska ha en ovillkorlig rätt att närvara vid föreningsstämma är att det inte längre kommer att vara möjligt att villkora närvarorätten med ett krav på föranmälan. Vi har övervägt om det bör tillskapas en sådan möjlighet men har inte ansett att det finns tillräckliga skäl för det.

5.4.3 Kallelse till stämma; sätt, tid och innehåll

Förslag: Bestämmelserna om tid för kallelse till stämma ändras så att de överensstämmer med motsvarande bestämmelser för aktiebolag. Det innebär att tidsfristerna för kallelse till ordinarie föreningsstämma respektive extra föreningsstämma förlängs.

Bestämmelserna om kallelse till föreningsstämma är av grundläggande betydelse för medlemmarnas möjligheter att få kunskap om, förbereda sig inför och kunna delta i beslutsfattandet vid stämman.

Sättet för kallelse

Enligt föreningslagens huvudregel har en ekonomisk förening full frihet att i stadgarna bestämma på vilket sätt kallelse till stämma ska ske. Denna huvudregel torde redan ge föreningarna tillräcklig flexi-

bilitet att utforma kallelsesättet på det mest ändamålsenliga sättet. Vi föreslår därför inte någon förändring i denna del.

Lagens huvudregel modifieras av undantag för kallelse till vissa stämmor, framför allt stämmor som ska behandla frågor om särskilda slag av stadgeändringar. I dessa fall måste kallelse skickas i sedvanlig skriftlig form. Frågan om sättet för kallelse i dessa fall behandlas i avsnitt 7.4.2. Vidare föreslås i avsnitt 6.2.2 att en ekonomisk förening under vissa förutsättningar ska ha möjlighet att lämna information till medlemmarna genom elektronisk kommunikation även i sådana fall där lagen som huvudregel kräver kommunikation i sedvanlig skriftlig form. Detta förfarande kommer att kunna effektivisera sättet för kallelse till föreningsstämma.

Tiden för kallelse

De kallelsefrister som föreskrivs i föreningslagen avviker såväl från motsvarande reglering i aktiebolagslagen som från motsvarande bestämmelser i finsk och norsk rätt. Bestämmelserna om senaste tid för kallelse till stämma – senast två veckor eller, inför extra stämma, senast en vecka före stämman – är visserligen väl etablerade och har gällt sedan 1951 års föreningslag. Goda skäl talar ändå för att de bör anpassas till vad som gäller för aktiebolag. Inte minst i ljuset av de förslag som vi lämnar i avsnitt 7.4.5 om avskaffande av kravet på beslut vid två stämmor vid bl.a. stadgeändringar framstår de nuvarande kallelsetiderna enligt vår mening som alltför korta. Att kallelse kan ske så sent som en vecka före stämman innebär att medlemmarna inte alltid har tillräckligt utrymme för att förbereda sig inför stämman och många gånger inte heller tillräcklig tid för eftertanke. Vi föreslår därför att föreningslagens bestämmelser om tid för kallelse till stämma ändras så att de överensstämmer med vad som gäller enligt aktiebolagslagen. Vårt förslag innebär *dels* att kallelse till ordinarie stämma ska ske tidigast sex veckor och senast fyra veckor före sådan stämma, med möjlighet för föreningarna att föreskriva annan kallelsetid i stadgarna, dock inte kortare än två veckor, *dels* att kallelse till extra föreningsstämma ska ske tidigast sex veckor och senast två veckor före stämman. För att ge medlemmarna ett gott skydd vid en extra föreningsstämma som ska behandla fråga om ändring av stadgarna föreslås en särskild reglering av kallelsetiden i dessa fall, se avsnitt 7.4.4.

Det är tydligt att förlängda kallelsefrister i enskilda fall kan innebära viss ytterligare tidsutdräkt och därmed visst ytterligare besvär för föreningarna. Det finns mot den bakgrunden anledning att erinra om att bestämmelserna om när kallelse ska ske är uppställda till medlemmarnas skydd och att de därför kan frångås om medlemmarna är ense om det.

Innehållet i kallelsen

Vad gäller innehållet i kallelsen saknar föreningslagen bestämmelser om att kallelse ska ange tid och plats för stämman. Det ligger i sakens natur att kallelsen måste innehålla uppgifter om detta. För tydlighets skull bör detta dock komma till uttryck i lagen. Föreningslagen kommer därigenom att överensstämma med aktiebolagslagen också i detta hänseende.

I kallelsen ska, enligt gällande rätt, anges de ärenden som ska förekomma på stämman. Denna reglering – som väsentligen överensstämmer med vad som gäller enligt finsk och norsk rätt – framstår som central för medlemmarnas möjligheter att utöva sin beslutanderätt och bör därför behållas. Det kan noteras att föreningslagen kräver att kallelsen också ska innehålla framlagda förslag om fusion och likvidation samt det huvudsakliga innehållet av framlagda förslag till stadgeändringar. Aktiebolagslagen går i detta avseende längre; lagen kräver att kallelsen innehåller det huvudsakliga innehållet av varje framlagt förslag, om förslaget inte berör en fråga av mindre betydelse för bolaget. Det kan anföras skäl för att motsvarande reglering borde gälla även för ekonomiska föreningar. En sådan förändring skulle dock stå i strid med utredningsdirektivets förenklingssträvanden och bör därför inte genomföras. Till detta kommer att redan gällande rätt ger de föreningar som så önskar möjlighet att gå längre än vad lagen anger och i stadgarna föreskriva att kallelsen ska lämna information om det huvudsakliga innehållet i varje förslag. Vi lämnar därför inte något förslag till lagändring i denna del.

5.4.4 Utökad rätt till ombud och biträde

Förslag: En medlem ska, som huvudregel, ha rätt att vid föreningsstämma anlita valfritt ombud. Föreningen ska även i fortsättningen ha viss möjlighet att begränsa denna rätt genom bestämmelser i stadgarna.

Medlemmarna ska få ta med sig ett valfritt biträde till stämman. Denna rätt ska inte kunna inskränkas genom bestämmelser i stadgarna.

Ombud

Vi ska enligt våra direktiv lämna förslag som förbättrar medlemmarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet vid stämman.

En sådan förbättring skulle kunna åstadkommas genom att medlemmarna gavs större möjligheter att vid stämman låta sig representeras av valfritt ombud. En medlem som inte har möjlighet att närvara personligen vid stämman bör, kan det hävdas, inte vara förhindrad att utöva inflytande i föreningen enbart av den orsaken att han eller hon inte kan företrädas av någon av de personkategorier som anges i lagen, dvs. make, sambo eller annan medlem. I sammanhanget kan noteras att de norska, finska och EG-rättsliga regelverken på området ger medlemmar möjlighet att fritt välja ombud; de norska och finska bestämmelserna är dock dispositiva. På det aktiebolagsrättsliga området finns en oinskränkt rätt att använda valfritt ombud.

Med hänsyn till den ekonomiska föreningens kooperativa karaktär torde i och för sig behovet av att kunna stänga ute icke-medlemmar från stämman vara större i en ekonomisk förening än i ett aktiebolag. Enligt vår mening tillgodoses dock medlemmarnas intressen bäst genom en huvudregel som ger dem en obegränsad rätt att vid stämman låta sig representeras av den de önskar. En sådan huvudregel bör sedan kompletteras med en undantagsregel som ger föreningen möjlighet att i stadgarna ta in vissa begränsningar vad gäller val av ombud. Sådana stadgelsebestämmelser bör dock inte kunna beröva medlemmen rätten att – liksom i dag – låts sig företrädas av en annan medlem, av make eller av sambo.

Ett ombud har i dag samma rättigheter att yttra sig och ställa frågor vid föreningsstämman som den medlem som ombudet företräder. Enligt vår mening bör detta gälla även framdeles.

I dag får ett ombud inte företräda mer än en medlem, om stadgarna inte tillåter annat. Bestämmelsen innebär en begränsning i medlemmens rätt att låta sig företrädas av annan vid stämman, exempelvis när två medlemmar önskar att en tredje medlem ska företräda dem båda. Regleringen skiljer sig också från aktiebolagsrätten, där ett ombud får företräda ett fritt antal aktieägare. Det finns alltså i och för sig skäl att utöka möjligheten för ombud att företräda fler än en medlem. Samtidigt måste den ekonomiska föreningens karaktär av personassociation beaktas. En oinskränkt rätt för ett ombud att företräda ett obegränsat antal medlemmar skulle kunna påverka medlemmarnas deltagande i beslutsprocessen negativt. Vi föreslår därför en lagreglering som innebär att ett ombud får företräda högst tre medlemmar. Detta överensstämmer med den finska lagstiftningen. Det bör dock vara möjligt att genom stadgebestämmelse tillåta ett ombud att representera fler medlemmar än tre och det bör även vara möjligt att i stadgarna bestämma att ett ombud bara får företräda en eller två medlemmar.

Biträde

Ett annat sätt att förbättra den enskildes möjligheter att utöva inflytande vid föreningsstämman är att ge medlemmen rätt att ta med sig valfritt biträde till stämman.

Vid en föreningsstämma kan det förekomma ärenden där medlemmen behöver sakkunnig hjälp i exempelvis ekonomiska eller juridiska frågor. Syftet med bestämmelserna om biträde är just att ge medlemmar som inte själva är sakkunniga en möjlighet att ta med sig en expert i exempelvis ekonomiska eller juridiska frågor (se Ds Ju 1976:11 s. 126). Det har i doktrinen framhållits att det är tveksamt om detta syfte kan förverkligas fullt ut om – såsom är fallet i dag – den personkrets som biträdet kan hämtas från är begränsad till make, sambo eller annan medlem.¹⁷ För aktieägare finns inte någon motsvarande begränsning. Vi föreslår därför att den nuvarande begränsningen, vad gäller val av biträde, tas bort.

En särskild fråga är om rätten att ta med valfritt biträde till stämman bör kunna begränsas genom stadgebestämmelser. De skäl som talar för att rätten till ombud ska kunna inskränkas genom bestämmelser i stadgarna gör sig inte lika starkt gällande avseende biträden. En medlem som anlitar biträde måste alltid, personligen

¹⁷ Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 247 f.

eller genom ombud, närvara vid stämman tillsammans med biträdet och kommer alltså att delta i beslutsprocessen. Biträdet har inte rätt att rösta och kan inte på detta sätt påverka utgången av stämmans beslut. För att medlemmarnas rätt till biträde ska få det genomslag som vi anser är nödvändigt bör därför rätten att ta med valfritt biträde vara tvingande.

En aktieägare har rätt att ta med sig *två* biträden till bolagsstämman. Föreningslagen tillåter enbart *ett* biträde. Det har ansetts att en aktieägare i vissa situationer kan ha behov av fler än ett biträde, exempelvis om en aktieägare med ett stort aktieinnehav i ett börsnoterat bolag ska delta på en stämma där stora och komplicerade frågeställningar ska behandlas. I en ekonomisk förening torde det inte förekomma att varje enskilds medlems ekonomiska andel i föreningen är lika stor. Det kan också synas mindre lämpligt att tillåta att det vid stämman i en personassociation av den ekonomiska föreningens slag deltar så många biträden att antalet biträden – om än kanske bara i teorin – skulle kunna bli högre än antalet deltagande medlemmar. Vi är därför inte beredda att föreslå någon ändring i denna del.

Av föreningslagen framgår inte om ett biträde har rätt att yttra sig vid stämman. I doktrinen har framförts olika uppfattningar om vad som gäller. I 7 kap. 5 § aktiebolagslagen finns numera en uttrycklig bestämmelse som ger ett biträde rätt att yttra sig vid en bolagsstämma. Enligt vår mening är det naturligt att detsamma gäller vid en föreningsstämma. En bestämmelse med denna innebörd bör alltså tas in i föreningslagen. Ett biträdes rätt att yttra sig vid en bolagsstämma kan inte beskäras genom bestämmelser i bolagsordningen. Vi anser inte att det finns tillräckliga skäl att i detta avseende avvika från vad som gäller på aktiebolagsrättens område.

5.4.5 Särskild regel om närvarorätt för utomstående

Förslag: Det införs en särskild lagregel som ger föreningsstämman rätt att tillåta att utomstående närvarar eller på annat sätt deltar i förhandlingen vid föreningsstämman.

Ett beslut om närvarorätt för utomstående ska, som huvudregel, kräva samtycke från samtliga närvarande röstberättigade på stämman.

Föreningen ska kunna ta in bestämmelser i stadgarna som ger rätt för utomstående att närvara vid föreningsstämma.

En föreningsstämma är i grunden en sluten sammankomst för medlemmarna i föreningen. Utgångspunkten är alltså att endast medlemmarna, deras eventuella ombud och biträden samt eventuella stämmofunktionärer får närvara. Ibland kan det finnas behov av att tillåta utomstående personer att närvara. Det kan exempelvis i enskilda fall vara värdefullt att journalister får möjlighet att närvara vid och rapportera från en föreningsstämma. Stämman anses också kunna besluta om att utomstående ska få vara med. De närmare förutsättningarna för ett sådant beslut är emellertid oklara. Frågan får ökad betydelse om en föreningsstämma arrangeras så att medlemmarna kan delta i denna på distans via en hemdator (jfr avsnitt 6.3.4). Det saknas då praktiska möjligheter att ”stänga ute” utomstående. Frågan om utomståendes rätt att närvara vid föreningsstämman – i synnerhet de närmare förutsättningarna för att besluta om detta – bör därför regleras i lagen (jfr den motsvarande regleringen i 7 kap. 6 och 55 §§ aktiebolagslagen).

Vi föreslår alltså att det införs särskilda bestämmelser som ger föreningsstämman rätt att besluta att utomstående ska få närvara eller på annat sätt följa förhandlingen vid föreningsstämman. Frågan är då vilket majoritetskrav som ska gälla för ett sådant beslut. Enligt vår uppfattning bör varje medlem ha rätt att påräkna att överläggningarna vid föreningsstämman sker under förtroliga former, dvs. utan deltagande av utomstående. Ett beslut om att öppna föreningsstämman för en eller flera utomstående bör därför vara giltigt enbart om det biträds av samtliga röstande. Ett beslut att stämman inte längre ska vara öppen för utomstående bör däremot kunna fattas med enkel majoritet. Det bör även vara möjligt att i föreningens stadgar ta in bestämmelser som föreskriver närvarorätt för utomstående utan att stämman behöver besluta om det i

varje enskilt fall. Beslut om sådan stadgeändring bör kunna fattas med två tredjedelars majoritet.

Den föreslagna ordningen överensstämmer med vad som gäller i privata aktiebolag (se 7 kap. 6 § aktiebolagslagen). Det kan i förstone synas märkligt med ett krav på enhällighet för beslut att öppna stämman i ett enskilt fall och ett krav på enbart två tredjedelars majoritet för beslut att generellt och i framtiden hålla stämman öppen för utomstående. Skillnaden i majoritetskrav mellan de två olika situationerna kan emellertid motiveras med att ett förslag om att i ett enskilt fall öppna stämman för utomstående kan komma överraskande för den enskilde medlemmen; han eller hon bör då ha möjlighet att motsätta sig förslaget. Ett beslut om att i stadgarna ta in bestämmelse om närvarorätt kan inte verkställas förrän stadgeändringen har registrerats och kan därför inte tillämpas förrän vid senare stämmor. Den som motsätter sig att utomstående närvarar vid kommande stämmor får då möjlighet att överväga sitt fortsatta deltagande i föreningen.

Om föreningsstämmans befogenheter utövas av fullmäktige, är utgångspunkten i gällande rätt att endast fullmäktige (och eventuella mötesfunktionärer) får delta vid fullmäktigesammanträdet. Det är emellertid, enligt uppgift, ganska vanligt att fullmäktige beslutar att medlemmar eller andra ska ha rätt att närvara som åhörare. En enskild fullmäktige kan inte anses ha samma intresse av att kunna motsätta sig detta som en medlem vid en vanlig föreningsstämma. Vi föreslår därför att beslut om att öppna ett fullmäktigemöte för utomstående ska kunna beslutas med absolut majoritet, dvs. beslutet ska vara giltigt om mer än hälften av de fullmäktige biträder beslutet.

5.4.6 Genomförandet av föreningsstämman

Förslag: I lagen tas in en bestämmelse om på vilken plats föreningsstämman ska hållas.

Bestämmelserna kring stämmans öppnande, upprättande av röstlängd och val av ordförande anpassas till motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen.

Också bestämmelserna om styrelsens upplysningsplikt anpassas till motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen.

Platsen för föreningsstämma

Bestämmelserna om föreningsstämma bygger på förutsättningen att stämman hålls på en speciell plats/ort dit medlemmarna har rätt att inställa sig. Någon lagregel i frågan om hur platsen för stämman ska bestämmas finns som nämnts inte. Det framstår dock som naturligt att en sådan central fråga regleras i lagen. Enligt uppgift från Bolagsverket är det inte heller ovanligt med frågor till verket om var föreningen ska hålla sin stämma. Det finns alltså ett praktiskt behov av en lagregel i frågan.

Enligt vår mening är det naturligt att föreningsstämman normalt hålls på en plats inom Sverige. Det kan visserligen hävdas att den fortgående internationaliseringen talar för att stämman ska kunna hållas även utanför Sverige. Minoritetsskyddsaspekter och intresset av medlemsinflytande talar dock för att stämman ska hållas inom landet (jfr prop. 1997/98:99 s. 102). Härigenom ges förutsättningar för att så många medlemmar som möjligt kan delta i stämman. Vi föreslår därför en lagregel om att stämman ska hållas på den plats i Sverige, där föreningens styrelse ska ha sitt säte. Det bör emellertid också vara möjligt att i stadgarna bestämma att stämman ska hållas på annan angiven plats i Sverige. Denna reglering motsvarar vad som gäller för aktiebolag, dock att aktiebolagslagen innehåller det mer ålderdomliga uttrycket ort (se 7 kap. 15 § aktiebolagslagen).

I vissa föreningar med ett stort geografiskt verksamhetsområde har det enligt uppgift etablerats en praxis som innebär att stämman hålls på alternerande platser i stället för på en och samma plats. Goda skäl talar för att denna möjlighet behålls. I stadgarna bör därför kunna bestämmas att styrelsen kan besluta att stämman ska hållas på annan av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde i Sverige. Slutligen bör det, i likhet med vad som gäller för aktiebolag, vara möjligt att hålla stämman på annan plats än som nu har angetts om utomordentliga omständigheter påkallar det, t.ex. krigsförhållanden.

Det ska anmärkas att de föreslagna bestämmelserna om platsen för föreningsstämman syftar till att skydda medlemmarna. Om samtliga medlemmar och styrelseledamöter är överens, kommer därför stämman att kunna hållas var som helst.¹⁸

¹⁸ Jfr prop. 1975:103 s. 393 och 1997/98:99, s. 102.

Stämmans öppnande, röstlängd och ordförande på stämma

Föreningslagens bestämmelser om hur stämman inleds är ganska knapphändiga. Av nuvarande reglering framgår exempelvis inte vem som ska upprätta röstlängd om det krävs omröstning redan för att välja stämмоordförande. Vi föreslår därför att föreningslagens bestämmelser i väsentliga delar ändras så att de överensstämmer med motsvarande reglering i aktiebolagslagen. I några avseenden bör dock regleringen i föreningslagen kunna göras något mera kortfattad (jfr 7 kap. 27, 29 och 30 §§ aktiebolagslagen).

Liksom tidigare bör huvudregeln vara att föreningsstämman ska öppnas av styrelsens ordförande eller av den som styrelsen har utsett. Innehåller stadgarna en bestämmelse om vem som ska vara ordförande på stämman, bör dock stämman öppnas av denne.

Vidare bör bestämmelserna om upprättande av röstlängd i stort behållas. Föreningslagen kräver, till skillnad från aktiebolagslagen, inte att det alltid upprättas en röstlängd; en sådan måste upprättas enbart ”om det behövs”. Enligt vår mening är denna ordning ändamålsenlig och bör behållas. Det innebär att röstlängd främst måste upprättas när beslut ska fattas genom omröstning. I lagen bör tydliggöras att, om val av ordförande ska ske genom omröstning, röstlängden ska upprättas av den som har öppnat stämman.

I dag gäller att föreningsstämman utser den som ska vara ordförande vid stämman, om inte annat har bestämts i stadgarna. Det finns inte anledning att ändra på denna ordning.

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Vi anser att de nuvarande bestämmelserna om styrelseledamöternas och den verkställande direktörens upplysningsplikt innebär en lämplig avvägning mellan å ena sidan medlemmarnas behov av information och å andra sidan föreningens intresse av att inte lämna ut information om detta skulle kunna skada föreningen. Vi föreslår därför att bestämmelserna i allt väsentligt får bestå oförändrade.

I ett visst avseende bör dock bestämmelserna ändras. Som ovan har framgått (se avsnitt 5.2.6) ska styrelsen, om den anser att en upplysning inte kan lämnas ut, i stället lämna uppgiften till revisorerna som därefter ska avge ett yttrande. De tidsramar som de nuvarande bestämmelserna innehåller kan vara otillräckliga för att revisorerna ska hinna yttra sig i tid. En begäran om att sådant yttrande

ska lämnas kan komma så sent som fyra veckor efter stämman och yttrandet ska sedan lämnas inom en månad från stämman. Bestämmelserna bör därför justeras på samma sätt som har skett i aktiebolagslagen. Det innebär följande. När styrelsen har kommit fram till att en begärd upplysning inte kan lämnas ut, ska den berörde medlemmen *genast* underrättas om detta. En medlem kan därefter *inom två veckor från underrättelsen* begära att styrelsen ska lämna upplysningen till föreningens revisorer. Styrelsen ska då lämna upplysningen till revisorerna *inom två veckor efter medlemmens begäran* om det. Vidare ska revisorernas yttrande lämnas till styrelsen *inom två veckor efter att den begärda upplysningen har lämnats* till dem. Genom en sådan ordning får revisorerna tillräcklig tid för arbetet med att upprätta yttrandet.

5.4.7 Fullmäktigesystemet, fullmaktsinsamling och poströstning

Bedömning: Fullmäktigesystemet bör i sak bestå oförändrat men ges en tydligare utformning.

Det bör inte införas några regler som begränsar möjligheterna till fullmaktsinsamling på föreningens bekostnad.

Det bör inte införas några regler om poströstning.

Fullmäktigesystemet

Fullmäktigesystemet är sedan länge etablerat inom föreningsrätten och det fungerar väl. Vi föreslår därför inte några större materiella förändringar av regleringen kring fullmäktige.

I det nuvarande regelverket är det emellertid inte helt klart om fullmäktige är ett särskilt föreningsorgan vid sidan av föreningsstämman eller om ett fullmäktigesammanträde är en föreningsstämma där fullmäktige utövar medlemmarnas befogenheter. Mycket talar för att lagstiftaren har avsett att skapa ett särskilt föreningsorgan och i doktrinen har fullmäktige också betecknats som ett sådant.¹⁹ Under utredningsarbetet har emellertid framkommit att fullmäktige – i vart fall inom konsument- och lantbrukskooperationerna – uppfattas som en föreningsstämma där fullmäktige representerar medlemmarna. Enligt vår mening bör det senare

¹⁹ Se bl.a. S. Johansson, *Nials Svensk associationsrätt i huvuddrag*, 9 uppl., s.115.

synsättet, som således synes vara det i praktiken tillämpade, återspeglas i lagen och vi föreslår att lagens bestämmelser om fullmäktige utformas i enlighet med detta.

Fullmaktsinsamling

Vi har övervägt om det bör införas lagregler som reglerar föreningarnas möjligheter att samla in fullmakter från medlemmarna som ger visst ombud rätt att företräda dem på stämman, s.k. fullmaktsinsamling. Behovet av att kunna arrangera fullmaktsinsamlingar torde väsentligen finnas enbart i vissa större föreningar. Dessa föreningar har dessutom redan enligt gällande rätt tillgång till en särskild form för beslutsfattande som ytterligare minskar behovet av fullmaktsinsamling, nämligen det nyss nämnda fullmäktigesystemet. Det hindrar emellertid inte att ett system för fullmaktsinsamling i några föreningar kan vara ett gångbart alternativ till fullmäktigesystemet. Ett system för fullmaktsinsamling ger ju den enskilde medlemmen möjligheter att bestämma hur hans eller hennes företrädare ska rösta i en viss fråga, vilket fullmäktigesystemet inte gör.

Föreningslagen innehåller emellertid, till skillnad från aktiebolagslagen, inte några bestämmelser som begränsar föreningens möjligheter att bekosta fullmaktsinsamlingar. Det är alltså redan enligt gällande rätt möjligt att i en ekonomisk förening tillämpa ett system med fullmaktsinsamling, under förutsättning att stadgarna ger utrymme för att ett och samma ombud företräder ett större antal medlemmar. Vi ser inte heller några egentliga problem med den nuvarande regleringen. Det bör därför även i fortsättningen vara upp till varje enskild ekonomisk förening att besluta om den vill tillämpa ett system för fullmaktsinsamling. Det finns inte heller, såvitt kan bedömas, något behov av att tydliggöra förutsättningarna för detta. Vi lämnar därför inte något förslag till lagregler i frågan.

Poströstning

Ytterligare ett sätt att förbättra medlemmarnas möjligheter att delta i beslutsfattande kan synas vara att ekonomiska föreningar ges möjlighet att i stadgarna ta in bestämmelser om poströstning.

Systemet med poströstning är än så länge helt oprövat i svensk associationsrätt. Om – såsom har föreslagits i Ds 2008:46 – en möjlighet till poströstning införs i fråga om aktiebolag, kan det givetvis ändå finnas anledning att överväga en liknande möjlighet för de ekonomiska föreningarnas del. För aktiebolagens del har ett system med poströstning motiverats främst av behovet att i stora börsnoterade aktiebolag med många utländska ägare ge dessa möjlighet att på ett smidigt sätt utöva sina rättigheter vid stämman (se prop. 2004/04:85 s. 296). Denna ägarstruktur förekommer normalt inte i ekonomiska föreningar. Till detta kommer att redan dagens fullmäktigesystem erbjuder goda möjligheter att lösa frågor om sättet för beslutsfattande i ekonomiska föreningar med ett stort antal medlemmar, spridda över ett stort geografiskt område. Vårt förslag om utökad rätt att ställa ombud för sig kommer ytterligare att förbättra medlemmarnas möjligheter att utöva inflytande vid stämman. Vidare innebär poströstning av naturliga skäl en mindre aktiv form av deltagande i beslutsprocessen. Varken medlemmen eller hans eller hennes ombud kommer att själv närvara vid stämman eller delta i de diskussioner som förekommer där. De medlemmar som infinner sig vid stämman förmenas möjligheten att argumentera för sina förslag inför övriga röstande medlemmar. En utbredd användning av poströstning skulle därför riskera att urgröpa föreningsstämmans funktion.

Vi föreslår därför inte någon regel som möjliggör poströstning.

6 Användande av modern teknik

6.1 Inledning

Vi har i uppdrag att se över möjligheterna att använda modern teknik vid en föreningsstämma. Vi ska därvid analysera bl.a. möjligheterna att hålla föreningsstämma på flera platser, som knyts samman med tekniska lösningar. Denna översyn redovisas i avsnitt 6.3.

Vi ska även undersöka om reglerna om föreningsstämma kan förenklas och göras mindre betungande för föreningarna. Användande av modern teknik även i andra sammanhang än vid själva stämman erbjuder möjlighet till sådan förenkling och våra överväganden i dessa delar framgår av avsnitt 6.2.

6.2 Elektronisk kommunikation mellan föreningen och medlemmarna

6.2.1 Bakgrund

Föreningslagen ger överlag en ekonomisk förening goda möjligheter att kommunicera med sina medlemmar på det sätt som passar föreningen och medlemmarna bäst. Föreningen kan i sina stadgar bestämma att kallelser eller andra meddelanden till medlemmarna ska skickas med posten. Men föreningen kan också bestämma att kallelser och meddelanden ska förmedlas genom annonsering i tidning eller på anslagstavla, genom publicering på föreningens webbplats eller genom översändande via e-post eller fax (se 2 kap. 2 § första stycket 8 föreningslagen).

I några speciella fall ställer lagen dock krav på att kallelser eller annat slag av information ska tillställas medlemmen i sedvanlig skriftlig form, dvs. översändas per post.

Sålunda gäller ett generellt krav på skriftlig kallelse per post inför vissa särskilda slag av stadgeändringar. En sådan skriftlig kallelse krävs

bl.a. inför sådana stadgeändringar som innebär att medlemmarnas förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökar, deras rätt till årsvinst inskränks, deras rätt till föreningens behållna tillgångar vid föreningens upplösning begränsas eller deras möjlighet till utträde försvåras (se 7 kap. 8 § andra stycket 2 föreningslagen). Ett motsvarande krav på skriftlig kallelse gäller *dels* om en ordinarie föreningsstämma ska hållas på annan tid än som föreskrivs i stadgarna, *dels* om stämman ska behandla en fråga om att föreningen ska gå i likvidation, *dels* om stämman ska ta ställning till en fusion som innebär att föreningen går upp i en annan förening. Kravet på skriftlig kallelse infördes i samband med tillkomsten av 1987 års föreningslag i syfte att garantera att medlemmarna verkligen får kännedom om ärenden av större vikt som ska behandlas på stämman (se prop. 1986/87:7 s. 126). Det överensstämmer nära med vad som gäller enligt aktiebolagslagen i vissa snarlika fall (se 7 kap. 23 § i den lagen). Den skriftliga kallelsen behöver inte skickas med rekommenderat brev utan det är tillräckligt att den sänds med vanligt brev till den adress som finns angiven i medlemsförteckningen (eller till annan adress som är känd för föreningen). Eftersom bestämmelsen förutsätter att kallelsen skickas med post, ger den med all sannolikhet inte utrymme för kallelse med e-post, fax eller liknande hjälpmedel (såvida inte medlemmen i det enskilda fallet samtycker till det).

Lagen ställer också krav på att andra slag av handlingar ska "sändas till" medlemmar som begär det. Det gäller t.ex. förslag till stadgeändringar samt redovisningshandlingar och revisionsberättelser som ska behandlas vid en utlyst stämma (se 7 kap. 8 § föreningslagen). Det gäller också fusionsplan m.m. som upprättats inför en förestående fusion (se 12 kap. 8 §). Se även 7 kap. 11 §. I några av dessa bestämmelser uppställs inte något uttryckligt krav på att handlingarna sänds med post och det kan därför hävdas att det i dessa fall finns ett visst utrymme för användande av e-post. Det torde dock, vid bestämmelsernas tillkomst, ha förutsatts att handlingarna skulle tillhandahållas i sedvanlig skriftlig form och mycket talar för att bestämmelserna har samma innebörd i dag; handlingarna ska tillhandahållas i sedvanlig skriftlig form (om inte medlemmen i det enskilda fallet samtycker till det). Motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen har för övrigt, sedan lagtexten förtydligats, den innebörden.

6.2.2 Översändande av kallelser och annan information med elektroniska hjälpmedel

Förslag: En ekonomisk förening ska kunna besluta att kallelser och annan information mellan föreningen och medlemmarna ska kunna skickas med e-post eller annan elektronisk kommunikation även i sådana fall där lagen annars kräver att informationen lämnas i sedvanlig skriftlig form.

I synnerhet i föreningar med ett mindre antal medlemmar – men även i något större föreningar – skulle det givetvis kunna innebära en förenkling om kallelserna och de övriga aktuella handlingarna även i fall som har beskrivits i avsnitt 6.2.1 kunde skickas med e-post eller fax eller ersättas av någon form av kungörelse på föreningens webbplats. Det har också, såvitt gäller den motsvarande bestämmelsen om skriftlig kallelse i aktiebolagslagen, hävdats att den kan utnyttjas för närmast chikanösa ageranden där en aktieägare med en enda eller ett fåtal aktier lämnar förslag till ändringar i bolagsordningen utan någon som helst utsikt till framgång och därmed tvingar bolaget att betala för utskick med brev till ett mycket stort antal aktieägare (se Ds 2008:46 s. 61). Också detta talar för att överväga andra former för kallelse respektive tillhandahållande av information.

Samtidigt bör man ha klart för sig att de situationer där gällande lag ställer krav på skriftlig kallelse är ganska sällsynta och att förenklingsvinsterna av att slopa kravet på skriftlig kallelse därför sannolikt är ganska begränsade. I sammanhanget måste också beaktas att det är möjligt att besluta om stadgeändringar genom en s.k. skrivbordsstämma utan föregående kallelseförfarande. I en mindre förening där ett sådant förfarande är praktiskt möjligt behöver därför kravet på skriftlig kallelse inte innebära något problem. Det finns inte heller några exempel på att ekonomiska föreningar har drabbats av sådana ageranden som omnämns i Ds 2008:46.

I sammanhanget måste man självfallet också beakta de eventuella risker för den enskilde medlemmen som det skulle innebära om kravet på skriftlig kallelse togs bort. De situationer som i dag omfattas av kravet på skriftlig kallelse kännetecknas antingen av att kallelsen kommer oväntat eller av att det stämmobeslut som kan komma att följa typiskt sett får eller kan få mycket betydande konsekvenser för en eller flera medlemmar. Det är givet att det i dessa

situationer är särskilt angeläget att medlemmen är garanterad information om den stundande stämman. Enligt vår mening bör lagen inte ändras på ett sådant sätt att medlemmens tillgång till information i praktiken försämras, såvida han eller hon inte godtar en sådan försämring.

Detta utesluter dock inte att det kan finnas skäl att ändra den nuvarande regleringen. Särskilt mot bakgrund av den tekniska utvecklingen är det ju inte säkert att medlemmens tillgång till information tillgodoses bäst genom att en handling översänds per post. Under utredningsarbetet har därför några alternativa modeller övervägts.

Ett alternativ är att behålla kravet på skriftlig kallelse men godta att kallelsen skickas via fax eller e-post. Detta torde vara innebörden i den bestämmelse om skriftlig kallelse som finns i finsk rätt. I vart fall e-post torde, kan det hävdas, för normalt IT-anpassade personer vara ett väl så funktionellt sätt att ta emot information från föreningen som vanlig post. Bland annat risken för tekniska fel utgör dock en osäkerhetsfaktor. Till osäkerheten kring kallelse med e-post bidrar också att det saknas ett heltäckande register över medborgarnas e-postadresser. Kallelse med fax eller e-post kommer dessutom sällan att kunna användas gentemot alla medlemmar, eftersom det vanligen alltid finns någon eller några som inte har tillgång till fax eller e-post.

Enligt vår mening är därför en generell möjlighet att kalla via fax eller e-post inte tillfyllest i de fall som i dag omfattas av ett krav på skriftlig kallelse. En annan sak är att ett sådant sätt att förmedla kallelsen kan vara ett acceptabelt alternativ om det har godtagits av den aktuella medlemmen.

Ett annat alternativ är att, såsom i den finska lagen, godta att information skickas på annat sätt genom vilken den allmänt kommer till medlemmarnas kännedom. Därmed skulle ett visst utrymme öppnas för att tillhandahålla kallelser av det nu aktuella slaget genom annonsering i tidning eller medlemsblad som har allmän spridning bland medlemmarna eller på föreningens webbplats. För en förening som har en egen webbplats skulle ett system där kallelser tillhandahålls enbart på webbplatsen tveklöst kunna vara mycket praktiskt. Också den enskilde skulle normalt kunna ta till sig kallelsen ganska lätt. Problemet är dock att medlemmen inte kan veta när det finns anledning att bevaka tidningsannonser, medlemsblad eller hemsidor. Det finns alltså en inte obetydlig risk för att medlemmen missar kallelsen.

Vi anser därför att inte heller detta slag av kallelse är tillfyllest i samband med de nu aktuella slagen av kallelser.

Ett tredje alternativ är en ordning liknande den som gäller för vissa publika aktiebolag enligt 7 kap. 64–67 §§ aktiebolagslagen. Enligt dessa bestämmelser får bolaget lämna information till aktieägarna med hjälp av elektroniska hjälpmedel, om bolagsstämman har beslutat om detta och den enskilde aktieägaren inte har motsatt sig att information lämnas på detta sätt. De ”elektroniska hjälpmedel” som lagen talar om torde framför allt rymma användande av e-post. Det är inte nödvändigt att aktieägaren har lämnat ett positivt besked om att han eller hon godtar att informationen lämnas i elektronisk form; det räcker att han eller hon, efter förfrågan, inte invänder mot förfarings sättet inom viss tid. Detta alternativ skulle vara förhållandevis enkelt att tillämpa för en ekonomisk förening och det ger också medlemmarna en möjlighet att motsätta sig elektroniska förfaranden som de inte uppfattar som betryggande.

Enligt vår uppfattning framstår detta alternativ som en lämplig avvägning mellan föreningens intresse av förenkling och medlemmens intresse av att inte riskera att missa kallelsen till stämman. Vi föreslår alltså att kravet på skriftlig kallelse i vissa fall får bestå men att det i föreningslagen införs nya bestämmelser som ansluter nära till 7 kap. 64–67 §§ aktiebolagslagen. De nya bestämmelserna bör utformas så att det blir möjligt att besluta att tillhandahålla kallelser, som enligt lagen ska tillhandahållas i skriftlig form, med elektroniskt hjälpmedel under förutsättning att föreningsstämman har beslutat detta och medlemmen, efter förfrågan från föreningen, inte har motsatt sig det.

Vad som nu har sagts gäller tillhandahållandet av sådana kallelser som enligt föreningslagen måste tillhandahållas i sedvanlig skriftlig form. Enligt vår mening kan emellertid samma resonemang anföras i fråga om annan information som enligt föreningslagen måste skickas i sedvanlig skriftlig form, t.ex. sådana redovisnings- och revisionshandlingar som medlemmen begär att få del av inför föreningsstämman. Också sådant material bör alltså få tillhandahållas med elektroniska hjälpmedel, om föreningen har beslutat om det och medlemmen, efter förfrågan från föreningen, inte har motsatt sig att information tillhandahålls på detta sätt.

Bestämmelserna i 7 kap. 64–67 §§ aktiebolagslagen handlar om ett förfarandet för att ”lämna information till aktieägare”. Därmed torde, i vart fall i första hand, avses information som är *riktad* till en eller flera aktieägare, såsom är fallet när informationen översänds

till en aktieägares e-post- eller faxadress. Det är inte alldeles klart om bestämmelserna även ger möjlighet att förmedla information, som annars skulle ha förmedlats i sedvanlig skriftlig information, genom kungörelse på bolagets webbplats. Sannolikt är så inte fallet. Vi har övervägt om den motsvarande regleringen i föreningslagen bör utformas så att också detta kommunikationssätt kan användas. Med hänsyn till den överhängande risken för att en medlem missar viktig information om han eller hon inte återkommande går in och kontrollerar innehållet på föreningens webbplats bör dock regleringen inte omfatta annonsering på webbplats (se dock avsnitt 6.2.3 om tillhandahållande av information på föreningens webbplats).

Bestämmelserna i aktiebolagslagen gäller enbart för vissa publika aktiebolag. Det torde bero på att bestämmelserna tillkom i samband med genomförandet av ett EG-direktiv som avsåg enbart sådana aktiebolag. Vi ser inget behov av att begränsa tillämpningsområdet till vissa slag av föreningar.

Vi återkommer i författningskommentaren till den närmare utformningen av systemet.

6.2.3 Tillhandahållande av information på föreningens webbplats

Förslag: I stadgarna ska kunna bestämmas att handlingar som enligt föreningslagen ska översändas till de medlemmar som begär det i stället får tillhandahållas enbart genom publicering på föreningens webbplats.

Föreningslagen innehåller flera bestämmelser som innebär att föreningen är skyldig att skicka ut visst material till de medlemmar som begär det. Inför den ordinarie stämman är föreningen sålunda skyldig att skicka kopior av årsredovisningen och revisionsberättelsen till de medlemmar som begär det och uppger sin postadress (se 7 kap. 8 § fjärde stycket). Inför en stämma som ska behandla en fråga om ändring av stadgarna ska föreningen skicka en kopia av det fullständiga förslaget till stadgeändringar till de medlemmar som begär det (se 7 kap. 8 § tredje stycket). I bestämmelserna om fusion finns liknande bestämmelser som innebär att föreningen efter begäran måste översända bl.a. fusionsplanen till medlemmar m.fl. (se 12 kap. 8 och 33 §§). Såsom har uttalats i avsnitt 6.2.1 torde bestämmelserna

förstås så att de aktuella handlingarna måste tillställas medlemmarna i sedvanlig skriftlig form.

I avsnitt 6.2.2 har vi lämnat förslag till bestämmelser som gör det möjligt att använda exempelvis e-post eller fax för att översända material som enligt lagens huvudregel ska översändas i sedvanlig skriftlig form. De föreslagna bestämmelserna är avsedda att kunna användas även för att tillhandahålla medlemmar material av det slag som enligt de nyss nämnda bestämmelserna ska översändas till medlemmarna.

I avsnitt 6.2.2 har vi vidare övervägt om det förslag som lämnas i avsnittet bör utformas så att det också ger möjlighet att tillhandahålla kallelser, som enligt lagen ska ske i skriftlig form, genom publicering på föreningens webbplats. Vi har dock kommit fram till att förslaget inte bör omfatta sådant tillhandahållande. Det huvudsakliga skälet för vår ståndpunkt – risken för att en medlem som inte återkommande går in och kontrollerar föreningens webbplats missar viktig information – gör sig emellertid inte gällande när det är fråga om material av det nu aktuella slaget, dvs. årsredovisningar, revisionsberättelser, förslag till stadgeändringar och fusionsplan som ska tillhandahållas efter begäran. Genom kallelsen till den föreningsstämma som ska behandla redovisningshandlingarna, förslaget till stadgeändring respektive fusionsplanen är materialets existens redan känd för medlemmarna. Medlemmarna vet därför också när det är dags att gå in på webbplatsen och ta del av materialet. Vi föreslår därför att en förening som tillhandahåller materialet på sin webbplats inte ska behöva skicka ut materialet särskilt till de medlemmar som begär det. En förutsättning för detta bör dock vara att föreningens stadgar innehåller bestämmelser om att materialet tillhandahålls på föreningens webbplats. På så sätt säkerställs att medlemmarna känner till att föreningen publicerar materialet på detta sätt.

6.3 Modern teknik vid föreningsstämma

6.3.1 Gällande rätt

Föreningslagen bygger på förutsättningen att föreningsstämman hålls på en bestämd plats där stämmans ordförande befinner sig och där medlemmarna i föreningen har möjlighet att inställa sig.

Det finns inte någon bestämmelse i lagen som anger att medlemmarna har möjlighet att delta i stämman från annan plats med hjälp av modern kommunikationsteknik. Det finns å andra sidan inte heller någon bestämmelse som säger att medlemmarna eller deras ombud måste vara fysiskt närvarande vid stämman för att kunna utöva sina rättigheter vid denna.

Frågor kring användande av modern teknik vid stämma har inte tidigare diskuterats i lagstiftningsärenden rörande ekonomiska föreningar.

6.3.2 Frågornas behandling avseende aktiebolag

Inte heller aktiebolagslagen innehåller några bestämmelser om användande av modern teknik vid bolagsstämma. Frågan har dock diskuterats i förarbetena. Lagstiftaren har då konstaterat att aktiebolagslagen inte hindrar att olika tekniska lösningar används vid bolagsstämman och att de närmare formerna för detta i första hand är en teknisk fråga som inte lämpar sig för lagstiftning (se prop. 1997/98:99 s 102 f. och prop. 2004/05:85 s. 301 ff.). Dessa överväganden har självfallet betydelse för hur frågan ska regleras för de ekonomiska föreningarna. Våra överväganden bygger också till stor del på hur frågorna har bedömts i aktiebolagsrättsliga sammanhang.

6.3.3 Vissa internationella jämförelser

Enligt den finländska lagen om andelslag kan ett andelslags stadgar innehålla bestämmelser om att det ska vara möjligt att delta i andelsstämman genom utnyttjande av datakommunikation eller något annat tekniskt hjälpmedel. Även andelslagets styrelse kan besluta om sådant deltagande. En förutsättning för användning av tekniska hjälpmedel är att frågor om rätten att delta i stämma och röst-räkning kan klarläggas på ett sätt som kan jämföras med de förfaranden som används vid vanlig stämma.

I norsk och dansk rätt saknas uttryckliga bestämmelser om deltagande i stämma med elektroniska hjälpmedel eller om elektronisk omröstning.

Enlig EG-förordningen med stadga för europakooperativ får ett kooperativs stadgar tillåta elektronisk omröstning. I sådana fall ska de nödvändiga förfarandena för omröstningen framgå av stadgarna.

6.3.4 Överväganden och förslag

Bedömning: Föreningslagen möjliggör redan i dag deltagande på distans och elektronisk omröstning vid stämma. Det bör inte införas några särskilda lagregler i dessa frågor.

Det bör inte öppnas någon möjlighet att hålla föreningsstämma "on-line".

Deltagande på distans

Som ovan konstaterats innehåller föreningslagen inte någon bestämmelse om plats för stämma. Lagen torde dock, i likhet med aktiebolagslagen, förutsätta att stämman hålls på *en* plats där stämмоordföranden närvarar och där de medlemmar som så önskar kan infinna sig. Det finns inte något i lagen som hindrar att medlemmarna genom att använda modern teknik närvarar vid stämman från en eller flera andra platser, exempelvis via en videolänk från en lokal som föreningen har anvisat. En förutsättning för att distansdeltagande ska vara möjligt är dock att frågor om behörighet att delta på stämma, fastställande av röstlängd och genomförande av omröstning kan ske på ett tillfredsställande sätt. Frågan är om lagen bör innehålla bestämmelser i dessa hänseenden och i övrigt om hur distansdeltagandet ska organiseras.

Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen, särskilt på området för kommunikationsteknik, är det inte möjligt att förutse vilka tekniska hjälpmedel som kan vara aktuella i framtiden. Detta talar för att lagstiftningen inte bör innehålla några närmare regler om hur distansdeltagande ska gå till. Det är också svårt att i detalj reglera hur vissa särskilda frågor ska lösas. De närmare formerna för deltagande på distans är därför främst en teknisk fråga som inte lämpar sig för lagstiftning. Det bör i stället vara den som svarar för ordningen på stämman, stämмоordföranden, som ska pröva om de valda tekniska lösningarna är tillfredsställande (jfr, beträffande aktiebolag, prop. 2004/05:85 s. 301).

Vad som nu har sagts gäller i första hand deltagande på distans från någon lokal som föreningen tillhandahåller. Det torde emellertid inte heller finnas något i gällande rätt som hindrar att föreningen tillåter en eller flera medlemmar att närvara på distans på annat sätt, t.ex. via en egen dator uppkopplad mot Internet. Den möjligheten bör finnas även i fortsättningen men behöver inte

heller lagregleras. Ett deltagande via egen dator innebär att även andra än medlemmen kan se eller höra vad som händer på stämman. En förutsättning för att ett sådant deltagande ska tillåtas får därför antas vara att stämman har beslutat om att utomstående ska ha rätt att vara närvarande vid stämman.

Beslut om distansdeltagande

En annan fråga är om föreningslagen bör innehålla bestämmelser om vem som kan besluta om distansdeltagande. I avsaknad av annan reglering torde det vara styrelsen som beslutar om hur stämman ska organiseras, fast med möjlighet för stämman att ompröva styrelsens arrangemang (jfr, beträffande aktiebolag, prop. 2004/05:85 s. 301). En medlem kan ha intresse av att i förväg veta om det är möjligt att delta på distans, exempelvis för att ta ställning till om han eller hon i stället ska ställa ombud för sig. Vi har därför övervägt om det behövs en särskild lagregel om att det i stadgarna får tas in bestämmelser om att medlemmarna har rätt att delta i stämman med hjälp av tekniskt hjälpmedel. En sådan lagregel skulle kunna kompletteras med bestämmelser om att även styrelsen har rätt att besluta om distansdeltagande på detta sätt. Den finska lagen innehåller en sådan reglering av frågan.

De ekonomiska föreningarna torde emellertid redan i dag kunna ta in bestämmelser i stadgarna som tillåter att medlemmarna deltar vid stämman på distans. Vidare kan styrelsen och i sista hand stämman besluta om deltagande på distans. En lagbestämmelse som reglerar frågan skulle inte tillföra något i sak. Det har även ett värde att frågan löses på samma sätt för de ekonomiska föreningarna som för aktiebolagen. Aktiebolagslagen innehåller i dag inte några bestämmelser av detta slag. Vi lämnar därför inte något förslag till lagreglering av beslutsfattande om deltagande på distans.

En särskild fråga är vad som bör gälla för det fall att det vid stämnotillfället saknas tekniska förutsättningar att genomföra stämman på ett tillfredsställande sätt. Också i detta avseende bör de överväganden som har gjorts i fråga om aktiebolag kunna tjäna till ledning. Det innebär följande.

Om föreningens stadgar innehåller bestämmelser som ger medlemmarna rätt att delta i stämman på distans men detta visar sig inte vara möjligt på grund av tekniska problem, får det anses föreligga hinder mot att genomföra stämman. Denna måste då ställas

in. Det är sedan styrelsen som ansvarar för att kalla till ny stämma som kan hållas på det sätt som är förutsatt i stadgarna (jfr, beträffande aktiebolag, prop. 2004/05:85 s. 598).

Förarbetena till aktiebolagslagen berör inte frågan om det i bolagsordningen kan tas in bestämmelser om att deltagande på distans sker på egen risk. En sådan bestämmelse skulle innebära att tekniska problem som hindrar en aktieägare eller en medlem från att delta i stämman på distans inte utgör hinder för genomförande av stämman. Vi anser för vår del att det slaget av stadgebestämmelser kan accepteras enbart om de har stöd i lag och är inte beredd att föreslå sådana lagbestämmelser.

Elektronisk omröstning

Av allmänna principer följer att omröstning ska ske om en medlem begär det. Enligt vår bedömning, vilken motsvarar den bedömning som har gjorts i förarbetena till aktiebolagslagen, finns det inte något hinder mot att omröstning sker genom ett elektroniskt förfarande. Det gäller även om den som deltar i omröstningen gör detta på distans. De närmare formerna för elektroniska omröstningsförfaranden är en teknisk fråga som inte lämpar sig för lagstiftning. Det bör i stället vara föreningsstämman och dess ordförande som i det enskilda fallet prövar om den valda tekniska lösningen innebär att omröstning kan ske på ett säkert sätt (jfr, beträffande aktiebolag prop. 2004/05:85 s. 302 f.).

En annan fråga är i vilken utsträckning det är eller bör vara möjligt för medlemmarna att fatta beslut i föreningens angelägenheter *enbart* genom röstning per e-post eller via ett formulär på föreningens webbplats. Ett sådant förfarande har stora likheter med poströstning (se avsnitt 5.4.7). Om beslutsfattande sker enbart i denna form utan att det hålls någon föreningsstämma, kan det också sägas vara en variant av beslutsfattande i skriftlig form. I dag är det dock inte möjligt att fatta beslut i föreningsstämmans namn på detta sätt. En sådan möjlighet skulle enligt vår mening förutsätta en särskild lagreglering. I linje med vad som har sagts i avsnitt 5.4.7 om lämpligheten av poströstning i ekonomiska föreningar anser vi att en sådan lagreglering inte bör komma till stånd. En annan sak är att elektroniska förfaranden av liknande slag ibland kan vara ett bra sätt för föreningens styrelse att inhämta information om medlemmarnas uppfattning i någon aktuell fråga som inte ska tas upp på

stämma eller att bereda en fråga som ska tas upp på stämman i ett senare skede.

Föreningsstämma "on-line"

Det får anses oklart om gällande rätt medger att en föreningsstämma hålls enbart genom elektronisk uppkoppling mellan medlemmarna, s.k. föreningsstämma on-line. Troligen är så inte fallet. Införandet av en uttrycklig bestämmelse om plats för föreningsstämma kommer under alla förhållanden att leda till att föreningsstämmor inte kan hållas on-line, om inte samtliga medlemmar går med på ett sådant förfarande. Vi är inte beredda att föreslå bestämmelser som möjliggör on-line stämmor. I synnerhet i en personassociation som en ekonomisk förening är det rimligt att medlemmarna har en möjlighet att infinna sig på den plats från vilken stämman leds och lägga fram sin sak på sedvanligt sätt, utan användning av särskild informationsteknik. Intresset av ett demokratisk medlemsinflytande talar alltså mot att tillåta stämmor on-line (se även prop. 2004/05:85 s. 303).

Om alla medlemmar är överens kan de ändå, med avvikelse från bestämmelsen om plats för stämma, hålla föreningsstämma on-line.

7 Ändring av stadgarna

7.1 Utredningens uppdrag

Vi har fått i uppdrag att ta upp vissa frågor kring ändring av stadgar. Uppdraget är i denna del fokuserat på *dels* lagens nuvarande krav på att stadgeändring förutsätter antingen enhällighet eller två stämmobeslut, *dels* lagens bestämmelser om registrering av stadgeändringar. Samtidigt ska utredningen göra en samlad översyn av föreningslagen och får ta upp andra frågor kring föreningslagens utformning och innehåll än de som anges särskilt. Det ter sig mot den bakgrunden naturligt att diskutera samtliga följande frågor:

- särskilda krav på kallelse till stämma som ska behandla fråga om stadgeändring (sättet för kallelse, tidpunkten för kallelse, innehållet i kallelsen),
- krav på ett eller flera stämmobeslut,
- majoritetskrav,
- utträdesrätt efter stadgeändring, och
- registrering av stadgeändring.

7.2 Gällande rätt

7.2.1 Allmänt om ändring av stadgar

Det brukar sägas att en ekonomisk förenings stadgar utgör föreningens ”författning”, dvs. stadgarna utgör det dokument som, vid sidan av lagen, reglerar grundläggande frågor rörande föreningen. Bestämmelserna i 2 kap. 2 § föreningslagen om vad stadgarna *ska* innehålla har redovisats i avsnitt 4.2. Exempelvis ska stadgarna alltid innehålla uppgifter om föreningens verksamhetsföremål, om antalet styrelseledamöter och om den insats med vilken medlem-

marna ska delta i föreningen. I stadgarna *kan* också tas in föreskrifter som avviker från föreningslagens dispositiva bestämmelser eller som kompletterar lagen. Exempel på sådana föreskrifter är föreskrifter som anger föreningens geografiska tillförsel- eller verksamhetsområde, föreskrifter om uteslutning av medlem, föreskrifter som begränsar avgången medlems rätt att återfå inbetalda insatser m.m.¹ Det är givet att innehållet i sådana och andra föreskrifter kan ha mycket stor betydelse för den enskilde medlemmen.

Stadgarna utformas, i sin ursprungliga form, i samband med föreningens bildande. De motsvarar därmed bolagsavtalet i ett bolagsförhållande eller bolagsordningen i ett aktiebolag och utgör alltså ett slags avtal mellan associationens medlemmar. Det följer av allmänna avtalsrättsliga regler att ett bolagsavtal kan ändras endast efter överenskommelse mellan samtliga bolagsmän. Stadgarna i en ekonomisk förening uppvisar dock större likheter med bolagsordningen i ett aktiebolag och sedan länge anses såväl bolagsordningen i ett aktiebolag som stadgarna i en ekonomisk förening i de flesta avseenden kunna ändras genom majoritetsbeslut. Det sammanhänger bl.a. med att antalet medlemmar i en ekonomisk förening kan vara så stort att det i praktiken kan vara omöjligt att åstadkomma enhälliga beslut. Med hänsyn till de effekter som en stadgeändring kan medföra för en enskild medlem eller för en minoritet bland medlemmarna har emellertid beslut om ändring av bolagsordningen respektive stadgarna kringgärdats av särskilda förfaranderegler.²

7.2.2 Ändring av stadgarna beslutas av föreningsstämman

I 7 kap. 14 § föreningslagen fastslås att ändring av stadgarna beslutas av föreningsstämman. Lagens bestämmelser om föreningsstämman finns väsentligen i 7 kap. Kapitlet innehåller bl.a. bestämmelser om kallelse till stämman (innehåll, tidpunkt m.m.) och om den majoritet som erfordras för giltigt beslut. I allt väsentligt gäller dessa allmänna bestämmelser även vid beslut om ändring av stadgar. Det finns emellertid vissa särbestämmelser som ska tillämpas just vid ändring av stadgarna. En fråga om stadgeändring kan behandlas på såväl en ordinarie stämma som en extra stämma. Om

¹ Se vidare A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 99 f.

² Se S. Johansson, *Nials Svensk associationsrätt*, 9 uppl., s. 70.

föreningen tillämpar ett fullmäktigesystem, är det normalt fullmäktige som beslutar om stadgeändring.

Föreningslagen ger inga möjligheter för föreningens medlemmar att komma överens om stadgeändringar genom förfaranden som inte innefattar ett stämmobeslut. En stadgeändring kan alltså inte åstadkommas genom ett av samtliga eller flertalet medlemmar undertecknat avtal om detta. Som redovisats i tidigare avsnitt anses emellertid ett stämmobeslut kunna komma till stånd genom ett skriftligt förfarande, under förutsättning att samtliga medlemmar accepterar förfarandet ("skrivbordsstämma" eller "per capsulam-beslut"). Det gäller även när beslutet avser ändring av stadgarna.

7.2.3 Majoritetskrav vid beslut om stadgeändring

Som utgångspunkt gäller att samtliga röstberättigade i föreningen måste stå bakom ett beslut om att ändra stadgarna (se 7 kap. 15 § föreningslagen). Det räcker således inte att samtliga vid stämman närvarande eller röstande röstar för stadgeändringen. Alternativt kan stadgeändringen komma till stånd genom majoritetsbeslut men frågan måste då behandlas vid två stämmor.

När en stadgeändring kommer till stånd genom två stämmobeslut, krävs det kvalificerad majoritet vid den senare stämman. Normalt fordras att minst två tredjedelar av de röstande biträder beslutet (eller den högre majoritet som har bestämts i stadgarna). I följande fall måste beslutet på den senare stämman biträdas av minst tre fjärdedelar av de röstande:

- beslutet innebär att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas,
- beslutet innebär att en medlems rätt till årsvinst inskränks.

I följande fall av stadgeändringar måste beslutet på den senare stämman biträdas av samtliga röstande:

- beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,
- ändringen innebär (1) en inskränkning i en medlems rätt att återfå insatser enligt 4 kap. 1 eller 3 § eller (2) att en medlems rätt till utträde försvåras, om ändringen ska gälla även dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes.

Har det i stadgarna tagits in ytterligare villkor för ändring av stadgarna, gäller dessa.

7.2.4 Kallelse till stämma som ska besluta om stadgeändring

Vad gäller *tidpunkten för kallelse* till en stämma som ska besluta om en stadgeändring gäller de allmänna bestämmelserna om kallelse i 7 kap. 8 § första stycket föreningslagen. Det innebär att kallelse får ske tidigast fyra veckor före stämman och senast två veckor eller, om kallelsen avser en extra stämma, en vecka före stämman. I stadgarna kan dock tas in föreskrifter om längre minimifrister. Om det enligt lagen eller stadgarna krävs att beslutet fattas på två stämmor för att det ska bli giltigt, får kallelse till den senare stämman inte utfärdas förrän den första stämman har hållits. I en sådan kallelse ska anges vilka beslut som den första stämman har fattat.

Vad sedan gäller *sättet för kallelse* föreskrivs i 7 kap. 8 § andra stycket föreningslagen att kallelsen ska ske enligt stadgarna. Det finns alltså ett betydande utrymme för förenklade kallelsesätt. För vissa fall gäller dock ett absolut krav på skriftlig kallelse. Så är bl.a. fallet inför sådana beslut om stadgeändring som innebär att en medlems förpliktelse att erlagga avgifter till föreningen ökar, hans rätt till årsvinst inskränks eller hans rätt till föreningens behållna tillgångar vid föreningens upplösning inskränks (jfr 7 kap. 15 § första och andra styckena).

Vad därefter gäller *innehållet i kallelsen* kräver lagen att där anges det huvudsakliga innehållet i förslaget till stadgeändring. Ett fullständigt förslag ska hållas tillgängligt för medlemmarna hos föreningen och genast sändas till de medlemmar som begär det (se 7 kap. 8 § tredje stycket).

Om lagens eller stadgarnas bestämmelser om kallelse inte har iakttagits i fråga om ett visst ärende, får stämman inte besluta i ärendet (se 7 kap. 9 § föreningslagen). Trots förekomsten av ett sådant fel får dock beslut fattas om de som berörs av felet samtycker till det. Denna ”samtyckesregel” ger i praktiken stora möjligheter att i mindre föreningar kalla till och genomföra stämmor – också sådana som ska behandla frågor om stadgeändringar – på ett förenklat sätt (se avsnitt 5.2.1 om s.k. ”skrivbordsstämma”).

7.2.5 Utträdesrätt

Vid särskilt ingripande stadgeändringar har de medlemmar som inte har samtyckt till ändringarna en särskild utträdesrätt. Detta gäller sådana beslut om stadgeändring som måste biträdas av samtliga eller tre fjärdedelar av de röstande (se avsnitt 7.2.3). Uppsägnings-tiden är en månad, räknad från utgången av den andra stämman som beslutade om stadgeändringen eller, vid fullmäktigebeslut, från det att medlemmen underrättades om beslutet (se 7 kap. 15 §). Utträdesrätten är ovillkorlig och kan inte inskränkas genom stad-gebestämmelser.

7.2.6 Klander av beslut om stadgeändring

Ett beslut av föreningsstämman som inte har tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot föreningslagen eller stadgarna, kan "klandras" (se 7 kap. 17 § föreningslagen). Klander sker genom att exempelvis en medlem väcker talan vid domstol mot föreningen om att beslutet ska upphävas eller ändras. Talan ska väckas inom tre månader från beslutet men kan i vissa fall väckas senare, bl.a. om kallelse till stämman inte har skett eller om de bestämmelser om kallelse som gäller för föreningen har eftersatts i något väsentligt avseende. Om domstolen upphäver eller ändrar beslutet, gäller detta i förhållande till samtliga medlemmar, även de som inte själva har fört talan.

De nu angivna bestämmelserna gäller även i fråga om beslut om ändring av stadgar. Det kan alltså inträffa att en stadgeändring upphävs i efterhand. Så kan bli fallet även om stadgeändringen har registrerats i föreningsregistret och kommit att tillämpas under viss tid.

7.2.7 Registrering av stadgeändringar

Ett beslut att ändra stadgarna ska genast anmälas för registrering. Det får inte verkställas förrän registrering har skett (se 7 kap. 14 § tredje stycket föreningslagen). Ett beslut som innebär att medlemsinsatsernas belopp sätts ned eller medlemmarnas insatsskyldighet enligt stadgarna på annat sätt lindras får inte verkställas förrän ett år efter registreringen (se 7 kap. 14 § femte stycket föreningslagen).

En anmälan om registrering ska göras skriftligen hos Bolagsverket. Sedan den 1 april 2008 kan anmälan också ges in elektroniskt. Anmälan ska vara undertecknad av en styrelseledamot eller, i förekommande fall, den verkställande direktören.

7.3 Internationella jämförelser

7.3.1 Finsk rätt

Den närmaste finska motsvarigheten till föreningslagen är, som tidigare har berörts, lagen om andelslag från år 2001. Vad gäller beslut om stadgeändring innebär den lagen bl.a. följande.

Sättet för kallelse: Kallelse ska sändas till medlemmarna skriftligen under de adresser som antecknats i medlemsförteckningen eller som andelslaget annars känner till. I stadgarna kan bestämmas att kallelsen ska utfärdas på annat sätt; i vissa slag av ärenden (se under Tiden för kallelse) måste det dock alltid skickas ut en skriftlig kallelse eller kallelse sändas på något annat sätt genom vilket information allmänt kommer till medlemmarnas kännedom.

Tiden för kallelse: Kallelse ska normalt skickas tidigast två månader och senast en vecka före stämman (med vissa möjligheter att reglera saken annorlunda i stadgarna). Vid några typer av stadgeändringar får dock kallelse inte ske senare än en månad före stämman, bl.a. (1) väsentlig ändring av andelslagets syfte eller verksamhetsområde (2) ändring av medlemmarnas röstetal, (3) begränsning av avgångsrätten för den som redan är medlem, (4) begränsning av rätt som gäller överskott, återbetalning av insats eller andelslagets behållning i fråga om den som redan är medlem eller en redan utgiven andel, eller annan ändring av grunderna för utdelning av överskott eller behållning, (5) höjning av betalningsskyldigheter för den som redan är medlem genom höjning av insatsen mot betalning eller på något annat sätt, (6) nedsättning av insatsen eller det belopp som betalats av den eller minskning av antalet andelar.

Kallelsens innehåll: Kallelsen ska innehålla uppgift om beslutsförslagets huvudsakliga innehåll.

Majoritetskrav: Ett beslut om en stadgeändring måste biträdas av medlemmar med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. I vissa fall måste beslutet dock ha biträts av medlemmar med minst nio tiondelar av de avgivna rösterna, bl.a. vid beslut som innebär

- (1) begränsning av avgångsrätten för den som redan är medlem,

(2) uppskjutande av återbetalning av insats som gäller en redan utgiven andel.

I några andra fall fordras att beslutet biträds av samtliga vid stämman företrädde medlemmar, bl.a. när beslutet innebär att

(1) andelslagets huvudsakliga syfte ändras,

(2) olika stora röstetal införs för medlemmar i ett andelslag vars samtliga medlemmar har en röst,

(3) ändring av medlemmarnas olika stora röstetal ändras,

(4) rätten för den som redan är medlem eller en redan utgiven andels rätt till överskott, återbetalning av insats eller andelslagets behållning begränsas på visst sätt,

(5) betalningsskyldigheten för den som redan är medlem ökas genom en bestämmelse som gäller extra avgifter, tillskottsplikt eller sådan anslutningsavgift som inte återbetalas.

I vissa fall har den som röstat mot ett förslag till stadgeändring rätt till utträde inom viss tid (gäller i de särskilda fall som anges under Tiden för kallelse).

7.3.2 Norsk rätt

Den norska loven om samvirkeforetag (2007) innehåller i fråga om stadgeändringar bl.a. följande.

Sättet för kallelse: Skriftlig kallelse ska sändas till alla medlemmar med känd adress.

Tidpunkten för kallelse: Kallelsen ska sändas så att den normalt kommer fram senast en vecka före stämman, om inte stadgarna föreskriver längre kallelsefrist.

Kallelsens innehåll: Kallelsen ska klart ange de saker som stämman ska behandla och även innehålla ett förslag till dagordning. Förslag till stadgeändringar ska tas in i kallelsen.

Majoritetskrav: Stadgarna kan normalt ändras med två tredjedelars majoritet bland avgivna röster, om inte stadgarna innehåller strängare majoritetskrav. Vissa stadgeändringar kräver dock fyra-femtedelars majoritet bland avgivna röster, nämligen följande

(1) väsentliga ändringar i ändamålsföreskrifterna

(2) mer betungande regler om personligt betalningsansvar för medlemmarna,³

(3) skärpning av inskottsplikt

(4) införandet av eller skärpning av omsättningsplikt,

³ Se Ot.prp.nr 21 (2006–2007), s. 280.

(5) begränsningar i utträdesplikten (den som röstar mot förändringar av dessa slag har också viss utträdesrätt).

Utträdesrätt: Om stämman har beslutat om en sådan stadgeändring som kräver särskilt kvalificerad majoritet, har en medlem som har röstat mot ändringen rätt att träda ut ur föreningen och få tillbaka sin insats. Underrättelse om utträdet ska lämnas inom en månad från beslutet eller, om beslutet har fattats utan att sammanträde har hållits, från den dag då beslutsprotokollet skickades till medlemmarna.

7.3.3 Dansk rätt

Som tidigare har konstaterats saknar Danmark direkt motsvarighet till den svenska föreningslagen. Frågor om kallelse till generalförsamling är därför inte lagreglerade. Bestämmelser om sättet för kallelse, kallelsetid samt innehållet i kallelse vid stadgeändring finns i stället i stor utsträckning i andelsselskabens stadgar. Inte heller i övrigt finns det några lagregler om hur man fattar beslut om ändring av ett andelsselskabs stadgar. Ämnet har varit föremål för avgöranden i praxis och även diskuterats i doktrinen. Praxis synes vara att det för vissa slag av beslut krävs enhällighet bland samtliga medlemmar och att det vid andra slag av beslut är tillräckligt med någon form av majoritet. I de senare fallen har de medlemmar som motsätter sig beslutet rätt att gå ur föreningen.⁴ Vissa beslut har sålunda ansetts så ingripande att de kräver enighet bland föreningens medlemmar, såsom beslut om att öka medlemmens insatskyldighet, införandet av en omsättningsplikt eller en väsentlig skärpning av sådan plikt samt väsentliga inskränkningar i medlemmarnas rösträtt. Vid andra slag av beslut anses minoritetsskyddet tillgodosett genom den rätt till utträde som medlemmarna har. Det gäller exempelvis beslut om ändring av praktiska bördor och påbörjande av nya riskbetonade eller investeringskrävande aktiviteter. Om det är fråga om väsentliga avvikelser från ändamålsbestämmelsen, krävs dock enhällighet.

⁴ Se E. Hørlyck, *Dansk andelset*, 3. udg., s. 199 f.

7.3.4 EG-förordningen med stadga för europakooperativ

För ett europakooperativ gäller följande. Föreningsstämma ska sammankallas genom skriftlig kallelse i någon form till samtliga personer som har rätt att delta i stämman. Kallelsen får ske genom offentliggörande i europakooperativets officiella interna publikation.

Kallelsen ska skickas minst 30 dagar innan föreningsstämman öppnas. I brådskande fall får denna period dock kortas till 15 dagar. Vid ändring av stadgar genom två stämmobeslut får perioden förkortas mellan sammankallandet av ett första och ett andra möte där samma dagordning ska behandlas, i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där kooperativet har sitt säte. Kallelsen ska innehålla en dagordning med uppgift om de frågor som skall behandlas samt förslag till beslut.

Beslutet om stadgeändring måste biträdas av minst två tredjedelar av de röstande om inte tillämplig lagstiftning för kooperativ i den medlemsstat där kooperativet har sitt säte kräver högre majoritet. Något allmänt krav på att beslutet ska tas på två stämmor finns inte. Förordningen innehåller emellertid en beslutförhållningsregel som medför att det kan krävas två stämmor. Om de närvarande vid en första stämma representerar mindre än hälften av medlemmarna, måste sålunda beslutet bekräftas vid en andra stämma (varvid det inte ställs några särskilda krav på antal närvarande medlemmar).

7.4 Överväganden och förslag

7.4.1 Allmänna utgångspunkter

En given utgångspunkt är att bestämmelserna om ändring av stadgar ska vara så enkla som möjligt att tillämpa för såväl föreningen som dess medlemmar. Det är också givet att bestämmelserna bör ge föreningarna rimliga möjligheter att förhållandevis snabbt och utan onödiga kostnader anpassa sig till förändringar i omvärlden.

Samtidigt måste bestämmelserna tillgodose vissa bakomliggande skyddsintressen. Ett sådant intresse är *medlemsinflytande*. Det är särskilt viktigt att medlemmarna har goda möjligheter att utöva inflytande över beslut om ändring av stadgarna, eftersom sådana beslut i särskilt hög grad är ägnade att påverka den enskilda medlemmens situation och kan rubba förutsättningarna för hans eller hennes deltagande i föreningen. Ett snarlikt intresse är intresset av

minoritetsskydd. Vissa beslut om stadgeändringar är av det slag att det inte är rimligt att en minoritet av medlemmarna ska behöva acceptera ett beslut enbart därför att det stöds av merparten av föreningens medlemmar. Ytterligare ett intresse är intresset av *offentlighet*. Det är viktigt att den som avser att bli medlem i föreningen eller på annat sätt träda i förbindelse med föreningen har möjlighet att ta del av stadgarnas innehåll. Det talar för att stadgeändringar alltid bör publiceras på visst sätt och tillämpas först sedan sådan publicering har skett.

7.4.2 Sättet för kallelse inför ändring av stadgarna

Bedömning: Bestämmelserna om sättet för kallelse till föreningsstämma som ska besluta om ändring av stadgarna bör inte ändras (jfr dock avsnitt 6.2.2).

Såsom det nuvarande regelverket är utformat kan kallelse till en föreningsstämma som ska ta ställning till ett förslag om stadgeändring vanligen ske enligt vad som allmänt gäller om kallelse till stämma. Om en stämma ska behandla exempelvis en fråga om ändrad firma eller om ändring av antalet styrelseledamöter, räcker det att kallelse sker på det sätt som har bestämts i stadgarna. Så är fallet även om detta kallelsesätt är av mycket generell natur, t.ex. kungörelse på föreningens anslagstavla. Något hinder mot att tillämpa i stadgarna angivna elektroniska förfaranden, t.ex. meddelande per e-post eller kungörelse på föreningens webbplats, finns inte heller.

Enligt vår mening är den gällande regleringen tillfredsställande utformad. Den ger den enskilda föreningen möjlighet att anpassa kallelsesättet till de speciella förhållandena inom föreningen. Den ger också föreningen möjlighet att använda sig av modern teknik, t.ex. genom att meddelande lämnas via e-post eller på föreningens webbplats.

Föreningslagen uppställer dock ett generellt krav på skriftlig kallelse per post inför vissa särskilda slag av stadgeändringar. Skriftlig kallelse krävs bl.a. inför sådana stadgeändringar som innebär att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökar, rätten till årsvinst inskränks, rätten till föreningens behållna tillgångar vid föreningens upplösning begränsas eller medlemmens möjlighet till utträde försvåras (se 7 kap. 8 § andra stycket

2 föreningslagen). I avsnitt 6.2.2 har diskuterats om bl.a. detta krav bör slopas för att på så vis ge utrymme för kallelser med användande av elektronisk kommunikation. Såsom närmare har utvecklats i det avsnittet anser vi att kravet på skriftlig kallelse inte bör tas bort. Däremot bör det införas regler som gör det möjligt att även i dessa fall använda ett elektroniskt förfarande för översändande av kallelse, under förutsättning att stämman har beslutat om detta och den enskilde medlemmen, efter förfrågan, inte har motsatt sig förfarandet.

7.4.3 Innehållet i kallelsen

Bedömning: Bestämmelserna om innehållet i kallelse till föreningsstämma som ska besluta om ändring av stadgarna bör inte ändras.

Kallelse till en stämma som ska besluta om stadgeändringar ska alltid upplysa om det huvudsakliga innehållet i förslaget till stadgeändringar (se 7 kap. 8 § tredje stycket föreningslagen). Förslaget måste alltså finnas med i kallelsen, låt vara att det kan återges i sammanfattad och förkortad form. En motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen (se 7 kap. 24 § i den lagen) har ansetts innebära att det substantiella innehållet i föreslagna ändringar i bolagsordningen alltid måste framgå av kallelsen.⁵

Ett upphävande av bestämmelsen i föreningslagen skulle kunna innebära en viss förenkling för en förening som står inför en stadgeändring, eftersom kallelsen då skulle kunna göras kortare. En sådan förändring förtjänar därför att övervägas, särskilt som medlemmen ändå, enligt 7 kap. 8 § tredje stycket fjärde meningen föreningslagen, har möjlighet att vända sig till föreningen och hos denna ta del av det fullständiga förslaget.

En sådan förändring skulle dock minska medlemmens möjlighet att i förväg få en bild av vad det aktuella stämмоärendet kan få för effekter för honom eller henne och att förbereda sig mera i detalj inför stämman. I och för sig skulle medlemmen fortfarande – av den ärendeförteckning som ska vara fogad till kallelsen – kunna utläsa att stämman ska behandla en fråga om ändring av stadgarna. Han eller hon skulle också, genom att vända sig till föreningen,

⁵ Se S. Andersson, S. Johansson, R. Skog, *Aktiebolagslagen, en kommentar*, avsnitt 7:24.2.

kunna få del av hela det förslag som ska läggas fram på stämman. För medlemmen skulle det emellertid vara svårt att veta när han eller hon har skäl att efterfråga förslaget. I sammanhanget bör också beaktas att aktiebolagslagen ställer ett motsvarande krav på att kallelsen upplyser om det huvudsakliga innehållet i förslaget till bolagsordningen. Också den norska och finska lagstiftningen om samvirkeforetag respektive andelslag innehåller motsvarande bestämmelser.

Vår slutsats är att de nuvarande bestämmelserna om kallelsens innehåll inte bör ändras.

I dag torde det vara mycket vanligt att föreningen skickar medlemmarna hela det aktuella förslaget i stället för förslaget i sammanfattning. Ofta kan detta vara det bästa förfaringssättet för såväl föreningen som medlemmarna. Det kommer givetvis att kunna användas även i fortsättningen.

7.4.4 Tiden för kallelse

Förslag: Tidsfristerna för utfärdande av kallelse till föreningsstämma som ska behandla en fråga om ändring av stadgarna förlängs.

Föreningslagens allmänna regler om kallelse till stämma har diskuterats i avsnitt 5.4.3 Såsom där har konstaterats gäller i dag *att* kallelse till en ordinarie föreningsstämma får utfärdas senast två veckor före stämman, *att* kallelse till en extra föreningsstämma får utfärdas senast en vecka före stämman *och att* i stadgarna kan föreskrivas att dessa kallelsefrister ska vara längre än vad lagen medger men att kallelse inte får utfärdas tidigare än fyra veckor före stämman. Lagens kallelsefrister är desamma oavsett om den samman kallade stämman ska behandla frågor om stadgeändringar eller inte. De avviker också i flera hänseenden från motsvarande bestämmelser för privata aktiebolag i aktiebolagslagen. Av intresse i detta sammanhang är att kallelse till en bolagsstämma som ska behandla en fråga om ändring av bolagsordningen normalt ska sändas ut senast fyra veckor före stämman. I bolagsordningen kan, om det är fråga om kallelse till extra stämma, bestämmas en kortare kallelsefrist men aldrig en kortare frist än två veckor (se 7 kap. 18 och 19 §§ aktiebolagslagen).

I det följande (se avsnitt 7.4.5) föreslår vi att beslut om ändring av stadgarna alltid ska kunna beslutas vid *en* stämma, om inte annat föreskrivs i stadgarna. En sådan förändring ökar behovet av förberedelsestid inför stämman eftersom medlemmen inte längre kan räkna med att få frågan framskjuten till en andra stämma. Det är därmed också motiverat med en längre kallelsefrist inför den stämma som ska besluta i en fråga om ändring av stadgarna.

Detta behov av längre kallelsefrister tillgodoses väsentligen genom de förslag som vi har redovisat i avsnitt 5.4.3. Vi har där föreslagit att föreningslagens kallelseregler anpassas till aktiebolagslagens motsvarande regler. Detta innebär bl.a. *att* kallelse till en ordinarie föreningsstämma som huvudregel ska skickas ut senast fyra veckor före stämman, *att* det i stadgarna får bestämmas en kortare kallelsefrist *men att* denna aldrig får vara kortare än två veckor. Vi föreslår att detsamma ska gälla vid kallelse till extra föreningsstämma som ska ta ställning till en fråga om ändring av stadgarna.

7.4.5 Tvåstämmokravet

Förslag: Lagens krav på att beslut om ändring av stadgarna måste fattas på två stämmor om inte samtliga medlemmar ställer sig bakom beslutet tas bort.

Ett beslut om stadgeändring kan fattas genom ett enda stämmobeslut om samtliga medlemmar är representerade vid stämman och röstar för beslutet. Ett sådant beslut torde normalt bara kunna åstadkommas i föreningar med ett litet antal medlemmar eller i föreningar där stämmans befogenheter har övertagits av ett fullmäktige. Normalt är det därför nödvändigt att hålla två stämmor för att få till stånd en stadgeändring, dvs. det gäller i praktiken ett "tvåstämmokrav". Ett avskaffande av detta krav skulle utan tvivel innebära en påtaglig förenkling för många föreningar och minska de administrativa kostnader som stadgeändringar i dag är förenade med.

Den nuvarande ordningen har i princip gällt ända sedan tillkomsten av 1895 års föreningslag. En motsvarande ordning gällde länge också på aktiebolagsrättens område. Vid tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag togs emellertid bestämmelserna om beslut på två stämmor bort (se prop. 1975:103 s. 245 f.). Det hänvisades därvid bl.a. till de ökade krav som ställs på företagens förmåga

till anpassning efter förändrade villkor. Sedan dess kan en bolagsordningsändring alltid genomföras genom ett enda bolagsstämmebeslut (om inte bolagsordningen föreskriver två eller flera stämmebeslut). Under förarbetena till den nuvarande föreningslagen diskuterades om tvåstämmokravet borde tas bort även för ekonomiska föreningar. Det ansågs dock att de skäl för en sådan förenkling som hade åberopats i fråga om aktiebolag inte gjorde sig gällande med samma styrka för de ekonomiska föreningarnas del. Det uttalades också att anknytningen mellan föreningen och dess medlemmar ofta nog är av starkt personlig karaktär, att beslut om ändring av stadgarna kan ha ingripande betydelse för medlemmarna och att det är angeläget att en fråga av det slaget grundligt övervägs och diskuteras av medlemmarna. Tvåstämmokravet bibehölls därför (se SOU 1984:9 s. 202 och prop. 1986/87:7 s. 137 f.).

Tvåstämmokravet har numera tagits bort i motsvarande norsk och finsk lagstiftning. Frågan är då om tiden nu är mogen för ett avskaffande av tvåstämmokravet även i Sverige. Enligt vår mening bör den frågan besvaras jakande. I och för sig är den nuvarande ordningen ägnad att stärka den enskilde medlemmens inflytande. Den kan sannolikt också bidra till att förhindra att stadgeändringar genomförs utan ordentlig eftertanke. Enligt vår uppfattning kan emellertid tvåstämmokravet inte sägas ha någon avgörande betydelse för skyddet av den enskilde medlemmen. Graden av medlemmens inflytande i föreningen beror i avsevärt högre grad på hur den stämman, där frågan om stadgeändring behandlas, förbereds och genomförs än på om beslutet fattas på en eller två stämmor. Och för medlemmens möjligheter att göra ett klokt ställningstagande är det viktigare att han eller hon tillhandahålls ett gott beslutsunderlag i god tid före stämman än att frågan tas upp på två stämmor i stället för en. Nyttan av två stämmor torde under alla förhållanden inte stå i proportion till de betydande merkostnader som förfarandet kan ge upphov till. Tvåstämmokravet minskar också de ekonomiska föreningarnas möjligheter att snabbt anpassa sig till förändringar i omvärlden.

Det måste i och för sig antas att det finns många ekonomiska föreningar där medlemmarna föredrar att frågor om stadgeändringar behandlas på två stämmor, eftersom de uppfattar detta som en tryggare ordning. Enligt vår mening motiverar detta emellertid inte ett generellt krav på två stämmor. Vill en enskild förening att frågor om stadgeändringar även i fortsättningen ska behandlas

på två stämmor, bör den dock ha möjlighet att ta in bestämmelser om detta i stadgarna.

Vi föreslår därför att tvåstämmokravet tas bort så att det blir möjligt att genomföra stadgeändringar genom *ett* stämmobeslut även när samtliga medlemmar inte har ställt sig bakom ändringen. Det bör vara möjligt för den förening som så önskar att i stadgarna ta in bestämmelser om att frågor om stadgeändring ska behandlas på två stämmor. Vi återkommer i avsnitt 11 till frågan om det nu sagda bör gälla även bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar.

7.4.6 Majoritetskrav; huvudregeln

Bedömning: Föreningslagens huvudregel om att det krävs två tredjedelars majoritet bland de röstande för beslut om stadgeändring bör inte ändras.

I dag är huvudregeln att ett beslut om stadgeändring på den senare stämman måste stödjas av minst två tredjedelar av de röstande. Denna huvudregel har gällt sedan tillkomsten av 1895 års föreningslag. Det kan anföras skäl för att ett slopande av kravet på att stadgeändringar, som inte samtliga medlemmar har ställt sig bakom, ska behandlas på två stämmor borde kombineras med en höjning av majoritetskravet; därigenom skulle man kompensera för den försämring av den enskilde medlemmens skydd som borttagandet av tvåstämmokravet möjligen innebär. Mot detta kan sägas att avskaffandet av tvåstämmokravet inte torde få någon mera påtaglig inverkan på enskilda medlemmars möjligheter att förhindra oönskade stadgeändringar och att den i alla händelser kompenseras genom det absoluta krav på fyra eller två veckors kallelsefrist som ovan har föreslagits. Det kan också sägas att ett krav på två tredjedelars majoritet ligger väl i linje med vad som annars gäller på associationsrättens område. På aktiebolagsrättens område gäller sålunda att ändringar i bolagsordningen som huvudregel kan beslutas med två tredjedelars majoritet (av kapital och röster). Också i de norska och finska lagstiftningarna om ekonomiska föreningar är huvudregeln två tredjedelars majoritet. Enligt vår mening talar övervägande skäl för att bibehålla kravet på två tredjedelars majoritet bland de röstande. Liksom hittills bör det vara möjligt för den enskilda

föreningen att i sina stadgar ta in bestämmelser som ställer strängare majoritetskrav.

7.4.7 Majoritetskrav i de fall där lagen i dag ställer krav på särskilt kvalificerad majoritet

Förslag: Lagens krav på tre fjärdedelars majoritet vid vissa slag av beslut om stadgeändring tas bort. I dessa fall ska i stället huvudregeln om två tredjedelars majoritet gälla.

I några fall krävs det enligt gällande rätt att stadgeändringen beslutas med särskilt kvalificerad majoritet eller med enhällighet på stämman.

Beslutet måste sålunda på den senare stämman biträdas av minst *tre fjärdedelar av de röstande* om (1) det innebär att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas eller (2) det innebär att en medlems rätt till årsvinst inskränks. Med "rätt till årsvinst inskränks" torde avses begränsning av den rätt till vinstutdelning enligt 10 kap. 1 § andra stycket 2 som medlemmarna kan ha enligt stadgarna. Kravet på tre fjärdedelars majoritet för vissa slag av beslut har funnits i svensk rätt sedan 1911 års föreningslag (se NJA II 1911 s. 207 f.) och synes inte ha blivit ifrågasatt i efterföljande lagstiftningsarbeten. Jfr 7 kap. 43 § aktiebolagslagen som vid bolagsordningsändring som innebär att aktieägarnas rätt till vinst eller övriga tillgångar begränsas kräver att beslutet biträdas av samtliga röstande och att dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av kapitalet i bolaget (jfr dock också 7 kap. 45 § samma lag som innebär en viss lättnad i majoritetskravet). Såväl den motsvarande norska som den motsvarande finska lagstiftningen ställer krav på särskilt kvalificerad majoritet i liknande fall. Enligt norsk rätt krävs sålunda fyra femtedelars majoritet vid bl.a. skärpt inskottspflicht. Enligt finsk rätt måste beslutet godkännas av samtliga röstande, om det innebär att rätten till överskott, återbetalning av insats eller andelslagets behållning begränsas på visst sätt eller att betalningsskyldigheten för den som redan är medlem ökas genom en bestämmelse som gäller extra avgifter, tillskottspflicht eller sådan anslutningsavgift som inte återbetalas.

I tre fall kräver föreningslagen att *samtliga röstande* (men inte nödvändigtvis samtliga medlemmar) står bakom beslutet. I sådana

fall kan stadgeändringen alltså inte genomföras om någon medlem som har infunnit sig på stämman röstar mot förslaget. Det gäller *dels* när beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks, *dels* när ändringen innebär en inskränkning i en medlems rätt att återfå insatser enligt 4 kap. 1 eller 3 § föreningslagen, *dels* när ändringen innebär att en medlems rätt till utträde försvåras; i de båda senare fallen gäller det dock enbart om ändringen ska gälla även dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes. Bestämmelserna infördes genom 1911 års föreningslag (se NJA II 1911 s. 207 f.) och jämkades något vid tillkomsten av 1951 års föreningslag (se SOU 1949:17 s. 208 f.). Också aktiebolagslagen innehåller särskilda majoritetskrav för liknande slag av bolagsordningsändringar men de överensstämmer inte med föreningslagens. Enligt 7 kap. 43 § aktiebolagslagen, som bl.a. gäller vid bolagsordningsändring som innebär att rätten att överlåta eller förvärva aktier inskränks genom samtyckes-, förköps- eller hembudsförbehåll, måste beslutet biträdas av *samtliga röstande* och dessa måste tillsammans företräda *minst nio tiondelar av kapitalet i bolaget*. Jfr även 7 kap. 44 § aktiebolagslagen som bl.a. gäller vid bolagsordningsändring som innebär att användningen av bolagets vinst eller dess behållna tillgångar vid bolagets upplösning begränsas på annat sätt än som avses i 7 kap. 43 §. Såsom ovan har framgått innehåller också finsk och norsk rätt krav på särskild kvalificerad majoritet i vissa liknande fall men dessa krav överensstämmer inte med de svenska.

I dessa delar gör vi följande bedömning.

De typer av stadgeändringar som i dag kan genomföras endast med tre fjärdedels majoritet eller med enhällighet är sådana som, typiskt sett, är särskilt ingripande och ägnade att rubba förutsättningarna för medlemmens deltagande i föreningens verksamhet. Det kan synas tala för att ändringarna inte bör kunna genomdrivas mot en medlems vilja. Visserligen har en medlem som inte samtycker till ändringen rätt att gå ur föreningen. Denna utträdesrätt kan emellertid vara illusorisk för den medlem som har ett mycket starkt ekonomiskt behov av att vara kvar i föreningen.

Krav på enhällighet eller mycket höga majoritetskrav kan emellertid göra det i praktiken mycket svårt eller rentav omöjligt att genomföra en stadgeändring, också en sådan som utgör en förutsättning för föreningens utveckling och fortlevnad. Så har exempelvis en ekonomisk förening inte den möjlighet som ett aktiebolag har att skaffa nytt kapital genom nyemissioner och kan därför ha

ett särskilt behov av att skaffa eller ackumulera kapital genom en höjning av insatsernas storlek eller genom en begränsning av rätten till vinstutdelning. Med ett krav på enhällighet kan en enstaka medlems nej till en sådan stadgeändring lägga hinder i vägen för sådana ibland helt nödvändiga åtgärder.

Principiella skäl talar i och för sig närmast för att *beslut som innebär att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas* enbart ska kunna fattas med enhällighet. Som redan har antytts skulle emellertid en sådan ordning avsevärt kunna försvåra stadgeändringar av grundläggande betydelse för föreningens fortlevnad. Övervägande skäl talar därför för att skyddet för den enskilde liksom i dag bör tillgodoses genom ett majoritetskrav jämte en rätt till utträde. Frågan är då vilket majoritetskrav som ska väljas. De skäl som en gång föranledde ett majoritetskrav på just tre fjärdedelars majoritet (se NJA II 1911 s. 208) torde inte längre göra sig gällande. Enligt vår mening finns det knappast heller fog för en särskild majoritetsnivå som enbart obetydligt skiljer sig från det allmänna kravet på två tredjedelars majoritet vid beslut om stadgeändring. En jämförelse med vad som gäller på aktiebolagsrättens område och enligt finsk och norsk rätt kan synas tala för att majoritetskravet läggs på en högre nivå än tre fjärdedelars majoritet. Det är dock tveksamt om detta skulle ha någon större betydelse för den enskilde medlemmen, i vart fall så länge det inte uppställs ett krav på enhällighet. För honom eller henne är det viktigare att det i denna situation finns en oinskränkt utträdesrätt. Vi föreslår därför att stadgeändringar av det nu aktuella slaget i fortsättningen ska kunna beslutas med två tredjedelars majoritet.

Också *beslut som innebär att en medlems rätt till årsvinst inskränks* är av det slag där principiella skäl i och för sig kan synas tala för ett krav på enhällighet. En sådan ordning skulle emellertid kunna innebära praktiska problem för en förening som är tvungen att ackumulera kapital för att trygga sin utveckling och fortlevnad; en eller ett fåtal medlemmar skulle då kunna stoppa nödvändiga beslut. Skyddet för den enskilde bör alltså, liksom i dag, tillgodoses genom ett krav på kvalificerad majoritet. Vad gäller majoritetskravets nivå kan i huvudsak hänvisas till vad som har sagts ovan i fråga om beslut om insats- eller avgiftsökning. Vi anser alltså att den nuvarande nivån, tre fjärdedelars majoritet, inte bör väljas. En jämförelse med vad som gäller på aktiebolagsrättens område kan synas tala för en högre nivå. En sådan jämförelse är emellertid inte helt rättvisande. Ett aktiebolag drivs normalt i syfte att åstad-

komma vinst till fördelning mellan aktieägarna (se 3 kap. 3 § aktiebolagslagen). Också verksamheten i en ekonomisk förening syftar i och för sig till att ge medlemmarna någon form av ekonomisk nytta och vinstutdelning kan i vissa föreningar utgöra en viktig del av denna ekonomiska nytta. Den ekonomiska nyttan kommer emellertid väl så ofta till uttryck på annat sätt, t.ex. i möjligheten att leverera till föreningen eller köpa dess produkter, och rätten till vinstutdelning står alltså inte på samma sätt som i ett aktiebolag i centrum för deltagandet i föreningen. Vi föreslår därför att huvudregeln om två tredjedelars majoritet ska gälla även i detta fall. I föreningar där fördelningen av årsvinst mellan medlemmarna framstår som särskilt viktig kommer det att vara möjligt att i stadgarna föra in bestämmelser om att stadgeändringar av detta slag kräver en högre majoritet.

Vad bör då gälla i fråga om sådana beslut som i dag kräver enhällighet bland de röstande, dvs. *beslut som innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks, beslut som innebär en inskränkning i en medlems rätt att återfå insatser och beslut som innebär försvärande av utträde*? Karakteristiskt för beslut av dessa slag är att de påverkar rättigheter som medlemmen i princip redan har förvärvat eller hans eller hennes möjligheter att tillgodogöra sig sådana rättigheter. När det gäller sådana beslut talar särskilt starka principiella skäl för att de inte bör kunna genomdrivas mot en medlems vilja. Vi har inte heller kunnat finna några egentliga skäl att ändra den nuvarande regleringen i dessa delar. En förutsättning för ett sådant beslut bör därför även i fortsättningen vara att det biträds av samtliga röstande vid stämman.

7.4.8 Majoritetskrav; bör ytterligare slag av stadgeändringar omfattas av krav på enhällighet?

Bedömning: Lagens krav på enhällighet bland de röstande bör inte utsträckas till andra slag av stadgeändringar än de som i dag omfattas av ett sådant krav.

Det råder viss oklarhet om det finns andra slag av stadgeändringar än de som pekas ut i lagen som kräver mer än två tredjedelars majoritet för att kunna beslutas. Kan föreningsstämman t.ex. besluta om betydande ändringar i fråga om verksamhetens ändamål och art

med enbart två tredjedelars majoritet, t.ex. besluta om att en förening som hittills har ägnat sig åt försäljningsverksamhet i fortsättningen i stället ska ägna sig åt viss produktion? Kan ett beslut som innebär att föreningens geografiska verksamhetsområde begränsas eller ett beslut att vissa medlemmars rösträtt inskränks eller utökas fattas med två tredjedelars majoritet? Eller följer det tvärtom av allmänna principer att sådana långtgående förändringar kräver samtycke av varje medlem som berörs av dem? Denna oklarhet är, kan det hävdas, inte helt tillfredsställande. Vi har därför övervägt om det finns ytterligare fall av stadgeändringar som kan genomföras endast med samtliga röstandes eller samtliga medlemmars samtycke och om dessa i så fall bör preciseras i lagen. Ytterligare en anledning till detta är att det i såväl finsk som norsk rätt uppställs särskilda majoritetskrav i andra situationer än de som behandlas i svensk rätt, t.ex. när det gäller ändringar i andelslagets respektive samvirkeforetakets syfte.

I ett av de förslag som föregick 1911 års föreningslag uppställdes ett krav på att beslut om vissa ytterligare stadgeändringar – bl.a. ändring av föreningens verksamhetsföremål och ändring av grunderna för medlemmarnas rösträtt – skulle biträdas av samtliga röstande. Lagrådet ifrågasatte detta:

Att på sådant sätt inskränka föreningarnas rörelsefrihet och lägga i hvarje enskild medlems hand att t.ex. förhindra en nödig och nyttig utvidgning af föreningens verksamhetsområde synes i hög grad ägnadt att väcka betänkligheter och icke böra ske utan tvingande skäl. Behöfvet att skydda de enskilda medlemmarnas, hvilket anförts såsom motiv för den föreslagna skärpningen, torde icke utgöra tillräcklig anledning att i alla fall, som angifvas i 2 st., uppställa fordran på enstämmigt beslut för genomförande af stadgeändring. En förening är i regel en öppen association, i hvilken nya medlemmar alltjämt kunna vinna inträde, ofta till obegränsadt antal. Det ekonomiska intresse, som för en medlem är förenadt med att kvarstå i en förening af denna art, kan i allmänhet icke vara af någon större betydelse, och i många fall innebär därför blotta rätten att utträda ur föreningen tillräckligt skydd mot rättskränkning genom stadgeändring.

Det slutliga lagförslaget utformades i enlighet med Lagrådets synpunkter (se NJA II 1911 s. 208 ff.). Frågan kom också upp i förarbetena till 1951 års föreningslag. Under utredningsarbetet ansågs dock att någon skärpning av villkoren för stadgeändring inte borde ske. I utredningsarbetet uttalades emellertid:

Vissa långtgående inskränkningar i sin rätt synas medlemmarna jämlikt allmänna rättsgrundsatser ej vara skyldiga att underkasta sig. Ett beslut i en sådan riktning läser på sin höjd vara bindande för dem som samtyckt till beslutet och torde sålunda på medlems talan bliva förklarade vara utan verkan på den grund att beslutet innefattar kränkning av medlems enskilda rätt. Dyliga spörsmål synas såsom hittills böra överlämnas åt rättstillämpning och doktrin (se SOU 1949:17 s. 212).

Frågan har inte berörts i senare lagstiftningsarbete.

Det är tydligt att vissa särskilt ingripande beslut om stadgeändring kan stå i strid med generalklausulen i 7 kap. 16 § föreningslagen. I vilken utsträckning även beslut som inte strider mot generalklausulen kan förklaras vara utan verkan därför att de kränker den enskildes rätt är oklart. I doktrinen har redovisats olika uppfattningar.⁶ Vad gäller ändring av föreningens verksamhetsföremål har en författare uttalat att man kan anta att beslut som ger föreningen en helt annan karaktär faller utanför vad föreningen kan besluta, medan mindre, naturliga ändringar och utvidgningar kan beslutas enligt lagens huvudregel.⁷

Vare sig det är generalklausulen eller allmänna rättsgrundsatser som tillämpas innebär det i praktiken att vissa slag av beslut måste biträdas av samtliga berörda medlemmar för att bli giltiga. Frågan är då om dessa typer av beslut bör preciseras i lagen. En sådan precisering skulle, kan det hävdas, innebära ett värdefullt förtydligande och stärka den enskildes rätt. Bestämmelser av det slaget måste emellertid med nödvändighet ges en generell utformning. De skulle därför komma att omfatta situationer där den enskildes skyddsintresse inte är särskilt stort, kunna åberopas av medlemmar som inte särskilt berörs av beslutet och över huvud taget komplicera beslutsfattandet i föreningen på ett sätt som inte skulle stå i proportion till värdet av bestämmelserna. Mot den bakgrunden är det lämpligare att, liksom hittills, överlämna frågan till rättstillämpningen. Det är också den principiella lösning som frågan har fått i svensk aktiebolagsrätt.

⁶ Se t.ex. K. Rodhe, *Föreningslagen*, 8 uppl., s. 184 och S. Johansson, *Nials Svensk associationsrätt*, 9 uppl., s. 154.

⁷ Se G. Linden, *Förvärv och förlust av medlemskap i ekonomisk förening*, s. 143 f.

7.4.9 Utträdesrätt efter stadgeändring

Bedömning: Det bör inte göras någon ändring i sak i bestämmelserna om att en medlem som inte samtycker till vissa slag av stadgeändringar ska ha rätt att gå ut ur föreningen.

Vid sådana stadgeändringar som förutsätter särskilt kvalificerad majoritet har en medlem som inte har samtyckt till ändringen rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen inom en månad. Stadgeändringen får då inte tillämpas mot honom eller henne. Det rör sig om följande fall:

- beslutet innebär att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas,
- beslutet innebär att en medlems rätt till årsvinst inskränks.
- beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,
- beslutet innebär (1) en inskränkning i en medlems rätt att återfå insatser enligt 4 kap. 1 eller 3 § eller (2) att en medlems rätt till utträde försvåras, om ändringen ska gälla även dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes.

Enligt vår mening finns det inte skäl att ändra gällande ordning i denna del. Även i fortsättningen bör alltså en medlem som inte har samtyckt till ett beslut om stadgeändring av de aktuella slagen ha rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen. Ovan har föreslagits att det i de båda första fallen inte längre ska krävas större majoritet för stadgeändring än vid andra slag av stadgeändringar, dvs. två tredjedelars majoritet. Det innebär att rätten till utträde kan komma att aktualiseras i fråga om flera medlemmar än i dag, vilket i sin tur kan innebära att föreningen tvingas till större återbetalningar av insatser. Vi anser dock inte att detta utgör något skäl att begränsa utträdesrätten.

Utträdesrätten bör, liksom hittills, inte kunna begränsas i stadgarna.

7.4.10 Registrering av stadgeändringar

Bedömning: Föreningslagens bestämmelser om registrering av stadgeändringar behöver inte ändras.

Registreringsförfarandet

Enligt Nuteks mätningar innebär förfarandet vid registrering av stadgeändringar en jämförelsevis stor kostnad för de ekonomiska föreningarna. Utredningen ska därför enligt utredningsdirektiven undersöka om registreringsförfarandet går att förenkla.

Företrädare för Nutek har upplyst att de uppskattade kostnaderna, 28,5 miljoner kr, inte omfattar enbart själva registreringsförfarandet vid Bolagsverket utan att den absoluta merparten av dessa kostnader avser andra åtgärder, såsom framtagande av beslutsunderlag inför stämma samt beslutet vid själva stämman. Vi har trots detta funnit skäl att analysera registreringsförfarandet vid stadgeändring för att se om det kan förenklas.

Systemet med registrering har dubbla syften. För det första leder registreringen till att föreningens beslut får publicitet, så att exempelvis föreningens medlemmar och blivande medlemmar och dess borgenärer kan ta del av föreningens stadgar, inbegripet däri gjorda ändringar. För det andra innebär registreringsförfarandet att Bolagsverket kan göra en viss granskning av det registrerade beslutet i formellt och materiellt hänseende (jfr 15 kap. 4 § föreningslagen). Den formella granskningen består i en kontroll av att anmälan innehåller föreskrivna uppgifter och handlingar, den materiella granskningen i bl.a. en kontroll av att beslutets innehåll inte strider mot föreningslagen, annan författning eller föreningens stadgar. Verket kontrollerar också att beslutet inte i något viktigare hänseende framstår som otydligt eller vilseledande (jfr prop. 1975:103 s. 558). Det är mot den bakgrunden tydligt att registreringsförfarandet har ett stort värde för såväl föreningen, dess medlemmar som andra intressenter.

I dag måste föreningen i samband med registreringen lämna in två kopior av stadgarna i dess nya lydelse till Bolagsverket. Att stadgarna i kopia ges in framstår som naturligt. Det bör dock vara tillräckligt att föreningen ger in *en* kopia. Detta motsvarar vad som gäller i registreringspraxis. Vi föreslår att förordningen (1987:978) om ekonomiska föreningar ändras i detta avseende.

Föreningen måste också ge in en kopia av protokollet från föreningsstämman. Kravet på ingivande av protokoll ska ses mot bakgrund av Bolagsverkets uppgift att kontrollera att beslutet har tillkommit i behörig ordning. Man skulle kunna tänka sig en ordning där anmälaren i stället för att ge in protokollet lämnar en försäkran på heder och samvete om att beslutet har tillkommit i behörig ordning och att erforderliga majoritetskrav är uppfyllda. En sådan ordning skulle i vart fall underlätta för Bolagsverket, som skulle få färre handlingar att granska. Det framstår dock som mer tveksamt om en sådan förändring skulle innebära någon egentlig förenkling för de ekonomiska föreningarna. Ordföranden på stämman skulle fortfarande vara skyldig att se till att det upprättades ett protokoll från stämman (se 7 kap. 10 § tredje stycket föreningslagen). Kravet på att protokollen ges in i samband med registrering får också anses utgöra ett incitament för att protokoll faktiskt upprättas och ökar också Bolagsverkets möjligheter att kontrollera att beslutet om stadgeändring har tillkommit i behörig ordning.

Rättelse av felskrivningar m.m.

Erfarenheter från registreringspraxis visar att det ibland finns behov av att rätta felaktigheter i de stadgar som ges in för registrering. Om Bolagsverket anmärker på en sådan felaktighet, kan denna ofta inte rättas annat än genom att föreningen på nytt tar upp frågan om stadgeändring på stämman, dvs. föreningen tvingas att kalla till ny stämma – med därmed förknippade kostnader – för att besluta om en ny lydelse av stadgarna. Det är tydligt att det i många fall skulle vara mera praktiskt om rättelsen kunde komma till stånd på ett mera förenklat sätt, t.ex. genom att föreningens styrelse översände en rättad handling till Bolagsverket med uppgift om att den först översända handlingen blivit felaktig.

Enligt vår uppfattning ger dock redan gällande rätt visst utrymme för sådana förenklade rättelseförfaranden. En rättelse av detta slag bör uppenbarligen kunna ske när stadgarna har fått en lydelse som avviker från en tvingande lagregel och rättelsen syftar till att stadgarna ska följa lagen och det inte finns anledning anta annat än att den felaktiga lydelsen har berott på ett skrivfel eller liknande förbiseende. I en sådan situation innebär rättelsen inte någon rättsförlust för medlemmarna och det framstår som en onödig omgång att kalla till ny stämma. Ett förenklat rättelseförfarande torde även

kunna användas i andra situationer där det är uppenbart att stadgarna har fått en utformning som ingen av medlemmarna kan ha avsett.

Det förekommer också att föreningsstämman i samband med beslutet om stadgeändring bemyndigar styrelsen att göra de ändringar i den beslutade stadgetexten som är nödvändiga för att ändringen ska kunna registreras. Ett sådant bemyndigande har i och för sig endast begränsad rättslig betydelse, eftersom stämman aldrig kan delegera rätten att besluta om stadgeändringar till annan. Om det finns ett bemyndigande av detta slag, torde det dock öka Bolagsverkets möjligheter att rättelsesituationer registrera stadgetexter som i något smärre avseende avviker från stämmans beslut.

Vi har övervägt om frågor om rättelse bör lagregleras. De närmare förutsättningarna för när rättelse kan ske på ett förenklat sätt torde emellertid variera i stor utsträckning. En lagregel måste därför ges en ganska allmänt hållen avfattning. En allmänt hållen regel riskerar att inte ge någon närmare vägledning. Det skulle också finnas en risk för att vissa situationer, där rättelse i förenklad form uppenbarligen borde kunna ske, inte skulle omfattas lagens ordalydelse. Vi föreslår därför att frågan om förutsättningarna för rättelse i förenklad form ska – liksom i dag – överlämnas till registreringspraxis.

Ändrad lydelse av stadgarna mellan två stämmor

Ett särskilt problem kan uppkomma när en förening ändrar sina stadgar genom två stämmobeslut. Det händer då att stadgarnas lydelse ändras i något avseende mellan den första och den andra stämman. I dessa fall kan det vara svårt att avgöra om det är samma beslut som har fattats på de olika stämmorna eller om det är fråga om ett nytt beslut. I det senare fallet blir det nödvändigt med en tredje stämma för att det ska föreligga ett giltigt beslut om stadgeändring.

Mycket talar för att frågan om en tredje stämma måste hållas bör avgöras utifrån en bedömning av om ändringen mellan den första och den andra stämman enbart har karaktären av en sådan rättelse som Bolagsverket enligt vad som ovan har anförts kan godta. Om så är fallet, torde någon tredje stämma inte behöva hållas. I motsatt fall torde Bolagsverket få behandla den lydelse som tas upp till behandling vid den andra stämman som ett nytt beslut, vilket inte kan registreras förrän en ny stämma har hållits.

Vi har emellertid inte funnit skäl att gå in på problemet närmare. Som en följd av våra förslag att föreningslagens ”tvåstämmokrav” ska tas bort torde problemet i framtiden aktualiseras i huvudsak enbart i fråga om beslut i bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar (jfr avsnitt 11). Det finns mot den bakgrunden inte tillräckliga skäl att behandla frågan i lag.

Komplettering med frånvarandes godkännande

Vi har även övervägt om det bör vara möjligt att i efterhand komplettera ett stämmobeslut med godkännande från frånvarande medlemmar. Frågan torde främst aktualiseras när en föreningsstämma ska besluta om en stadgeändring. Detta kräver i dag *antingen* att samtliga medlemmar biträder beslutet på en stämma *eller* att beslutet konfirmeras vid en andra stämma. Den situationen kan då inträffa att samtliga medlemmar som närvarar på en första stämma enhälligt röstar för en stadgeändring men att några medlemmar är frånvarande. För att det inte ska vara nödvändigt att kalla till en andra stämma förekommer det att beslutet kompletteras med skriftligt godkännande från de frånvarande medlemmarna.⁸ Förfarandet synes i viss utsträckning godtas av Bolagsverket.

Behovet av denna typ av ”praktiskt förfarande” kommer uppenbarligen att minska om man, såsom vi föreslår, gör det möjligt att besluta om stadgeändring genom majoritetsbeslut på en enda stämma. Våra förslag innebär också att det enbart vid ett särskilt slag av beslut (upplösning utan föregående likvidation) kommer att krävas att beslutet biträds av *samtliga medlemmar*. I de övriga fall där det kommer att krävas enhällighet kommer det att vara fråga om ett krav enhällighet bland *de röstande*. Frågan om denna typ av förfarande bör accepteras kommer därmed i huvudsak att aktualiseras enbart vid beslut om upplösning utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a § (se avsnitt 10) och i bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresgästföreningar (se avsnitt 11). Vi anser för vår del att det inte bör vara uteslutet att i sådana fall undantagsvis godta att ett beslut i efterhand kompletteras med godkännande från medlemmar som inte har varit närvarande på föreningsstämman. Detta kan vara fallet om medlem själv kontaktar Bolagsverket och förklarar sig lämna sitt samtycke till beslutet. Frågan bör emellertid inte lagregleras utan liksom hittills överlämnas till registreringspraxis.

⁸ Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 293.

Vi vill dock i detta sammanhang understryka att det inte kan komma i fråga att komplettera med frånvarandes godkännande i efterhand för att uppnå tillräcklig majoritet på stämman. Vid bedömningen av om ett majoritetskrav är uppfyllt eller ej är det enbart rösterna från de medlemmar som är närvarande på stämman som ska räknas.

7.4.11 Klander av föreningsstämmans beslut

Om ett beslut om stadgeändring klandras, kan detta få betydelse även för de uppgifter som framgår av föreningsregistret. En domstol kan ju i en dom upphäva stämmans beslut eller under rättegången besluta att föreningsstämmans beslut inte får verkställas, s.k. inhibition. I dessa fall är det viktigt att tredje man får kännedom om förhållandena så snart som möjligt och inte förlitar sig på felaktiga uppgifter i föreningsregistret. Bestämmelser om underrättelseskyldighet för domstolar finns i dag i 7 kap. 17 § fjärde stycket föreningslagen. Enligt dessa ska en domstol underrätta Bolagsverket om klandertalan, om stämmans beslut har ändrats genom en dom som har vunnit laga kraft eller rätten genom beslut under rättegången har förordnat att föreningsstämmans beslut inte får verkställas.

För aktiebolagens del har behovet av information om domstolens beslut lösts genom bestämmelser om underrättelseskyldighet för domstolarna i 1 kap. 8 § aktiebolagsförordningen. Enligt dessa ska en domstol underrätta Bolagsverket om en pågående klandertalan i följande fall; när talan har väckts, när det föreligger en dom eller ett slutligt beslut som har vunnit laga kraft, och när det genom beslut under rättegången har bestämts att ett bolagsstämmobeslut inte får verkställas. Domstolarnas underrättelseskyldighet enligt aktiebolagsförordningen är alltså mera omfattande än underrättelseskyldigheten enligt föreningslagen.

Det är naturligt att samma reglering gäller även för de ekonomiska föreningarnas del. Vi föreslår därför att en bestämmelse med motsvarande innehåll tas in i förordningen om ekonomiska föreningar.

8 Likvidation och annan upplösning

8.1 Inledning

Vi har i uppdrag att föreslå förenklingar som kan lätta föreningarnas administrativa bördor. Som redan har framgått av redovisningen i avsnitt 3.5 är likvidationsförfarandet förenat med ganska höga kostnader för föreningarna. Vi behandlar därför i det följande möjligheterna att förenkla det befintliga likvidationsförfarandet och att införa ett enklare upplösningförfarande som ett alternativ till likvidation.

8.2 Gällande rätt

En ekonomisk förening kan av olika anledningar upphöra med sin verksamhet. För att den ska upphöra att existera som en juridisk person krävs dock att den upplöses enligt något av de förfaranden som lagstiftaren har ställt upp. En ekonomisk förening kan upplösas på flera sätt. Det kan ske genom att föreningen går upp i en annan juridisk person genom fusion enligt bestämmelserna i 12 kap. föreningslagen eller genom att den tas bort ur föreningsregistret enligt 11 kap. 18 § föreningslagen (se avsnitt 8.2.3). En ekonomisk förening kan också upplösas genom konkurs. Om en förening är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är föreningen upplöst när konkursen avslutas (se 11 kap. 19 § föreningslagen).

Vanligt är också att upplösningen av föreningen sker genom ett särskilt likvidationsförfarande. Under likvidationen avvecklas föreningens verksamhet, dess tillgångar realiserar och skulderna betalas. Därefter skiftas föreningens kvarvarande tillgångar ut till medlemmarna. Lagen skiljer mellan likvidation som beslutas av förenings-

stämman ("frivillig likvidation") och likvidation som beslutas av rätten eller registreringsmyndigheten ("tvångslikvidation").

8.2.1 Majoritetskrav vid beslut om frivillig likvidation

De föreningar som vill avsluta sin verksamhet – och som inte är på obestånd och därför inte kan försättas i konkurs – är i dag hänvisade till att fatta beslut om att föreningen ska gå i likvidation. Det är föreningsstämman som beslutar om att föreningen ska gå i likvidation. Ett beslut om frivillig likvidation har ansetts vara av sådan betydelse för medlemmarna att de bör ha möjlighet att överväga och diskutera det grundligt (se prop. 1986/87:7 s. 206). I föreningslagen föreskrivs därför att ett sådant beslut är giltigt endast om alla röstberättigade är överens om beslutet eller beslutet har fattats på två föreningsstämmor i följd och på den senare stämman har biträts av minst två tredjedelar av dem som har röstat.

Föreningsstämman kan dock alltid fatta beslut om likvidation med absolut majoritet – dvs. mer än hälften av rösterna – om det finns grund för tvångslikvidation, exempelvis därför att antalet medlemmar under viss tid har understigit lägsta föreskrivna antal (se prop. 1986/87:7 s. 205).

Motsvarande bestämmelser för aktiebolag finns i 25 kap. aktiebolagslagen. Enligt dessa kan bolagsstämman dock alltid fatta beslut om att bolaget ska gå i likvidation med absolut majoritet. Frågan behöver inte behandlas vid mer än en stämma. Det är möjligt att i bolagsordningen föreskriva om kvalificerad majoritet. Finns det grund för tvångslikvidation, kan beslutet emellertid ändå alltid fattas med absolut majoritet.

8.2.2 Förfarandet vid likvidation

Föreningen upplöses inte genom beslutet om likvidation utan först när det åtföljande likvidationsförfarandet avslutas. Medan likvidationsförfarandet pågår, är föreningen alltså fortfarande ett bestående rättssubjekt.

När stämman har beslutat om likvidation, ska detta genast anmälas för registrering. Bolagsverket ska i samband med registreringen av likvidationen också utse en eller flera likvidatorer. Likvidatorn träder i styrelsens och, i förekommande fall, den verkställande direktörens

ställe. Däremot behåller föreningsstämman i princip sin befogenhet, dock med de begränsningar som följer av att syftet med likvidationen är att avveckla föreningens verksamhet. Även revisorns uppdrag kvarstår.

Likvidatorns uppdrag är att avveckla föreningens verksamhet. En viktig del i likvidationsförfarandet är kallelse på okända borgenärer. Detta förfarande regleras i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer. Likvidatorn ska genast hos Kronofogdemyndigheten ansöka om kallelse på föreningens okända borgenärer. I kallelsen uppmanar Kronofogdemyndigheten föreningens borgenärer att anmäla sina fordringar mot föreningen till myndigheten inom sex månader från dagen för kallelsen. När denna tid har gått ut och alla kända skulder har betalats, ska likvidatorn fördela (skifta) föreningens kvarvarande tillgångar bland medlemmarna och eventuella innehavare av förslagsandelar. När likvidatorn har fullgjort sitt uppdrag och lagt fram sin slutredovisning är föreningen upplöst.

Likvidatorn har rätt till arvode för sitt arbete. Detta utgör en likvidationskostnad som föreningen ska betala.

8.2.3 Avregistrering enligt 11 kap. 18 § föreningslagen

Det förekommer inte sällan att ekonomiska föreningar avslutar sin verksamhet utan att något likvidationsförfarande genomförs. Föreningarna finns därför kvar som juridiska personer, registrerade i föreningsregistret. Detta är givetvis inte bra, bl.a. därför att det leder till en sämre registerkvalitet. 11 kap. 18 § föreningslagen innehåller därför bestämmelser om ett särskilt avregistreringsförfarande. Om någon anmälan rörande föreningen inte har kommit in till registret under de senaste tio åren, ska Bolagsverket efter en viss kontroll ta bort föreningen från föreningsregistret. Föreningen är därmed upplöst. – En ekonomisk förening har inte någon rätt att bli avregistrerad utan föregående likvidation, om inte den nämnda paragrafen är tillämplig (se RÅ 1955 Ju 116 och 1960 Ju 50).

Om det efter avregistreringen uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, exempelvis fördelning av okända tillgångar, ska rätten förordna en eller flera likvidatorer.

8.3 Tidigare överväganden om förenklade avvecklingsförfaranden

I 1951 års föreningslag fanns särskilda bestämmelser om s.k. fattiglikvidationer. Enligt dessa bestämmelser kunde allmän domstol, om en ekonomisk förening inte hade tillgångar som täckte likvidationskostnaderna, på anmälan av likvidatorerna förklara att likvidationen skulle läggas ner. Föreningen ansågs då upplöst. Fattiglikvidation innebar bl.a. att kallelse på okända borgenärer inte behövde ske. Eventuella kvarstående tillgångar skulle efter rättens förordnande tillfalla ett allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål. Bestämmelserna om fattiglikvidation överfördes inte till den nuvarande föreningslagen. – Motsvarande bestämmelser om fattiglikvidation hade funnits även på aktiebolagsrättens område men upphävdes där redan år 1982.

Att bestämmelserna om fattiglikvidation togs bort hängde samman med att reglerna om konkurs reformerades under 1980-talet i syfte att komma till rätta med ekonomisk brottslighet. Systemet med s.k. fattigkonkurser avskaffades och ersattes med en reglering som innebar utökad tillsyn även över mindre konkurser. Lagstiftaren såg i det sammanhanget en fara för att den ekonomiska brottsligheten som tidigare hade förekommit inom systemet med fattigkonkurser skulle flyttas över till fattiglikvidationerna. Systemet med fattiglikvidationer ersattes därför med bestämmelser om att likvidatorerna, om de finner att föreningen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, i stället ska begära att föreningen försätts i konkurs. Inom konkursförfarandets ram sker då en ingående granskning av föreningens angelägenheter (se prop. 1980/81:146 s. 11 ff. och prop. 1986/87:7 s. 224 f.).

Ett likvidationsförfarande är alltid förenat med vissa kostnader. I föreningar och bolag med begränsade tillgångar kan det därför finnas ett motstånd mot att initiera ett likvidationsförfarande. Det medför i sin tur att nödvändiga avvecklingsåtgärder inte alltid kommer till stånd. I ett tidigare lagstiftningsärende om likvidation av aktiebolag övervägdes därför att införa någon form av förenklat likvidationsförfarande (se prop. 2000/01:150 s. 56 ff.). Utgångspunkten var dock att ett sådant förfarande inte får inbjuda till missbruk eller utnyttjas för att dölja ekonomiska oegentligheter. Det ansågs därför inte lämpligt att återinföra systemet med fattiglikvidationer. I stället övervägdes ett förenklat avregistreringsförfarande liknande det som finns i Danmark (se avsnitt 8.4.3). Lagstiftaren

kom emellertid fram till att inte heller detta innebar tillräckligt god tillsyn och kontroll.

Av visst intresse i detta sammanhang är den reglering som har kommit till användning när man vid olika tillfällen har höjt gränsen för lägsta tillåtna aktiekapital. Frågan har då uppkommit om hur de aktiebolag som inte vill eller kan företa den föreskrivna höjningen av aktiekapitalet ska behandlas. Lagstiftaren har löst detta problem genom att i övergångsbestämmelserna till respektive lagändring föreskriva att ett bolag som inte har ett registrerat aktiekapital som motsvarar lagens nya krav ska avregistreras från aktiebolagsregistret. I och med denna avregistrering anses bolaget upplöst (se SFS 1981:460 och 1994:802) och ansvaret för bolagets förpliktelser övergår på aktieägarna, styrelseledamöterna och den verkställande direktören. Dessa ansvarar solidariskt för bolaget skulder, dock att aktieägare som inte har varit styrelseledamot eller verkställande direktör ansvarar endast i förhållande till sin andel i bolagets aktiekapital (se bet. 1980/81:LU28 s. 12 f. och prop. 1993/94:196 s. 216 f). Bolagets rättigheter, bl.a. äganderätten till egendom, övergår på aktieägarna. Aktieägarna inträder i bolagets ställe i de avtal som bolaget har slutit med tredje man.

8.4 Internationella jämförelser

8.4.1 Finsk rätt

Enligt finsk rätt kan ett andelslag upplösas genom likvidation. Frivillig likvidation beslutas av andelsstämman. Beslutet kan som huvudregel fattas på en stämma med två tredjedelars majoritet. Det finns möjlighet att föreskriva strängare majoritetskrav i stadgarna. Kallelse till stämma som ska pröva fråga om likvidation ska utfärdas minst en månad före stämman.

I Finland är det registreringsmyndigheten som kallar på andelslagets borgenärer. Borgenärerna ska anmäla sina fordringar till registreringsmyndigheten senast den dag som myndigheten har satt ut. Enligt myndighetens praxis är tidsfristen för kallelse på okända borgenärer som regel tre månader. Om andelslaget särskilt begär det, kan tiden sättas ned till två månader.

I finsk rätt finns också, som ett alternativ till likvidationsförfarandet, bestämmelser om avregistrering av andelslag. Andelsstämman kan då, i stället för att besluta om frivillig likvidation,

besluta att andelslaget ska ansöka hos registreringsmyndigheten om avregistrering utan föregående likvidationsförfarande. I dessa fall ska registreringsmyndigheten, i stället för att förordna om likvidation, avregistrera andelslaget. Avregistreringen innebär, till skillnad från ett likvidationsförfarande, att det inte sker någon kallelse på andelslagets okända borgenärer. Avregistreringen innebär således inte att okända skulder avskrivs.

Ett andelslag som har avregistrerats enligt det ovan nämnda förfarandet har, i likhet med andelslag som har upplösts genom likvidation, fortfarande rättskapacitet. Det kan alltså fortfarande äga egendom och avregistreringen har i sig ingen betydelse för betalningen av andelslagets skulder. Däremot saknar det rättshandlingsförmåga i den meningen att det inte kan företa några rättshandlingar, såsom att ingå avtal, förvärva egendom eller ådra sig ytterligare skulder. Vid behov ska likvidationsåtgärder inledas. Den eller de som vidtar åtgärder för ett avregistrerats andelslags räkning blir i allmänhet personligt ansvariga för de förpliktelser som åtgärderna medför (se RP 176/2001 rd s. 169).

Som huvudregel gäller att tillgångarna i ett avregistrerat andelslag inte får skiftas ut till andelshavarna utan att det först genomförs ett likvidationsförfarande. Om tillgångarna understiger 8 000 euro och det har gått fem år sedan avregistreringen, får dock skifte ske under förutsättning att andelslagen inte har några kända skulder.

8.4.2 Norsk rätt

Den norska lagen föreskriver att ett samvirkeforetaks verksamhet ska avvecklas genom upplösning (oppløsning). Förfarandet vid upplösning är närmast att likna vid likvidation. Beslut om frivillig upplösning fattas av årsmötet med två tredjedelars majoritet. Samvirkeforetakets stadgar kan föreskriva strängare majoritetskrav.

Förfarandet syftar till att reglera samvirkeforetakets skulder. Kallelse på okända borgenärer ska ske. Borgenärerna ska anmäla sina fordringar inom *två* månader från det att beslutet om upplösning kungjordes i registreringsmyndighetens (Brønnøysundregistret) elektroniska kungörelsepublikation. Efter reglering av skulder och återbetalning av insatser m.m. ska kvarvarande tillgångar som huvudregel tillfalla ett kooperativt ändamål eller allmännyttigt ändamål. Det finns dock möjlighet att i samvirkeforetakets stadgar före-

skriva att tillgångarna ska fördelas bland medlemmarna på grundval av deras omsättning med företaget.

Den norska lagen innehåller inte någon form av förenklat förfarande för upplösning av ett samvirkeföretak.

8.4.3 Dansk rätt

Frågor om upplösning av ett andelsselskab regleras i loven om visse erhvervsdrivende virksomheder. Enligt denna kan ett andelsselskab avvecklas genom ett formellt likvidationsförfarande. I så fall gäller bestämmelserna i 14 kap. aktieselskabsloven, med de avvikelser som kan vara motiverade med hänsyn till den kooperativa verksamhetens karaktär. Detta innebär att det är generalförsamlingen som beslutar att andelsselskabet ska gå i likvidation och att beslutet fattas med den majoritet som anges i selskabets stadgar. Om stadgarna saknar bestämmelser i frågan, kan aktieselskabslovens bestämmelser användas analogt, vilket torde innebära att beslut om likvidation ska fattas med två tredjedelars majoritet.¹ Generalförsamlingen ska även utse en likvidator att genomföra likvidationen. Beslutet om likvidation ska anmälas till Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Denna ska offentliggöra beslutet, och likvidatorn får inte avsluta likvidationen förrän det har gått tre månader från offentliggörandet.²

I dansk associationsrätt finns också – för såväl större som mindre aktiebolag som andra associationsformer med begränsat personligt ansvar – möjlighet till förenklad avveckling genom s.k. opløsning ved erklæring. Tidigare gällde detta enbart mindre aktiebolag, anpartsselskaber, men sedan den 1 april 2006 står möjligheten öppen även för aktieselskaber och andelsselskaber. Ändringen infördes efter önskemål från rådgivare och verksamma inom andelsselskaber.

Förfarandet kan enligt lagtexten användas enbart i företag som har betalat samtliga sina skulder (se 20 a § lov om visse erhvervsdrivende virksomheder). Medlemmarna i andelsselskabet måste därför underteckna en förklaring om att andelsselskabets samtliga skulder är betalda och att verksamheten är upplöst. Upplösningen innebär att medlemmarna övertar samtliga skulder – förfallna, icke-förfallna eller tvistiga – som andelsselskabet hade vid tidpunkten för förklaringen. Betalningsansvaret för skulderna är personligt, soli-

¹ Se J. H. Mikkelsen m.fl., *Erhvervsdrivende virksomheder, en lovkommentar*, 2 udg., s. 173.

² Se a.a. s. 175.

dariskt och obegränsat. Om det eventuellt finns några kvarvarande tillgångar i andelsselskabet, ska dessa fördelas mellan medlemmarna.

Intyget om skuldfrihet ska skickas till registreringsmyndigheten inom 14 dagar från undertecknandet. Om handlingen kommer in till myndigheten först senare, är detta ett hinder mot registrering. I samband med ingivandet av förklaringen ska det även bifogas intyg från tull- och skattemyndighet om att det inte finns några obetalda skatter och avgifter avseende verksamheten.

Det har framhållits att denna form för upplösning av en andelsselskab enbart bör användas i de fall som medlemmarna har kunskap om alla existerande och potentiella krav mot verksamheten, såsom är fallet i ett andelsselskab som inte har kommit i gång med sin verksamhet. I dessa fall är det inte förknippat med någon större risk för medlemmarna att åta sig ett personligt ansvar för föreningens skulder.³

Systemet med oplösning ved erklæring har, såvitt gäller anparts-selskaber, funnits sedan år 1996. I samband med en nyligen genomförd översyn av den danska aktiebolagsrätten har konstaterats att systemet erbjuder ett mycket lätt och smidigt sätt att upplösa ett företag, att det har fungerat bra i praxis och att det har fått en stor utbredning.⁴

8.4.4 EU-förordningen med stadga om europakooperativ

EU-förordningen med stadga för europakooperativ innehåller inte några materiella regler om förfarandet vid avveckling och likvidation av europakooperativ utan hänvisar till de nationella bestämmelser som gäller i den stat där kooperativet har sitt säte.

³ Se a.a. s. 179.

⁴ *Modernisering av selskabsretten*, betänkning 1498, november 2008, s. 539 f.

8.5 Överväganden och förslag

8.5.1 Enklare att besluta om frivillig likvidation

Förslag: Ett beslut om likvidation ska kunna fattas på en föreningsstämma med två tredjedelars majoritet bland de röstande vid stämman. Om det finns grund för tvångslikvidation, ska dock beslutet kunna fattas med absolut majoritet.

Bestämmelserna om tiden för kallelse till föreningsstämma som ska ta ställning till en fråga om likvidation ändras så att kallelse måste skickas ut tidigare än i dag.

Vi har ovan föreslagit att beslut om ändring av stadgarna alltid ska kunna fattas vid *en* föreningsstämma och att beslutet som huvudregel ska kunna tas med två tredjedelars majoritet (se avsnitt 7.4.5 och 7.4.6). Mot denna bakgrund finns skäl att överväga om även beslut om likvidation ska kunna fattas genom majoritetsbeslut på en enda stämma. Som framgått av framställningen ovan är detta möjligt såväl enligt finsk som norsk rätt. Vidare gäller enligt svensk aktiebolagsrätt som huvudregel att beslut om likvidation kan fattas vid en enda stämma, normalt med absolut majoritet.

En ekonomisk förening karakteriseras av att medlemmen deltar i föreningens verksamhet till främjande av sin ekonomi. I vissa föreningar, exempelvis arbetskooperativ och bostadsrättsföreningar, framstår medlemskapet och föreningens vara eller icke vara som mycket väsentligt för den enskilde medlemmen. Inte minst mot den bakgrunden är det naturligt att reglerna om likvidation utformas så att medlemmarna har tillräcklig tid för eftertanke innan något beslut om likvidation kommer till stånd.

Som ovan har konstaterats anser vi att ”tvåstämmokravet” inte har någon avgörande betydelse i detta avseende. Av större betydelse är att medlemmarna tillförsäkras ett gott beslutsunderlag och att tiden mellan kallelse och stämma inte är alltför kort. Att hålla två stämmor är också kostsamt, vilket kan bidra till att någon likvidation inte kommer till stånd, trots att det står helt klart att verksamheten inte ska fortsätta. Till detta kommer att systematiska skäl talar för att reglerna kring beslut om likvidation anpassas till vad som gäller för beslut om ändring av stadgarna. Vi föreslår därför att beslut om likvidation alltid ska kunna fattas på *en* föreningsstämma. Det bör dock vara möjligt att i stadgarna föreskriva att beslut om likvidation ska fattas på två stämmor.

Samtidigt som kravet på beslut vid två stämmor avskaffas bör tiden för kallelse till den stämma som ska besluta i frågan om likvidation förlängas. Vi gör i denna del samma överväganden som i fråga om kallelse till stämma som ska besluta om ändring av stadgarna. Kallelse till en ordinarie stämma som ska behandla denna fråga bör alltså utfärdas minst fyra veckor före stämman. Också kallelse till en extra stämma där en fråga om likvidation ska behandlas bör utfärdas minst fyra veckor före stämman men det bör vara möjligt för föreningen att i stadgarna bestämma en kortare kallelsetid, dock inte kortare än två veckor.

Beslut om likvidation av aktiebolag kan fattas med absolut majoritet, dvs. beslutet är giltigt om det biträds av mer än hälften av de avgivna rösterna. Före tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag fordrades minst två tredjedelars majoritet för beslut om likvidation av aktiebolag. När kravet på kvalificerad majoritet togs bort, skedde det bl.a. med hänvisning till att det vore egendomligt om en minoritet skulle ha rätt att tvinga majoriteten att låta bolaget fortsätta verksamheten (se prop. 1975:103 s. 499, även prop. 2000/01:150 s. 32). Frågan om en motsvarande sänkning av majoritetskravet vid beslut om likvidation av ekonomiska föreningar synes inte ha diskuterats i samband med tillkomsten av den nuvarande föreningslagen. Enligt vår mening finns det emellertid goda skäl att bibehålla kravet på två tredjedelars majoritet, trots att det avviker från vad som gäller för aktiebolag. En medlem i en ekonomisk förening är i allmänhet mera beroende av föreningens fortlevnad än en aktieägare är av aktiebolagets bestånd och det bör därför inte vara möjligt att besluta om likvidation annat än om en påtaglig majoritet bland medlemmarna röstar för förslaget. Som framhållits kan förhållandena variera beroende på vilken typ av ekonomisk förening det är fråga om. Det bör därför vara möjligt att i föreningens stadgar föreskriva längre gående villkor för beslut om likvidation. Liksom tidigare bör dock gälla att, om det finns grund för tvångslikvidation, föreningsstämman alltid kan fatta beslut om likvidation med absolut majoritet.

8.5.2 Kallelse på okända borgenärer vid likvidation

Förslag: Tiden för kallelse på okända borgenärer i samband med likvidation förkortas från sex månader till två månader.

Ansökan om sådan kallelse ska göras hos Bolagsverket i stället för hos Kronofogdemyndigheten.

Av avsnitt 8.2.2 har framgått att likvidatorn är skyldig att ansöka om kallelse på okända borgenärer. Denna kallelse är ett led i avvecklingen av föreningens skulder. Förfarandet regleras i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer. Denna lag gäller även ett flertal andra situationer när kallelse på okända borgenärer ska ske.

Ansökan om kallelse på okända borgenärer ska i dag göras hos Kronofogdemyndigheten. Om gäldenären är ett aktiebolag, ska dock ansökan göras hos Bolagsverket (se 4 § lagen om kallelse på okända borgenärer). Myndigheten ska utfärda en kallelse på gäldenärens okända borgenärer med föreläggande för dem att anmäla sina fordringar inom sex månader från kallelsen. Kallelsen ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. En okänd borgenär som inte har anmält sin fordran i tid förlorar rätten att kräva betalt för fordran. Sedan den 1 januari 2007 är det Bolagsverket som har hand om utgivningen av Post- och Inrikes Tidningar. Tidningen ges ut i elektroniskt format och de publicerade uppgifterna finns på Bolagsverkets webbplats på Internet.

I syfte att förenkla likvidationsförfarandet föreslår vi att tiden för kallelse på okända borgenärer förkortas till två månader. Denna tid bör vara tillräcklig för att borgenärerna ska hinna uppmärksamma likvidationen och anmäla sina fordringar mot föreningen. En kortare kallelsetid innebär givetvis att likvidationen kan avslutas snabbare och kan därmed leda till att kostnaderna för likvidationen minskar.

Vidare föreslår vi att ansökan om kallelse på okända borgenärer ska göras hos Bolagsverket. Därmed kommer samma ordning att gälla vid likvidation av ekonomiska föreningar som vid likvidation av aktiebolag. Det innebär även en förenkling i och med att en och samma myndighet, Bolagsverket, kommer att ta hand om olika delar av likvidationsförfarandet. Eftersom Bolagsverket även har hand om publiceringen av Post- och Inrikes Tidningar, bör den föreslagna ordningen även ha andra samordningsfördelar.

8.5.3 Ett förenklat avvecklingsförfarande

Förslag: En ekonomisk förening ska kunna upplösas utan föregående likvidation efter särskild anmälan till Bolagsverket.

Ett beslut om likvidation är, som ovan har konstaterats, förenat med vissa kostnader för föreningen. Det åtföljande likvidationsförfarandet medför ytterligare kostnader. I föreningar med små tillgångar kan detta verka hämmande på viljan att upplösa föreningen genom likvidation. Sannolikt finns det därför ett stort antal föreningar som har avslutat sin verksamhet men inte har genomfört ett formellt likvidationsförfarande. I föreningsregistret finns förmodligen också ganska många ekonomiska föreningar som aldrig har kommit i gång med någon verksamhet och där planerna på verksamhet numera är skrinlagda. Att så är fallet framgår bl.a. av den stora skillnaden mellan antalet ekonomiska föreningar som är registrerade hos Bolagsverket och antalet aktiva ekonomiska föreningar enligt Statistiska centralbyråns noteringar. Det är mot den bakgrunden naturligt att överväga ett förenklat likvidationsförfarande alternativt utökade möjligheter till upplösning utan föregående likvidation.

En förutsättning för ett sådant förfarande bör vara att det ger ett gott skydd för föreningens borgenärer samt att det erbjuder tillräckligt med tillsyn och kontroll för att inte inbjuda till missbruk. Samtidigt bör förfarandet vara så enkelt att det ger påtagliga förenklingsvinster.

Såsom ovan har redovisats tillhandahåller såväl finsk som dansk rätt förenklade upplösningsförfaranden. Av dessa framstår det danska förfarandet som den mest intressanta, särskilt som den enligt en nyligen gjord utvärdering har visat sig fungera väl. Förfarandet innebär att den juridiska personen upplöses och att ansvaret för eventuellt kvarvarande skulder övergår på medlemmarna. Att ansvaret för kvarvarande skulder övergår på medlemmarna ger borgenärerna ett visst skydd och är även i övrigt ägnat att motverka missbruk. Kravet på att föreningen ska ge in ett intyg från skattemyndighet om att det inte förekommer någon skuldsättning avseende skatter och avgifter innebär ett ytterligare skydd mot missbruk. Modellen ger i och för sig inte samma skydd mot missbruk som de svenska likvidations- och konkursförfarandena. Vi anser ändå att fördelarna med en modell av detta slag överväger. Framför allt de ekonomiska

föreningar som inte har kommit igång med någon egentlig verksamhet skulle kunna avveckla sig själva på ett avsevärt enklare sätt än i dag.

Vi förslår därför att en ekonomisk förening ska kunna upplösas genom avregistrering från föreningsregistret även i andra fall än de som i dag regleras i 11 kap. 18 § föreningslagen. Förfarandet bör ansluta nära till det danska förfarandet och benämnas upplösning utan föregående likvidation.

8.5.4 Närmare om utformningen av ett nytt avvecklingsförfarande

Förslag: Beslut om upplösning utan föregående likvidation ska fattas av föreningsstämman. För att beslutet ska vara giltigt ska krävas *dels* att samtliga medlemmar biträder beslutet, *dels* att samtliga styrelseledamöter och, i förekommande fall, den verkställande direktören samtycker till det. Föreningen ska upplösas i och med registreringen av beslutet.

För att förfarandet ska få tillämpas ska gälla vissa särskilda villkor, bl.a. att det med fog kan antas att föreningen inte har några skulder. Visar det sig ändå finnas skulder, ska ansvaret för dessa i och med upplösningen övergå på styrelseledamöterna, den verkställande direktören och, i viss utsträckning, medlemmarna.

Beslut om avveckling

En första fråga är vilket av föreningens organ som ska vara behörigt att besluta om upplösning utan föregående likvidation; föreningsstämman eller föreningens styrelse.

Beslut om frivillig likvidation av en ekonomisk förening ligger inom stämmans exklusiva beslutskompetens.⁵ I linje med detta får ett beslut att upplösa en ekonomisk förening utan föregående likvidation anses vara av det slag att det enbart bör kunna fattas av stämman. En sådan ordning är särskilt naturlig om man också beaktar vårt förslag att medlemmarna efter registreringen av beslutet ska ha visst personligt betalningsansvar för föreningens skulder (se nedan). Ett sådant betalningsansvar får anses förutsätta att de betalningsansvariga medlemmarna själva har haft möjlighet att vara med och

⁵ Se S. Johansson, *Nials Svensk associationsrätt i huvuddrag*, 9 uppl., s. 115.

påverka beslutet. Vi föreslår alltså att ett beslut om upplösning utan föregående likvidation ska fattas av föreningsstämman.

En särskild fråga är vad som i detta hänseende ska gälla i föreningar när medlemmarnas beslutanderätt har tagits över av fullmäktige. Ska beslutet om upplösning kunna fattas av fullmäktige? Vi anser att den frågan bör besvaras med nej. Det är knappast rimligt att fullmäktige – som inte ens behöver vara medlemmar i föreningen – ska kunna fatta beslut som leder till att medlemmarna får ett personligt betalningsansvar för föreningens skulder. I praktiken torde inte heller ett förfarande av detta slag vara något lämpligt sätt att upplösa ekonomiska föreningar som tillämpar systemet med fullmäktige. Det systemet är avsett för stora ekonomiska föreningar, med många medlemmar och ett utsträckt geografiskt verksamhetsområde. För sådana föreningar torde ett likvidationsförfarande vara det enda praktiskt möjliga förfarandet för en frivillig upplösning av föreningen.

Nästa fråga är vilken majoritet som ska krävas för att stämmans beslut ska vara giltigt. Det förhållande att medlemmarna kommer att bli personligt betalningsansvariga för föreningens skulder talar starkt för att beslutet måste biträdas av samtliga medlemmar i föreningen, inklusive medlemmar som enligt bestämmelser i stadgarna saknar rätt att utöva sin rösträtt. Mot en sådan ordning talar att den kan göra det svårt att få till stånd det nödvändiga beslutet, något som kan minska förfarandets praktiska betydelse. Vår uppfattning är emellertid att det förenklade förfarandet bör användas främst i sådana fall där medlemmarna har en förhållandevis god bild över föreningens ekonomiska situation och kan göra en god bedömning av de risker som kan vara förknippade med ett personligt betalningsansvar. Skulle några medlemmar motsätta sig att föreningen upplöses utan likvidation, har ju majoriteten ändå möjlighet att få till stånd ett beslut om likvidation.

Beslutet om upplösning bör alltså kräva samtliga medlemmars samtycke för att vara giltigt. Beslutets giltighet bör också förutsätta samtycke från externa styrelseledamöter och, i förekommande fall, den verkställande direktören, i vart fall om dessa, såsom vi föreslår i det följande, ska ha ett personligt betalningsansvar för föreningens eventuellt kvarstående skulder.

Förekomsten av skulder

Vid likvidation regleras föreningens skulder genom att likvidatorn betalar alla kända skulder. Om likvidatorn finner att föreningen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, ska han eller hon i stället för att fullfölja likvidationen ansöka om att föreningen försätts i konkurs (se 11 kap. 15 § tredje stycket föreningslagen). Också konkursförfarandet erbjuder en viss reglering av föreningens skulder.

Det förenklade avvecklingsförfarandet bör i princip bara komma till användning på föreningar som inte har några skulder. En förutsättning för att ett beslut om upplösning utan föregående likvidation ska kunna registreras bör därför vara att det inte med fog kan antas att föreningen har skulder. Bolagsverkets prövning bör grundas på *dels* intyg från Kronofogdemyndigheten och Skatteverket (se vidare nedan), *dels* en försäkran på heder och samvete från samtliga ledamöter i föreningens styrelse om att föreningens skulder – förfallna såväl som ännu inte förfallna – är betalda. En sådan försäkran lämnas under straffansvar och bör därför ge visst skydd mot missbruk.

Saknar föreningen en behörig styrelse som kan lämna en försäkran om att föreningen är skuldfri, bör detta påverka möjligheten att använda det föreslagna förfarandet. I ett sådant fall är det inte lämpligt med ett förenklat upplösningförfarande. En förening utan styrelse bör alltså vara hänvisad till ett sedvanligt likvidationsförfarande.

Ansvaret för föreningens skulder

Även om skuldfrihet i princip bör vara en förutsättning för att ett beslut om upplösning utan föregående likvidation ska kunna registreras, kan det naturligtvis ändå visa sig finnas skulder som aldrig har blivit reglerade. Frågan är då vad som ska gälla i fråga om sådana skulder. Bestämmelserna om detta bör vara utformade så att de ger medlemmarna incitament att reglera kvarstående skulder före föreningens upplösning. Lämpligen bör därför – såsom i det danska systemet – medlemmarna åläggas ett visst personligt betalningsansvar för föreningens kvarstående skulder. Ett sådant system kan sägas innebära att borgenärerna tvingas att godta utbyte av gäldenär. Svensk rätts principiella ståndpunkt i detta hänseende är att byte av borgenär inte kan ske utan borgenärens samtycke (jfr prop. 1973:168

s. 14). För att det föreslagna avvecklingsförfarandet ska bli så enkelt som möjligt, bör dock gäldenärsbytet i detta fall ske utan sådant samtycke. Borgenärsintresset får anses tillräckligt tillgodosett genom att medlemmarna får ett personligt betalningsansvar för föreningens kvarstående skulder. – Liksom i de regelverk som tillämpades när bestämmelserna om lägsta tillåtna aktiekapital ändrades bör det personliga betalningsansvaret även omfatta styrelseledamöter och den verkställande direktören.

Nästa fråga är hur det personliga betalningsansvaret ska utformas. När bestämmelserna om lägsta tillåtna aktiekapital ändrades första gången, ålades aktieägarna, tillsammans med styrelseledamöter och den verkställande direktören, ett obegränsat och solidariskt ansvar för aktiebolagets skulder (se prop. 1973:168 s. 14 f.). Detta ställningstagande kom senare att ifrågasättas och på förslag av lagutskottet beslutades att aktieägarnas ansvar skulle begränsas. Det solidariska ansvaret för de aktieägare som inte var och inte heller hade varit styrelseledamöter ersattes med ett proportionellt ansvar. Som motiv angavs att det var orimligt att även personer med ett mycket obetydligt aktieinnehav som hade haft små eller ringa möjligheter att påverka bolagets skötsel skulle drabbas av ett personligt betalningsansvar (se bet. LU 1980/81:28, s. 10 f.). Styrelseledamöterna och den verkställande direktören skulle däremot fortfarande vara solidariskt ansvariga för bolaget skulder.

Vi anser att detta resonemang har bäring även i detta sammanhang. Ansvaret för de medlemmar som inte var styrelseledamöter eller verkställande direktör i föreningen vid tidpunkten för beslutet bör alltså vara begränsat. Det skulle föra för långt om en medlem fick ett obegränsat solidariskt ansvar för bolagets skulder som han eller hon inte har ådragit föreningen. I stället bör en medlem vara ansvarig endast i förhållande till sin del i föreningens insatskapital. Styrelseledamöter och, i förekommande fall, den verkställande direktören bör däremot ha ett obegränsat, solidariskt ansvar för föreningens skulder.

En annan fråga är vilken tidpunkt som ska vara avgörande vid bestämmandet av kretsen av betalningsansvariga personer. Enligt de ovan nämnda övergångsregleringarna för aktiebolag skulle kretsen av ansvariga personer bestämmas av förhållandena på den dag då bolaget togs bort från aktiebolagsregistret (se prop. 1973:168 s. 13 och prop. 1993/94:196 s. 217). Det har ifrågasatts om inte en sådan ordning innebär att styrelseledamöterna och den verkställande direktören kan undgå ansvar genom att avgå från sina poster före

avregistreringstidpunkten.⁶ På samma sätt skulle medlemmar kunna undgå sitt ansvar genom att lämna föreningen före den tidpunkt då beslutet registreras.

Vi anser därför att kretsen av de betalningsansvariga i stället bör bestämmas med hänsyn till förhållandena på den dag då föreningsstämman fattade beslut om att föreningen ska upplösas utan föregående likvidation. Dessa personer bör ansvara för såväl de skulder som föreningen kan ha vid tidpunkten för beslutet som de skulder som kan tillkomma under tiden från det att beslutet fattas på stämma till dess att det registreras hos Bolagsverket.

Uppgifter om vilka som var medlemmar i föreningen vid den relevanta tidpunkten bör kunna hämtas från medlemsförteckningen eller från den röstlängd som upprättas i samband med den föreningsstämma som beslutar om upplösning utan föregående likvidation. Medlemsförteckningen bör därför alltid ges in till Bolagsverkets tillsammans med protokollet från föreningsstämman.

Anmälan till Bolagsverket

Beslutet att föreningen ska upplösas utan föregående likvidation bör anmälas till Bolagsverket för registrering. Det är angeläget att anmälan inte dröjer alltför länge, eftersom risken då ökar för att föreningen ådrar sig nya skulder som medlemmarna inte hade anledning att räkna med vid tidpunkten för stämman. Anmälan bör därför ges in inom två månader. Har någon anmälan inte getts in inom denna tid, bör beslutet om att upplösa föreningen anses förfallet.

Övriga förutsättningar för registrering av beslutet

En ekonomisk förening bör inte kunna upplösas utan föregående likvidation om det finns grund för s.k. tvångslikvidation av föreningen enligt 11 kap. 4 § första stycket 1 föreningslagen, dvs. om föreningen enligt stadgarna är skyldig att gå i likvidation. I en sådan situation bör stadgarnas bestämmelser om likvidation ha företräde. Om föreningsstämman samtidigt beslutar om stadgeändring så att likvidationsskyldighet inte längre föreligger, bör emellertid samma stämma kunna besluta om upplösning utan föregående likvidation.

⁶ Se K. Löfgren & M. Kornfeld, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, olovlig vinstutdelning, företrädaransvar m.m.*, 3 uppl., 2002 s. 143.

Vidare framstår det som olämpligt att en ekonomisk förening som äger fast egendom eller innehar tomträtt upplöses utan föregående likvidation. Vi föreslår nedan att vid föreningens upplösning ska dess eventuella tillgångar övergå till medlemmarna genom universalsucceSSION. Medlemmarna kommer då att inneha egendomen med samäganderätt. Denna ägandeform framstår som mindre lämplig när det gäller fast egendom och tomträtt, i vart fall om den upplösta föreningen har haft ett stort antal medlemmar. Vi föreslår därför att beslutet om upplösning utan föregående likvidation inte heller ska få registreras om föreningen äger fast egendom eller innehar tomträtt. Det får åligga den som anmäler beslutet att, genom kontroll i fastighetsregistret eller på annat sätt, förvissa sig om att denna förutsättning är uppfylld. Till anmälan bör sedan fogas en försäkran på heder och samvete att föreningen inte äger fast egendom eller innehar tomträtt.

Om det efter föreningens upplösning skulle visa sig att föreningen trots allt var ägare av fast egendom, bör detta dock inte påverka giltigheten av Bolagsverkets registreringsbeslut. I en sådan situation får medlemmarna beviljas lagfart på fastigheten. Bolagsverkets bevis om registrering av beslutet om upplösning torde i så fall kunna anses utgöra fångeshandling tillsammans med utredning om kretsen av medlemmar (jfr prop. 1973:168 s. 20).

Intyg från myndighet m.m.

Till registreringsanmälan bör, som vi redan har varit inne på, fogas intyg från Kronofogdemyndigheten om att föreningen inte är föremål för verkställighetsåtgärder, varken för allmänna eller enskilda skulder. Ett sådant intyg kan grundas på en sökning i myndighetens utöknings- och indrivningsdatabas. Om föreningen är föremål för verkställighet, får föreningen antas ha skulder och då är förutsättningarna för upplösning utan föregående likvidation inte uppfyllda. Föreningen bör då i stället avvecklas genom likvidation eller konkurs.

Enligt den danska modellen ska ett andelsselskab ge in ett intyg från tull- och skattemyndighet om att det inte finns några skatte- eller avgiftskrav rörande verksamheten. Frågan är då om det svenska förfarandet bör innehålla ett motsvarande krav på intyg från Skatteverket om att föreningen inte har någon skatteskuld till staten. En sådan ordning skulle ge staten såsom skatteborgenär ett visst skydd. Samtidigt kan det ifrågasättas om ett skydd som bara tar sikte på existerande skatteskulder skulle vara tillräckligt. Det torde t.ex.

vara svårt för Skatteverket att under ett pågående beskattningsår uttala sig om de skatter som belöper på det beskattningsåret (jfr prop. 2000/01:150 s. 58).

Ett alternativ är att ge Skatteverket möjlighet att temporärt motsätta sig föreningens upplösning på samma sätt som verket i dag har möjlighet att temporärt motsätta sig en fusion. Enligt 12 kap. 13 § föreningslagen får Skatteverket besluta att det föreligger hinder mot verkställande av fusionsplanen. Beslutet gäller under viss tid om högst tolv månader men kan förlängas om det finns särskilda skäl. Så länge Skatteverkets beslut gäller, ska handläggningen av fusionen hos Bolagsverket vila. Förutsättningarna för Skatteverkets beslut är restriktiva. Beslutet måste vara motiverat med hänsyn till allmänintresset, verket ska ha beslutat om revision hos föreningen och det ska finnas skäl att anta att revisionen skulle försvåras avsevärt av fusionen.

En sådan ordning, tillämpad inom ramen för ett avvecklingsförfarande, riskerar emellertid att innebära en inte obetydlig administrativ omgång för såväl föreningen som Skatteverket. Skatteverkets behov av att skjuta upp föreningens upplösning torde för övrigt vara avsevärt mindre än det behov som i vissa fall kan finnas av att skjuta upp en fusion. Vi föreslår därför en annan lösning. En förening som vill upplösas utan föregående likvidation bör vara skyldig att ge in ett intyg från Skatteverket som visar *dels* att föreningen inte har några skulder som avser skatt eller socialavgifter, *dels* att det enligt Skatteverkets bedömning inte finns fog att anta att föreningen kommer att åläggas betalningsskyldighet för skatter eller socialavgifter. Detta bör ge Skatteverket visst skydd mot att en ekonomisk förening som kan antas komma att bli betalningsskyldig för ännu inte debiterade skatter eller socialavgifter, exempelvis en förening som är föremål för skatterevision, upplöses på det förenklade sättet.

Skatteverket kommer dessutom, i likhet med alla andra eventuella borgenärer, att i efterhand kunna kräva ut kvarstående skatter och socialavgifter från föreningens medlemmar, styrelseledamöter och verkställande direktör (jfr NJA 1986 s. 655).

Upplösning av föreningen

Föreningen bör anses upplöst i och med att Bolagsverket registrerar föreningens beslut om upplösning. Att föreningen anses upplöst innebär att den inte längre har någon rättskapacitet, dvs. den kan inte längre förvärva rättigheter eller skyldigheter eller föra talan inför domstol (se prop. 1993/94:196 s. 217). I och med registreringen – som får karaktär av avregistrering av föreningen – bör, av skäl som har utvecklats ovan, ansvaret för föreningens skulder övergå på styrelseledamöterna och den verkställande direktören samt, med de begränsningar som har angetts ovan, på medlemmarna.

I och med registreringen bör också eventuella tillgångar övergå till medlemmarna genom universalsuccession. Det innebär att äganderätten till föreningens tillgångar i fortsättningen kommer att tillkomma medlemmarna med samäganderätt.

Det kan synas märkligt att medlemmarna övertar äganderätten till tillgångarna medan det är styrelsen som i första hand ansvarar för föreningens skulder. Det föreslagna avvecklingsförfarandet är dock tänkt att användas som ett enkelt sätt att upplösa en ekonomisk förening. Det får därför förutsättas att eventuella avvecklingsåtgärder redan har skett när beslutet fattas. Det är då naturligt att eventuellt överskott övergår till medlemmarna. Styrelsen får genom detta också ett incitament att verkligen se till att föreningen skulder är reglerade. Den föreslagna ordningen är inte heller avsedd att utesluta att styrelseledamöterna, om de ensamma tvingas att betala föreningens skulder, därefter regressvis återkräver utgivna belopp av medlemmarna.

Normalt bör givetvis föreningens avtalsrelationer vara avslutade när beslutet registreras. Om det undantagsvis skulle finnas något avtalsförhållande kvar, bör medlemmarna träda in i avtalet med de rättigheter och skyldigheter som följer med detta.

Överklagande

Bolagsverkets beslut att avskriva en anmälan om registrering eller att vägra registrering överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 15 kap. 6 § andra stycket föreningslagen). Detsamma gäller verkets beslut att ta bort en förening ur föreningsregistret med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 18 § föreningslagen. Motsvarande ordning bör gälla för Bolagsverkets beslut i frågor som rör anmälan av beslut om upplösning utan föregående likvidation. Det innebär att

såväl ett beslut av Bolagsverket att registrera föreningens beslut om upplösning som ett beslut av Bolagsverket att vägra registrera ett sådant beslut eller skriva av anmälan för registrering bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

8.6 Förfarandet vid fusion

8.6.1 Gällande rätt

Bestämmelser om fusion finns i 12 kap. föreningslagen. Fusion innebär att en eller flera ekonomiska föreningar går samman genom att samtliga tillgångar och skulder i en eller flera av föreningarna övertas av en annan förening. Vid fusion upplöses den eller de överlåtande föreningarna utan likvidation och medlemmarna i denna eller dessa föreningar blir medlemmar i den övertagande föreningen (se 12 kap. 1 § föreningslagen). Fusion kan genomföras antingen genom *kombination* eller genom *absorption*. Kombination innebär att två eller flera företag (överlåtande företag) förenas i ett nytt företag (det övertagande företaget). Absorption innebär att ett eller flera överlåtande företag går upp i ett befintligt, övertagande, företag.

En fusion är ett noga reglerat förfarande. Den inleds med att de fusionerande föreningarna upprättar en fusionsplan med ett visst i lagen närmare angivet innehåll. Planen ska ges in till Bolagsverket för registrering. Bolagsverket ska kungöra uppgiften att fusionsplanen har registrerats. Därefter ska fusionsplanen godkännas av föreningsstämman i samtliga överlåtande föreningar (se 12 kap. 7 § föreningslagen). För att föreningsstämmans beslut om godkännande ska vara giltigt krävs att beslutet biträds av minst nio tiondelar av de röstberättigade eller att det fattas på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman biträds av minst två tredjedelar av de röstande (se 12 kap. 9 § föreningslagen). En medlem i en överlåtande förening som inte har samtyckt till fusionen får säga upp sig till utträde ur föreningen.

Det är inte nödvändigt att föreningsstämman i den övertagande föreningen godkänner fusionsplanen. Det är tillräckligt att planen godkänns av styrelsen i den övertagande föreningen (se prop. 1986/87:7 s. 231 f.).

När fusionsplanen har godkänts, ska den överlåtande föreningens kända borgenärer underrättas om den planerade fusionen. Därefter ska den övertagande föreningen ansöka om tillstånd att verkställa

fusionsplanen. En sådan ansökan ska göras hos Bolagsverket som därefter ska utfärda kallelse på överlåtande förenings borgenärer. Om någon sådan borgenär invänder mot fusionen, ska Bolagsverket överlämna ärendet till tingsrätt. Om tillstånd att verkställa fusionsplanen har meddelats, ska fusionen registreras hos Bolagsverket. I och med registreringen upplöses överlåtande förening och dess tillgångar och skulder övergår på den övertagande föreningen. Medlemmarna i överlåtande förening blir medlemmar i den övertagande föreningen.

Fusionsförfarandet enligt *aktiebolagslagen* har stora likheter med det förfarande som har beskrivits ovan. Några skillnader finns dock. En sådan skillnad avser det majoritetskrav som uppställs för stämmans godkännande av fusionsplanen. Enligt *aktiebolagslagen* gäller som huvudregel att ett bolagsstämmbeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt om det har biträts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman (se 23 kap. 17 § första stycket *aktiebolagslagen*). Ett särskilt strängt majoritetskrav gäller dock i vissa fall där det överlåtande bolaget är ett publikt bolag (se 23 kap. 17 § tredje stycket *aktiebolagslagen* i dess lydelse enligt SFS 2008:805).

8.6.2 Stämmans godkännande av fusionsplanen

Förslag: Ett beslut att godkänna fusionsplanen ska kunna fattas på *en* föreningsstämma med två tredjedelars majoritet bland de röstande på stämman.

Bestämmelserna om tiden för kallelse till föreningsstämma som ska ta ställning till en fråga om fusion ändras så att kallelsen måste skickas ut tidigare än i dag.

Vi har ovan föreslagit att beslut om ändring av stadgarna och om frivillig likvidation alltid ska kunna fattas vid *en* föreningsstämma och att beslutet som huvudregel ska kunna tas med två tredjedelars majoritet (se avsnitten 7.4.5, 7.4.6 och 8.5.1). Mot denna bakgrund finns skäl att överväga om även beslut om godkännande av fusionsplanen i överlåtande föreningar ska kunna fattas på motsvarande sätt.

Lagstiftaren har redan tidigare infört lättnader i majoritetskravet avseende stämmogodkännande av fusionsplan. Före den 1 januari

1998 krävdes att beslutet biträdades av samtliga röstberättigade i föreningen för att detta skulle kunna fattas vid en stämma. Numera gäller att beslutet ska biträdas av nio tiondelar av de röstberättigade i föreningen för att kunna fattas på en stämma. Som skäl för lättningen i majoritetskravet anfördes att det förelåg behov av omstruktureringar inom vissa kooperativa branscher (se prop. 1996/97:163 s. 24).

Såväl i finsk som norsk lagstiftning är det som huvudregel tillräckligt med beslut om fusion på en stämma med två tredjedelars majoritet. Enligt norsk rätt uppställs dock krav på högre majoritet i vissa särskilda fall. Som framgått av redogörelsen ovan fattas motsvarande beslut för aktiebolagens del på en stämma normalt med två tredjedelars majoritet.

Behovet av omstruktureringar i ekonomiska föreningar kan inte anses ha minskat. Att beslut om fusion måste fattas vid två föreningsstämmor kan vid en sådan omstrukturering utgöra en olägenhet och en konkurrensnackdel. Till detta kommer att systematiska skäl talar för att reglerna kring beslut om godkännande av fusionsplan anpassas till vad som gäller för beslut om ändring av stadgarna respektive likvidation. En fusion är inte heller ett lika ingripande beslut för den enskilde medlemmen som likvidation, eftersom fusionen innebär att medlemmarna i den eller de överlåtande föreningarna blir medlemmar i den övertagande föreningen. Detta talar för att det bör finnas utrymme för att genomföra förenklingar av beslutsförfarandet.

Vi föreslår därför att ett beslut om godkännande av fusionsplanen ska kunna fattas med två tredjedelars majoritet på *en* föreningsstämma. Det bör dock vara möjligt att i stadgarna ta in mera långtgående villkor, t.ex. bestämmelser som motsvarar lagens nuvarande krav.

På motsvarande sätt som vid beslut om ändring av stadgarna och likvidation bör tiden för kallelse till den stämma som ska besluta i frågan förlängas, se avsnitten 7.4.4 och 8.5.1. Kallelse till ordinarie stämma som ska behandla denna fråga bör ske enligt den huvudregel för kallelse till föreningsstämma som vi har föreslagit ovan, dvs. kallelse bör utfärdas minst fyra veckor före stämman. Vidare bör det införas en särskild reglering för kallelse till extra stämma där en fråga om fusion ska behandlas. Kallelse till en sådan extra stämma bör också ske minst fyra veckor före stämman men med möjlighet för föreningen att i stadgarna bestämma en kortare kallelsetid, dock inte kortare än två veckor.

9 Ansvaret för vissa myndighetsbeslut

9.1 Länsstyrelsernas uppgifter enligt föreningslagen

I några fall har lagstiftaren valt att ge en myndighet i uppdrag att utföra särskilda uppgifter som primärt ligger på ett föreningsorgan men som detta har försummat. Exempel på sådana uppgifter är att kalla till föreningsstämma och utse behörig revisor när en sådan saknas. I andra fall har lagstiftaren, i syfte att ge minoritetens skydd mot missbruk från majoriteten, gett en myndighet särskilda uppgifter, såsom att utse minoritetsrevisorer och förordna särskilda granskare.

I dag är det länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse har sitt säte som ansvarar för dessa uppgifter. Länsstyrelserna har motsvarande uppgifter när det gäller bostadsrättsföreningar (se 9 kap. 14 och 26 § bostadsrättslagen, 1991:614), kooperativa hyresrättsföreningar (se 2 kap. 17 och 20 § lagen, 2002:93, om kooperativ hyresrätt) och sambruksföreningar (se 13 och 14 § lagen, 1975:417, om sambruksföreningar). Länsstyrelsen har också vissa uppgifter när de gäller europakooperativen.

Att dessa uppgifter ligger på länsstyrelserna bör bl.a. ses mot bakgrund av att det tidigare var länsstyrelserna som förde föreningsregistren.

Kallelse till föreningsstämma

Det är styrelsens ansvar att kalla till föreningsstämma. Om en stämma som ska hållas enligt föreningslagen, stadgarna eller ett stämmobeslut inte sammankallas i föreskriven ordning, ska länsstyrelsen efter anmälan genast kalla till föreningsstämma (se 7 kap. 7 § föreningslagen). En sådan anmälan kan göras av en styrelse-

ledamot, en verkställande direktör, en revisor eller någon röstberättigad i föreningen. En motsvarande bestämmelse finns i 7 kap. 17 § aktiebolagslagen.

Utseende av medrevisor

En ekonomisk förening ska ha en eller flera revisorer. Revisorerna utses som regel av föreningsstämman. Varje röstberättigad medlem har dock rätt att vid stämman föreslå att länsstyrelsen ska utse en revisor som ska delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer (se 8 kap. 2 § föreningslagen). Föreningslagens terminologi för sådan revisor är *medrevisor* (i rubriken till den motsvarande paragrafen i aktiebolagslagen används i stället begreppet *minoritetsrevisor*). Förslaget ska läggas fram på en stämma där revisor ska väljas eller på en stämma där förslaget enligt kallelsen till stämman ska behandlas. Om det biträds av minst en tiondel av samtliga röstberättigade i föreningen eller av en tredjedel av de röstberättigade som närvarar på stämman, är styrelsen skyldig att inom en vecka begära hos länsstyrelsen att en medrevisor utses. Försummar styrelsen detta, har varje röstberättigad rätt att själv göra begäran hos länsstyrelsen. – Även innehavare av förlagsandelar har viss rätt att begära att medrevisor utses. Också en sådan medrevisor ska utses av länsstyrelsen.

Liknande bestämmelser för aktiebolag finns i 9 kap. 9 § aktiebolagslagen.

Beslut om auktoriserad eller godkänd revisor

Det är bara i vissa större ekonomiska föreningar som det måste finnas en auktoriserad eller godkänd revisor. De närmare kriterierna för detta anges i 8 kap. 5 § föreningslagen.

I ekonomiska föreningar som inte enligt lag behöver ha auktoriserad eller godkänd revisor får länsstyrelsen, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en av föreningens revisorer ska vara auktoriserad eller godkänd revisor (se 8 kap. 6 § föreningslagen). Om det finns skäl till det, får länsstyrelsen samtidigt förordna en auktoriserad eller godkänd revisor att med övriga revisorer delta i revisionen. Syftet med reglerna är att stärka revisorsfunktionen och på ett effektivare sätt få med revisorerna i

kampen mot den ekonomiska brottsligheten (se prop. 1984/85:30 s. 14 ff. och prop. 1986/87:7 s. 68 f.).

Någon motsvarande reglering finns inte för aktiebolagens del, eftersom dessa enligt aktiebolagslagen alltid ska ha en revisor som är auktoriserad eller godkänd.

Förordnande av behörig revisor

I vissa situationer kan länsstyrelsen ingripa om bestämmelserna om utseende av revisor inte har följts. Enligt 8 kap. 9 § föreningslagen ska sålunda länsstyrelsen på anmälan förordna en behörig revisor om

1. någon auktoriserad eller godkänt revisor inte är utsedd, trots att föreningen enligt lagen är skyldig att ha sådan,
2. en revisor är obehörig (t.ex. på grund av konkurs eller näringsförbud eller jäv),
3. en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisorernas behörighet har åsidosatts.

Vidare ska länsstyrelsen enligt 8 kap. 9 § tredje stycket föreningslagen förordna en auktoriserad eller godkänd revisor, om föreningsstämman trots begäran från en tillräcklig minoritet har underlåtit att utse en sådan revisor.

Motsvarande bestämmelser finns för aktiebolagens del i 9 kap. 25–27 §§ aktiebolagslagen.

Utseende av särskild granskare

Länsstyrelsen kan utse en granskare för särskild granskning av föreningens förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden i föreningen (se 8 kap. 17 § föreningslagen). Reglerna om detta förfarande överensstämmer i stort med de som gäller för utseende av minoritetsrevisor. Även innehavare av förlagsandelar har viss möjlighet att få till stånd särskild granskning.

Liknande bestämmelser om utseende av särskilda granskare i aktiebolag finns i 10 kap. 23–25 §§ aktiebolagslagen.

Antalet ärenden

Det är länsstyrelserna i Stockholms län, Skåne län respektive Västra Götalands län som hanterar flest ärenden av de aktuella slagen. Nedan redovisas det sammanlagda antalet ärenden enligt aktiebolagslagen och föreningslagen vid dessa länsstyrelser.

Tabell 13.1 Antalet ärenden hos länsstyrelsen i Stockholms län

	2005	2006	2007	2008
Kallelse till stämma	14	21	16	26
Medrevisor/ Revisor	6	10	14	13
Särskild granskning	12	15	24	24
Övriga ärenden	3	3	5	7
<i>Totalt antal ärenden</i>	<i>35</i>	<i>49</i>	<i>59</i>	<i>70</i>

Tabell 13.2 Antalet ärenden hos länsstyrelsen i Skåne län

	2005	2006	2007	2008
Kallelse till stämma	5	4	7	8
Medrevisor/ Revisor	8	9	2	8
Särskild granskning	8	8	4	8
Övriga ärenden	10	23	13	10
<i>Totalt antal ärenden</i>	<i>31</i>	<i>44</i>	<i>26</i>	<i>34</i>

Tabell 13.3 Antalet ärenden hos länsstyrelsen i Västra Götalands län

	2005	2006	2007	2008
Kallelse till stämma	3	8	10	5
Medrevisor/ Revisor	11	7	3	4
Särskild granskning	9	9	5	2
Övriga ärenden	1	1	2	–
<i>Totalt antal ärenden</i>	<i>24</i>	<i>25</i>	<i>20</i>	<i>11</i>

9.2 Övervägandena i Ds 2007:28

Ganska nyligen har övervägts om vissa verksamheter vid länsstyrelserna bör koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser. I den promemoria där detta arbete har redovisats, Koncentration av länsstyrelseverksamhet (Ds 2007:28), har även länsstyrelsernas uppgifter enligt föreningslagen och aktiebolagslagen behandlats. I den delen har följande analys gjorts.

Den aktuella verksamheten är *avståndsoberoende*. Länsstyrelserna varken tar emot eller gör några externa besök med anledning av verksamheten och lokalkännedom har endast marginell eller

ingen betydelse för verksamheten. Det finns ett *stort behov av likformigt utförande* och några lokala eller regionala hänsyn ska inte tas vid bedömningarna. Verksamheten har *få eller mycket svaga kopplingar till andra uppgifter som åvilar länsstyrelserna*. De har sålunda marginell eller ingen betydelse för länsstyrelsens uppdrag enligt länsstyrelseinstruktionen att följa tillståndet i länet och att underrätta regeringen om vad som är särskilt viktigt att få veta om länet. Verksamheten är av *mycket liten omfattning*. Totalt sysselsattes under år 2006 2,1 årsarbetskrafter.¹ Uppgifterna kan dock vara *mycket komplicerade* och ibland dessutom brådskande, exempelvis vid kallelse till föreningsstämma.

I promemorian föreslås därför att länsstyrelsen uppgifter i dessa delar koncentreras till ett mindre antal länsstyrelser. I utredningsuppdraget ingick inte att föreslå någon annan huvudman än länsstyrelserna för verksamheten.

9.3 Bolagsverket övertar länsstyrelsernas uppgifter enligt föreningslagen

Förslag: Bolagsverket övertar de uppgifter som länsstyrelserna i dag har enligt föreningslagen.

Såsom har konstaterats i Ds 2007:28 är länsstyrelsernas verksamhet på de aktuella områdena avståndsberoende. Behovet av stöd och service till sökandena kan tillgodoses genom telefonkontakter och genom information på Bolagsverkets webbplats. Det är inte nödvändigt med personliga besök eller med lokal kännedom. Verksamheten torde därför likaväl kunna utföras av en central myndighet, Bolagsverket, som av länsstyrelserna. En överföring av verksamheten till Bolagsverket torde inte heller leda till försämrad service eller till några andra nackdelar för de ekonomiska föreningarna.

Såsom också har konstaterats i Ds 2007:28 är det angeläget att uppgifterna utförs på ett likformigt sätt. Om verksamheten överförs till en enda myndighet, ger detta bättre möjligheter att åstadkomma en enhetlig praxis.

¹ Mätningen av årsarbetskrafterna avser enligt Ds 2007:28 arbetsområdet Näringsrättsliga frågor, som även inkluderar andra ärenden, såsom pantlåneverksamhet, bilskrotare och ensamrätt till sjunket gods.

Vidare har uppgifterna en klar koppling till Bolagsverkets andra uppgifter. I det utredningsarbete som föregick 1951 års föreningslag framhölls – som argument för att uppgiften att kalla till stämma borde ligga på länsstyrelsen – att länsstyrelsen i egenskap av *registreringsmyndighet* kunde förväntas sitta inne med de bästa upplysningarna om föreningarna (se SOU 1949:17 s. 194 f.). Inte minst för föreningarna torde det vara praktiskt att ärenden av detta slag handläggs av samma myndighet som handlägger frågor om registrering.

Vi föreslår därför att länsstyrelsernas verksamhet i de aktuella delarna flyttas över till Bolagsverket.

9.4 Närmare om Bolagsverkets handläggning

Förslag: Ärendena ska anhängiggöras hos Bolagsverket genom en ansökan. Ansökan ska vara avgiftsbelagd. Om ansökan bifalls, ska föreningen ersätta sökanden för ansökningsavgiften.

Kallelse till föreningsstämma m.m.

Kallelse till föreningsstämma sker enligt gällande rätt på *anmälan* av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor eller någon röstberättigad. Enligt vår mening är det mera naturligt att ett ärende av detta slag anhängiggörs genom en ansökan. Detsamma gäller beslut om att utse medrevisor och särskild granskare samt förordnanden av behörig revisor. Det gäller i synnerhet som myndigheten knappast bör kunna vidta de aktuella åtgärderna utan att det finns en begäran om detta.

I dag kostar det inte något att göra anmälan. Bolagsverkets verksamhet finansieras – till skillnad från verksamheten i länsstyrelserna – genom de avgifter som verket uppbär i olika slag av ärenden. Enligt vår mening bör detta gälla även de nu aktuella ärendena. Sökanden bör alltså vara skyldig att betala en ansökningsavgift som täcker kostnaderna för ärenden av denna typ. Om ansökan bifalls, bör sökanden ha rätt att återkräva ansökningsavgiften från föreningen. I de ärenden där ansökan görs av styrelsen, får avgiften betalas med föreningens medel. I den mån ansökningsavgiften inte täcker kostnaderna för kallelse till föreningsstämma – såsom blir fallet om ett större antal personer måste kallas skriftligen – bör

föreningen, liksom i dag, ersätta Bolagsverket för dessa kostnader. Beträffande kostnadsberäkningar, se avsnitt 13.2.1.

En annan fråga är vilka handlingar som sökanden ska ge in tillsammans med ansökan i respektive ärenden. Omständigheterna kan dock variera så mycket att det inte bör ställas upp några författningskrav i detta hänseende. Det blir därmed Bolagsverket som i det enskilda fallet får bedöma vilket beslutsunderlag som är nödvändigt och – om det behövs – efterfråga handlingar från sökanden eller styrelsen.

Vad gäller Bolagsverkets handläggning av ärendena bör i övrigt förvaltningslagens bestämmelser tillämpas. Det innebär bl.a. att ansökan i förekommande fall bör kommuniceras med föreningens ställföreträdare (jfr 17 § förvaltningslagen, 1986:223). Några ytterligare författningsbestämmelser fordras inte.

När det gäller sättet för kallelse till föreningsstämma bör Bolagsverket som huvudregel tillämpa den ordning som är föreskriven i föreningens stadgar. I vissa fall kan detta emellertid vara praktiskt svårt att genomföra, exempelvis om stadgarna föreskriver att kallelse ska ske genom att kallelse hålls tillgänglig för medlemmarna på föreningens webbplats. I en sådan situation bör Bolagsverket kunna kalla till stämma på annat lämpligt sätt. Vi föreslår att lagen kompletteras med en bestämmelse om detta.

Beslut om auktoriserad eller godkänd revisor

Enligt gällande rätt ska länsstyrelsen, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor ska vara auktoriserad eller godkänd revisor (se 8 kap. 6 § föreningslagen). Länsstyrelsen kan ta upp frågan även utan att någon har begärt detta.

Det torde i praktiken inte ha varit möjligt för länsstyrelsen att ta upp en fråga av detta slag utan att den först har väckts av någon utomstående. Inte heller Bolagsverket kommer att ha möjlighet att ta upp frågan självmant. Vi anser därför att även dessa ärenden bör anhängiggöras genom ansökan. Ansökan bör kunna göras av var och en som har intresse av att föreningen är föremål för kvalificerad revision, t.ex. medlemmar i föreningen eller föreningens borge-närer. Sökanden bör vara skyldig att betala en ansökningsavgift men, om ansökan bifalls, ha rätt att få tillbaka motsvarande belopp från föreningen.

10 Frågor om styrelsen i en ekonomisk förening

10.1 Antalet styrelseledamöter

10.1.1 Gällande rätt

Föreningsstämman är föreningens högsta beslutande organ. Föreningsstämman sammanträder dock i regel enbart en gång om året. Det är därför nödvändigt med ett organ som sköter föreningens verksamhet under året. Detta organ är styrelsen. Styrelsen kan sägas vara det förvaltande eller verkställande organet och även det organ som företräder föreningen i förhållande till tredje man.¹

Bestämmelser om föreningen styrelse finns i 6 kap. föreningslagen. En ekonomisk förening ska ha en styrelse som består av minst *tre* ledamöter (se 6 kap. 1 § första stycket föreningslagen). Bestämmelsen är tvingande och det är inte möjligt att ta in föreskrifter i stadgarna om ett mindre antal ledamöter. Det är som huvudregel föreningsstämman som utser styrelseledamöterna. Föreningen kan också i stadgarna bestämma att en eller flera ledamöter ska utses på något annat sätt. Exempelvis kan en viss grupp medlemmar eller någon utomstående, t.ex. staten eller en kommun, ges rätt att utse en eller flera ledamöter.²

Föreningslagen uppställer inte något krav på att föreningen ska utse suppleanter för styrelseledamöterna. Om föreningen väljer att utse suppleanter, gäller dock lagens regler om styrelseledamöter i tillämpliga delar även för suppleanter (se 6 kap. 1 § fjärde stycket föreningslagen).

Föreningslagens bestämmelser om antalet styrelseledamöter och suppleanter skiljer sig från motsvarande reglering i aktiebolagslagen. Ett

¹ Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, En kommentar*, 3 uppl., s. 181.

² Se A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, En kommentar*, 3 uppl., s. 182.

privat aktiebolag ska ha en styrelse som består av en eller flera ledamöter. Om styrelsen har färre än tre ledamöter, måste det finnas minst en suppleant (se 8 kap. 1 och 3 §§ aktiebolagslagen). I ett publikt aktiebolag måste styrelsen ha minst tre ledamöter (se 8 kap. 46 § aktiebolagslagen).

10.1.2 Internationella jämförelser

Den *norska* regleringen på området är snarlik den svenska. Ett samvirkeforetak ska sålunda ha en styrelse med minst tre ledamöter. Det är dock möjligt att i stadgarna föreskriva att styrelsen ska bestå av två ledamöter. Styrelseledamöterna utses som huvudregel av årsmötet, som också beslutar om det även ska utses suppleanter. Om styrelsen består av endast två ledamöter, ska minst en suppleant utses.

I *Finland* är motsvarande bestämmelser utformade något annorlunda. Lagen om andelslag föreskriver att ett andelslags styrelse ska bestå av minst en och högst sju ledamöter, om inte något annat bestäms i stadgarna. Om styrelsen har färre än tre ledamöter, ska det finnas minst en suppleant.

Enligt *tysk* rätt ska ett kooperativ ha en styrelse med två eller flera ledamöter. Om kooperativet inte har fler än 20 medlemmar, kan föreningen i stadgarna bestämma att styrelsen ska bestå av en ledamot.

10.1.3 Bör det införas en flexiblare reglering av antalet styrelseledamöter?

Bedömning: Styrelsen i en ekonomisk förening bör även i fortsättningen ha minst tre ledamöter.

Bestämmelsen om att styrelsen alltid ska ha minst tre ledamöter infördes genom 1951 års föreningslag. Tidigare lagstiftning medgav att styrelsen i en ekonomisk förening bestod av en eller två ledamöter. Regleringen i 1951 års lag motiverades med att en ekonomisk förening – till skillnad från ett aktiebolag – inte kan bestå av en person och att det i personsammanslutningar av denna karaktär därför var lämpligare med en styrelse som hade i vart fall tre ledamöter (se prop. 1951:34 s. 124).

Det är enligt vår mening i de flesta situationer naturligt att en ekonomisk förening har en styrelse som består av flera ledamöter. Den ekonomiska föreningsformen bygger på tanken att medlemmarna gemensamt ska delta i föreningens verksamhet. Intresset av att medlemmarna kan utöva inflytande i företaget är därför mera påtagligt än motsvarande delägarintresse i en kapitalassociation, t.ex. ett aktiebolag. Det intresset tillvaratas, kan det hävdas, bäst om det finns flera medlemmar i föreningens styrelse. Även om styrelsens uppgift inte i första hand är att vara representanter för medlemmar eller medlemsgrupper kan det därför många gånger vara lämpligast att styrelsen har en sammansättning som svarar mot medlemskretsen, något som knappast är möjligt om styrelsen bara har en eller ett par ledamöter.

Vad som är lämpligt i flertalet föreningar behöver i och för sig inte vara lämpligt i alla. Det kan finnas situationer då en tvingande lagbestämmelse om att styrelsen ska ha minst tre ledamöter framstår som onödig. Så kan exempelvis vara fallet i en liten ekonomisk förening med begränsad verksamhet där bara någon av medlemmarna känner sig skickad att ta det ansvar som följer med uppdraget som styrelseledamot. Vidare kan det i ett "uppstartsskede" av en förenings verksamhet vara en smidig lösning med en styrelse med en eller två ledamöter som kan företräda föreningen utåt i olika sammanhang till dess verksamheten har kommit igång på allvar. Man kan mot den bakgrunden fråga sig om lagen verkligen bör uppställa ett generellt krav på att styrelsen i en ekonomisk förening ska ha minst tre ledamöter. Som ovan har framgått lämnar lagstiftningen i några andra länder utrymme för styrelseorgan med en enda ledamot.

Vi är dock i detta skede inte beredd att föreslå någon ändring av nuvarande bestämmelser om antalet styrelseledamöter. Lagens krav på att styrelsen ska ha minst tre ledamöter uppfattas inom delar av den kooperativa rörelsen som ett viktigt kooperativt moment i regleringen av ekonomiska föreningar. Vi vill inte heller utesluta att en möjlighet att driva ekonomiska föreningar med enbart någon eller ett par styrelseledamöter skulle kunna leda till att företagsformen kom att användas för verksamhet för vilken den i dag inte är tänkt.

Vi är därför för närvarande inte beredd att föreslå ett avskaffande av kravet på minst tre styrelseledamöter. Vi avser dock att återkomma till frågan i vårt slutbetänkande.

10.2 Bosättningskrav

10.2.1 Gällande rätt

Föreningslagen ställer krav på att vissa av förenings funktionärer ska vara bosatta inom EES. Enligt 6 kap. 4 § första stycket föreningslagen ska den verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter vara bosatt inom EES. Detsamma gäller i fråga om vice verkställande direktör, styrelsesuppleanter och likvidator (se hänvisningarna i 6 kap. 2 § andra stycket, 6 kap. 1 § fjärde stycket respektive 11 kap. 7 § första stycket föreningslagen). Enligt 6 kap. 11 § andra stycket föreningslagen ska dessutom minst en av dem som styrelsen har gett i uppdrag att företräda föreningen och teckna dess firma vara bosatt inom EES. Vidare innehåller 8 kap. 3 § föreningslagen bestämmelser om att revisorer som inte är auktoriserade eller godkända ska vara bosatta inom EES. Bosättningskravet gäller dock inte om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen.

Bolagsverket kan i särskilda fall ge dispens från kraven på bosättning (se 6 kap. 4 §, 6 kap. 11 § och 8 kap. 3 § föreningslagen). Bestämmelserna i föreningslagen utesluter dock inte att föreningen kan sakna företrädare som är bosatta i Sverige. Om föreningen inte har någon behörig ställföreträdare som är bosatt i Sverige, ska styrelsen bemyndiga en person som är bosatt här i landet att ta emot delgivning på föreningens vägnar (se 6 kap. 11 § fjärde stycket föreningslagen). En sådan person brukar kallas för särskild delgivningsmottagare.

10.2.2 Bakgrunden till och skälen bakom dagens bosättningskrav

1895 års föreningslag uppställde vissa krav som avsåg styrelseledamöternas bosättning och nationalitet. Enligt denna skulle en styrelseledamot vara ”i Sverige bosatt norsk eller svensk undersåte”. Det ställdes alltså krav på bosättning i Sverige men även krav på svenskt eller norskt medborgarskap. Någon möjlighet till undantag från kraven fanns inte. Bosättningskravet och kravet på medborgarskap har därefter reviderats ett antal gånger. År 1990 avskaffades kravet på att styrelseledamöter skulle ha svenskt medborgarskap (se prop. 1989/90:160).

Bosättningskraven fick sin nuvarande utformning genom lagändringar som tillkom i samband med att Sverige tillträdde EES-avtalet. De dåvarande reglerna – som krävde bosättning i Sverige på visst sätt – ansågs inte förenliga med Sveriges folkrättsliga förpliktelser att anpassa nationella regler till EES-avtalets regler om fri etableringsrätt (se prop. 1992/93:68 s. 58 f.).

De ursprungliga skälen till kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för vissa föreningsfunktionärer har varit att säkra ett svenskt inflytande i företagets skötsel. Kraven har antagits säkerställa att svenska samhällsintressen blir beaktade, att företagsledningen har kunskap om svensk lagstiftning och att spelreglerna på den svenska arbetsmarknaden följs. Kraven syftar också till att säkerställa att de ansvariga inom företagsledningen har nära kontakt med skötseln av företagets angelägenheter och att en beslutför styrelse snabbt kan kallas samman. Ett annat skäl till regleringen har varit att skydda det allmännas samt andra borgenärs och avtalsparters intressen.³

I dag torde bosättningskraven främst motiveras av intresset av att företagets ledning finns tillgänglig för borgenärer, myndigheter och andra utomstående intressenter. I samband med att bosättningskravet lättades för personer bosatta inom EES diskuterades om man också borde liberalisera kravet i förhållande till personer bosatta utanför EES. Det konstaterades att vid en liberalisering av bosättningskraven var det viktigt att så långt som möjligt ta hänsyn till behovet av att företagets ledning finns tillgänglig. För utomstående intressenter ansågs det viktigt att företaget kunde delges och att domar och beslut mot företagets företrädare, exempelvis angående skadeståndsansvar för styrelseledamöter, kunde verkställas (se prop. 1992/93:68 s. 61 f.). I förhållande till stater inom EES fanns en möjlighet till sådan verkställighet på privaträttens område genom Luganokonventionen.⁴ Någon motsvarande konvention

³ Se. prop. 1989/90:160, bilaga 2 Kommerskollegiums pm om Medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebolagslagen m.fl. författningar, förslag till förenklade regler, s. 63.

⁴ Konventionen av den 16 september 1988 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (Luganokonventionen). Vidare gäller i Sverige numera även konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område jämte tillträdeskonventioner (Brysselkonventionen), rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I-förordningen), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestrida fordringar (förordningen om den europeiska exekutionstiteln) och avtalet den 19 oktober 2005 mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

fanns inte i förhållande till stater utanför EES. Svårigheten att verkställa domar i dessa stater föranledde att liberaliseringen av bosättningskravet begränsades till att gälla personer bosatta inom EES.

10.2.3 Bosättningskraven bör tas bort

Förslag: Kravet på att den verkställande direktören och minst hälften av styrelsens ledamöter ska vara bosatta inom EES tas bort. Detsamma ska gälla bosättningskraven för särskilda firmatecknare och revisorer som inte är godkända eller auktoriserade.

Kravet på att minst hälften av styrelsens ledamöter i en ekonomisk förening ska vara bosatta inom EES innebär i sig ett visst administrativt hinder. Hindret är kanske i praktiken inte särskilt allvarligt. Som en följd av den kooperativa företagsformens särskilda karaktär har svenska ekonomiska föreningar sannolikt i det alldeles övervägande antalet fall en stark anknytning till Sverige eller i vart fall till EES och det blir därför inte aktuellt att hämta styrelseledamöter från stater utanför EES. Enligt uppgift från Bolagsverket har det under den senaste femårsperioden bara förekommit fyra ansökningar om dispens från bosättningskraven. Ansökningarna avsåg kraven i 6 kap. 4 § föreningslagen. Även det kooperativa företagandet har dock på senare år internationaliserats och det finns därför anledning att på nytt granska argumenten för gällande reglering.

Av redogörelsen i avsnitt 10.2.2 framgår att det främsta motivet för bosättningskraven tidigare var behovet av att föreningens ledning är tillgänglig för utomstående intressenter. Redan i dag medger dock lagen att hela styrelsen är bosatt utanför Sverige. Med dagens moderna kommunikationsteknik har det från tillgänglighetssynpunkt inte så stor betydelse om styrelseledamöter är bosatta inom eller utanför EES. Kravet på tillgänglighet är alltså inte längre något starkt skäl för att behålla bosättningskravet.

Viktigare är att det går att delge föreningen i olika sammanhang. Delgivning sker i första hand genom någon av föreningens företrädare. Om inte någon av föreningens företrädare är bosatta i Sverige, försvåras delgivningen avsevärt. Som ovan har framgått innehåller emellertid föreningslagen redan ett krav på att föreningar som inte

har någon företrädare som är bosatt i landet ska utse en särskild delgivningsmottagare. Om det saknas en sådan delgivningsmottagare, ska Bolagsverket besluta att föreningen ska gå i likvidation (se 11 kap. 4 a § föreningslagen). Behovet av att kunna delge föreningen är alltså redan löst genom nuvarande bestämmelser och utgör inte skäl för att behålla bosättningskraven.

Det skäl som kvarstår är behovet att kunna verkställa domar och beslut mot föreningens företrädare. I dag är verkställighet möjlig inom privaträttens område i förhållande till medlemsstaterna i EU och EES. Så kan exempelvis verkställighet ske av en dom som förpliktar föreningens funktionärer att betala skadestånd till föreningen, dess medlemmar eller tredje man. I förhållande till länder utom EU och EES saknas denna möjlighet till verkställighet av privaträttsliga fordringar.

Frågan är då vilken vikt man ska lägga vid möjligheten att faktiskt kunna verkställa ett skadeståndskrav mot någon av föreningens funktionärer. Det är ingen tvekan om att det skadeståndsansvaret kan ha en viss förebyggande effekt och, i det enskilda fallet, givetvis också en reparativ effekt. Intresset av att kunna verkställa skadeståndavgöranden kan emellertid inte anses utgöra ett så tungt vägande skäl att det ensamt motiverar ett bibehållande av bosättningskraven.

I sammanhanget bör också beaktas att Utredningen om ett enklare aktiebolag har föreslagit att bosättningskraven avskaffas för aktiebolagens del. Om kravet avskaffas i fråga om aktiebolag, där det torde ha större praktiskt betydelse, finns det knappast anledning att behålla det för de ekonomiska föreningarnas del.

Vi anser därför att kraven på att hälften av styrelseledamöterna, minst en av de särskilda firmatecknarna samt den verkställande direktören ska vara bosatta inom EES bör tas bort. Detsamma bör gälla kravet på att föreningens revisorer ska vara bosatta inom EES.

11 Regleringen för övriga kooperativa företagsformer

Av avsnitt 2.2 har framgått att det finns flera lagar som reglerar särskilda former av ekonomiska föreningar och innehåller hänvisningar till föreningslagen. Så är fallet med bostadsrättslagen, lagen om kooperativ hyresrätt och lagen om sambruksföreningar. Andra föreningslagen näraliggande lagar är lagen om europakooperativ och lagen om bank- och finansieringsverksamhet.

Vi har i uppdrag att analysera vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna i föreningslagen kan få för de nämnda lagarna. Om vår översyn ger vid handen att det finns behov av konsekvensändringar, ska utredaren lägga fram förslag till sådana.

11.1 Bostadsrättsföreningar

11.1.1 Gällande rätt

9 kap. bostadsrättslagen innehåller föreningsrättsliga bestämmelser, bl.a. bestämmelser om innehållet i föreningens stadgar, om medlemsförteckning och om föreningens ledning. När det gäller de frågor som vi har behandlat ovan är följande av intresse.

Bestämmelser om föreningsstämma

Som huvudregel gäller föreningslagens bestämmelser om föreningsstämma även för bostadsrättsföreningar (se 9 kap. 14 § bostadsrättslagen). Detta innebär exempelvis att vad som sägs i föreningslagen om kallelse till stämma, genomförande av stämma, klander av stämmobeslut etc. är tillämpligt även för bostadsrättsföreningar.

Det finns dock vissa undantag där bostadsrättslagen innehåller en särskild reglering. Det finns bl.a. särskilda bestämmelser om *dels* vissa särskilda beslut som rör föreningens förhållanden, *dels* beslut om ändring av bostadsrättsföreningens stadgar. Av 9 kap. 16 § första stycket 4 bostadsrättslagen framgår sålunda att, om föreningsstämmans beslut innebär att föreningen ska överlåta ett hus där det finns lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt, så ska beslutet fattas på det sätt som gäller för beslut om likvidation enligt 11 kap. 1 § föreningslagen. Såsom föreningslagen i dag är utformad innebär detta att beslutet är giltigt, om det *antingen* har biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen *eller* har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande på stämman. Det krävs alltså beslut på två stämmor, om inte enighet kan nås bland föreningens medlemmar.¹

Bostadsrättslagen innehåller också särskilda bestämmelser om ändring av stadgarna. Dessa, som finns i 9 kap. 23–25 §§ bostadsrättslagen, gäller i stället för 7 kap. 14 och 15 §§ föreningslagen. Delvis överensstämmer de med föreningslagens bestämmelser. Ett beslut om ändring av stadgar är sålunda giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen är ense om det. Det är även giltigt, om det har fattats på två föreningsstämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. I vissa särskilda fall krävs annan, högre, majoritet. Om beslutet avser ändring av grunderna för beräkningen av årsavgiften, fordras tre fjärdedelar majoritet. Vidare krävs samtycke från samtliga röstande på den senare stämman om beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks.

Revision och särskild granskning

Enligt 9 kap. 26 § bostadsrättslagen gäller bestämmelserna i 8 kap. föreningslagen i tillämpliga delar även för bostadsrättsföreningar. Detta innebär att bestämmelserna om länsstyrelsens uppgifter i samband med förordnade av revisor och särskild granskare m.m. gäller också för bostadsrättsföreningarnas del.

¹ Därutöver krävs att minst två tredjedelar av bostadsrättsinnehavarna i det hus som ska överlåtas har samtyckt till försäljningen.

Likvidation och annan upplösning

Av 9 kap. 29 § bostadsrättslagen framgår att bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. föreningslagen i tillämpliga delar gäller också för bostadsrättsföreningar. De ändringar som vi har föreslagit i föreningslagens bestämmelser om likvidation och upplösning får, om bostadsrättslagen inte ändras, alltså genomslag även för bostadsrättsföreningarna.

Vidare framgår av 9 kap. 30 § bostadsrättslagen att bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ föreningslagen gäller för bostadsrättsföreningar. Även i detta fall får utredningens förslag om enklare beslutsfattande vid fusion betydelse för bostadsrättsföreningarna om inte bostadsrättslagen ändras.

11.1.2 Utredningens överväganden

Förslag: I bostadsrättsföreningar ska, liksom hittills, beslut om stadgeändringar och beslut om likvidation fattas på två stämmor, om inte samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen är ense om beslutet. Vidare ska, liksom hittills, beslut om godkännande av fusionsplan fattas på två stämmor, om beslutet inte biträds av minst nio tiondelar av de röstberättigade.

I övrigt ska de föreslagna ändringarna i föreningslagen tillämpas också i fråga om bostadsrättsföreningar.

En bostadsrättsförening är, som redan har konstaterats, en särskild form av ekonomisk förening. Det är därför naturligt att föreningslagens bestämmelser tillämpas även på bostadsrättsföreningar, om det inte finns särskilda skäl att reglera bostadsrättsföreningar på ett avvikande sätt. Utgångspunkten bör därför vara att de ändringar som ovan har föreslagits i fråga om vanliga ekonomiska föreningar bör gälla även för bostadsrättslagen.

Det bör emellertid beaktas att verksamheten i en bostadsrättsförening normalt rör medlemmarnas boende och därför ofta har en särskilt påtaglig betydelse för dem. Av betydelse är också att medlemmarna regelmässigt är privatpersoner och att föreningarnas styrelser oftast består av lekmän. Det är därför inte alldeles självklart att de ovan framlagda förslagen om att avskaffa det s.k. tvåstämmokravet vid beslut om stadgeändringar, beslut om likvidation och beslut om fusion bör gälla även bostadsrättsföreningar, eftersom

kravet på två stämmor traditionellt har ansetts ge medlemmarna ett särskilt skydd.

Enligt vår mening är det givet att ett avskaffande av tvåstämmo-kravet skulle kunna ha fördelar även för en bostadsrättsförening. Nödvändiga stadgeändringar skulle kunna genomföras smidigare och till en lägre kostnad för föreningen. Vi har emellertid från företrädare för bostadsrättsorganisationerna – Riksbyggen, HSB och SBC – mött en påtaglig skepsis till en sådan reform för bostadsrättsföreningarnas del. Tvåstämmokravet kan, har det sagts, förhindra förhastade och mindre väl genomtänkta beslut och minska risken för att enskilda medlemmars rätt eftersätts och bör därför behållas.

Vi är, som redan har framgått, för vår del inte övertygade om att tvåstämmokravet är det bästa sättet att garantera genomtänkta beslut och att skydda enskilda medlemmar mot rättsövergrepp. Mot bakgrund av bostadsrättsföreningarnas särskilda karaktär och den särskilda betydelse som medlemskapet i en sådan förening vanligen har för den enskilde kan det emellertid vara motiverat att bostadsrättslagen innehåller särskilda mekanismer till skydd för den enskilde. Vi är mot den bakgrunden – och med beaktande av bostadsrättsorganisationernas inställning – inte beredda att föreslå att bestämmelserna om att det i vissa fall krävs två stämmobeslut avskaffas i fråga om bostadsrättsföreningar. Kravet på två stämmor bör alltså bibehållas vid beslut om stadgeändring, likvidation och fusion. Det bör också fortsätta gälla vid beslut som innebär att föreningens ska överlåta ett hus, i vilket det finns lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt (se 9 kap. 16 § 4 bostadsrättslagen).

En annan fråga är om tiderna för kallelse till föreningsstämma bör förlängas på samma sätt som har föreslagits för vanliga ekonomiska föreningar. Det som kan ge anledning till tvekan är att de förlängda kallelsetiderna tillsammans med ett bibehållande av tvåstämmokravet kan leda till att exempelvis genomförandet av en stadgeändring i en bostadsrättsförening kommer att ta något längre tid än i dag. Mot detta ska vägas att de nuvarande kallelsetiderna allmänt sett framstår som väl korta och enligt vår mening inte kan anses ge de enskilda medlemmarna tillräcklig tid till eftertanke inför föreningsstämman. Vi har stannat för att föreslå att de nya kallelsetiderna i föreningslagen ska gälla även i fråga om bostadsrättsföreningar.

Vi har också övervägt om de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om ombud och biträde bör gälla även för bostadsrätts-

föreningar. Såvitt vi kan bedöma är emellertid en medlems behov av att kunna anlita ombud och biträde i huvudsak detsamma i bostadsrättsföreningar som i de flesta vanliga ekonomiska föreningar. Inte heller kan nackdelarna med att utomstående deltar vid föreningsstämman såsom ombud eller biträde anses större i en bostadsrättsförening än i en ekonomisk förening av annat slag. Vi föreslår därför att de föreslagna ändringarna i föreningslagen om ombud och biträde får genomslag även i bostadsrättslagen.

Det torde finnas ett inte obetydligt antal registrerade bostadsrättsföreningar som aldrig har kommit i gång med någon verksamhet och som inte längre har som ambition att göra detta. I synnerhet för sådana föreningar torde förslaget om upplösning utan föregående likvidation vara av värde. Bestämmelserna om upplösning utan föregående likvidation bör därför gälla även bostadsrättsföreningar.

Våra ställningstaganden nödvändiggör en del författningsändringar. Bl.a. fordras en särskild reglering i fråga om beslut om likvidation av bostadsrättsföreningar. Vi återkommer till dessa frågor i författningskommentaren.

11.2 Kooperativa hyresrättsföreningar

11.2.1 Gällande rätt

2 kap. lagen om kooperativ hyresrätt innehåller föreningsrättsliga bestämmelser. När det gäller de frågor som vi har behandlat ovan är följande av intresse.

Bestämmelser om föreningsstämma

Enligt 2 kap. 17 § lagen om kooperativ hyresrätt ska bestämmelserna om föreningsstämma i 7 kap. föreningslagen tillämpas också på kooperativa hyresföreningar, om inte annat följer av lagen.

Det finns dock en viss särreglering i lagen om kooperativ hyresrätt i fråga om beslut om ändring av stadgeföreskrifter om grunderna för beräkningen av hyran. För dessa beslut gäller att beslutet – om det inte biträds av samtliga röstberättigade i föreningen – är giltigt endast om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman har biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande. Vidare innehåller lagen särskilda bestämmelser för

beslut om överlåtelse av hus som tillhör föreningen och där det finns lägenheter som är upplåtna med kooperativ hyresrätt. Ett sådant beslut är giltigt om det har fattats på det sätt som gäller för beslut om likvidation enligt 11 kap. 1 § föreningslagen, dvs. det måste biträddas av samtliga röstberättigade i föreningen eller fattas på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträddas av minst två tredjedelar av de röstande.²

Revision och särskild granskning

Även för de kooperativa hyresrättsföreningarna regleras frågorna om revision och särskild granskning helt genom bestämmelserna i föreningslagen (se 2 kap. 20 § lagen om kooperativ hyresrätt).

Likvidation, upplösning och fusion

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. föreningslagen gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar (se 2 kap. 23 § lagen om kooperativ hyresrätt). Vidare följer av 2 kap. 24 § lagen om kooperativ hyresrätt att bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ föreningslagen gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar.

11.2.2 Utredningens överväganden

Förslag: I kooperativa hyresrättsföreningar ska, liksom hittills, beslut om stadgeändringar och beslut om likvidation fattas på två stämmor, om inte samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen är ense om beslutet. Vidare ska, liksom hittills, beslut om godkännande av fusionsplan fattas på två stämmor, om det inte biträds av minst nio tiondelar av de röstberättigade.

I övrigt ska de föreslagna ändringarna i föreningslagen tillämpas också i fråga om kooperativa hyresrättsföreningar.

Också när det gäller kooperativa hyresrättsföreningar är det enligt vår mening naturligt att föreningslagens bestämmelser tillämpas,

² Därutöver krävs att hyresgästerna i minst två tredjedelar av lägenheter i huset som är upplåtna med kooperativ hyresrätt ska ha gått med på beslutet.

om det inte finns särskilda skäl att reglera dessa föreningar på ett annat sätt.

Finns det då sådana särskilda skäl? Företrädare för SKB – som torde vara den utan jämförelse största kooperativa hyresrättsföreningen i Sverige – har uttryckt samma skepsis till ett avskaffande av tvåstämmokravet som bostadsrättsorganisationerna har gjort. Vi ser inte anledning att i denna fråga göra någon annan bedömning för de kooperativa hyresrättsföreningar än vad som ovan har gjorts i fråga om bostadsrättsföreningar. Även i fortsättningen bör det alltså krävas antingen enighet bland medlemmarna eller beslut vid två stämmor när en kooperativ hyresrättsförening vill besluta om stadgändringar eller likvidation. Också förutsättningarna för att besluta om godkännande av fusionsplan bör vara desamma som i dag. I lagen om kooperativ hyresrätt bör därför införas särskilda regler om detta, motsvarande de särskilda regler som redan finns i bostadsrättslagen.

I övriga avseenden bör de ändringar som föreslås i föreningslagen få genomslag även för de kooperativa hyresrättsföreningarnas del.

11.3 Sambruksföreningar

11.3.1 Gällande rätt

En sambruksförening är, som ovan nämnts, en ekonomisk förening som har till ändamål att driva jordbruk eller trädgårdsnäring för medlemmarnas gemensamma räkning. Föreningen får även driva annan verksamhet om den har samband med föreningens ändamål.

Lagen om sambruksföreningar innehåller vissa föreningsrättsliga bestämmelser men hänvisar i stor utsträckning till föreningslagen. När det gäller föreningsstämman föreskrivs i 13 § lagen om sambruksföreningar att bestämmelserna i 7 kap. föreningslagen gäller för sambruksföreningar, med vissa undantag. Bland annat är principen om att varje medlem har en röst tvingande och medlemmarnas beslutanderätt får inte lämnas över till särskilt valda fullmäktige. Även frågorna om revision och särskild granskning samt likvidation och upplösning regleras genom bestämmelserna i dessa frågor i föreningslagen (se 14 och 16 §§ lagen om sambruksföreningar).

11.3.2 Utredningens överväganden

Förslag: Regleringen av sambruksföreningar ska även i fortsättningen i huvudsak följa föreningslagens regler. Detta innebär bl.a. att lagen inte längre ska ställa krav på beslut vid två stämmor vid beslut om ändring av stadgarna och beslut om likvidation.

Lagen om sambruksföreningar syftar till att erbjuda en associationsform särskilt lämpad för sambruk och samverkan inom jordbruket (se prop. 1975:70 s. 43). Skillnaderna mellan en sambruksförening och en vanlig ekonomisk förening som bedriver näringsverksamhet framstår i övrigt inte som särskilt stora. Vi har inte kunnat finna några skäl att inte låta de föreslagna ändringarna i föreningslagen gälla också sambruksföreningar.

11.4 Övrig lagstiftning

11.4.1 Kreditmarknadsföreningar

Bedömning: Ändringarna i föreningslagen bör gälla även kreditmarknadsföreningar.

En kreditmarknadsförening är en ekonomisk förening som har fått tillstånd av Finansinspektionen att bedriva finansieringsrörelse. Enligt 12 kap. 1 § lagen om bank- och finansieringsrörelse gäller bestämmelserna i föreningslagen även för kreditmarknadsföreningar, om inte annat följer av lagen om bank- och finansieringsrörelse eller är särskilt föreskrivet. Detta innebär att bestämmelserna i föreningslagen om stämma, revision och särskild granskning samt om likvidation och upplösning i huvudsak är tillämpliga även på kreditmarknadsföreningar.

Det saknas, såvitt vi har kunnat finna, skäl att inte låta vårt ovan lämnade förslag om formerna för föreningsstämma, om ändring av stadgarna och om likvidation och annan upplösning av ekonomiska föreningar m.m. få genomslag för kreditmarknadsföreningarna. Hänvisningen till föreningslagen i 12 kap. 1 § lagen om bank- och finansieringsrörelse bör därför kvarstå, med vissa smärre konsekvensändringar. Dessa behandlas i författningskommentaren.

11.4.2 Europakooperativ

Förslag: Länsstyrelsernas uppgift att kalla till föreningsstämma i europakooperativ överflyttas till Bolagsverket.

De associationsrättsliga reglerna om europakooperativ återfinns dels i EU-förordningen med stadga för europakooperativ, dels i lagen om europakooperativ.

Enligt 36 § lagen om europakooperativ ska länsstyrelsen i vissa fall kalla till stämma i ett europakooperativ. Mot bakgrund av de ändringar som föreslås i avsnitt 9 ovan föreslår vi att Bolagsverket ska få till uppgift att kalla till stämma även i europakooperativ.

Ärendena bör – på samma sätt som vi har föreslagit i fråga om motsvarande ärenden enligt föreningslagen – anhängiggöras hos Bolagsverket genom en ansökan. Denna bör vara avgiftsbelagd. Det bör också införas en bestämmelse om att europakooperativet, om ansökan bifalls, ska ersätta sökanden för ansökningsavgiften.

12 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

12.1 Tidpunkt för ikraftträdande

Efter remissbehandling och ytterligare beredning inom Regeringskansliet torde lagförslag kunna föreläggas riksdagen i början av år 2010. Vi föreslår därför att de nya reglerna ska träda i kraft den 1 juli 2010.

12.2 Behovet av övergångsbestämmelser

Stadgarna

De nya reglerna bör i enlighet med allmänt vedertagna principer inom associationsrättslig lagstiftning tillämpas även på föreningar som har bildats före tidpunkten för de nya reglernas ikraftträdande. Detta innebär bl.a. att äldre stadgeföreskrifter som strider mot de nya bestämmelserna kommer att bli utan verkan. Stadgarna i en ekonomisk förening utgör en viktig informationskälla för medlemmarna och det är också av vikt att stadgarna rätt avspeglar vad som gäller i föreningen. För att säkerställa att stadgarna uppdateras relativt snabbt föreslår vi en övergångsbestämmelse som innebär att styrelsen senast den 1 juli 2013 ska lägga fram förslag om sådana ändringar av stadgarna som krävs för att de ska vara förenliga med de nya reglerna.

Platsen för föreningsstämman

Vi har i avsnitt 5.4.6 föreslagit att frågan om platsen för föreningsstämman ska lagregleras. Enligt vårt förslag ska stämman som huvudregel hållas på lämplig plats inom den kommun där förening-

ens styrelse ska ha sitt säte. Det ska emellertid, enligt förslaget, vara möjligt att i stadgarna bestämma att stämman ska eller kan hållas på annan i stadgarna angiven plats i Sverige eller på annan av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde i Sverige. För att de föreningar som vill införa bestämmelser i stadgarna om plats för stämma ska ha möjlighet till detta föreslår vi att föreningsstämman, trots bestämmelserna i 7 kap. 13 §, fram till utgången av år 2011 får hållas på en av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde.

Ombud, föreningsstämmans beslut i vissa frågor, tid för kallelse

Vi har i avsnitt 5.4.4 föreslagit att en medlem ska ha rätt att välja valfritt ombud att företräda honom eller henne vid föreningsstämman. Denna rätt ska dock kunna inskränkas genom bestämmelser i stadgarna. I samma avsnitt har vi föreslagit att ett ombud som huvudregel ska få företräda högst tre medlemmar. Även i detta fall är avvikande stadgebestämmelser tillåtna. Vidare har vi föreslagit att föreningsstämman ska kunna fatta beslut om ändring av stadgarna, likvidation och godkännande av fusionsplan genom beslut på *en* föreningsstämma med två tredjedelars majoritet (se avsnitt 7.4.5, 7.4.6, 8.5.1 och 8.6.2). Lagen ger dock utrymme för att i stadgarna föreskriva längre gående villkor för beslut i dessa frågor. Vi har även föreslagit att tiden för kallelse till föreningsstämma ska förlängas.

Det kan finnas föreningar som önskar införa stadgebestämmelser om rätt att anlita ombud som motsvarar vad som i dag gäller enligt lag. Det kan också finnas föreningar som vill införa stadgebestämmelser som innebär att frågor om stadgeändringar, likvidation och fusion även i fortsättningen ska beslutas på två stämmor och som i det sammanhanget vill tillämpa kortare kallelsefrister än vad lagens huvudregler anger. Det är inte lämpligt att dessa föreningar ska vara underkastade de nya lagbestämmelserna innan frågan om stadgeändring har hunnit prövas på stämma. Vi föreslår därför – i fråga om föreningar som har registrerats före utgången av juni 2010 – att äldre bestämmelser i dessa frågor ska tillämpas till den 1 juli 2011.

Handläggningen hos länsstyrelsen och kronofogdemyndigheten

Vi har i avsnitten 9.3 och 11.4.2 föreslagit att Bolagsverket ska överta ansvaret för ett antal ärenden som i dag handläggs av länsstyrelserna. Våra förslag innebär att från och med 1 juli 2010 ska ansökningar i dessa ärenden göras hos Bolagsverket. Frågan uppkommer då vad som bör gälla i fråga om ärenden som har anhängiggjorts vid en länsstyrelse före den 1 juli 2010 och som vid ikraftträdandet fortfarande är föremål för länsstyrelsens handläggning. När handlägningsordningen för vissa ärenden ändras så att annan myndighet ska handlägga dem i fortsättningen brukar normalt gälla att den nya myndigheten tar emot alla oavgjorda ärenden som har kommit in till den gamla myndigheten innan ändringen trädde i kraft. Enligt vår mening bör detta gälla även i förevarande fall. Någon särskild övergångsbestämmelse i frågan behövs då inte (se Ds 1998:66 s. 88 f.) Motsvarande gäller vid överklagande. Om länsstyrelsens beslut överklagas efter ikraftträdandet, ska överklagandet överlämnas till den nya myndigheten som ska pröva det. Inte heller i detta fall krävs någon särskild övergångsbestämmelse i frågan.

Vidare har vi i avsnitt 8.5.2 föreslagit att Bolagsverket ska överta uppgiften att kalla på okända borgenärer i de fall gäldenären är en ekonomisk förening. Våra förslag innebär att från och med 1 juli 2010 ska ansökningar i dessa ärenden göras hos Bolagsverket. Även i detta fall bör den normalt tillämpade ordningen om överlämnande av ännu inte avslutade ärenden gälla. Några särskilda övergångsbestämmelser är därför inte nödvändiga i den delen.

Övriga övergångsbestämmelser

Vi kommer i författningskommentaren att ta upp vissa andra övergångsfrågor.

13 Förslagets konsekvenser

13.1 Inledning

En utredning ska enligt kommittéförordningen (1998:1474) beräkna kostnaderna och beskriva konsekvenserna av sina förslag. Eftersom vi föreslår ändrade och i vissa fall nya regler, ska konsekvenserna anges på ett sätt som motsvarar de krav på innehållet i konsekvensutredningar som finns i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Konsekvensutredningen ska beskriva problemet, vad man vill uppnå, vilka alternativa lösningar som finns och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd. I dessa avseenden hänvisas till vad som angetts i respektive avsnitt ovan.

Konsekvensutredningen ska även innehålla bedömningar av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande. Denna bedömning har redovisats ovan i avsnitt 12.

I det följande redovisas de övriga konsekvenser som vi bedömer att förslagen kommer att innebära.

13.2 Finansiella konsekvenser

13.2.1 Statsfinansiella konsekvenser

Upplösning utan föregående likvidation

Vi har i avsnitt 8.5 föreslagit att en ekonomisk förening ska kunna upplösas utan föregående likvidation. Förslaget får vissa finansiella konsekvenser för det allmänna.

För *Bolagsverkets* del innebär förslaget att nya handläggningsrutiner måste tillskapas. Det uppkommer även ett visst behov av utbildning. Företrädare för Bolagsverket har dock uppskattat att det inte kommer att bli frågan om några större kostnader. Vi föreslår att

ärendena ska vara avgiftsbelagda. Kostnaderna för Bolagsverkets inledande åtgärder bedöms kunna täckas av dessa avgifter.

Vidare tillkommer kostnader för Bolagsverkets handläggning av ärendena. I ett inledande skede kan det eventuellt bli fråga om ett stort antal anmälningar från vilande föreningar, vilket naturligtvis innebär en ökad arbetsbelastning. Arbetsbördan bör dock inte bli större än att den kan täckas av de avgifter som ska betalas i samband med registreringen av föreningens beslut om upplösning. På sikt kommer det förenklade upplösningförfarandet i vissa fall att ersätta ett likvidationsförfarande och det bör även minska behovet av att Bolagsverket initierar ett gallringsförfarande enligt 11 kap. 18 § föreningslagen. Detta bör totalt sett leda till minskade kostnader för Bolagsverket.

Våra förslag får också konsekvenser för *Kronofogdemyndighetens* verksamhet. Kronofogdemyndigheten utfärdar redan i dag s.k. skuldfrihetsintyg. För dessa tas inte ut någon avgift. Enligt uppgift från Kronofogdemyndigheten är utfärdandet av skuldfrihetsintyg en ganska enkel åtgärd. Det går inte att säkert säga hur många föreningar som kommer att använda sig av det förenklade upplösningförfarandet. I ett inledande skede kan det sannolikt bli fråga om en något större antal ärenden (några tusen) men på sikt torde antalet ärenden per år komma att ligga på en mycket begränsad nivå (mindre än hundra). Det är därför – sett i relation till den totala mängd skuldfrihetsintyg som Kronofogdemyndigheten utfärdar – fråga om så få intyg att det inte kommer att få några större konsekvenser för myndigheten. Denna bedömning delas också av företrädare för myndigheten.

För *Skatteverkets* del kommer förslaget att innebära en kostnadsökning. Verket får en ny arbetsuppgift som består i utfärdade av intyg avseende föreningens betalningsskyldighet eller eventuella betalningsskyldighet för skatter och socialavgifter.

Kallelse på okända borgenärer

Vi har i avsnitt 8.5.2 föreslagit att Bolagsverket ska överta Kronofogdemyndighetens uppgift att kalla på okända borgenärer när gäldenären är en ekonomisk förening. Bolagsverket sköter redan i dag denna uppgift när gäldenären är ett aktiebolag. Det finns alltså kunskap och rutiner för detta hos verket. Våra förslag kräver därför

inte några större utbildningsinsatser eller investeringar hos Bolagsverket och medför inte heller några merkostnader för verket.

Ansökningar om kallelse på okända borgenärer är i dag avgiftsbelagda hos såväl Kronofogdemyndigheten som Bolagsverket. Ansökningsavgiften uppgår till 625 kr. Bolagsverkets ärenden av detta slag avseende ekonomiska föreningar bör finansieras på samma sätt.

Bolagsverket övertar uppgifter från länsstyrelserna

Vi har i avsnitt 9.3 föreslagit att de uppgifter som länsstyrelserna i respektive län i dag har enligt föreningslagen ska flyttas över till Bolagsverket. Utredningen om ett enklare aktiebolag har också föreslagit att länsstyrelsernas motsvarande uppgifter enligt aktiebolagslagen ska flyttas över till Bolagsverket. Eftersom länsstyrelsernas och Bolagsverkets verksamheter finansieras på olika sätt, kan överflyttningen få finansiella konsekvenser.

I dag finansieras verksamheten inom ramen för länsstyrelsernas anslag. Några avgifter tas inte ut. Bolagsverkets verksamhet finansieras däremot helt och hållet genom intäkter från avgifter vid anmälningar och ansökningar samt försäljning av olika produkter och tjänster. Det är knappast lämpligt att ha en annan ordning just för de nu aktuella ärendeslagen. Såsom vi redan har varit inne på bör därför ärendena avgiftsbeläggas hos Bolagsverket.

Bolagsverket har uppskattat kostnaderna för att handlägga dessa ärenden, såväl enligt aktiebolagslagen som enligt föreningslagen, till 200 000 kr årligen. Verkets kostnad ska finansieras genom ansökningsavgifter. Vi har uppskattat att det kan bli fråga om en ärendemängd om mellan 150 och 200 ärenden per år, vilket grundas på uppgifter om antal ärenden vid länsstyrelserna i Stockholms län, Skåne län och Västra Götalands län, se avsnitt 9.1. Med detta antagande är det nödvändigt med en ansökningsavgift om cirka 1 500 kronor per ärende för att handläggningen av ärendena ska kunna finansieras fullt ut. Genom att sätta avgiften på denna nivå skapas även ett visst utrymme för Bolagsverket att använda intäkter från avgifterna till att täcka de eventuella kostnader för kallelseförfaranden som föreningarna inte kan förmås att betala, se avsnitt 9.4.

Den förslagna finansieringen innebär att kostnaderna för staten minskar.

Övriga finansiella konsekvenser för Bolagsverket

För Bolagsverket kan, förutom de konsekvenser som nämnts ovan, våra förslag innebära att antalet anmälningar om stadgeändringar ökar under en övergångsperiod. Ökningen kan dock inte antas vara större än att den ökade arbetsbördan kan finansieras inom befintliga ramar genom registreringsavgifter.

De förslag till ändrade och nya regler som vi lämnar bör också föranleda vissa informationsinsatser från Bolagsverkets sida. Även kostnaderna för dessa bör finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

13.2.2 Finansiella effekter för företagen och enskilda*Upplösning utan föregående likvidation*

Vårt förslag om ett enklare upplösningsförfarande är i och för sig förenat med vissa kostnader för föreningarna. En förening som vill upplösas på detta sätt kommer sålunda att behöva betala en registreringsavgift till Bolagsverket. Dessa kostnader ska dock jämföras med kostnaderna för att genomföra ett likvidationsförfarande, däribland arvode till likvidatorn, vilka normalt är avsevärt högre.

Vårt förslag kommer därför att – i förhållande till alternativet med likvidation – innebära avsevärt minskade kostnader för föreningarna.

Kallelse på okända borgenärer

Att Bolagsverket övertar Kronofogdemyndighetens uppgift att kalla på okända borgenärer torde inte vare sig öka eller minska kostnaderna för kallelseförfarandet. Däremot underlättar det för föreningen som i fortsättningen bara behöver vända sig till en myndighet.

Vi har också föreslagit att tiden för kallelse på okända borgenärer kortas från sex till två månader. Detta får till följd att en likvidation kommer att kunna avslutas snabbare än i dag, något som är ägnat att minska kostnaderna för likvidationen.

Bolagsverket övertar uppgifter från länsstyrelserna

För den som vill ha till stånd en sådan åtgärd som, enligt våra förslag, i fortsättningen ska handhas av Bolagsverket i stället för länsstyrelserna innebär vårt förslag att ärendena ska avgiftsbeläggas en viss kostnadsökning. Vi har i avsnitt 9.4 föreslagit att sökanden, om han eller hon får bifall till ansökan, ska kunna övervältra ansökningskostnaden på föreningen. Också för föreningarna kan förslaget alltså leda till kostnadsökningar. Det bör dock understrykas att de aktuella ärendeslagen är förhållandevis ovanliga (se avsnitt 9.1) och att de sammanlagda kostnadsökningarna för enskilda därmed kommer att bli mycket begränsade.

13.3 Konsekvenser för företagen

13.3.1 Berörda företag och vissa konsekvenser för dessa

De ekonomiska föreningar som våra förslag berör är verksamma inom de flesta branscher och av varierande storlek. De flesta av våra förslag kommer att vara tillämpliga på samtliga ekonomiska föreningar, oavsett storlek eller bransch. Våra förslag berör även bostadsrättsföreningar, kooperativa hyresrättsföreningar och sambruksföreningar, även om vissa särregler föreslås för bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar. Vidare berörs kreditmarknadsföreningar och europakooperativ i viss utsträckning av förslagen.

Syftet med förslagen är i stor utsträckning att förenkla för föreningarna och minska deras administrativa bördor. Konsekvenserna för föreningarnas administrativa kostnader redovisas särskilt i avsnitt 13.3.2. Förutom där redovisade förenklingar vill vi framhålla den regelförenkling som ligger i att 7 kap. föreningslagen skrivs om så att kapitlet blir mer överskådligt och bestämmelserna lättare att läsa och förstå.

Våra förslag till nya förenklade regler kommer naturligen under en övergångstid innebära vissa begränsade merkostnader för berörda företag, främst kostnader för inhämtande av information om de nya reglerna, men även, i begränsad utsträckning, kostnader för anlåtande av extern specialhjälp för att anpassa sig till reglerna. Företrädare för HSB Riksförbund och SBC har dock uppgett att de kommer att informera sina medlemmar om ändringarna. Detsamma torde gälla för övriga organisationer inom Kooperationen. Även

Bolagsverket kommer att bidra med information. Genom sådana informationsinsatser bör föreningarnas anpassningskostnader kunna hållas nere på en låg nivå.

Vi bedömer att våra överväganden och förslag kommer att få en positiv påverkan på den ekonomiska föreningen som företagsform. Genom att företagsformens ställning stärks bör den framstå som ett bra alternativ för dem som vill starta nya företag tillsammans.

13.3.2 Särskilt om konsekvenser för de administrativa kostnaderna

Vid upprättandet av en konsekvensanalys ska göras en bedömning av vilken påverkan förslagen kommer att få för föreningarnas administrativa kostnader. Vi har i denna del fått visst bistånd från Nutek.

Vi vill i detta sammanhang lyfta fram några iakttagelser om Nuteks mätningar av föreningarnas kostnader till följd av det associationsrättsliga regelverket.

Mätningarna bygger på uppskattningar av hur lång tid ett normaleffektivt företag avsätter för att hantera de olika administrativa kraven. Nutek har inte genomfört någon segmentering i storleksklasser, dvs. uppdelning mellan företagen beroende på deras storlek, avseende de ekonomiska föreningarna. Avsaknaden av sådan segmentering har fått till följd att uppskattningen om tidsåtgång har blivit mer osäker, eftersom det kan röra sig om stora variationer i tidsåtgången mellan olika föreningar beroende på verksamheternas omfattning och föreningarnas medlemsantal. Detta förhållande framhålls också i Nuteks rapporter. Att mätningen inte är uppdelad i olika storlekssegment har vidare försvårat en korrekt uppskattning av hur mycket de administrativa kostnaderna kommer att minska som en följd av förslagen.

En annan omständighet som gör det svårt att dra slutsatser utifrån mätningarna är att dessa i vissa fall omfattar kostnader som inte är ett resultat av lagkrav utan en följd av frivilliga åtgärder från föreningarnas sida. Det mest tydliga exemplet på detta gäller kostnaderna för revision, där uppskattningen av kostnaderna i stor utsträckning synes utgå från att föreningarna frivilligt har valt en mer kvalificerad revision än den som lagen kräver. Vidare har det under arbetes gång uppmärksammats att mätningarna avseende vissa informationskrav har åsatts en alltför hög population, vilket i sin

tur lett till en för hög total administrativ kostnad för dessa informationskrav. Även andra oklarheter och otydligheter i mätningarna, bl.a. avseende vilka faktiska åtgärder som de olika informationskraven omfattar, har bidragit till att det varit svårt att rätt uppskatta förslagets påverkan på föreningarnas administrativa kostnader.

Sammantaget medför detta att Nuteks mätningar av föreningarnas administrativa kostnader för det associationsrättsliga regelverket enligt vår mening måste värderas med försiktighet. Detsamma gäller möjligheterna att på ett korrekt sätt uppskatta den faktiska påverkan som våra förslag kan få för föreningarnas administrativa kostnader. I det följande redovisar vi trots detta en uppskattning av dessa konsekvenser. Uppskattningen bygger till stora delar på beräkningar som Nutek har gjort och uppgifter som Nutek har lämnat.

Avskaffande av tvåstämmokravet

Enligt Nuteks bedömning innebär förslaget att avskaffa kravet på två stämmor vid beslut om stadgeändring (se avsnitt 7.4.5) inte någon större minskning av föreningarnas administrativa kostnader, eftersom en stor del av det administrativa arbetet med att ta fram beslutsunderlag, kalla till stämma och anmäla ändringen för registrering ändå måste ske. I vissa fall bör dock förslagen enligt Nutek leda till en minskning av dessa kostnader, nämligen när föreningen kan undvika att hålla en extra stämma. Nutek har uppskattat att den sammanlagda kostnadsminskningen för detta till 1 500 kr per förening. Denna siffra avser främst de mindre ekonomiska föreningarna.

Vi anser för vår del att kostnadsminskningen kommer att bli avsevärt större än vad Nutek har bedömt. Som framgår av avsnitt 3.5.3 utgörs merparten av kostnaderna för informationskravet ”registrering av beslut om ändring av stadgarna” (totalt uppskattade till 28,5 miljoner kr) av ”kostnader för interna möten”. Dessa kostnader påverkas uppenbarligen avsevärt av om föreningen måste hålla en eller två stämmor. Ett avskaffande av tvåstämmokravet bör därför avsevärt minska kostnaderna för detta informationskrav.

Kallelse genom elektronisk kommunikation och tillhandahållande av handlingar på webbsida

Vi har i avsnitt 6.2.2 lämnat förslag som innebär att föreningarna i stället för att skicka handlingar per post till medlemmar kan över-sända dem med t.ex. e-post eller fax. Vidare innebär förslagen i avsnitt 6.2.3 att vissa handlingar kan hållas tillgängliga på föreningens webbplats i stället för att skickas till medlemmarna. Dessa förslag leder enligt Nutek till minskade administrativa kostnader för kopiering och utskick av handlingar. Nutek har dock inte kunnat lämna något uppgift om hur kostnadsbesparingarna bör beräknas.

Även vi bedömer att förslagen kommer att leda till minskade administrativa kostnader. Vidare tillkommer det mervärde som föreningens funktionärer kan uppleva genom att slippa besväret med utskick m.m.

Avskaffande av tvåstämmokravet vid likvidation och fusion

Vi har i avsnitt 8.5.1 och 8.6.2 föreslagit att kravet på två stämmor ska avskaffas även vid beslut om likvidation och godkännande av fusionsplan.

Förslaget om avskaffa tvåstämmokravet vid likvidation leder till en minskning av de administrativa kostnaderna genom att föreningen kan undvika att hålla extra stämma. Nutek har, som ovan nämnts, uppskattat att den sammanlagda kostnadsminskningen för detta till 1 500 kr per förening. Enligt Nutek är den aktuella populationen 217 ekonomiska föreningar, vilket medför att förslaget skulle innebära en kostnadsminskning om drygt 300 000 kr.

Nuteks mätningar av de administrativa kostnaderna omfattar inte föreningarnas kostnader för att genomföra en fusion. Ett fusionsförfarande innebär dock rent faktiskt vissa kostnader och förslaget att avskaffa tvåstämmokravet vid fusion bör minska dessa kostnader. Kostnadsminskningen bör kunna beräknas till i vart fall 1 500 kr per fusion.

Upplösning utan föregående likvidation

Nutek har inte haft möjlighet att lämna några fullständiga beräkningar av detta informationskrav. Vi redovisar därför kortfattat våra egna bedömningar av de kostnadsminskningar som förslaget kan innebära.

Nutek har i rapporten R 2008:02 beräknat kostnaderna för att genomföra en likvidation till 17 025 kr per ekonomisk förening. Den förening som i stället väljer att upplösas utan föregående likvidation undviker sålunda dessa kostnader. Dock kommer även det förenklade upplösningsförfarandet att vara förenat med vissa administrativa kostnader. Föreningen ska hålla en stämma för att fatta beslut om upplösning i denna form (en kostnad som, försiktigt beräknad, kan skattas till cirka 1 500 kr). Därtill kommer de administrativa kostnaderna för att anmäla beslutet till Bolagsverket och att inhämta intyg från Kronofogdemyndighet och Skatteverket. Nutek har i databasen Malin redovisat kostnaden för att anmäla ett likvidationsbeslut för registrering enligt 11 kap. 1 § föreningslagen till 163 kr per ekonomisk förening. Baserat på denna beräkning uppskattar utredningen kostnaden för att anmäla ett beslut om upplösning utan föregående likvidation till 200 kr per ekonomisk förening. Kostnaden för att inhämta intyg från Kronofogdemyndigheten och Skatteverket uppskattas grovt till 500 kr per ekonomisk förening. Sammantaget skulle detta innebära administrativa kostnader om 2 200 kr, vilket bör kunna avrundas till 3 000 kr. I relation till kostnaden för att genomföra ett likvidationsförfarande innebär det en minskad administrativ kostnad om cirka 14 000 kr per likvidation/upplösning.

Nutek har i sin beräkning av de totala kostnaderna för likvidationsförfarandet använt en population om 217 ekonomiska föreningar. Om 100 föreningar i stället skulle kunna upplösas utan föregående likvidation, innebär det en total kostnadsminskning om 1 400 000 kr.

Övriga förslag

Övriga förslag kommer enligt Nutek inte att ha någon egentlig inverkan – varken ökad eller minskad – på föreningarnas administrativa kostnader.

Vi vill för egen del framhålla att förslaget att förkorta tiden för kallelse på okända borgenärer bör leda till inte obetydliga kostnadsminskningar för de föreningar som har gått i likvidation, eftersom det får till följd att likvidationen kan genomföras snabbare och kostnaden för likvidator därmed kan hållas nere. Vidare bör reglernas nya enklare utformning och språk bidra till minskade administrativa kostnader, eftersom det bör ta kortare tid att sätta sig in i relevanta regler.

För de ekonomiska föreningar som önskar behålla nuvarande ordning för exempelvis beslut om stadgeändringar, likvidation eller fusion, innebär förslagen att föreningarna måste ta in stadgebestämmelser som avviker från lagens bestämmelser. Detta leder till en viss administrativ kostnad. Det ska dock framhållas att den administrativa kostnaden i dessa fall är grundad på ett *frivilligt* beslut från föreningen och inte på lagregler som föreningen måste följa.

13.3.3 Konsekvenser för företagens konkurrensförhållanden

De förslag som vi har lämnat i avsnitten 7.4.5 och 8.6.2 om att beslut om ändring av stadgar respektive fusion ska kunna fattas på ett enklare sätt innebär en anpassning för de ekonomiska föreningarnas del till vad som gäller för aktiebolag. Detta bör kunna bidra till att stärka företagsformens konkurrenskraft.

Förslagen i betänkandet bör inte i något avseende ha negativ inverkan på de ekonomiska föreningarnas konkurrenskraft. De påverkar inte heller konkurrensförhållandena mellan stora och små ekonomiska föreningar.

Förslagen bör också ha en viss positiv påverkan på svenska företags konkurrenskraft. Exempelvis innebär ett avskaffande av tvåstämmokravet att svenska föreningar i detta hänseende kommer att kunna verka på samma villkor som kooperativa företag i Finland och Norge.

13.3.4 Konsekvenser för små företags villkor

Våra förslag kommer att kunna tillämpas av såväl små som stora föreningar. Även om man får räkna med att en del föreningar kommer att välja att anlita hjälp av utomstående för att anpassa sig

till de föreslagna reglerna, torde inget av förslagen kräva att föreningarna anlita expertkunskap i någon större utsträckning. Vissa av våra överväganden och förslag är sådana att de bör innebära förändringar särskilt för de mindre ekonomiska föreningarna.

13.4 Övriga konsekvenser

Förslagen får inte några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. De får inte heller några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen.

Vi har inte heller funnit att förslagen har någon påverkan på de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

13.4.1 Konsekvenser för sysselsättningen i olika delar av landet

Vi har i avsnitt 9.3 föreslagit att Bolagsverket ska överta vissa uppgifter från länsstyrelserna, t.ex. kallelse till föreningsstämma och förordnande av revisor. Förslaget innebär att det arbete med dessa frågor som i dag utförs vid de olika länsstyrelserna runt om i landet – och som sammanlagt inte torde motsvara mer än cirka två årsarbetskrafter¹ – i fortsättningen kommer att utföras av personal i Sundsvall.

De övriga förslag som vi har lämnat kan inte antas ha någon direkt påverkan på sysselsättningen i olika delar av landet.

13.4.2 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Vi har i avsnitt 8.5 föreslagit att en ekonomisk förening ska kunna *upplösas utan föregående likvidation*. Det kan inte uteslutas att förslaget kan göra det något svårare för de brottsbekämpande myndigheterna att uppmärksamma brott som begåtts i föreningens verksamhet i och med att upplösningen inte kommer att stå under

¹ Av redogörelsen i Ds 2007:28 framgår att vid länsstyrelserna i Stockholms län, Skåne län och Västra Götalands län sysselsattes sammanlagt 1,59 årsarbetskrafter inom området Näringsrättsliga frågor (ett område som omfattar även annat än den nu aktuella verksamheten). Vid övriga länsstyrelser var sysselsättningsgraden från noll till 0,1 årsarbetskrafter.

kontroll av en likvidator. Det går därmed inte heller att utesluta att förfarandet någon gång kan komma att användas för att dölja missförhållanden och undvika utredning om ekonomisk brottslighet. De föreslagna bestämmelserna om att styrelseledamöterna, den verkställande direktören och medlemmarna ska ha ett personligt ansvar för kvarstående skulder torde dock förebygga missbruk. En viss kontroll av den förening som ska upplösas säkerställs dessutom genom bestämmelserna om att föreningen ska ge in intyg från Kronofogdemyndigheten och Skatteverket (se avsnitt 8.5.4). Sammantaget torde därför riskerna med förfarandet från brottsbekämpningssynpunkt vara ganska begränsade.

Vidare föreslår vi i avsnitt 9.3 att *bosättningskravet* för föreningens funktionärer ska avskaffas. Förslaget möjliggör för samtliga styrelseledamöter, den verkställande direktören, där en sådan finns, och föreningens revisorer att vara bosatta utanför EES. Det ligger i sakens natur att det ofta kan vara svårare att utreda brottsmisstankar mot personer som är bosatta utomlands. Inom EU finns ett utvecklat straffrättsligt samarbete, som bland annat möjliggör hjälp från andra medlemsstater i samband med brottsutredningar och skapar förutsättningar för överlämnandet av personer för lagföring eller verkställighet av påföljd. Även inom ramen för Europarådet finns internationella konventioner om straffrättsligt samarbete och utlämning för brott. Där det saknas internationella avtal om rättsligt samarbete mellan staterna är det den nationella regleringen som avgör vad det finns för möjligheter att utreda respektive lagföra personer vid gränsöverskridande brottslighet. Bristen i det internationella rättsliga samarbetet kan göra att det blir svårare för svenska myndigheter att utreda brott som någon har begått såsom funktionär i en ekonomisk förening. Detta kan i sin tur få till följd att det framstår som mer attraktivt för personer bosatta utanför EES att begå brott inom en i Sverige registrerad ekonomisk förening. Av avsnitt 10 ovan framgår dock att det hittills har varit ovanligt att personer bosatta utanför EES önskar delta i en ekonomisk förenings verksamhet såsom funktionärer. Risken för att förslaget att avskaffa bosättningskravet får några reella konsekvenser för brottsbekämpningen framstår därför som liten.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

1 kap. 8 §

I de fall det är särskilt föreskrivet i denna lag och under de förutsättningar som anges i 9 § får en ekonomisk förening sända kallelser eller annan information till medlemmarna med elektroniska hjälpmedel även när det i lagen anges att skriftlig information ska skickas till medlemmarnas postadress.

Paragrafen saknar tidigare motsvarighet. Den ger en ekonomisk förening möjlighet att skicka ut kallelser och annan information till medlemmar även i sådana fall där lagen annars kräver att informationen skickas i skriftlig form. I huvudsak motsvarande bestämmelser finns i 7 kap. 64–67 §§ aktiebolagslagen (2005:551).

Lagen innehåller inte några bestämmelser som föreskriver att kallelser eller annan information ska skickas till medlemmarna på elektronisk väg, t.ex. genom användande av e-post. Däremot innehåller den bestämmelser som innebär att kallelser eller annan information som huvudregel ska tillhandahållas i sedvanlig skriftlig form. En sådan bestämmelse finns i 7 kap. 20 § andra stycket i förslaget. I den paragrafen har nu tagits in en hänvisning till 1 kap. 8 och 9 §§. Den innebär att kallelser eller annan information också kan skickas på elektronisk väg under de förutsättningar som anges i 9 §. På liknande sätt innebär bestämmelserna i 7 kap. 22 eller 23 § att medlemmarna som huvudregel har rätt att få sig tillsänt viss material i sedvanlig skriftlig form. Genom de hänvisningar till 1 kap. 8 och 9 §§ som har tagits in i dessa paragrafer har öppnats en möjlighet att även tillhandahålla det aktuella materialet på elektronisk väg.

Med ”elektroniska hjälpmedel” avses alla former av elektronisk utrustning för behandling, lagring och överföring av data via ledningar, optisk teknik, radiovågor eller annan elektromagnetisk teknik. Särskild

praktisk betydelse torde bestämmelserna f.n. få genom den möjlighet att använda e-post och fax som de ger.

Bestämmelsen förutsätter att föreningen, med lagtextens ord, *sänder* informationen *till medlemmarna*. I detta ligger att informationen måste vara riktad till de enskilda medlemmarna, såsom sker när e-post eller fax används. Det är däremot inte tillräckligt att informationen hålls tillgänglig på sådant sätt att medlemmarna på egen hand måste leta fram den, t.ex. på föreningens webbplats.

Det bör understrykas att paragrafen inte får någon verkan när det är föreningens stadgar som innehåller särskilda krav på informationens form. Vill föreningen skicka ut kallelser i elektronisk form, trots att det i stadgarna föreskrivs att kallelse ska ske med post, måste stadgarna ändras. Det gäller även när stadgarnas krav på skriftlig kallelse per post överensstämmer med lagens krav på skriftlig kallelse.

Det bör också understrykas att paragrafen inte innebär någon begränsning i föreningens möjligheter att formlöst använda sig av elektroniska hjälpmedel för att förmedla information till medlemmarna i fall där varken lagen eller stadgarna ställer några särskilda krav på formen för tillhandahållande av information.

Motiven till bestämmelsen i paragrafen har redovisats i avsnitt 6.2.2.

1 kap. 9 §

Föreningen får i fall som avses i 8 § skicka kallelser och annan information med elektroniska hjälpmedel endast om

- 1. föreningsstämman har beslutat om det,*
- 2. föreningen har tillförlitliga rutiner för att identifiera mottagarna och tillförlitlig information om hur dessa kan nås, och*
- 3. mottagaren efter en förfrågan som skickats med post har samtyckt till ett sådant förfarande.*

En mottagare ska anses ha samtyckt till förfarandet, om han eller hon inte har motsatt sig användningen av elektroniska hjälpmedel inom den tid som har angetts i förfrågan enligt första stycket 3. Denna tid ska vara minst två veckor från det att förfrågan avsändes. Av förfrågan ska framgå att framtida information kan komma att lämnas med det eller de angivna slagen av elektroniska hjälpmedel, om inte mottagaren uttryckligen motsätter sig detta.

Den som har samtyckt till att information lämnas med elektroniska hjälpmedel kan när som helst återta sitt samtycke.

Paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet, anger vissa förutsättningar som måste föreligga för att föreningen enligt 8 § ska kunna använda sig av elektroniska hjälpmedel för att skicka sådan infor-

mation som enligt andra lagbestämmelser ska förmedlas i sedvanlig skriftlig form. Liknande bestämmelser finns i 7 kap. 65–67 §§ aktiebolagslagen.

De särskilda krav som uppställs i paragrafen gäller enbart vid sådan användning av elektroniska hjälpmedel som avses i 8 §. Om lagen inte fordrar att viss information ska tillhandahållas i sedvanlig skriftlig form, kan föreningen därför använda sig av elektroniska hjälpmedel för att tillhandahålla informationen även om de förutsättningar som anges i denna paragraf inte är uppfyllda.

Första stycket

Den första förutsättning som uppställs i paragrafen är att föreningsstämman har beslutat om att sådan information som avses i 8 § får skickas med hjälp av elektroniska hjälpmedel. I beslutet ska arten av de elektroniska hjälpmedel som avses komma till användning anges, t.ex. e-post eller fax. För beslutet gäller föreningslagens allmänna majoritetskrav. Det innebär att beslutet kan fattas med absolut majoritet, om inte annat anges i stadgarna.

En andra förutsättning är att föreningen har tillförlitliga rutiner för att identifiera mottagarna. Med begreppet mottagare avses medlemmar. I kravet på tillförlitliga rutiner för identifikation ligger att föreningen måste ha klart för sig vilka medlemmarna är. Föreningen måste alltså ha en korrekt medlemsförteckning som uppdateras löpande. Dessutom måste föreningen ha tillgång till tillförlitlig information om hur medlemmarna kan nås. Använder sig föreningen av e-post för att förmedla information till medlemmarna, måste föreningen således ha tillgång till tillförlitliga e-postadresser. Har medlemmen i samband med att han eller hon har besvarat en sådan förfrågan som avses i paragrafens andra stycke uppgett en viss e-postadress, bör föreningen kunna förlita sig på den uppgiften till dess att medlemmen har anmält något annat. Det ligger dock i sakens natur att föreningen måste ha goda rutiner för att hålla förteckningar över e-postadresser uppdaterade.

En tredje förutsättning är att föreningen har tillsänt varje medlem som förfarandet är avsett att beröra en särskild förfrågan om han eller hon samtycker till det elektroniska förfarandet och att medlemmen antingen svarat ja på denna förfrågan eller låtit bli att svara inom viss tid. Bestämmelser om hur denna förfrågan ska utformas och hur den ska besvaras finns i andra stycket.

Andra stycket

En förfrågan enligt första stycket 3 ska skickas med post, dvs. i sedvanlig skriftlig form, och innehålla uppgift om arten av det förfarande som föreningen avser att tillämpa, t.ex. e-post eller fax. Av förfrågan ska också framgå att information framdeles kan komma att lämnas med det angivna förfarandet, om medlemmen inte uttryckligen motsätter sig detta. I förfrågan ska utsättas en särskild svarsfrist om minst två veckor.

För medlemmens svar gäller inte något särskilt formkrav. Han eller hon kan alltså svara på förfrågan i sedvanlig skriftlig form, genom elektronisk kommunikation eller muntligen. Samtycker medlemmen till det i förfrågan angivna förfarandet, kan föreningen i fortsättningen – under förutsättning att också de övriga i paragrafen angivna förutsättningarna är förhanden – använda sig av förfarandet när kallelser och information som avses i 8 § i fortsättningen skickas till honom eller henne. Om medlemmen inte svarar inom den angivna tidsfristen, anses han eller hon ha samtyckt till förfarandet; även i den situationen kan alltså föreningen i fortsättningen använda sig av förfarandet.

Om en medlem däremot motsätter sig att föreningen använder sig av det angivna förfarandet för att förmedla information till honom eller henne, är föreningen även framgent hänvisad till att tillämpa lagens bestämmelser om t.ex. skriftlig kallelse gentemot denna medlem. Att en eller flera medlemmar motsätter sig förfarandet, hindrar dock inte föreningen från att tillämpa förfarandet vid kommunikation med de medlemmar som inte har motsatt sig förfarandet.

Det finns inget som hindrar att föreningen skickar ut förfrågan innan föreningsstämman har fattat ett sådant beslut som avses i 9 §. Givetvis får dock det angivna förfarandet inte tillämpas förrän det också finns ett sådant beslut.

Tredje stycket

Vare sig medlemmen uttryckligen har sagt ja till föreningens förfrågan enligt första stycket 3 eller har samtyckt genom sin passivitet har han eller hon rätt att senare återkalla sitt samtycke. När föreningen har fått besked om detta, kan den inte längre använda sig av det angivna förfarandet gentemot denna medlem.

2 kap. 2 §

Föreningens stadgar *ska* ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse *ska* ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
4. den insats med vilken varje medlem *ska* delta i föreningen, hur insatserna *ska* fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han *eller hon* är skyldig att delta med,
5. för det fall *det ska förekomma regelbundna avgifter till föreningen eller avgifter till föreningen som är beroende av särskilda avgiftsbeslut*; avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem *ska* utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall *ska* ske,
7. för det fall *medlemmarnas beslutanderätt helt eller delvis ska utövas av fullmäktige; i vilken utsträckning detta ska ske*, hur *fullmäktige ska* utses och tiden för deras uppdrag,
8. inom vilken tid och hur föreningsstämma *ska* sammankallas samt hur *medlemmarna och fullmäktige ska få del av andra meddelanden*,
9. vilka ärenden som *ska tas upp* på ordinarie stämma,
10. vilken tid föreningens räkenskapsår *ska* omfatta,
11. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt *vad som ska göras med föreningens återstående tillgångar när föreningen upplöses, och*
12. för det fall *det ska förekomma* förlagsinsatser som avses i 5 kap. eller insatsemissioner som avses i 10 kap. 2 a §; vad som *ska* gälla för dessa.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Om föreningen *ska* ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078), *ska* detta anges i stadgarna. I så fall *ska* det i stadgarna också anges att den insats med vilken varje medlem *ska* delta i föreningen *ska* vara bestämd i euro.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad stadgarna i en ekonomisk förening *ska* innehålla.

I 7 kap. i förslaget har tydliggjorts att det kan utses särskilda representanter (fullmäktige) att företräda medlemmarna och utöva deras beslutanderätt vid föreningsstämman. Detta har föranlett vissa mindre ändringar i *första stycket 7*.

Paragrafens hittillsvarande fjärde stycke, som innehåller bestämmelser om ändring av stadgar i samband med byte av redovisningsvaluta, har i förslaget flyttats till 7 kap. där lagens övriga bestämmelser om byte av redovisningsvaluta finns (se 7 kap. 57 § i förslaget).

Övriga ändringar i paragrafen är av redaktionellt slag.

3 kap. 5 §

Avgång ur föreningen sker, utom i fall som avses i 7 kap. 52 § och 12 kap. 20 §, vid *det räkenskapsårsskifte som infaller* näst efter en månad eller den längre tid, högst sex månader, som har bestämts i stadgarna, sedan medlemmen har sagt upp sig till utträde eller uteslutits eller någon annan omständighet som föranlett avgången har inträffat.

En medlem som har uteslutits ur föreningen förlorar genast sin rätt *enligt 7 kap. 2 § att närvara vid föreningsstämman och sin rätt att delta i beslut om föreningens angelägenheter*.

Paragrafen behandlar bl.a. tidpunkten för en medlems avgång ur föreningen (jfr prop. 1986/87:7 s. 90 f.).

Ändringarna i *första stycket* utgör anpassningar till paragrafnumreringen i det nya 7 kap. föreningslagen. Vidare har paragrafen justerats språkligt.

Andra stycket innehåller ett undantag från huvudregeln att en avgående medlem under tiden fram till och med avgången har kvar sina rättigheter som medlem. Undantaget innebär att den medlem som har uteslutits ur föreningen omedelbart förlorar sin rätt att närvara vid föreningsstämman. Medlemmen har inte heller längre rätt att delta i beslut om föreningens angelägenheter. Detta gäller oavsett om beslutsfattandet sker i muntlig form vid föreningsstämman eller i annan form.

6 kap. 4 §

Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner.

En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

Paragrafen innehåller kvalifikationskrav för styrelseledamöter och verkställande direktör. I första stycket har det nuvarande kravet på att den verkställande direktören och minst hälften av styrelseleda-

möterna ska vara bosatta inom EES utgått. Likaså har bestämmelsen om möjlighet till dispens från bosättningskravet utgått. Skälen för det har behandlats i avsnitt 10.2.

Liksom tidigare måste styrelsen, om föreningen inte har någon här i landet bosatt behörig ställföreträdare, utse en i Sverige bosatt person att på föreningens vägnar ta emot delgivning (se 6 kap. 11 § fjärde stycket).

6 kap. 11 §

Styrelsen företräder föreningen och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda föreningen och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. I fråga om den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör *gäller* vad som sägs i 4 och 10 §§ om verkställande direktör. Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda föreningen och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i andra stycket.

Om föreningen inte har någon här i landet bosatt behörig ställföreträdare, *ska* styrelsen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på föreningens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårige eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka som företräder föreningen gentemot tredje man och tecknar dess firma. I andra stycket har det nuvarande kravet på att minst en av de särskilda firma-tecknarna ska vara bosatta inom EES utgått. Skälen för det har behandlats i avsnitt 10.2.

7 kap. Föreningsstämman

Utövande av medlemmarnas beslutanderätt i föreningen

7 kap. 1 §

Föreningsmedlemmarna utövar sin rätt att besluta i föreningens angelägenheter vid föreningsstämma.

*I föreningens stadgar får bestämmas att medlemmarnas beslutanderätt vid föreningsstämman i alla eller vissa angelägenheter ska utövas av särskilt utsedda representanter (*fullmäktige*). Av 2 kap. 2 § första stycket 7 framgår att det i så fall ska anges i stadgarna i vilken utsträckning detta ska ske. Bestämmelser om fullmäktige finns i övrigt i 40–46 §§.*

Paragrafen överensstämmer i sak med 7 kap. 1 § första och tredje styckena i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 163 f. och 1986/87:7 s.116 f.).

Föreningsstämman är föreningens högsta beslutande organ. Av lagen följer att stämman har exklusiv kompetens i en rad frågor, som exempelvis val av styrelseledamöter och revisorer, beslut om fastställelse av resultat- och balansräkningar, beslut om disposition av vinst och förlust samt beslut om ansvarsfrihet för styrelseledamöter (se 7 kap. 8 §). Vidare kan endast stämman fatta beslut om ändring av stadgarna, om likvidation och om upplösning utan föregående likvidation (se 11 kap. 18 a §). Det är också bara stämman som kan besluta att föreningen genom fusion ska gå upp i en annan juridisk person. Lagen utesluter inte att det finns en s.k. exklusiv föreningsstämmokompetens även i vissa andra i lagen inte angivna frågor med särskilt ingripande verkningar för medlemmarna. Stämman har också möjlighet att ge direktiv till styrelsen i förvaltningsfrågor men detta får inte ske i sådan omfattning att styrelsen fräntas sin funktion som förvaltningsorgan.

Av *första stycket* följer att föreningsstämman består av de vid stämman närvarande medlemmarna i föreningen. I uttrycket ”vid föreningsstämma” ligger dock inte något krav på att medlemmarna själva är fysiskt närvarande i stämmolokalen. Således kan en medlem vara närvarande genom ett ombud (se 4 §) eller genom sin legala ställföreträdare. Lagen utesluter inte heller att en eller flera medlemmar, ombud eller ställföreträdare deltar i stämman på distans, t.ex. från en lokal som är uppkopplad till stämmolokalen med videoteknik. Förutsättningarna för det behandlas i kommentaren till 7 kap. 13 §.

Lagen uppställer inte något krav på att något visst minimiantal medlemmar ska delta vid stämman. Är stämman sammankallad på ett korrekt sätt, kan den därför hållas även om enbart någon röstberättigad – samt ytterligare någon person som kan fungera som ordförande eller justeringsman – har infunnit sig. I stadgarna kan dock tas in bestämmelser om att stämman är beslutför enbart om ett visst minimiantal medlemmar har infunnit sig.

Föreningsstämman är ett muntligt förfarande. Med samtliga medlemmars samtycke kan dock beslut fattas i skriftlig form, s.k. skrivbordsstämma, se vidare under kommentaren till 7 kap. 24 §.

Av *andra stycket* framgår att medlemmarnas beslutanderätt vid föreningsstämman i alla eller vissa angelägenheter kan utövas av

särskilt utsedda representanter för medlemmarna. Dessa representanter benämns fullmäktige. De fullmäktige fattar beslut i medlemmarnas ställe och för medlemmarnas räkning. Det är dock inte fråga om något fullmaktsförhållande. Medlemmarna kan sålunda inte ge fullmäktige bindande instruktioner eller i övrigt påverka hur fullmäktige ska besluta i en viss fråga som rör föreningen.

När fullmäktige sammanträder, sker detta vid en föreningsstämma. För det fall fullmäktige ska besluta endast i vissa angelägenheter och medlemmarna har kvar beslutanderätt i andra angelägenheter kommer därför föreningsstämman att kunna sammanträda i olika sammansättningar, i vissa fall bestående av fullmäktige och i andra fall av medlemmarna.

Om en förening vill tillämpa systemet med fullmäktige, ska det framgå av stadgarna i vilken utsträckning fullmäktige har rätt att besluta i föreningens angelägenheter (se 2 kap. 2 § första stycket 7). En sådan stadgebestämmelse kan innebära att fullmäktige beslutar i samtliga angelägenheter som ankommer på stämman att besluta om eller i vissa, i stadgarna preciserade, angelägenheter.

Rätt att delta vid föreningsstämma

7 kap. 2 §

En medlem har rätt att närvara, yttra sig och rösta vid föreningsstämman, om inte annat anges i denna lag.

I stadgarna får bestämmas att en medlem som har sagt upp sig till utträde ur föreningen inte har rätt att delta i föreningsstämman.

Av 3 kap. 5 § andra stycket framgår att en medlem som har uteslutits ur föreningen omedelbart förlorar sin rätt enligt första stycket.

Paragrafen saknar direkt tidigare motsvarighet. Bestämmelserna i paragrafen torde dock i sak överensstämma vad som redan tidigare har utgjort gällande rätt.

I första stycket regleras medlemmarnas rätt att delta i och utöva sina förvaltningsrättigheter vid föreningsstämman. Behovet av en uttrycklig bestämmelse i frågan har diskuterats i avsnitt 7.3.2. Bestämmelsen kan inte sättas åt sidan annat än i de fall som anges i lagen (se andra stycket samt 3 §). Beträffande medlemmarnas rätt att delta vid föreningsstämma, där medlemmarnas beslutanderätt utövas av fullmäktige, se kommentaren till 46 §.

Av *andra stycket* framgår att föreningen genom stadgebestämmelser kan utesluta en medlem som har sagt upp sig till utträde från rätten att delta i stämman under uppsägningstiden.

I föreningslagen finns också andra bestämmelser som kan inskränka en medlems rätt att delta vid stämman. Enligt 3 kap. 5 § förlorar sålunda en utesluten medlem genast rätten att närvara vid stämma eller i övrigt att delta i beslutsfattandet i föreningen. En erinran om detta har tagits in i *tredje stycket*.

Medlems rösträtt

7 kap. 3 §

Varje medlem har en röst, om inte annat har bestämts i stadgarna.

I stadgarna får bestämmas att en medlem får utöva sin rösträtt bara om vissa angivna villkor är uppfyllda.

Paragrafens första stycke överensstämmer i sak med 7 kap. 1 § andra stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 164 ff. och 1986/87:7 s. 64 f). Det andra stycket saknar tidigare motsvarighet men torde inte avvika från vad som ändå är gällande rätt.

Av *första stycket* framgår att föreningslagens huvudregel är att varje medlem har en röst. Lagen medger emellertid att det i stadgarna görs undantag från denna huvudregel. En förening kan därför i stadgarna ta in bestämmelser om skillnader i rösträtt mellan olika medlemmar, s.k. differentierad rösträtt. Lagen innehåller inte några uttryckliga begränsningar i fråga om hur stora skillnader i röstvärde som olika medlemmar kan ha eller på vilka grunder som rösträtten ska differentieras. I dag torde det förekomma att medlemmarnas rösträtt differentieras med hänsyn till exempelvis antalet insatser, förekommande produktionsfaktorer eller medlemmens omsättning med föreningen. Den föreslagna lagtexten är inte avsedd att innebära någon ändring i dessa avseenden. Kriterierna för differentiering måste dock vara objektiva och ha rimlig grund och får inte innebära ett otillbörligt gynnande av vissa medlemmar på andras bekostnad.

Det är naturligt att en medlem som innehar flera röster måste utnyttja dessa på ett enhetligt sätt. Han eller hon kan alltså inte

lägga en röst på ett yrkande och en eller flera röster på ett annat yrkande.¹

Av *andra stycket* framgår att det i stadgarna också kan tas in bestämmelser om att medlemmarna får utöva sin rösträtt enbart på vissa i stadgarna angivna villkor. Exempelvis bör det vara möjligt att i stadgarna föreskriva att en medlem inte får utöva sin rösträtt om han eller hon inte har betalat insats i den omfattning som följer av stadgarna. När det angivna villkoret väl är uppfyllt, ska dock medlemmen ha rätt att delta fullt ut i beslutsfattandet. Villkor som begränsar en medlems rätt att utöva sin rösträtt måste alltid ha rimlig grund och kan i annat fall angripas med stöd av generalklausulen i 36 § avtalslagen (1915:218) eller, efter beslut om stadgeändring, med stöd av 7 kap. 37 § denna lag. Avsikten är inte att en medlems rösträtt ska kunna villkoras på ett sådant sätt att medlemmen mer eller mindre permanent kommer att vara fråntagen den rösträtt som följer med medlemskapet. En medlem som på grund av ett rösträttsvillkor inte har rätt att utöva sin rösträtt har ändå rätt att närvara vid stämman och yttra sig där.

Frågor om begränsningar i medlems rösträtt m.m. har diskuterats i avsnitt 5.4.2.

Ombud vid föreningsstämma

7 kap. 4 §

En medlem som inte är personligen närvarande vid föreningsstämman får utöva sin rätt vid stämman genom ett ombud. Rätten att anlita ombud får begränsas genom bestämmelser i stadgarna. En medlem har dock alltid rätt att anlita sin make, sin sambo, en annan medlem eller en ställföreträdare för en annan medlem som ombud.

Ombudet ska ha en skriftlig, daterad och av medlemmen undertecknad fullmakt. En fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet.

Paragrafen behandlar frågor om ombud. Bestämmelser om ombud och biträde har hittills funnits i 7 kap. 2 § (jfr prop. 1986/87:7 s. 118 f.). Bestämmelserna har i förslaget delats upp i flera paragrafer, så att bestämmelser om ombud har tagits in i förevarande paragraf och 5 §, medan bestämmelser om biträde har tagits in i 6 §. Skälen bakom förslagen har redovisats i avsnitt 5.4.4.

Enligt *första stycket* första meningen i förslaget får en medlem som inte är personligen närvarande vid föreningsstämma utöva sin

¹ Se E. Hagbergh, S. Nisell, *Lagen om ekonomiska föreningar*, 5 uppl., s. 131.

rätt vid stämman genom ett ombud. I detta ligger att varje medlem får låta sig representeras av högst ett ombud och att han eller hon i sin egenskap av medlem inte kan vara närvarande vid föreningsstämman tillsammans med ombudet. Ombudet får yttra sig och rösta i samma omfattning som den medlem han eller hon företräder.

Medlemmen bestämmer som huvudregel fritt vem han eller hon vill anlita som ombud. Rätten att fritt välja ombud är emellertid inte absolut. Av första stycket andra meningen följer sålunda att föreningen i stadgarna kan ta in begränsningar i rätten att anlita ombud. I stadgarna kan alltså bestämmas t.ex. att enbart andra medlemmar eller medlemmars anhöriga får vara ombud. Det kan också tas in bestämmelser om att ombud ska ha vissa särskilda kvalifikationer. En medlem har dock – liksom i dag – en absolut rätt att, oavsett stadgarnas innehåll, låta sig företrädas av make, sambo eller annan medlem. I lagen har tydliggjorts att med ”annan medlem” i detta sammanhang ska jämföras ställföreträdare för annan medlem, t.ex. förmyndare för underårig eller firmatecknare för juridisk person.

I *andra stycket* i förslaget finns bestämmelser om fullmaktens form och giltighetstid. De överensstämmer i sak med nuvarande reglering (jfr prop. 1986/87:7 s. 118 f). Kravet på att fullmakten ska vara ”skriftlig” är inte avsedd att utesluta fullmakter i elektronisk form, som i så fall kan förmedlas direkt från medlemmen till föreningen. En sådan fullmakt får enligt 1 kap. 7 § undertecknas med avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

I den nuvarande lagtexten anges att en medlem också kan företrädas av ”medlemmens ställföreträdare enligt lag”. Denna passus finns inte med i förslaget. Förslaget är dock inte avsett att begränsa möjligheten för en legal ställföreträdare att representera en medlem som bara kan uppträda genom en legal ställföreträdare, t.ex. en juridisk person eller en underårig. Att en juridisk person alltid kan företrädas av sin legala ställföreträdare följer emellertid av allmänna principer och det har inte ansetts lämpligt att särskilt markera det i detta sammanhang.

7 kap. 5 §

Ett ombud får inte företräda fler än tre medlemmar, om inte annat har bestämts i stadgarna. I stadgarna får bestämmas att ett ombud får företräda endast en eller två medlemmar.

Paragrafen, som har viss motsvarighet i 7 kap. 2 § tredje meningen i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 164 f. och 1986/87: 7 s. 119), reglerar hur många medlemmar som ett ombud kan företräda. Huvudregeln är att ett ombud kan företräda upp till tre medlemmar. Lagförslaget ger emellertid föreningen möjlighet att i sina stadgar tillåta att ett ombud får företräda flera medlemmar än tre. Det är också möjligt att i stadgarna ta in bestämmelser om att ett ombud inte får företräda mer än en eller två medlemmar.

Skälen bakom förslaget har behandlats i avsnitt 5.4.4.

Det bör understrykas att paragrafens bestämmelser avser endast ombud, inte *legala ställföreträdare*. Den som är legal ställföreträdare för fler än en medlem kan företräda samtliga de medlemmar som han eller hon är legal ställföreträdare för. I föreningens stadgar kan inte uppställas några begränsningar i detta avseende.

Biträde vid föreningsstämma

7 kap. 6 §

En medlem eller ett ombud får ha med sig ett biträde vid föreningsstämman. Biträdet får yttra sig vid föreningsstämman.

Paragrafen har viss motsvarighet i 7 kap. 2 § tredje stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 119).

Bestämmelsen i *första meningen* innebär att en medlem har rätt att ta med sig ett biträde till stämman. Skälen för bestämmelsen har redovisats i avsnitt 5.4.4. Rätten att anlita biträde kan inte inskränkas genom stadgebestämmelser och i stadgarna kan inte heller tas in bestämmelser som begränsar medlemmens rätt att fritt välja biträde. Det är alltså inte möjligt att i stadgarna ta in exempelvis bestämmelser om att ett biträde måste vara anhörig till medlem eller inneha vissa kvalifikationer. Också ett ombud har rätt att ta med sig ett biträde. Företräder ombudet flera medlemmar, får han eller hon ändå bara ta med sig ett biträde.

Andra meningen innehåller en kompletterande bestämmelse om att ett biträde har rätt att yttra sig vid föreningsstämman. Bitrådets rätt att yttra sig kan inte inskränkas genom bestämmelser i stadgarna. Det ligger i sakens natur att biträdet inte har rätt att yttra sig annat än å medlemmens eller ombudets vägnar och att det därför också är medlemmen eller ombudet som avgör i vilken utsträckning bitrådets yttranderätt ska utnyttjas.

Utomståendes närvaro vid föreningsstämma

7 kap. 7 §

Föreningsstämman får besluta att den som inte är medlem ska ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid föreningsstämman. Ett sådant beslut är giltigt endast om det biträds av samtliga röstberättigade medlemmar som är närvarande vid föreningsstämman.

I stadgarna får bestämmas att den som inte är medlem ska ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid föreningsstämman även om något beslut som anges i första stycket inte fattas.

Paragrafen saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen. Motsvarande bestämmelser finns i 7 kap. 6 § aktiebolagslagen. Skälen till de föreslagna bestämmelserna har behandlats i avsnitt 5.4.5.

Utgångspunkten för paragrafen är att det endast är medlemmar som har rätt att närvara vid stämmoförhandlingarna. Det utesluter inte att styrelsen tillåter andra personer att närvara i stämmolokalen i anslutning till stämman, exempelvis så att inbjudna gäster lämnar information omedelbart innan förhandlingarna börjar eller i något uppehåll i förhandlingarna. När de egentliga förhandlingarna tar vid får emellertid, som huvudregel, endast medlemmarna vara kvar i stämmolokalen. Av allmänna associationsrättsliga principer följer dock att även andra personer som utövar någon funktion på stämman, t.ex. styrelseledamöter, stämмоordföranden eller protokollförare, får närvara under stämman.² Av 12 § lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda följer att också arbetstagarrepresentanter har rätt att närvara vid stämman. Enligt 8 kap. 15 § får – och i vissa fall, ska – revisorerna närvara vid stämman. Med medlemmar får därför i förevarande sammanhang jämföras sådana personer.

Första stycket ger föreningsstämman en rättslig grund att låta andra än de nu angivna personerna vara närvarande vid stämman. Dessa personer har dock, så länge stämman inte beslutar om annat, inte rätt att yttra sig vid stämman. Föreningsstämman kan också besluta att personer som inte är medlemmar ska ha rätt att ”på annat sätt följa förhandlingarna vid föreningsstämman”. Den sistnämnda möjligheten kan utnyttjas om stämman inte vill släppa in några utomstående i stämmolokalen men ändå vill ge dem möjlighet att löpande ta del av förhandlingarna genom exempelvis videokoppling från en intilliggande lokal.

² Se S. Johansson, *Bolagsstämma*, 1990, s. 250 f.

Ett beslut om att en eller flera utomstående ska få närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna kan avse hela stämman eller en viss avgränsad del av denna. För att beslutet ska vara giltigt måste det biträdas av samtliga närvarande röstberättigade medlemmar. Röstar någon medlem mot förslaget, faller det därför.

Frågan om utomstående ska få vara närvarande är en ordningsfråga som inte behöver anges i kallelsen till stämman.

Inget hindrar att ett beslut om närvarorätt för utomstående omprövas under stämman. Ett beslut att på nytt stänga stämman för utomstående är giltigt om det biträdas av mer än hälften av de angivna rösterna.

Av *andra stycket* framgår att det i stadgarna får bestämmas att utomstående ska ha rätt att närvara vid föreningsstämman eller på annat sätt följa stämmoförhandlingarna trots att ett sådant beslut som sägs i första stycket inte har fattats. En sådan bestämmelse kan avse en viss angiven personkategori eller en viss namngiven person men kan också innebära att stämman ska vara tillgänglig för envar. Den kan avse vissa utpekade slag av ärenden eller stämman i dess helhet. Bestämmelsen kan också utformas så att de utomstående har rätt att närvara enbart på vissa villkor. Ett sådant villkor kan vara att stämman i det enskilda fallet, med enkel majoritet, har beslutat om rätt för utomstående att närvara vid hela eller delar av stämman.

En stadgelsebestämmelse om rätt för utomstående att närvara vid föreningsstämman hindrar inte medlemmarna att vid stämman samfällt besluta att stänga mötet för utomstående, därför att det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller av annat skäl.

Ordinarie föreningsstämma

7 kap. 8 §

Inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår ska medlemmarna hålla en ordinarie föreningsstämma där styrelsen ska lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen (årsstämma).

I en moderförening, som är skyldig att upprätta koncernredovisning, ska styrelsen vid årsstämman även lägga fram koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § första stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 166 f. och prop. 1986/87:7 s. 21 f.). I *första stycket* har begreppet årsstämma introducerats som

beteckning på den ordinarie föreningsstämma där redovisningen och revisionsberättelsen ska läggas fram. Begreppet används sedan tidigare i aktiebolagslagen.

7 kap. 9 §

Vid årsstämman ska beslut fattas

- 1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderförening, som är skyldig att upprätta koncernredovisning, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,*
- 2. om dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,*
- 3. om ansvarsfrihet gentemot föreningen för styrelseledamöterna och den verkställande direktören, och*
- 4. i andra ärenden som föreningsstämman enligt denna lag eller stadgarna ska behandla.*

Paragrafen överensstämmer i sak med 7 kap. 4 § andra stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 166 f. och prop. 1986/87:7 s. 121 f.). Orden ”gentemot föreningen” i punkten 3 är nya. Ändringen är avsedd att klargöra att föreningsstämmans beslut i fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamöter eller den verkställande direktören inte avser frågan om styrelseledamöternas ansvar gentemot medlemmarna eller tredje man.

7 kap. 10 §

I stadgarna får bestämmas att medlemmarna varje år ska hålla ytterligare en eller flera ordinarie föreningsstämmor.

I paragrafen, som saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen, har klargjorts att det i stadgarna kan bestämmas att det ska hållas flera ordinarie föreningsstämmor varje år. I sak innebär detta inte någon förändring (jfr prop. 1986/87:7 s. 121). En motsvarande bestämmelse finns i 7 kap. 12 § aktiebolagslagen.

Extra föreningsstämma

7 kap. 11 §

Om styrelsen anser att det finns skäl att hålla föreningsstämma före nästa ordinarie föreningsstämma, ska den kalla till extra föreningsstämma.

Styrelsen ska även kalla till extra föreningsstämma, om en revisor i föreningen eller minst en tiondel av samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna skriftligen begär att en sådan stämma sammankallas för att behandla ett angivet ärende.

Kallelse ska i så fall utfärdas inom två veckor från den dag då en sådan begäran kom in till föreningen.

Paragrafen överensstämmer i sak med 7 kap. 5 § i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 168 och prop. 1986/87:7 s.123).

I *andra stycket* har klargjorts att rätten att begära en extra stämma förutsätter att det finns något ärende att behandla på stämman. Med "ärende" avses i detta sammanhang en för föreningen relevant fråga som kan bli föremål för beslut på stämman. Det är alltså inte möjligt för exempelvis en minoritet av de röstberättigade medlemmarna att begära en extra stämma bara för att ställa frågor till styrelsen eller den verkställande direktören.

I *andra stycket* har även tydliggjorts att det i stycket angivna minoritetskravet avser en tiondel av de röstberättigade medlemmarna (oavsett om dessa innehar en tiondel av rösterna i föreningen eller ej).

Fortsatt föreningsstämma

7 kap. 12 §

Vid en föreningsstämma får beslutas att en fortsatt föreningsstämma ska hållas en senare dag.

Ett beslut i en fråga som avses i 9 § 1–3 ska skjutas upp till en fortsatt föreningsstämma, om föreningsstämman beslutar om det eller om minst en tiondel av samtliga röstberättigade medlemmar i föreningen begär det. En sådan föreningsstämma ska hållas minst fyra veckor och högst åtta veckor därefter. Ytterligare uppskov är inte tillåtet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fortsatt föreningsstämma. Till viss del motsvarar den 7 kap. 4 § tredje stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 122).

Av *första stycket* framgår att det alltid är möjligt att besluta om att fortsatt stämma ska hållas en senare dag. Bestämmelsen saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen men utgör endast ett klargörande av vad som redan hittills har gällt. En motsvarande bestämmelse finns i 7 kap. 14 § aktiebolagslagen. Beslut om fortsatt stämma för att avgöra andra frågor än de som avses i *andra stycket* fattas med enkel majoritet. Någon tidsfrist inom vilken en sådan fortsatt stämma måste hållas anges inte. En fortsatt stämma är självständig i förhållande till den ursprungliga stämman. Även medlemmar som inte har deltagit i den ursprungliga stämman kan ha rätt att delta i

den fortsatta stämman (jfr NJA 1934 s. 11). Beträffande frågan om kallelse till fortsatt stämma, se 18 §.

Andra stycket – som i huvudsak motsvarar 7 kap. 4 § tredje stycket i den nuvarande lydelsen av 7 kap. – innehåller särskilda bestämmelser om en sådan fortsatt stämma som ska besluta om fastställelse av balans- och resultaträkningar, om resultatdispositioner samt om ansvarsfrihet för styrelseledamöter och den verkställande direktören. En sådan fortsatt stämma måste hållas inom viss tid. Denna tidsfrist, som hittills har varit minst en och högst två månader från den ursprungliga stämman, har justerats något så att den överensstämmer med motsvarande reglering i 7 kap. 14 § aktiebolagslagen. Sålunda ska en fortsatt föreningsstämma för beslut i dessa frågor hållas minst fyra veckor och högst åtta veckor efter den ursprungliga stämman.

Bestämmelsen i andra stycket om att det måste förflyta minst fyra veckor före den fortsatta stämman får anses vara uppställd enbart till medlemmarnas skydd. Det följer därför av allmänna associationsrättsliga principer att, om de medlemmar som önskar fortsatt föreningsstämma förklarar att de inte behöver så långt uppskov som fyra veckor, så finns det inte något hinder mot att hålla den fortsatta stämman tidigare än fyra veckor efter begäran. Det finns däremot ingen möjlighet att göra avsteg från åttaveckorsfristen, eftersom denna är uppställd även i tredje mans intresse.

Platsen för föreningsstämman

7 kap. 13 §

Föreningsstämman ska hållas på lämplig plats inom den kommun där styrelsen har sitt säte. I stadgarna får dock bestämmas att stämman ska eller kan hållas

1. på annan i stadgarna angiven plats i Sverige, eller
2. på annan av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde i Sverige.

Om extraordinära omständigheter kräver det, får föreningsstämman hållas på annan plats än som anges i första stycket.

Paragrafen, som behandlar platsen för föreningsstämma, saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen. Skälen bakom förslaget har redovisats i avsnitt 5.4.6.

Föreningslagen bygger på förutsättningen att stämman hålls på en viss plats där stämмоordföranden befinner sig och dit medlem-

marna har möjlighet att infinna sig. I lagens nuvarande lydelse saknas dock bestämmelser om på vilken plats stämman ska hållas. Frågan har hittills löst genom stadgebestämmelser, genom beslut i enskilt fall av föreningsstämman eller genom beslut av styrelsen.

I *första stycket* i den nu föreslagna paragrafen klargörs att stämman som huvudregel ska hållas på lämplig plats inom den kommun där styrelsen har sitt säte. Var styrelsen ska ha sitt säte ska framgå av föreningens stadgar (se 2 kap. 2 §). Om styrelsen enligt stadgarna ska ha sitt säte i Växjö, ska stämman alltså, enligt huvudregeln, hållas på lämplig plats inom Växjö kommun. Om inte stadgarna innehåller några mera precisa bestämmelser, avgör styrelsen var inom den aktuella kommunen som stämman ska äga rum.

Av lagtexten framgår att det i stadgarna kan tas in bestämmelser som innebär att huvudregeln ska eller kan frångås. För det första kan det i stadgarna tas in bestämmelser om att stämman ska eller kan hållas på viss annan angiven plats. Även om föreningens styrelse ska ha sitt säte i Växjö kommun, kan det alltså i stadgarna bestämmas att föreningsstämman ska hållas i Kalmar. Den angivna platsen måste vara belägen i Sverige.

I stadgarna kan också tas in bestämmelser om att stämman ska hållas på en plats som styrelsen bestämmer och som är belägen inom föreningens geografiska verksamhetsområde. Platsen behöver i så fall inte preciseras förrän i anslutning till kallelsen och den kan växla från ett år till ett annat. I en ekonomisk förening som har hela Skåne som verksamhetsområde kan alltså styrelsen bestämma att stämman det ena året ska hållas i Lund, det andra året i Kristianstad och det tredje året i Ängelholm. Bestämmelsen ansluter till en etablerad praxis i vissa ekonomiska föreningar med ett stort geografiskt verksamhetsområde att hålla stämman på alternerande platser efter särskilt beslut i frågan. Även i detta fall måste platsen för stämman vara belägen i Sverige.

Enligt allmänna associationsrättsliga principer kan regler som endast avser enskilda medlemmars rätt åsidosättas genom beslut av samtliga medlemmar. Det är därför möjligt att fatta beslut om att stämman i ett särskilt fall ska hållas på annan plats än den som följer av bestämmelserna i första stycket. Det förutsätter dock att styrelseledamöterna och samtliga medlemmar kan enas om på vilken plats stämman ska hållas. Under dessa förutsättningar kan stämman hållas var som helst, även utanför Sverige.

Såsom framgår av *andra stycket* kan stämman också hållas var som helst om det föreligger extraordinära omständigheter. Bestämelsen syftar på situationer av force majeurekaraktär.

Bestämmelserna om platsen för föreningsstämma hindrar inte att föreningsstämma arrangeras så att vissa medlemmar deltar på distans med användande av exempelvis videoteknik. En stämma som ska hållas i Jönköping kan alltså arrangeras så att medlemmarna ges möjlighet att, om de så önskar, delta i stämman från en lokal i Sundsvall som är uppkopplad till stämmolokalen i Jönköping. Det är också möjligt att låta medlemmar, som befinner sig på annan plats i eller utanför Sverige delta i stämman i Jönköping via sina egna datorer. Förutsättningarna för detta har diskuterats i avsnitt 6.3.4. Det har inte ansetts lämpligt att införa särskilda lagbestämmelser om hur sådant deltagande på distans ska gå till.

I avsnitt 6.3.4 har också konstaterats att det normalt får anses vara styrelsens sak att avgöra om stämman ska arrangeras på så sätt att medlemmar kan delta på distans. Stämman har alltid möjlighet att ompröva ett sådant beslut. Det finns inte något hinder mot att reglera frågan i stadgarna. Med en sådan bestämmelse i stadgarna är de medlemmar som vill delta på distans inte utlämnade åt styrelsen eller medlemsmajoritetens godtycke utan kan kräva att stämma genomförs på det sätt som anges i stadgarna. I det enskilda fallet kan det dock givetvis visa sig att det vid stämmotillfället saknas tekniska förutsättningar att genomföra stämman på ett tillfredsställande sätt. Stämman får då ställas in och det åligger sedan styrelsen att kalla till ny stämma som kan hållas på det sätt som är förutsatt i stadgarna. – Det får anses åligga föreningsstämmans ordförande att löpande bevaka att de tekniska förutsättningarna för distansdeltagandet är tillfredsställande och att t.ex. omröstningar kan genomföras på ett sätt som är jämförbart med de situationer då alla medlemmar närvarar på plats.

En förutsättning för att medlemmar ska kunna ges möjlighet att delta på distans från en lokal som inte har tillhandahållits av föreningen torde vara att stämman har beslutat att utomstående ska ha rätt att närvara vid stämman eller på annat sätt följa förhandlingarna eller att stadgarna innehåller en bestämmelse av motsvarande innebörd. En stadgebestämmelse om att medlemmarna har rätt att delta i stämman via sina egna datorer får anses innefatta en bestämmelse om att utomstående har rätt att följa förhandlingarna.

Medlems rätt att få ärende behandlat vid föreningsstämman

7 kap. 14 §

En medlem har rätt att få ett ärende behandlat vid en föreningsstämma, om han eller hon begär det på det sätt och inom den tid som har bestämts i stadgarna. Saknar stadgarna sådana bestämmelser, har medlemmen rätt att få ärendet behandlat vid föreningsstämman om han eller hon skriftligen begär det hos styrelsen i sådan tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman.

En medlem som har uteslutits ur föreningen har inte rätt att få ärenden behandlade vid stämman även om han eller hon ännu inte har avgått ur föreningen.

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 6 § i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 123 f.).

Med ”ärende” avses i denna paragraf, liksom i 11 §, en för föreningen relevant fråga som kan bli föremål för beslut på stämman. Paragrafen ger alltså inte en medlem rätt att begära en allmän upplysning eller att göra ett allmänt uttalande.

Innehåller stadgarna inga bestämmelser om när medlemmen senast måste anmäla ett ärende för att det ska tas upp vid föreningsstämman, gäller att ärendet ska anmälas ”i sådan tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman”. Innebörden i detta kan uppenbarligen växla, beroende på förhållandena i den enskilda föreningen. I 7 kap. 16 § aktiebolagslagen finns en bestämmelse om att ärenden som anmälts senast en vecka före den tidpunkt då kallelse tidigast får utfärdas alltid ska tas upp till behandling. Det har inte ansetts lämpligt att ta in någon motsvarande bestämmelse i föreningslagen. Aktiebolagslagens bestämmelse torde dock kunna ge viss ledning också vid tillämpningen av föreningslagens rekvisit ”i sådan tid att...”.

Har ett ärende anmälts i tid, är styrelsen skyldig att ta upp det på dagordningen för den kommande föreningsstämman och stämman är skyldig att ta upp ärendet till prövning. Så är fallet även om ärendet har tagits upp vid en tidigare stämma eller om det framstår som uteslutet att ett lämnat förslag skulle få erforderlig majoritet vid stämman. I doktrinen har dock uttalats att stämman kan vägra att behandla förslag, vars genomförande skulle stå i uppenbar strid med föreningslagen eller föreningens stadgar.³ Förevarande förslag bygger på samma uppfattning.

³ Se bl.a. A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 258.

Om medlemmarnas beslutanderätt ska utövas av fullmäktige, tillkommer rätten enligt förevarande paragraf dels varje fullmäktige, dels varje medlem (se 46 § andra stycket).

Sammanställande av föreningsstämma

7 kap. 15 §

Styrelsen kallar till föreningsstämma.

Om en stämma som ska hållas enligt denna lag, enligt stadgarna eller enligt ett stämmobeslut inte sammankallas på föreskrivet sätt, ska Bolagsverket efter ansökan genast kalla till föreningsstämma på sätt som anges i 16–21 §§. En ansökan kan göras av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor eller en röstberättigad. Föreningen ska ersätta kostnaden för kallelsen.

Om, i fall som avses i andra stycket, kallelse inte kan ske enligt bestämmelserna i 20 §, får Bolagsverket kalla på annat lämpligt sätt.

Paragrafens bestämmelser motsvarar bestämmelserna i den nuvarande lydelsen av 7 kap. 7 § föreningslagen (jfr prop. 1951:34 s. 158 f. prop. 1986/87:7 s. 124).

Av *andra stycket* framgår att i de fall stämman inte sammankallas på föreskrivet sätt ska uppgiften att kalla till föreningsstämma fullgöras av Bolagsverket, i stället för som hittills av länsstyrelsen.

Kallelse ska ske enligt bestämmelserna i 16–21 §§. De kallelsefrister som anges i lagen måste alltså följas. Vidare gäller vad som sägs i 20 och 21 §§ om sättet för kallelse och om kallelsens innehåll. I *tredje stycket* har dock tagits in en särskild bestämmelse som ger Bolagsverket en begränsad möjlighet att använda andra kallelsesätt än de som lagen eller stadgarna pekar ut. Bestämmelsen är tillämplig om det i lagen eller stadgarna föreskrivna kallelsesättet inte går att tillämpa. Så blir fallet om kallelse enligt lagen eller stadgarna ska skickas med post till envar av medlemmarna men styrelsen inte tillhandahåller någon medlemsförteckning. Om Bolagsverket i ett sådant fall inte kan identifiera medlemskretsen på något annat sätt, får verket använda andra kallelsesätt, t.ex. kungörelse i den eller de dagstidningar som förekommer inom föreningens verksamhetsområde. Detsamma gäller om stadgarna exempelvis föreskriver att kallelse ska ske genom att kallelse hålls tillgänglig för medlemmarna på föreningens webbplats. I uttrycket "annat lämpligt sätt" ligger att kallelsesättet måste utformas så att det ger bästa möjliga förutsättningar för medlemmarna att ta del av kallelsen.

Skälen bakom förslagen till ändringar har redovisats i avsnitten 9.3 och 9.4.

Tid för kallelse

Ordinarie föreningsstämma

7 kap. 16 §

Kallelse till en ordinarie föreningsstämma ska utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före föreningsstämman.

I stadgarna får bestämmas att kallelse till en ordinarie föreningsstämma får utfärdas senare än vad som anges i första stycket, dock senast två veckor före föreningsstämman.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tiden för kallelse. Bestämmelser om detta har hittills funnits i 7 kap. 8 § första stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 125 f.). Bestämmelserna har dock delats upp på flera paragrafer, så att bestämmelser om kallelse till ordinarie föreningsstämma har tagits in i denna paragraf, medan bestämmelser om kallelse till extra föreningsstämma och fortsatt föreningsstämma har tagits in i 17 och 18 §§. Bestämmelserna har också ändrats i sak så att de överensstämmer med vad som gäller för kallelse till bolagsstämma i privata aktiebolag.

I *första stycket* anges kallelsefristerna inför ordinarie föreningsstämma. Tidsfristerna har förlängts i förhållande till vad som hittills har gällt. Den tidigaste tidpunkten för kallelse har ändrats från fyra till sex veckor före stämman och den senaste tidpunkten har ändrats från två veckor till fyra veckor före stämman. Skälen till ändringarna har redovisats i avsnitt 5.4.3.

Av *andra stycket* framgår att det är möjligt att i stadgarna bestämma en kortare minimitid, exempelvis tre eller två veckor i stället för den i lagen angivna minimitiden fyra veckor. Kortare kallelsefrist än två veckor är dock inte möjlig.

Maximitiden – i förslaget angiven till sex veckor – får inte förlängas genom bestämmelser i stadgarna. Medlemmarna ska alltså kunna räkna med att kallelse till ordinarie stämma inte kommer att utfärdas tidigare än sex veckor före stämman. Bestämmelsen om maximitid är däremot inte avsedd att förhindra att en förening som har valt att genom stadgarnas bestämmelser tillämpa en kortare

minimitid för när kallelse ska ske, t.ex. två veckor, även kortar maximifristen till exempelvis fyra veckor.

Vid tillämpningen av lagens bestämmelser kan fråga uppkomma om när en kallelse ska anses utfärdad. Hittills har ansetts att kallelse, som ska skickas med post, anses utfärdad när kallelsen avsänts med post och att kallelse, som ska kungöras i tidning, anses utfärdad när kungörelsen har införts i tidningen. Förevarande förslag bygger på samma uppfattning, dvs. kallelse anses utfärdad när de aktuella kallelseåtgärderna har vidtagits. När en vederbörligen utfärdad kallelse har nått fram till de enskilda medlemmarna, t.ex. när en kallelse som har skickats per post har kommit en medlem till del, saknar däremot betydelse. Det ligger i sakens natur att det åligger föreningen att visa att vederbörliga kallelseåtgärder har vidtagits.

Kallelsefristerna är uppställda till medlemmarnas skydd. Av allmänna associationsrättsliga principer följer därför att bestämmelserna får frångås om samtliga berörda medlemmar samtycker till det. Det innebär bl.a. att i ett enskilt fall får kortare kallelsefrister tillämpas gentemot de medlemmar som samtycker till det (se även kommentaren till 24 §).

Extra föreningsstämma

7 kap. 17 §

Kallelse till en extra föreningsstämma ska utfärdas tidigast sex veckor och senast två veckor före föreningsstämman.

I följande fall ska kallelse till en extra föreningsstämma dock utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före föreningsstämman, nämligen om föreningsstämman ska behandla

- 1. en fråga om ändring av stadgarna,*
- 2. en fråga om likvidation enligt 11 kap. 1 §,*
- 3. en fråga om upplösning utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a §, eller*
- 4. en fråga om att föreningen ska gå upp i en annan juridisk person genom fusion.*

I stadgarna får bestämmas att kallelse till sådan föreningsstämma som avses i andra stycket får utfärdas senare än vad som anges där, dock senast två veckor före föreningsstämman.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kallelse till extra föreningsstämma. Bestämmelserna motsvarar delvis bestämmelserna i 7 kap. 8 § första stycket i föreningslagen i den paragrafens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 125 f.). Förslaget innebär dock att bestäm-

melserna ändras så att de i sak överensstämmer med vad som gäller för privata aktiebolag. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 5.4.3.

Första stycket behandlar kallelsefrister till annan extra stämma än sådan som avses i andra stycket, dvs. en stämma som inte ska behandla frågor om stadgeändring, likvidation eller upplösning utan föregående likvidation. Här har tidsfristen förlängts i förhållande till vad som hittills har gällt. I dessa fall är det dock – även utan särskilda stadgebestämmelser – tillräckligt att kallelse sker två veckor före stämman. Kortare kallelsetid än så är dock inte möjlig.

Bestämmelserna i *andra stycket* saknar tidigare motsvarighet och innebär att det kommer att gälla en särskild kallelsefrist när en extra föreningsstämma ska behandla vissa särskilda slag av ärenden. Enligt hittills gällande rätt ska kallelse till extra stämma utfärdas senast en vecka före stämman, oavsett vilka ärenden som ska behandlas på stämman. Den nya bestämmelsen innebär att kallelse till en extra stämma som ska ta ställning till en fråga om ändring av stadgarna ska utfärdas tidigast sex och senast fyra veckor före stämman. Detsamma gäller i fråga om kallelse till en stämma som ska ta ställning till ett förslag om att föreningen ska gå i likvidation eller ett förslag om att föreningen ska upplösas utan föregående likvidation (jfr 11 kap. 18 a §). Såsom framgår av paragrafens tredje stycke finns det dock ett visst utrymme för att i stadgarna ta in bestämmelser om kortare kallelsetid även i dessa fall.

Tredje stycket innehåller en bestämmelse om att föreningen i sina stadgar kan bestämma en kortare minimetid inför en extra stämma som ska behandla ett ärende om stadgeändring, likvidation eller upplösning utan föregående likvidation. Det är dock aldrig möjligt med en kortare kallelsetid än två veckor. Det är inte heller möjligt att i stadgarna bestämma att kallelse ska kunna ske tidigare än sex veckor före stämman.

Också kallelsefristerna i förevarande paragraf är uppställda till medlemmarnas skydd och får därför frångås om samtliga berörda medlemmar samtycker till det (jfr kommentarerna till 16 och 24 §§).

Fortsatt föreningsstämma

7 kap. 18 §

Om en fortsatt föreningsstämma ska hållas fyra veckor eller senare räknat från och med föreningsstämmans första dag, ska det utfärdas en särskild kallelse till den fortsatta föreningsstämman. I så fall ska bestämmelserna i 17 § om tid för kallelse till en extra föreningsstämma tillämpas.

Paragrafen, som motsvarar 7 kap. 8 § första stycket tredje meningen i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 126), reglerar frågan om i vilka fall det ska utfärdas en ny särskild kallelse till en fortsatt föreningsstämma. En sådan kallelse ska utfärdas när en fortsatt stämma ska hållas fyra veckor eller senare från det att den ursprungliga stämman inleddes. Motsatsvis gäller att om den fortsatta stämman hålls mindre än fyra veckor efter den ursprungliga stämman fordras inte någon särskild kallelse. Det räcker i så fall att tid och plats för den fortsatta stämman tillkännages vid det första stäm motillfället.

Bestämmelsen i andra meningen saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen. Den innebär att, om det inför den fortsatta stämman måste utfärdas ny kallelse, denna ska utfärdas i sådan tid som enligt 17 § gäller för kallelse till extra föreningsstämma. Kallelsen måste alltså normalt utfärdas senast två veckor före stämman. Om den fortsatta stämman ska behandla en fråga om ändring av stadgarna, likvidation eller upplösning utan föregående likvidation, gäller en kallelsefrist om fyra veckor. Finns det sådana stadgelsesbestämmelser som anges i 17 § tredje stycket, ska dessa följas.

I likhet med vad som gäller i fråga om kallelse till ordinarie eller extra föreningsstämma kan avsteg från de angivna kallelsefristerna göras om samtliga berörda medlemmar samtycker till det (jfr kommentarerna till 16 och 24 §§).

Kallelse när beslut ska fattas vid två föreningsstämmor

7 kap. 19 §

Om det enligt lag eller föreningens stadgar krävs att ett föreningsstämmobeslut fattas vid två föreningsstämmor för att bli giltigt, får kallelse till den andra föreningsstämman inte utfärdas innan den första föreningsstämman har hållits. I kallelsen till den andra föreningsstämman ska styrelsen ange det beslut som den första föreningsstämman har fattat.

Paragrafen, som motsvarar 7 kap. 8 § första stycket fjärde och femte meningen i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 126), innehåller särskilda bestämmelser om kallelse när ett beslut ska fattas vid två stämmor.

I första meningen behandlas frågan om tidpunkt för kallelse till en andra stämma i det fall tvåstämmobeslut krävs för att ett beslut ska bli giltigt. I avsnitten 7.4.5, 8.5.1 och 8.6.2 har föreslagits att

lagens krav på tvåstämmobeslut vid stadgeändring, likvidation och fusion ska avskaffas.

Föreningsstämmobeslut som fattas vid två föreningsstämmor kommer i så fall att bli mindre vanliga. Det kommer emellertid även i fortsättningen att vara möjligt att i stadgarna ta in bestämmelser om att vissa beslut ska fattas på två stämmor. Paragrafen får betydelse i dessa fall. Den får också betydelse, när det enligt bestämmelser i annan lag som hänvisar till föreningslagen är nödvändigt att fatta ett beslut på två stämmor, t.ex. enligt bestämmelser i bostadsrättslagen.

Kallelsesätt

7 kap. 20 §

Medlemmarna ska kallas till föreningsstämman på det sätt som anges i stadgarna.

Skriftlig kallelse ska dock alltid skickas med post till varje medlem vars postadress är känd för föreningen, om

1. ordinarie föreningsstämma ska hållas på annan tid än som föreskrivs i stadgarna,

2. föreningsstämman ska behandla en fråga om en ändring av stadgarna som innebär

– att en medlems förpliktelse att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas,

– att en medlems rätt till årsvinst inskränks,

– att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,

– att en medlems rätt att få ut insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § inskränks och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes, eller

– att en medlems rätt att gå ur föreningen försvåras och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes, eller

3. föreningsstämman ska ta ställning till om föreningen ska

– gå i likvidation,

– upplösas utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a §, eller

– gå upp i en annan juridisk person genom fusion.

I fall som avses i andra stycket får kallelse också ske med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om sättet för kallelse, överensstämmer i huvudsak med 7 kap. 8 § andra stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 126).

Av *första stycket* följer att kallelse ska ske på det sätt som anges i stadgarna (jfr 2 kap. 2 § första stycket 8). En förening har därmed stora möjligheter att bestämma det kallelsesätt som är mest lämpligt och praktiskt för föreningen och medlemmarna. Det är inte nödvändigt att kallelse sker genom ett till envar av medlemmarna riktat meddelande eller att kallelse sker i sedvanlig skriftlig form; i stadgarna kan sålunda föreskrivas om t.ex. kallelse genom annonsering i viss tidning eller genom kungörande på föreningens webbplats.

I några, i *andra stycket* specificerade fall måste dock kallelse "skickas med post". I detta ligger ett krav på att kallelsen ska översändas i sedvanlig skriftlig form. Avgränsningen av de fall där föreningen måste skicka ut kallelser i sedvanlig skriftlig form överensstämmer i huvudsak med gällande rätt. Uttrycket "föreningens uppgående i en annan förening genom fusion" i föreningslagens nuvarande lydelse har ersatts av "gå upp i en annan juridisk person genom fusion" för att klargöra att bestämmelsen är tillämplig även när föreningen ska gå upp i en utländsk juridisk person genom en s.k. gränsöverskridande fusion (jfr 12 kap. 22 §). Av den föreslagna bestämmelsen framgår vidare att kravet på kallelse i sedvanlig skriftlig form gäller också inför en föreningsstämma som ska behandla en fråga om föreningen ska upplösas utan föregående likvidation (jfr 11 kap. 18 a §).

Av *tredje stycket* framgår att i de fall som anges i andra stycket kallelse också kan ske i enlighet med det förfarande som anges i 1 kap. 8 §. I så fall måste de förutsättningar som anges i 1 kap. 9 § vara uppfyllda. Se i övrigt kommentarerna till 1 kap. 8 och 9 §§.

Kallelsens innehåll

7 kap. 21 §

Kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för föreningsstämman. I kallelsen ska tydligt anges de ärenden som ska förekomma på föreningsstämman.

Om föreningsstämman ska behandla ett ärende om att föreningen ska gå i likvidation, upplösas utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a § eller gå upp i en annan juridisk person genom fusion, ska förslaget och grunden för detta anges i kallelsen.

Om ett ärende avser ändring av stadgarna, ska det huvudsakliga innehållet av förslaget till ändringen anges i kallelsen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad en kallelse till föreningsstämma ska innehålla. Bestämmelserna motsvarar delvis bestämmelserna i 7 kap. 8 § tredje stycket föreningslagen i dess nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 126 f.). Övervägandena bakom förslagen har redovisats i avsnitten 5.4.3 och 7.4.3.

Av *första stycket* första meningen framgår att kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för stämman. Bestämmelsen saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen men får anses innebära ett klargörande av vad som gäller redan idag. Med ”tid och plats” avses givetvis inte enbart datum och ort utan i kallelsen måste också klockslag och gatuadress preciseras. Andra meningen överensstämmer helt med 7 kap. 8 § tredje stycket andra meningen.

Bestämmelserna i *andra stycket* överensstämmer i huvudsak med 7 kap. 8 § tredje stycket tredje och fjärde meningarna. De har dock även gjorts tillämpliga vid kallelse till stämma som ska behandla en fråga om upplösning av föreningen utan föregående likvidation (se 11 kap. 18 a §).

Tillhandahållande av handlingar inför föreningsstämman

7 kap. 22 §

Styrelsen ska hålla redovisningshandlingar och revisionsberättelse eller kopior av dessa handlingar tillgängliga hos föreningen för medlemmar och innehavare av förlagsandelar under minst två veckor närmast före den föreningsstämma som avses i 8 §.

Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin adress. Kopiorna ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Kopior behöver dock inte översändas, om handlingarna, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängliga på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.

Paragrafen, som delvis motsvarar 7 kap. 8 § fjärde stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 126 f), innehåller bestämmelser om att vissa handlingar ska tillhandahållas medlemmar och innehavare av förlagsandelar före årsstämman.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär en nyhet i det att den tid under vilken de ska hållas tillgängliga har förlängts till två veckor. Det klargörs också att tillhandahållandet ska ske i vart fall under de två veckorna närmast före stämman. Med ”redovisningshandlingar” och ”revisionsberättelse” avses samma handlingar som anges i 8 §.

Såsom framgår av *andra stycket* har medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin adress enligt lagförslaget, liksom hittills, rätt att få kopior av handlingarna sig till-sända. I förslaget klargörs – liksom i motsvarande bestämmelse i aktiebolagslagen – att detta tillhandahållande ska ske utan kostnad för mottagaren. Kopiorna ska skickas ”med post” – vad som här avses är ett tillhandahållande av handlingarna i sedvanlig skriftlig form – men får också tillhandahållas medlemmarna med elektroniska hjälpmedel, t.ex. e-post, under de förutsättningar som anges i 1 kap. 8 och 9 §§. Enligt den tredje meningen behöver något översändande över huvud taget inte ske, om det i föreningens stadgar har bestämts att handlingarna får tillhandahållas genom publicering på föreningens webbplats. Finns det en sådan stadgebestämmelse och finns handlingarna under tiden fram till stämman publicerade på webbplatsen, är detta alltså tillräckligt. Motiven till sistnämnda bestämmelse har redovisats i avsnitt 6.2.3.

7 kap. 23 §

Om föreningsstämman ska ta ställning till ett förslag om ändring av stadgarna, ska det fullständiga förslaget hållas tillgängligt för medlemmarna hos föreningen från tidpunkten för kallelsen fram till föreningsstämman.

En kopia av förslaget ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de medlemmar som begär det och uppger sin adress. Kopian ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Någon kopia behöver dock inte översändas, om förslaget, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängligt på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.

Paragrafen reglerar vilka handlingar som ska finnas tillgängliga för medlemmarna inför en stämma som ska behandla ett ärende om stadgeändring. Den överensstämmer nära med tredje stycket i den nuvarande 7 kap. 8 §.

I *första stycket* har klargjorts att det fullständiga förslaget till stadgeändring ska tillhandahållas hos föreningen från tidpunkten för kallelse fram till föreningsstämman.

Såsom framgår av *andra stycket* kan en medlem också påfordra att en kopia av förslaget skickas till honom eller henne. I lagförslaget klargörs att detta ska ske utan kostnad för mottagaren. Översändandet ska ske med post eller – under de förutsättningar som anges i 1 kap. 8 och 9 §§ – med elektroniska hjälpmedel. På samma sätt som enligt 22 § behöver några kopior inte skickas om det i stadgarna har bestämts att förslaget i stället ska tillhandahållas på

föreningens webbplats och så också sker. Skälen för denna bestämmelse har redovisats i avsnitt 6.2.3.

Fel i kallelse m.m.

7 kap. 24 §

Om en bestämmelse i denna lag eller stadgarna som rör kallelse till föreningsstämma eller tillhandahållande av handlingar inte har följts i något ärende, får föreningsstämman inte besluta i ärendet utan samtycke av alla medlemmar som berörs av felet.

Föreningsstämman får dock även utan sådant samtycke avgöra ett ärende som inte har tagits upp i kallelse, om ärendet enligt lag eller stadgarna ska tas upp vid föreningsstämman eller omedelbart föräleds av ett annat ärende som ska avgöras. Den får också besluta att en extra föreningsstämma ska sammankallas för att behandla ärendet.

Paragrafen överensstämmer i sak med 7 kap. 9 § i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 128 f.).

Liksom hittills innebär huvudregeln i första stycket att föreningsstämman inte får fatta något beslut om bestämmelserna om kallelse till stämman inte har följts, t.ex. om kallelse har skett alltför sent eller kallelsen inte har haft det innehåll som den enligt lagen ska ha. Detsamma gäller om de handlingar som enligt 22 eller 23 § ska tillhandahållas inför stämman inte har tillhandahållits på föreskrivet sätt. Bestämmelsen får betydelse även i de fall där det i föreningens stadgar har bestämts att visst material som hänför sig till ett ärende på stämman, t.ex. årsredovisningen, ska tillhandahållas på föreningens webbplats och så inte sker. Om tillgången till information på webbplatsen bryts på grund av något tekniskt fel, bör detta dock inte påverka stämmans möjligheter att fatta beslut, under förutsättning att avbrottet har varit tillfälligt och inte har hindrat medlemmen från att få fram informationen före stämman.

Liksom hittills kan lagens formkrav angående kallelse till stämma och tillhandahållande av handlingar inför stämman alltid åsidosättas om samtliga medlemmar som berörs av felet samtycker till det. Av detta följer att om samtliga medlemmar i föreningen är överens om formen för beslutsfattande, kan de fatta beslut i föreningens angelägenheter genom ett skriftligt förfarande, s.k. *skrivbordsstämma* eller beslut *per capsulam*. Beslutet måste dock ges utformningen av ett stämmobeslut och den mest praktiska ordningen torde vara att medlemmarna undertecknar ett stämmoprotokoll där ”stämmans” beslut kommer till uttryck. Det är inte nödvändigt att

medlemmarna är eniga i den sakfråga som avhandlas för att det ska vara möjligt att fatta beslut på detta sätt; det räcker att de är ense i fråga om formen för beslutsfattandet. En medlems samtycke till att beslutet fattas på detta sätt kan lämnas i förväg eller i efterhand och är bindande för honom eller henne så snart samtliga medlemmar har lämnat sitt samtycke och ett beslut i sakfrågan har kommit till uttryck i stämmoprotokoll eller på liknande sätt. – På motsvarande sätt kan med berörda medlemmars samtycke avsteg göras från lagens bestämmelser om hur kallelse ska ske eller handlingar ska tillhandahållas. Det innebär t.ex. att med samtliga medlemmars samtycke får de i lagen eller stadgarna angivna minimifristerna för kallelse underskridas. Det innebär också att om kallelse har skickats ut alltför sent till vissa medlemmar kan föreningsstämman likväl hållas om dessa medlemmar samtycker till det. Det innebär vidare att handlingar som ska tillhandahållas en medlem på något visst i lagen eller stadgarna angivet sätt (se exempelvis 22 och 23 §§) också får tillhandahållas på annat sätt om medlemmen i det enskilda fallet går med på det.

Föreningsstämmans öppnande

7 kap. 25 §

Föreningsstämman öppnas av styrelsens ordförande eller den som styrelsen har utsett. Om det i stadgarna har bestämts vem som ska öppna föreningsstämman eller vara dess ordförande, öppnas dock föreningsstämman av denne.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 10 § första stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s.163 f. och prop. 1986/87:7 s. 130). En motsvarande reglering finns i 7 kap. 27 § aktiebolagslagen.

Föreningsstämman ska som huvudregel öppnas av styrelsens ordförande eller den som styrelsen har utsett att öppna stämman. I föreningens stadgar kan dock bestämmas att någon annan ska öppna stämman. I paragrafens *andra mening* har tagits in en bestämmelse om att sådana stadgebestämmelser ska följas. I stadgarna kan också bestämmas att en viss person ska vara stämmans ordförande. Finns det en sådan stadgebestämmelse, ska stämman öppnas av denna person. Om den person som utpekas i stadgarna har förhinder, får styrelsen anses ha behörighet utse någon annan att öppna stämman.

Den främsta uppgiften för den som öppnar stämman är att leda valet av stämмоordförande. Om stämмоordförande inte kan utses utan omröstning, måste dock den som öppnar stämman också upprätta röstlängd (se 26 §). Till dess att stämмоordföranden är utsedd har den som öppnar stämman de funktioner som annars ligger på stämмоordföranden.

Röstlängd

7 kap. 26 §

Vid föreningsstämman ska, om det behövs, upprättas en förteckning över närvarande medlemmar, ombud och biträden (röstlängd). Om medlemmarna har olika rösträtt, ska uppgift om medlemmarnas rösträtt lämnas i röstlängden.

Röstlängden ska upprättas av föreningsstämmans ordförande, om denne har valts av föreningsstämman utan omröstning. I annat fall ska röstlängden upprättas av den som har öppnat föreningsstämman. Röstlängden ska godkännas av föreningsstämman. Den gäller till dess att föreningsstämman har beslutat att ändra den.

Om föreningsstämman skjuts upp till en senare dag än närmast följande vardag, ska en ny röstlängd upprättas om det behövs.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 10 § andra stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 163 f. och prop. 1986/87:7 s. 130 f.)

Första stycket innehåller bestämmelser om när röstlängd ska upprättas. Till skillnad från vad som gäller enligt aktiebolagslagen är det inte obligatoriskt att upprätta röstlängd vid föreningsstämman. Det ska ske "om det behövs". Om alla beslut vid föreningsstämman fattas med acklamation, behöver sålunda någon röstlängd inte upprättas. Om omröstning begärs, måste dock röstlängd alltid upprättas. Detsamma gäller om en medlem, innan alla ärendena är färdigbehandlade, begär att röstlängd upprättas, om det inte är uppenbart att begäran framställs enbart av helt ovidkommande skäl.

Bestämmelserna i *andra stycket* första och andra meningarna saknar tidigare motsvarighet i föreningslagen men får anses motsvara gällande rätt (jfr prop. 1986/87:7 s. 130). Om föreningsstämman kan enas i frågan om vem som ska vara ordförande vid stämman, är det denne som ansvarar för att röstlängd upprättas. I annat fall kan röstlängd behöva upprättas för valet av ordförande och då faller uppgiften att upprätta röstlängd på den som öppnar

stämman. Motsvarande bestämmelser finns för aktiebolagens del i 7 kap. 29 § aktiebolagslagen.

Bestämmelsen i *tredje stycket* överensstämmer med gällande rätt. Även i den situation som bestämmelsen behandlar gäller att röstlängd behöver upprättas endast ”om det behövs”. Det anses i dag inte nödvändigt att upprätta någon ny röstlängd om det är klart att samma personer är närvarande även vid den fortsatta stämman. Det kan också vara onödigt att upprätta ny röstlängd om står klart att alla kontroversiella frågor som kräver omröstning redan har slutbehandlats. Har nya medlemmar tillkommit under mellantiden eller har den fortsatta stämman föregåtts av en ny kallelse, kan detta emellertid motivera att en ny röstlängd upprättas.⁴ Den föreslagna bestämmelsen är inte avsedd att ha annan innebörd.

Hur föreningsstämmans ordförande utses

7 kap. 27 §

Ordförande vid föreningsstämman ska utses av föreningsstämman, om inte annat har bestämts i stadgarna.

Paragrafen, som delvis motsvarar 7 kap. 10 § första stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s.163 f. och prop. 1986/87:7 s. 130), reglerar hur föreningsstämmans ordförande utses.

Lagens huvudregel är att det är föreningsstämman som utser ordföranden vid stämman. I stadgarna kan emellertid bestämmas att annan person, t.ex. styrelsens ordförande, ska vara ordförande på stämman.

Ordföranden behöver inte vara medlem i föreningen.

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Vilka upplysningar som ska lämnas

7 kap. 28 §

Styrelsen och den verkställande direktören ska, om någon medlem begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentlig skada för föreningen, på föreningsstämman lämna upplysningar om

1. förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende på stämman, och

⁴ Se bl.a. prop. 1986/87:7 s. 131 och A. Mallmén, *Lagen om ekonomiska föreningar, en kommentar*, 3 uppl., s. 271.

2. förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens ekonomiska situation.

Ingår föreningen i en koncern, avser upplysningsplikten även föreningens förhållande till andra koncernföretag. Om föreningen är moderförening avser upplysningsplikten också koncernredovisningen samt sådana förhållanden beträffande dotterföretag som avses i första stycket.

Paragrafen innehåller tillsammans med 29–31 §§ bestämmelser om styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt vid stämman. Dessa bestämmelser motsvarar i allt väsentligt de bestämmelser som hittills har varit samlade i 7 kap. 11 § (jfr prop. 1951:34 s. 166 f., prop. 1979/80:144 s. 73 och prop. 1986/87:7 s. 132 f.).

I den här paragrafen anges vilka upplysningar som omfattas av upplysningsplikten. Lagtexten i *första stycket* har utformats så att det klart framgår att upplysningsskyldigheten avser två slag av upplysningar, dels upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende på stämman, dels upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens ekonomiska situation. Om en begärd upplysning inte omfattas av något av dessa kriterier, föreligger över huvud taget inte någon skyldighet att tillmötesgå begäran.

Den ekonomiska upplysningsskyldigheten avser enligt hittills gällande lagtext förhållanden som kan inverka på "föreningens årsredovisning och ställning i övrigt". Detta uttryck har i förslaget ersatts med uttrycket "föreningens ekonomiska situation". Terminologin har därmed anpassats till den motsvarande bestämmelsen i 7 kap. 32 § aktiebolagslagen. Någon ändring i sak är inte åsyftad.

Liksom tidigare får upplysningar inte lämnas ut, om utlämnandet kan komma att skada föreningen på visst sätt. I den nuvarande lagtexten uttrycks detta så att upplysningarna ska lämnas om det kan ske "utan väsentlig nackdel för föreningen". I förslaget används i stället – liksom i den motsvarande bestämmelsen i 7 kap. 32 § aktiebolagslagen – uttrycket "utan väsentlig skada för föreningen". Någon ändring i sak är inte avsedd.

7 kap. 29 §

Om en begärd upplysning kan lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga vid föreningsstämman, ska upplysningen inom två veckor därefter hållas tillgänglig i skriftlig form hos föreningen för medlemmarna samt sändas till varje medlem som har begärt upplysningen.

Paragrafen reglerar vad som gäller när de upplysningar som styrelsen och verkställande direktören är skyldiga att lämna inte finns tillgängliga vid föreningsstämman, har justerats språkligt. Bestämelsen överensstämmer i sak med 7 kap. 11 § andra stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1979/80:144 s. 73 och prop. 1986/87:7 s. 132 f.).

Det kan noteras att paragrafen inte ställer något särskilt krav på formen för att översända upplysningen till medlemmen. Styrelsen kan alltså, när den anser det vara lämpligt, översända upplysningen med e-post eller annan elektronisk kommunikation.

Upplysningar som kan medföra väsentlig skada för föreningen

7 kap. 30 §

Om styrelsen finner att en upplysning som har begärts enligt 28 § inte kan lämnas till medlemmarna utan väsentlig skada för föreningen, ska den medlem som har begärt upplysningen omedelbart underrättas om det.

Styrelsen ska lämna upplysningen till föreningens revisorer, om medlemmen begär det inom två veckor från underrättelsen enligt första stycket. Upplysningen ska lämnas till revisorerna inom två veckor efter medlemmens begäran om det.

Paragrafen reglerar tillsammans med 31 § förfarandet när styrelsen finner att en vid föreningsstämman begärd upplysning inte kan lämnas ut utan väsentlig skada för föreningen. Den motsvarar delvis 7 kap. 11 § tredje stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1979/80:144 s. 73 och prop. 1986/87:7 s. 133).

Enligt *första stycket* gäller att styrelsen omedelbart ska underrätta den medlem som har begärt upplysningen om att denna inte kan lämnas ut. Att underrättelse även måste ske inom den i 29 § angivna tiden följer av att styrelsens ställningstagande till om upplysningen kan lämnas ut alltid måste göras inom denna tid.

Såsom framgår av *andra stycket* har medlemmen i denna situation rätt att begära att upplysningen i stället lämnas till revisorerna. En sådan begäran måste framställas inom två veckor från det att medlemmen underrättades enligt första stycket. Liksom hittills ska styrelsen lämna de begärda upplysningarna till revisorerna inom två veckor efter medlemmens begäran.

7 kap. 31 §

Revisorerna ska inom två veckor efter det att den begärda upplysningen har lämnats till dem avge ett skriftligt yttrande till styrelsen. Av yttrandet ska det framgå om den begärda upplysningen enligt revisorernas mening borde ha föranlett någon ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderförening, koncernrevisionsberättelsen, eller på annat sätt ger anledning till erinran. Om så är fallet, ska ändringen eller erinran anges i yttrandet.

Styrelsen ska hålla revisorernas yttrande tillgängligt för medlemmarna hos föreningen och sända en kopia av det till varje medlem som har begärt upplysningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den revisorsgranskning som ska ske av sådana uppgifter som styrelsen och den verkställande direktören anser sig inte kunna lämna ut. Den motsvarar delvis 7 kap. 11 § tredje stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1979/80:144 s. 73 och prop. 1986/87:7 s. 133).

Bestämmelsen i *första stycket* första meningen innebär den nyheten är att revisorernas yttrande i anledning av den begärda upplysningen ska avges till styrelsen inom två veckor efter det att upplysningen lämnades till dem. Hittills har motsvarande tidsfrist varit en månad efter stämman. Syftet med ändringen är att undvika att revisorerna hamnar i tidsnöd med yttrandet. Frågan har berörts i avsnitt 5.4.6.

Enligt den nuvarande lagtexten ska revisorerna i yttrandet uttala sig om huruvida de begärda upplysningarna har lämnats. Eftersom revisorernas skyldighet att avge yttrande enligt förslaget är beroende av att uppgifterna verkligen har lämnats till dem, innehåller förslaget inte något krav på ett sådant uttalande. Det hindrar givetvis inte revisorerna från att i yttrandet uttala sig om ofullständigheter i de lämnade upplysningarna. Om styrelsen över huvud taget inte har lämnat några upplysningar som den har varit skyldig att lämna, finns det skäl för revisorerna att framföra en erinran om detta till styrelsen.

Bestämmelsen i *andra stycket* överensstämmer med hittills gällande bestämmelser. Den uppställer inte något särskilt krav på formen för översändandet av revisorernas yttrande till medlemmen. Styrelsen kan alltså, när den anser det vara lämpligt, översända yttrandet med e-post eller annan elektronisk kommunikation.

Majoritetskrav vid andra beslut än val

7 kap. 32 §

I ärenden som inte avser val utgörs föreningsstämmans beslut av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Vid lika röstetal gäller i stället att ordföranden har utslagsröst.

Första stycket gäller inte, om annat följer av denna lag eller har bestämts i stadgarna. I fråga om vissa beslut får det dock i stadgarna endast bestämmas villkor som går längre än vad som anges i denna lag, nämligen beslut enligt

34 och 35 §§ om ändring av stadgarna,

11 kap. 1 § om likvidation,

11 kap. 18 a § om upplösning utan föregående likvidation, och

12 kap. 9 § om fusion.

Paragrafen innehåller bestämmelser om majoritetskrav vid andra beslut än val. Bestämmelserna motsvarar delvis de bestämmelser som hittills har funnits i 7 kap. 13 § föreningslagen men de har utformats efter mönster av 7 kap. 40 § aktiebolagslagen (jfr prop. 1986/87:7 s 136 f).

Av första stycket framgår att vid andra beslut än val krävs som huvudregel att förslaget har samlat mer än hälften av de avgivna rösterna, s.k. absolut majoritet. Om lika röstetal uppstår, har stämmans ordförande utslagsröst. Oavsett om ordföranden själv är röstberättigad, måste han eller hon i denna situation redovisa vilken mening han eller hon stöder. Det blir då denna mening som gäller. Det ligger dock i sakens natur att ordföranden inte ska utnyttja sin utslagsröst om han eller hon är jävig i den fråga som omröstningen gäller. I en sådan situation bör ordföranden i stället se till att någon annan, ej jävig person tillfälligt övertar ordförandeskapet.

Av andra stycket framgår att högre eller lägre majoritetskrav kan gälla till följd av bestämmelser i föreningslagen. Vid ändring av stadgarna krävs sålunda kvalificerad majoritet, normalt två tredjedelars majoritet (se 34 §), medan beslut om att medrevisor ska förordnas är giltigt redan om förslaget har fått stöd av en tiondel av de röstberättigade (se 8 kap. 2 §). Liknande bestämmelser om högre eller lägre majoritetskrav kan tas in i föreningens stadgar. För vissa slags beslut, nämligen beslut om ändring av stadgarna, likvidation, upplösning utan föregående likvidation och fusion kan det dock bara tas in ”villkor som går längre”. Med detta avses såväl krav på högre majoritet än två tredjedelars majoritet som andra tillkommande krav, t.ex. krav på att beslutet ska fattas på två stämmor.

Majoritetskrav vid val

7 kap. 33 §

Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning, om inte föreningsstämman före valet beslutar annat.

Första stycket gäller inte om annat har bestämts i stadgarna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om majoritetskrav vid val. Bestämmelserna överensstämmer nära med nuvarande lydelse av 7 kap. 13 § föreningslagen men har utformats efter mönster av 7 kap. 40 § aktiebolagslagen (jfr prop. 1986/87:7 s 136 f).

Av *första stycket* framgår att vid val gäller att den som fått de flesta rösterna anses vald, s.k. relativ majoritet. Vid lika röstetal är huvudregeln att valet avgör genom lottning. Föreningsstämman kan dock före valet besluta om annat, exempelvis att det vid lika röstetal i stället ska genomföras en ny omröstning.

Av *andra stycket* följer att i stadgarna kan tas in bestämmelser om annan röstmajoritet, lägre eller högre.

Majoritetskrav vid ändring av stadgarna

7 kap. 34 §

Ett beslut om ändring av stadgarna är giltigt om det har biträts av minst två tredjedelar av de röstande, om inte annat följer av 35 §. Av 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

I paragrafen anges vilket majoritetskrav som i allmänhet gäller för beslut om ändring av föreningens stadgar, nämligen minst två tredjedelars majoritet bland de röstande. Med ”de röstande” avses de som har deltagit vid stämman och därvid har avgett en röst som inte endast är en ”blankröst”.⁵ En medlem ska anses ha biträtt beslutet, om han eller hon vid stämman har röstat för beslutet. Att medlemmen i efterhand förklarar sig biträda beslutet är däremot inte tillräckligt för att han eller hon ska anses ha biträtt beslutet i paragrafens mening.

I förslaget uppställs – till skillnad från vad som är fallet i gällande rätt – inte något krav på att frågan om stadgeändring ska behandlas vid två stämmor, om medlemmarna inte är ense.

I 35 § finns bestämmelser om att det i vissa, i den paragrafen särskilt angivna fall, i stället krävs enhällighet bland de röstande, se

⁵ Med blankröst får jämföras avstående från röstning vid öppen omröstning.

vidare kommentaren till den paragrafen. Förevarande paragraf är däremot tillämplig vid de slag av stadgeändringar som hittills har krävt tre fjärdedels majoritet, nämligen beslut som innebär att en medlems förpliktelse att erlægga insatser eller avgifter till föreningen ökas och beslut som innebär att hans eller hennes rätt till årsvinst inskränks.

I stadgarna kan tas in ytterligare villkor för att ett beslut om ändring av stadgarna som omfattas av paragrafen ska vara giltigt (jfr 32 § andra stycket). Det kan t.ex. uppställas strängare majoritetskrav, krav på enhällighet (bland de röstande eller bland medlemmarna), krav på att ändringen beslutas på två eller flera stämmor eller krav på medgivande från någon utomstående. Såsom framgår av 32 § andra stycket är det däremot inte möjligt att i stadgarna lindra de krav som uppställs i denna paragraf eller i 35 §.

Frågor om majoritetskrav vid stadgeändringar har behandlats i avsnitten 7.4.6–7.4.8.

7 kap. 35 §

I följande fall är ett beslut om ändring av stadgarna giltigt endast om det har biträtts av samtliga röstande på föreningsstämman, nämligen om beslutet innebär att

1. en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,

2. en medlems rätt att få ut insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § inskränks och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes, eller

3. en medlems rätt att gå ur föreningen försvåras och denna ändring ska gälla även för dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes.

Av 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

I paragrafen uppställs ett krav på enhällighet bland de röstande vid tre olika slag av stadgeändringar. Bestämmelserna överensstämmer i sak med 7 kap. 15 § andra stycket i föreningslagens hittills gällande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 173 f. och prop. 1986/87:7 s.139 f.) med den skillnaden att de inte kräver att frågan om stadgeändring behandlas på mer än en föreningsstämma. Inget hindrar dock föreningen från att i stadgarna ta in bestämmelser om längre gående villkor, såsom krav på beslut vid två stämmor eller krav på att beslutet biträds av samtliga medlemmar. Såsom framgår av 32 § andra stycket är det däremot inte möjligt att i stadgarna lindra det krav som uppställs i förevarande paragraf.

Jäv

7 kap. 36 §

En medlem får inte själv eller genom ombud rösta i fråga om

- 1. talan mot honom eller henne,*
- 2. hans eller hennes befrielse från skadeståndsansvar eller annan förpliktelse gentemot föreningen, eller*
- 3. talan eller befrielse som avses i 1 eller 2 och som gäller någon annan, om medlemmen i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot föreningens.*

Bestämmelserna i första stycket om medlem gäller även ombud för medlem.

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 3 § i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 119 f.).

Generell inskränkning i föreningsstämmans beslutanderätt

7 kap. 37 §

Föreningsstämman får inte fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem.

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 16 § i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 114 och s. 140).

En allmän princip inom associationsrätten är att associationens organ måste hålla sig inom ramen för föreningens verksamhet och ändamålet enligt associationens författning (t.ex. stadgar eller bolagsordning). En bestämmelse med den innebörden fanns med i 1951 års föreningslag. Den överfördes dock inte till den nuvarande lagen, eftersom den ansågs obehövlig; någon ändring i sak var dock inte avsedd. Inte heller föreliggande förslag innehåller någon sådan bestämmelse men principen får likväl anses gälla. Ett av stämman fattat beslut kan därför vara ogiltigt och komma att upphävas av domstol om det går utöver syftet och ändamålet med föreningens verksamhet.

Stämmoprotokoll

7 kap. 38 §

Ordföranden ska se till att det förs protokoll vid föreningsstämman.

I protokollet ska det antecknas dag och plats för föreningsstämman samt vilka beslut som föreningsstämman har fattat. Om ett beslut har fattats genom omröstning, ska i protokollet antecknas vad som har yrkats och utfallet av

omröstningen. Har en röstlängd upprättats, ska denna tas in i eller läggas som en bilaga till protokollet.

Protokollet ska undertecknas av protokollföraren. Det ska justeras av ordföranden och minst en justeringsman som utses av föreningsstämman.

Paragrafen innehåller, tillsammans med 39 §, bestämmelser om protokoll vid föreningsstämma. Motsvarande bestämmelser finns i 7 kap. 10 kap. tredje och fjärde styckena i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 163 och prop. 1986/87:7 s. 131). Bestämmelserna har i allt väsentligt utformats efter mönster av 7 kap. 48 och 49 §§ aktiebolagslagen.

Såsom framgår av andra stycket ska protokollet ange vilka beslut som föreningsstämman har fattat. Protokollet behöver alltså inte återge den diskussion som har förekommit vid föreningsstämman. Har omröstning skett, ska protokollet innehålla uppgift om vad som har yrkats och om hur omröstningen har utfallit.

Det finns inget hinder mot att upprätta och bevara protokollet i elektronisk form. I så fall måste dock protokollet undertecknas med avancerad elektronisk signatur (se 1 kap. 7 §).

7 kap. 39 §

Senast tre veckor efter stämman ska det justerade protokollet hållas tillgängligt hos föreningen för medlemmarna och innehavarna av förlagsandelar.

Protokollen ska förvaras på ett betryggande sätt.

Se kommentaren till föregående paragraf.

Fullmäktige

Fullmäktiges uppgifter

7 kap. 40 §

Om fullmäktige har utsetts, beslutar de i medlemmarnas ställe i den utsträckning som har bestämts i stadgarna.

I föreningslagens nuvarande lydelse finns bestämmelserna om fullmäktige i 7 kap. 12 § (jfr prop. 1951:34 s. 168 f. och s. 268 samt prop. 1986/87:7 s 134 f.). Motsvarande bestämmelser är i förslaget uppdelade på sju paragrafer. Förevarande paragraf innehåller en allmän bestämmelse om fullmäktiges behörighet. Ytterligare bestämmelser om fullmäktige finns i 41–45 §§. Bestämmelser om medlemmarnas rättigheter när fullmäktige har utsetts finns i 46 §.

Fullmäktige kan genom stadgebestämmelser ges behörighet att besluta i medlemmarnas ställe i alla typer av angelägenheter som kan komma under föreningsstämmans prövning. I stadgarna kan anges att fullmäktige ska utöva medlemmarnas beslutanderätt antingen i alla angelägenheter eller i vissa särskilt angivna angelägenheter. Om medlemmarna behåller beslutanderätt i vissa frågor, t.ex. frågor om stadgeändringar, kommer föreningsstämman ibland att bestå av fullmäktige och ibland av föreningens medlemmar.

Fullmäktigemöte

7 kap. 41 §

Vad som sägs i denna lag om föreningsstämma gäller, om inte annat anges, även en föreningsstämma där medlemmarnas beslutanderätt utövas av fullmäktige (fullmäktigemöte).

Vid ett fullmäktigemöte ska ett beslut enligt 7 § om rätt för den som inte är medlem att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna fattas med tillämpning av 32 § första stycket.

När fullmäktige sammanträder, utgör de föreningsstämman. I lagen används av lagtekniska skäl begreppet fullmäktigemöte som särskild beteckning för en sådan föreningsstämma.

I första stycket klargörs att lagens bestämmelser om föreningsstämma gäller även ifråga om fullmäktigemöten. I andra stycket finns dock en särbestämmelse. Ett beslut om att öppna stämman för utomstående – som vid en vanlig föreningsstämma kräver samtliga röstades samtycke – är giltigt om det biträds av fullmäktige med mer än hälften av rösterna. Skälen för det har berörts i avsnitt 5.4.5.

Fullmäktiges mandattid

7 kap. 42 §

Av 2 kap. 2 § första stycket 7 framgår att stadgarna ska innehålla bestämmelser om hur fullmäktige ska utses och tiden för deras uppdrag. Tiden för uppdraget får inte vara längre än tre år.

I paragrafen har tagits in en erinran om vad som sägs i 2 kap. 2 § första stycket 7, att det i stadgarna ska anges hur fullmäktige ska utses och tiden för deras uppdrag. Liksom hittills får en fullmäk-

tiges mandattid inte vara längre än tre år. Inget hindrar att en fullmäktige vid mandattidens slut väljs om för en ny period.

Vem som får utses till fullmäktige

7 kap. 43 §

Om inte annat har bestämts i stadgarna, får till fullmäktige utses endast

- 1. den som är medlem i föreningen,*
- 2. den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem, eller*
- 3. om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna.*

Paragrafen innehåller en viss begränsning av vilka som kan utses till fullmäktige. Utgångspunkten är att endast den som är medlem i föreningen kan utses till ledamot. Även den som är legal ställföreträdare för en medlem kan utses till fullmäktige. Om medlemmen är en juridisk person, kan även den som är ledamot i styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna utses till fullmäktige. Det innebär att kretsen av personer som kan utses till fullmäktige är densamma som kretsen av de personer kan väljas till styrelseledamöter i föreningen (jfr 6 kap. 4 §). – Bestämmelsen om vilka som kan sitta med i fullmäktige har hittills varit tvingande. Enligt förslaget kan det emellertid i stadgarna tas in bestämmelser om att även andra personkategorier kan sitta med i fullmäktige.

Suppleanter för fullmäktige

7 kap. 44 §

För fullmäktige får utses suppleanter. Bestämmelserna i 42 och 43 §§ om fullmäktige gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Av paragrafen framgår att det får utses suppleanter för fullmäktige. Bestämmelserna om mandattid och om vilka som får utses till fullmäktige gäller även för suppleanter för fullmäktige.

Övriga bestämmelser om fullmäktige

7 kap. 45 §

Vad som sägs i 1–39 §§ om föreningsmedlemmar gäller även fullmäktige. En fullmäktige får dock inte delta i ett fullmäktigemöte genom ombud. Han eller

hon får inte heller anlita biträde vid ett sådant möte, om inte annat har bestämts i stadgarna eller beslutas vid mötet.

Om fullmäktige har utsetts, gäller bestämmelserna i 1–39 §§ om medlemmarnas deltagande i föreningsstämman även fullmäktige. Vissa undantag finns dock. Fullmäktige, som ju är representanter för medlemmarna, kan inte i sin tur ställa ombud för sig vid fullmäktigemötet. Vidare är förutsatt att de som väljs som in i fullmäktige redan har den kompetens som krävs för att kunna delta i fullmäktiges arbete. Ledamöter i fullmäktige har därför ansetts ha mindre behov av att anlita biträde än medlemmar kan antas ha när de deltar i en föreningsstämma. Förslaget innehåller därför en bestämmelse om att ledamöter i fullmäktige inte har rätt att anlita biträde annat än om stadgarna medger detta eller fullmäktige i det enskilda fallet – med mer än hälften av angivna röster – har beslutat att ett biträde får anlitas.

Medlemmarnas rättigheter om fullmäktige har utsetts

7 kap. 46 §

Om inte annat har bestämts i stadgarna, har medlemmar som inte är fullmäktige inte rätt att delta vid ett fullmäktigemöte och ska inte heller kallas till ett sådant möte.

Medlemmarna har rätt att

- 1. få ärenden behandlade på fullmäktigemöte enligt 14 §,*
- 2. ta del av handlingar inför ett fullmäktigemöte enligt 22 och 23 §§, och*
- 3. ta del av protokoll från fullmäktigemöten enligt 39 § första stycket.*

Om det vid ett fullmäktigemöte har fattats beslut i frågor som avses i 52 § eller i 12 kap. 20 §, ska medlemmarna underrättas om beslutet på det sätt som har bestämts i stadgarna.

Paragrafen motsvarar 7 kap 12 § fjärde och femte styckena i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 135).

Av *första stycket* framgår att medlemmarna inte har rätt att delta vid föreningsstämma när den sker i form av ett fullmäktigemöte. Bestämmelsen utgör en avvikelse från medlemmarnas rätt enligt 2 § första stycket att delta vid föreningsstämman.

Bestämmelserna i *andra stycket* innebär att medlemmarna behåller vissa rättigheter även om fullmäktige har utsetts. Hänvisningen till 14 § innebär sålunda att medlemmarna har rätt att initiera ärenden för behandling vid ett fullmäktigemöte. Om medlemmarnas beslutanderätt enligt 8 § utövas av fullmäktige, har medlemmarna

också rätt enligt 22 § att ta del av och beställa årsredovisning och revisionsberättelse inför fullmäktiges möte. Ska det vid fullmäktigemötet fattas beslut i en fråga om ändring av stadgarna, har medlemmarna också rätt att få del av förslaget till ändring enligt bestämmelserna i 23 §. Slutligen innebär hänvisningen till 39 § första stycket att medlemmarna har rätt att ta del av protokollen från fullmäktigemötena. Bestämmelserna i andra stycket ska ses mot bakgrund av att en medlem har samma rätt att föra talan mot beslut som fattas vid ett fullmäktigemöte som mot beslut som har fattats vid en vanlig föreningsstämma.

En medlem har enligt 52 § respektive 12 kap. 20 § under vissa förutsättningar rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen efter ett beslut om stadgeändring eller ett beslut om fusion. Denna rätt kvarstår även i de fall beslutet har fattats vid ett fullmäktigemöte. Uppsägningstiden börjar dock löpa först när medlemmarna har underrättats om beslutet (se 52 § första stycket 2). Enligt *tredje stycket* ska medlemmarna därför underrättas om besluten på det sätt som har bestämts i stadgarna.

Talan mot föreningsstämmobeslut

7 kap. 47 §

Om ett beslut av föreningsstämman inte har kommit till i behörig ordning eller på annat sätt strider mot denna lag eller stadgarna, får en föreningsmedlem, en innehavare av förlagsandelar, styrelsen, en styrelseledamot eller den verkställande direktören föra talan mot föreningen vid allmän domstol om att beslutet ska upphävas eller ändras.

Paragrafen motsvarar 7 kap. 17 § första stycket i nuvarande lydelse av föreningslagen (jfr prop. 1951:34 s. 178 och prop. 1986/87:7 s. 140 f.). Bestämmelserna om klandertalan har utformats efter motsvarande bestämmelser i 7 kap. 50–52 §§ aktiebolagslagen, vilket innebär att de har delats upp i flera paragrafer. Sålunda behandlas de allmänna förutsättningarna för klandertalan i förevarande paragraf, medan bestämmelser om tidsfrist för klandertalan m.m. finns i 48 §. I 49 § regleras bland annat frågan om domstolsavgörandets betydelse för de medlemmar som inte har fört klandertalan.

7 kap. 48 §

Talan enligt 47 § ska väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad som sägs i första stycket, när

1. beslutet är sådant att det inte kan fattas ens med alla medlemmarnas samtycke,

2. samtycke till beslutet krävs av alla eller vissa medlemmar och något sådant samtycke inte har getts, eller

3. kallelse till föreningsstämman inte har skett eller de bestämmelser om kallelse som gäller för föreningen i väsentliga delar inte har följts.

I fråga om ett beslut att godkänna en fusionsplan som avser en gränsöverskridande fusion gäller, utöver vad som sägs i första stycket, att talan inte får väckas efter det att Bolagsverket eller allmän domstol genom ett beslut som har vunnit laga kraft har lämnat tillstånd till verkställande av fusionsplanen enligt 12 kap. 15 eller 16 §. Bestämmelserna i andra stycket ska inte tillämpas i fråga om en sådan fusion.

Paragrafen överensstämmer med 7 kap. 17 § andra, tredje och femte styckena i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 142 f. och prop. 2007/2008:15 s 125 f.).

7 kap. 49 §

Om föreningsstämmans beslut upphävs eller ändras genom dom, gäller domen även för de medlemmar och innehavare av förlagsandelar som inte har fört talan.

Domstolen får ändra föreningsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft.

Paragrafen motsvarar delvis 7 kap. 17 § fjärde stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1986/87:7 s. 144).

I föreningslagens nuvarande lydelse finns det också bestämmelser om underrättelseskyldighet. Enligt dessa bestämmelser ska, om ett beslut som ska anmälas för registrering har klandrats, rätten underätta registreringsmyndigheten (Bolagsverket) i fall beslutet upphävs, ändras eller inhiberas. Motsvarande bestämmelser finns för aktiebolagens del i 1 kap. 8 § aktiebolagsförordningen (2005:559). Enligt den sistnämnda paragrafen ska domstolen underätta Bolagsverket även när talan har väckts. Utredningens förslag innebär att motsvarande bestämmelser i fråga om ekonomiska föreningar tas in i förordningen (1987:978) om ekonomiska föreningar.

Styrelsens talan mot föreningen

7 kap. 50 §

Om styrelsen vill väcka talan mot föreningen, ska styrelsen sammankalla en föreningsstämma för val av ställföreträdare som ska föra föreningens talan i tvisten. Stämningen ska delges den valde ställföreträdaren.

Paragrafen överensstämmer i sak med 7 kap. 18 § första stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 137 och prop. 1986/87:7 s. 144).

Skiljeförfarande

7 kap. 51 §

En föreskrift i stadgarna att en tvist mellan föreningen och styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en likvidator, en medlem, en innehavare av förlagsandel eller en röstberättigad som inte är medlem ska avgöras av en eller flera skiljemän har samma verkan som ett skiljeavtal.

Om styrelsen begär skiljemannaförfarande mot föreningen, ska 50 § tillämpas. Är det fråga om en klandertalan av styrelsen mot föreningsstämmans beslut är rätten till talan inte förlorad enligt 48 §, om styrelsen inom den klandertid som anges där har kallat till föreningsstämma enligt 50 §.

Paragrafen överensstämmer i sak med 7 kap. 18 § andra stycket i föreningslagens nuvarande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 193 och 1986/87:7 s. 145).

Verkan av beslut om stadgeändring mot medlem som inte har samtyckt till ändringen

7 kap. 52 §

Ett beslut om ändring av stadgarna får inte tillämpas mot en medlem som inte har samtyckt till ändringen, om

1. beslutet innebär
 - a) att medlemmens rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks,
 - b) att medlemmens rätt att få ut insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § inskränks,
 - c) att medlemmens rätt att gå ur föreningen försvåras,
 - d) att medlemmens förpliktelser att betala insatser eller avgifter till föreningen ökas, eller
 - e) att medlemmens rätt till årsvinst inskränks, och
2. medlemmen säger upp sig till utträde inom en månad från det att beslutet fattades, eller om beslutet fattades av fullmäktige, från det att medlemmen underrättades om beslutet.

I ett sådant fall får medlemmen, oavsett vad som är bestämt i stadgarna, gå ur föreningen vid det räkenskapsårsskifte som infaller näst efter en månad efter uppsägningen. Vid utträdet har medlemmen de rättigheter som avgående medlemmar har enligt 4 kap. 1 § första och andra styckena.

Paragrafen, som i sak motsvarar 7 kap. 15 § tredje stycket i föreningslagens hittills gällande lydelse, reglerar en medlems utträdesrätt efter vissa slag av stadgeändringar (jfr prop. 1951:34 s. 176 f. och prop. 1986/87:7 s. 140). Frågan har behandlats i avsnitt 7.4.9.

Regeringens tillstånd till ändring av stadgarna

7 kap. 53 §

Om det i stadgarna på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande har tagits in en bestämmelse enligt vilken en annan bestämmelse i stadgarna inte får ändras utan att regeringen har lämnat tillstånd till det, får inte heller den förstnämnda bestämmelsen ändras utan regeringens tillstånd.

Paragrafen innehåller de bestämmelser som hittills har funnits i 7 kap. 14 § tredje stycket föreningslagen (jfr prop. 1951:34 s 173 f. och prop. 1986/87:7 s. 138).

Anmälan och verkställighet av beslut om stadgeändring

7 kap. 54 §

Ett beslut om ändring av stadgarna ska genast anmälas för registrering i föreningsregistret och får inte verkställas förrän det har registrerats.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om registrering av beslut om stadgeändring, överensstämmer med 7 kap. 14 § fjärde stycket i föreningslagens hittills gällande lydelse (jfr prop. 1951:34 s. 176).

Verkställighet av beslut om stadgeändring som innebär lindrad insatsskyldighet

7 kap. 55 §

Ett beslut som innebär att medlemsinsatsernas belopp sätts ned eller att medlemmarnas insatsskyldighet enligt stadgarna lindras på något annat sätt får inte verkställas förrän ett år har förflutit efter registreringen.

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 14 § femte stycket i föreningslagens hittills gällande lydelse. Förarbetena finns i prop. 1951:34 s. 176 f. och prop. 1986/87:7 s. 138.

Byte av redovisningsvaluta

7 kap. 56 §

Ett beslut om att införa eller ändra en sådan bestämmelse i stadgarna som avses i 2 kap. 2 § tredje stycket (beslut om byte av redovisningsvaluta) får verkan från och med det räkenskapsår som börjar efter det att beslutet om ändring av stadgarna har registrerats.

Paragrafen motsvarar i huvudsak den bestämmelse som för närvarande finns i 7 kap. 14 § sjätte stycket föreningslagen (jfr prop. 1999/2000:23 s. 225 och 227). Den bestämmelsen innebär dock att ett beslut om byte av redovisningsvaluta måste registreras före utgången av det räkenskapsår under vilket det har fattats för att över huvud taget få verkan. Enligt förslaget – som överensstämmer med regleringen i 3 kap. 8 § aktiebolagslagen – är det möjligt att registrera beslutet även efter ett mellankommande skifte av räkenskapsår. Beslutet får i så fall verkan från och med det räkenskapsår som inleds närmast efter registreringen.

7 kap. 57 §

Vid byte av redovisningsvaluta får ändring av uppgift som avses i 2 kap. 2 § första stycket 4 om insatsbelopp anstå till den första ordinarie föreningsstämman efter det att beslutet om byte av redovisningsvaluta fick verkan. Styrelsen ska senast till denna stämma lägga fram förslag om nödvändiga följdändringar av stadgarna avseende den insats med vilken varje medlem ska delta i föreningen.

Paragrafen motsvarar i sak 2 kap. 2 § fjärde stycket och 7 kap. 14 § sjunde stycket i föreningslagens hittills gällande lydelse. Förarbetena finns i prop. 1999/2000:23 s. 224–227.

8 kap. 2 §

Varje röstberättigad har rätt att föreslå att det hos *Bolagsverket* påkallas att en revisor (medrevisor) utses att delta i revisionen tillsammans med de övriga revisorerna. Förslaget *ska* framställas på en föreningsstämma där revisorsval *ska* ske eller där förslaget enligt kallelsen till stämman *ska* behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de på stämman närvarande röstberättigade, *ska* styrelsen inom en vecka *ansöka* hos *Bolagsverket* om att en med-

revisor utses. *Om styrelsen försummar detta, får varje röstberättigad göra en sådan ansökan.* Medrevisorn ska tjänstgöra för tiden till och med ordinarie föreningsstämma under nästa räkenskapsår.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, ska styrelsen inom två månader ansöka hos *Bolagsverket* om att en medrevisor utses. *Om styrelsen försummar detta, får varje innehavare av en förlagsandel göra en sådan ansökan.*

Ändringarna i paragrafen innebär att uppgiften att på begäran utse medrevisor i föreningen flyttas över från länsstyrelsen till *Bolagsverket*. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 9.3.

I paragrafen har också gjorts smärre redaktionella ändringar.

8 kap. 3 §

Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorerna ska ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av föreningens verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan utses även ett registrerat revisionsbolag. Bestämmelser om vem som kan vara huvudansvarig för revisionen och om underrättelseskyldighet finns i 17 § revisorslagen (2001:883). Bestämmelserna i 7 och 15 §§ i detta kapitel tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör utses minst en av moderföreningens revisorer, om det kan ske.

Paragrafen innehåller kvalifikationskrav för föreningens revisor. I *första stycket* har det hittills funnits ett krav på att en revisor som inte är auktoriserad eller godkänd ska vara bosatt inom EES. Detta krav har utgått. Skälen för det har redovisats i avsnitt 10.2.

8 kap. 6 §

I fråga om andra föreningar än som avses i 5 § får *Bolagsverket, efter ansökan och* om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor ska vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor. *Ansökan får göras av var och en som är beroende av att föreningen är föremål för kvalificerad revision.*

Om det finns skäl till det, får *Bolagsverket* samtidigt förordna en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor att med övriga revisorer delta i revisionen. Uppdragstiden för revisorn ska bestämmas så att uppdraget upphör när annan behörig revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning.

Innan *Bolagsverket* meddelar beslut som avses i denna paragraf, ska föreningen ges tillfälle att yttra sig.

Ändringarna i paragrafen innebär bl.a. att uppgiften att besluta att en ekonomisk förening ska ha en auktoriserad eller godkänd revisor flyttas över från länsstyrelsen till Bolagsverket. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 9.3. Ändringarna innebär också att ett beslut av det aktuella slaget kan fattas enbart efter ansökan av den som är behörig att göra en sådan ansökan, enligt lagtexten ”var och en som är beroende av att föreningen är föremål för kvalificerad revision”. Med detta avses i första hand medlem, innehavare av förlagsandelar och borgenär.

I paragrafen har också gjorts smärre redaktionella ändringar.

8 kap. 9 §

På *ansökan ska Bolagsverket* förordna behörig revisor, om

1. någon auktoriserad revisor eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 5 § första–tredje styckena,
2. en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket, eller
3. en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

Var och en kan göra *en ansökan* enligt första stycket. Styrelsen är skyldig att göra *en ansökan*, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Har föreningsstämman underlåtit att på begäran enligt 5 § fjärde stycket utse en auktoriserad eller godkänd revisor, *ska Bolagsverket på ansökan av den som är röstberättigad i föreningen* förordna en sådan revisor. *Ansökan ska ges in till verket inom en månad från stämman.*

Förordnande enligt denna paragraf *ska* meddelas efter det att föreningen har hörts och avse tid till dess att annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Vid förordnande på grund av att en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket *ska Bolagsverket* entlediga den obehörige revisorn.

Ändringarna i paragrafen innebär att uppgiften att utse behörig revisor, där sådan saknas, flyttas över från länsstyrelsen till Bolagsverket. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 9.3.

I paragrafen har också gjorts smärre redaktionella ändringar.

8 kap. 17 §

Varje röstberättigad kan väcka förslag om att *Bolagsverket ska* utse granskare för särskild granskning av föreningens förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden i föreningen.

Förslaget *ska* framställas på en ordinarie föreningsstämma eller på en stämma där ärendet enligt kallelsen *ska* behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av

de närvarande röstberättigade, *ska* styrelsen inom en vecka *ansöka* hos *Bolagsverket* om att granskare *ska* utses. Om styrelsen *försummar* detta, får varje röstberättigad göra en sådan *ansökan*. *Bolagsverket* får förordna en eller flera granskare.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att granskare utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, *ska* styrelsen senast inom två månader *ansöka* hos *Bolagsverket* om att granskare *ska* utses. Om styrelsen *försummar* detta, får varje innehavare av en förlagsandel göra en sådan *ansökan*. *Bolagsverket* får förordna en eller flera granskare.

Vad som sägs i 3 § första och tredje styckena, 4, 7, 11, 15 och 16 §§ samt 13 kap. 2 och 4–6 §§ om revisor *ska* tillämpas även i fråga om granskare.

Yttrande över granskningen *ska* avges till föreningsstämman. Yttrandet *ska tillhandahållas medlemmar och andra röstberättigade enligt 7 kap. 22 § första och andra styckena* samt läggas fram på stämman. På samma sätt *ska* yttrandet dessutom *tillhandahållas* innehavare av förlagsandelar, om granskaren har utsetts på begäran av en sådan innehavare.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskild granskning. Genom ändringarna i *första–tredje styckena* flyttas uppgiften att utse särskild granskare över från länsstyrelsen till *Bolagsverket*. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 9.3.

Genom hänvisningen till 7 kap. 22 § i *femte stycket* blir det möjligt för föreningen att – om det finns bestämmelser om detta i stadgarna – tillhandahålla medlemmarna granskningsyttrandet på föreningens webbplats i stället för genom översändande per post. Frågan har behandlats i avsnitt 6.2.3.

I paragrafen har också gjorts smärre redaktionella ändringar.

8 kap. 18 §

En förening som enligt 5 § första eller tredje stycket eller enligt *Bolagsverkets* beslut *ska* ha en auktoriserad eller en godkänd revisor, *ska* för registrering anmäla vem som har utsetts till revisor.

Anmälan *ska* innehålla uppgift om revisorns postadress. Om postadressen avviker från revisorns hemvist, *ska* även hemvistet anges. Anmälan *ska* vidare innehålla uppgift om revisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Är revisorn ett registrerat revisionsbolag, *ska* anmälan även innehålla uppgift om bolagets organisationsnummer och om vem som är huvudansvarig för revisionen.

Anmälan *ska* göras första gången genast efter det att skyldighet för föreningen att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor har uppkommit och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller *ska* anmälas för registrering. Om skyldigheten att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor enligt 5 § första eller tredje

stycket eller 6 § första stycket upphör, *ska* detta anmälas senast när föreningen har valt en ny revisor.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.

Som en följd av att Bolagsverket enligt förslaget ska ta över länsstyrelsens uppgift att besluta att en förening ska ha auktoriserad eller godkända revisor (jfr 6 §) har i *första stycket* "länsstyrelsens" bytts ut mot "Bolagsverkets". I paragrafen också gjorts mindre redaktionella ändringar.

11 kap. 1 §

Föreningsstämman kan besluta att föreningen *ska* gå i likvidation.

Ett beslut om likvidation är giltigt *om det har biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Av 7 kap. 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 3, 4 eller 4 a §, är dock ett beslut om likvidation alltid giltigt om det har biträts av medlemmar med mer än hälften av de avgivna rösterna. Uppkommer i ett sådant fall lika röstetal, har ordföranden utslagsröst.*

Ett beslut om likvidation gäller omedelbart eller från och med den senare dag som föreningsstämman bestämmer. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 3, 4 eller 4 a §, gäller beslutet alltid omedelbart.

Föreningsstämman ska vidta åtgärder för att beslutet om likvidation genast anmäls för registrering i föreningsregistret.

Paragrafen innehåller bestämmelser om s.k. frivillig likvidation, dvs. likvidation som beslutas av föreningsstämman.

Första stycket överensstämmer med gällande lag.

Av *andra stycket* följer att ett beslut om likvidation måste biträddas av minst två tredjedelar av de röstberättigade för att bli giltigt, dvs. samma majoritetskrav som vid ändring av stadgarna (se 7 kap. 34 §). Till skillnad från i dag kan beslutet fattas på en enda stämma, även om inte samtliga medlemmar är ense om beslutet. Skälen för det har redovisats i avsnitt 8.5.1.

Liksom hittills får, såsom framgår av 7 kap. 32 § andra stycket, i stadgarna tas in strängare villkor, t.ex. högre majoritetskrav, krav på enhällighet eller krav på att beslutet ska fattas vid två stämmor. Däremot är det enligt förslaget inte – lika lite som enligt gällande rätt – möjligt att i stadgarna ta in bestämmelser om lägre majoritetskrav. En särskild regel gäller dock om det finns grund för tvångslikvidation, dvs. i de situationer som behandlas i 3, 4 och 4 a §§. Oavsett vad som föreskrivs i stadgarna är beslutet då giltigt om det vid en stämma biträds av medlemmar som tillsammans har mer än hälften av de angivna rösterna. Också detta överensstämmer

med gällande rätt. Vid lika röstetal vinner den mening som stäm-
mans ordförande biträder.

I *tredje stycket* finns bestämmelserna om från vilken tidpunkt
beslutet om likvidation gäller. Bestämmelserna om detta överens-
stämmer med gällande rätt.

11 kap. 10 §

*Likvidatorerna ska snarast efter det att de har tillträtt ansöka om kallelse på
föreningens okända borgenärer enligt lagen (1981:131) om kallelse på
okända borgenärer.*

*Vid kallelsen på föreningens okända borgenärer ska anmälningstiden
enligt 5 § första stycket lagen om kallelse på okända borgenärer vara två
månader.*

Paragrafen behandlar bl.a. skyldigheten för likvidatorerna att an-
söka om kallelse på föreningens okända borgenärer (se prop.
1986/87:7 s. 216).

Första stycket överensstämmer i sak med gällande rätt. Förslaget
innebär att kallelseförfarandet liksom hittills regleras genom lagen
(1981:131) om kallelse på okända borgenärer. Enligt *andra stycket*,
som saknar tidigare motsvarighet, gäller dock en särskild anmäl-
ningsfrist om två månader, räknat från kallelsen, i stället för den
anmälningsfrist om sex månader som följer av den allmänna bestäm-
melsen i 5 § lagen om kallelse på okända borgenärer. Skälen för
bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.5.2.

11 kap. 15 §

När likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, är föreningen upplöst.
Detta förhållande *ska* genast anmälas för registrering.

En tiondel av samtliga röstberättigade kan dock begära hos likvidator-
erna att en föreningsstämma inkallas för att behandla frågan huruvida talan
ska väckas enligt 13 kap. 5 §. Därvid *ska* 7 kap. 15 § *andra stycket* tillämpas.

Om likvidatorerna finner att föreningen är på obestånd, *ska* de ansöka
om att föreningen försätts i konkurs.

I paragrafens *andra stycke* har skett en anpassning till den nya para-
grafnumreringen i 7 kap.

I den nuvarande lydelsen av *tredje stycket* uppställs som förut-
sättning för att likvidatorerna ska vara skyldiga att ansöka om kon-
kurs *dels* att föreningen är på obestånd, *dels* att föreningen inte kan
betala likvidationskostnaderna. Den senare förutsättningen finns
inte med i förslaget till ny lagtext. Det har ansetts att, om före-
ningen är på obestånd, konkurslagens regler om utseende av kon-

kursförvaltare m.m. är att föredra framför likvidationsreglerna, oavsett om föreningen kan betala likvidationskostnaderna (jfr prop. 2004/05:85 s. 881).

11 kap. 18 a §

Föreningsstämman kan besluta att föreningen ska upplösas utan föregående likvidation.

Ett sådant beslut är giltigt endast om samtliga medlemmar är ense om det samt styrelseledamöterna och, i förekommande fall, den verkställande direktören samtycker till beslutet.

Paragrafen, som är ny, innehåller tillsammans med 18 b–18 d §§ bestämmelser om upplösning av en ekonomisk förening utan föregående likvidation. Skälen bakom förslagen har redovisats i avsnitten 8.5.3 och 8.5.4.

En upplösning av föreningen på detta sätt förutsätter att föreningsstämman fattar beslut om det. I 7 kap. 16, 19 och 20 §§ finns särskilda bestämmelser om kallelsen inför en sådan stämma. Beslutet måste fattas under full enighet, dvs. samtliga medlemmar måste biträda beslutet. Motsätter sig någon medlem förslaget eller vill han eller hon inte ta ställning, är de medlemmar som vill avveckla föreningen hänvisade till att verka för ett beslut om likvidation.

Vidare förutsätter avvecklingsformen att styrelseledamöter och, i förekommande fall, den verkställande direktören samtycker till beslutet, också när de inte själva är medlemmar i föreningen. Detta sammanhänger med att styrelseledamöterna och den verkställande direktören efter föreningens upplösning kommer att bära ett solidariskt ansvar för föreningens eventuellt kvarstående skulder.

11 kap. 18 b §

Ett beslut enligt 18 a § ska inom två månader från beslutet anmälas till registreringsmyndigheten för registrering.

Beslutet får inte registreras om

- 1. föreningen är skyldig att gå i likvidation enligt bestämmelserna i 11 kap. 4 § första stycket 1,*
- 2. föreningen saknar sådan behörig styrelse som ska finnas enligt denna lag,*
- 3. föreningen äger fast egendom eller innehar tomträtt, eller*
- 4. det med fog kan antas*
 - a. att föreningen har obetalda skulder, eller*
 - b. att föreningen kommer att åläggas betalningskyldighet för skatter eller socialavgifter.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av beslut enligt 18 a §.

Det har, av skäl som redovisats i avsnitt 10.4.4. ansetts att beslut av detta slag måste anmälas för registrering relativt skyndsamt. I lagen har därför föreskrivits att anmälan måste göras inom två månader från beslutet (se *första stycket*). Sker detta inte, faller beslutet (se 18 c §). Vill medlemmarna därefter fortfarande att föreningen ska upplösas på detta sätt, måste de ta upp frågan om upplösning på en ny föreningsstämma.

I *andra stycket* uppställs vissa särskilda villkor för att beslutet ska få registreras. Föreningen får sålunda inte upplösas utan ett formellt likvidationsförfarande om den är skyldig att gå i likvidation enligt bestämmelser i stadgarna (jfr 11 kap. 4 § första stycket 1). Detsamma gäller om den saknar behörig styrelse eller om den äger fast egendom eller innehar tomträtt. Den kan inte heller upplösas enligt 18 a § om det med fog kan antas att den har obetalda skulder eller kommer att åläggas betalningsskyldighet för skatt eller socialavgifter. Skälen för att dessa villkor har uppställts har redovisats i avsnitt 8.5.4.

Det ankommer på registreringsmyndigheten, dvs. Bolagsverket, att i samband med registreringen av föreningens beslut om upplösning kontrollera att de angivna kriterierna är för handen. Frågan om föreningen har obetalda skulder liksom frågan om föreningen är eller kan komma att bli betalningsskyldig för skatt eller socialavgifter får prövas på grundval av intyg som ges in i registreringsärendet. I förordningen om ekonomiska föreningar bör därför tas in bestämmelser om att föreningen i samband med registreringsanmälan ska ge in *dels* ett intyg från Kronofogdemyndigheten om att föreningen saknar skuld i myndighetens utsöknings- och indrivningsdatabas, *dels* ett intyg från Skatteverket om att föreningen inte är betalningsskyldig för skatter eller socialavgifter och att det inte heller med fog kan antas att sådan betalningsskyldighet kommer att beslutas, *dels* en försäkran på heder och samvete från föreningens samtliga ställföreträdare om att föreningen är skuldfri. Vidare bör anmälan innehålla en försäkran på heder och samvete om att föreningen inte äger fast egendom eller innehar tomträtt. Sådana intyg bör normalt räcka för att Bolagsverket ska kunna anse att de i andra stycket angivna förutsättningarna för registrering är uppfyllda.

11 kap. 18 c

Frågan om upplösning enligt 18 a § faller, om

- 1. någon anmälan för registrering inte har skett inom föreskriven tid, eller*
- 2. registreringsmyndigheten genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit en sådan anmälan eller har vägrat registrering av föreningens beslut.*

I paragrafen, som är ny, anges vad som gäller om ett beslut om upplösning enligt 18 a § inte anmäls för registrering inom föreskriven tid eller om Bolagsverket avskriver ärendet eller vägrar registrering. I så fall faller beslutet, dvs. det kommer att sakna rättsverkan och kan inte registreras.

11 kap. 18 d §

När föreningens beslut enligt 18 a § har registrerats gäller följande:

- 1. Föreningen är upplöst.*
- 2. De som var medlemmar, styrelseledamöter och verkställande direktör i föreningen vid tidpunkten för beslutet enligt 18 a § ansvarar solidariskt för föreningens förpliktelser i den mån inte annat följer av andra stycket.*
- 3. Föreningens tillgångar övergår till medlemmarna.*
- 4. Medlemmarna träder i föreningens ställe in som parter i de avtal som föreningen har slutit med tredje man.*

En medlem, som inte var styrelseledamot eller verkställande direktör vid tidpunkten för stämmans beslut enligt 18 a § och inte heller efter denna tidpunkt har varit införd i föreningsregistret som sådan, svarar för föreningens förpliktelser endast i förhållande till sin del i föreningens insatskapital. Vid beräkningen av medlemmens del i insatskapitalet ska beaktas också obetalda insatser som har förfallit till betalning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av föreningens beslut om upplösning enligt 18 a § och dess registrering. Bakgrunden och motiven till bestämmelserna har redovisats i avsnitt 8.5.4.

Det ska först noteras att alla verkningar av beslutet inträder först i och med registreringen. Själva stämmobeslutet enligt 18 a § innebär således inga förändringar vare sig ifråga om styrelsens och den verkställande direktörens funktioner eller i fråga om föreningens verksamhet i övrigt. Lagen ålägger inte heller föreningens organ några särskilda skyldigheter, motsvarande de som vid likvidation ligger på likvidatorerna. Det ligger dock i sakens natur att styrelsen – under förutsättning att samtliga ledamöter har lämnat sitt samtycke till beslutet – är skyldig att verka för att beslutet anmäls för registrering enligt 18 b § och att de handlingar som ska ges in i samband med anmälan tas fram.

Registreringen av beslutet har karaktär av avregistrering av föreningen. I och med registreringen upplöses föreningen (se *första stycket 1*). Det innebär att den inte längre utgör en juridisk person och att den samtidigt förlorar sin rättskapacitet, dvs. sin förmåga att förvärva rättigheter och skyldigheter och att föra talan vid domstol eller annan myndighet.

En annan effekt av registreringen är att ansvaret för föreningens eventuella betalningsförpliktelser övergår på medlemmarna, styrelsens ledamöter och, i förekommande fall, den verkställande direktören (se *första stycket 2*). Kretsen av betalningsansvariga bestäms med hänsyn till förhållandena per dagen för föreningsstämmans beslut enligt 18 a §. En medlem, styrelseledamot eller verkställande direktör går alltså inte fri från ansvar för att han eller hon har utträtt ur föreningen eller lämnat sin post efter denna tidpunkt. Att medlemmars ansvar i visst avseende är begränsat framgår av andra stycket.

Ansvaret avser varje slag av förpliktelse som föreningen har haft, således även för utomobligatoriska skadestånd som föreningen ansvarar för (se prop. 1973:168 s. 14), oavsett om krav på betalning ännu har framställts.

Eventuella tillgångar som föreningen innehar vid tidpunkten för upplösningen övergår genom universalsuccession på medlemmarna (se *första stycket 3*). Tillgångarna kommer inledningsvis att innehas med samäganderätt och det är medlemmarnas eget ansvar att på lämpligt sätt skifta tillgångarna sig emellan.

Slutligen får registreringen till effekt att medlemmarna personligen inträder som parter i de avtal mellan föreningen och andra som gäller ännu vid tidpunkten för registreringen (se *första stycket 4*).

Av *andra stycket* framgår att medlemmarnas ansvar enligt första stycket 2 är begränsat till en andel som motsvarar deras andel i föreningens insatskapital. Med begreppet insatskapital avses i detta sammanhang dels fullgjorda medlemsinsatser (inklusive emissionsinsatser), dels förfallna men ännu inte betalda medlemsinsatser. Däremot ska förlagsinsatser inte beaktas. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 8.5.4.

12 kap. 8 §

Styrelsen ska hålla fusionsplanen med bifogade handlingar tillgänglig för de röstberättigade, för föreningens medlemmar och innehavare av förlagsandelar under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas. Handlingarna ska hållas tillgängliga hos föreningen på den ort där styrelsen har sitt säte.

Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin adress. *Kopiorna ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Kopior behöver dock inte översändas, om handlingarna, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängliga på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.*

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att kopior av fusionsplanen med bifogade handlingar ska skickas till de röstberättigade m.fl. som begär det. Bestämmelsen har brutits ut till ett nytt *andra stycke* och justerats så att den även ger utrymme för att sända över handlingar enligt sådana förfaranden som avses i 1 kap. 8 och 9 §§ (dvs. e-post och liknande elektroniska förfaranden). Det har vidare införts ett undantag från skyldigheten att översända handlingarna till dem som begär det. Undantaget förutsätter att det i föreningens stadgar har bestämts att handlingarna får tillhandahållas genom publicering på föreningens webbplats. Om så är fallet och handlingarna under tiden fram till stämman finns publicerade på webbplatsen, är detta tillräckligt och handlingarna behöver alltså inte skickas vare sig i sedvanlig skriftlig form eller enligt det förfarande som anges i 1 kap. 8 och 9 §§. Motsvarande bestämmelser finns i 7 kap. 22 och 23 §§. Motiven till dessa bestämmelser har redovisats i avsnitt 6.2.2 och 6.2.3.

12 kap. 9 §

Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträts av *minst två tredjedelar av de röstande. Av 7 kap. 32 § framgår att i stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.*

Om någon av de stämmor som ska godkänna fusionsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om fusion.

Paragrafen innehåller bestämmelser om majoritetskrav vid beslut om godkännande av fusionsplan. Enligt gällande rätt fordrar ett sådant beslut *antingen* att det vid en föreningsstämma biträds av nio tiondelar av röstberättigade *eller* att det godkänns vid två stämmor och vid den senare stämman biträds av två tredjedelar av de röstande (jfr prop. 1996/97:163 s. 24). Förslaget innebär att beslutet kan fattas på en enda stämma med två tredjedelars majoritet. Det är alltså inte nödvändigt att hålla två stämmor annat än om det i stadgarna har tagits in bestämmelser om detta. Liksom i andra fall där lagen kräver två tredjedelars majoritet bland de röstande ska endast närvarande medlemmars röster beaktas; det kan inte komma

i fråga att i efterhand inhämta frånvarandes medlemmars godkännande för att nå upp till den erforderliga majoritetsnivån.

Skälen för förslaget har redovisats i avsnitt 8.6.2.

12 kap. 33 §

Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i en förening som deltar i fusionen hålla fusionsplanen med bifogade handlingar och styrelsens redogörelse enligt 25 § tillgängliga för de röstberättigade, för föreningens medlemmar, för innehavare av förlagsandelar, för arbetstagarorganisationer som företräder arbetstagare hos föreningen och för arbetstagare som inte företräds av någon arbetstagarorganisation. Handlingarna ska, under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas, hållas tillgängliga hos föreningen på den ort där styrelsen ska ha sitt säte.

Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin adress. *Kopiorna ska sändas med post eller med elektroniska hjälpmedel enligt bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§. Kopior behöver dock inte översändas, om handlingarna, i enlighet med vad som har bestämts i stadgarna, hålls tillgängliga på föreningens webbplats fram till föreningsstämman.*

Ändringarna i paragrafen är av samma slag som ändringarna i 12 kap. 8 §.

15 kap. 4 §

Om en sökande vid anmälan för registrering inte har iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, ska han eller hon föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om registreringsmyndigheten finner att ett beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälningen

1. inte har tillkommit i behörig ordning
2. till sitt innehåll strider mot denna lag eller annan författning eller stadgarna, eller
3. i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.

Om sökanden inte rättar sig efter föreläggandet, ska anmälan skrivas av. En underrättelse om denna påföljd ska tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet har avgetts något hinder mot registrering och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, ska registrering vägras, om det inte finns anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte hinder mot registrering av ett beslut av föreningsstämman, om rätten till talan mot beslutet har gått förlorad enligt 7 kap. 48 § första eller tredje stycket.

Bestämmelserna i första och andra styckena ska även tillämpas om ett beslut som anmäls för registrering enligt bestämmelser i denna lag inte får registreras.

Registreringsmyndigheten ska genast skriftligen underrätta föreningen när registreringsmyndigheten fattar beslut enligt 11 kap. 18 §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser bl.a. om när Bolagsverket ska vägra registrering av ett anmält beslut (jfr prop. 1986/87:7 s 264 f.).

Fjärde stycket, som är nytt, innehåller ett klargörande av att Bolagsverket ska vägra registrering även när lagen innehåller bestämmelser om att registrering inte får ske. I 11 kap. 18 b § anges att beslut om upplösning utan föregående likvidation inte får registreras i vissa särskilda fall, t.ex. om den saknar behörig styrelse, äger fast egendom eller innehar tomträtt eller om det med fog kan antas att den har skulder. Dessa grunder för att vägra registrering hänför sig inte till själva beslutet och därför är första och andra styckena i förevarande paragraf inte direkt tillämpliga. Till följd av hänvisningen i det föreslagna fjärde stycket ska bestämmelserna ändå tillämpas i dessa fall. Bestämmelsen i tredje stycket gäller däremot inte.

15 kap. 6 §

Myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 6 kap. 3 §, 8 kap. 3–5 §§ eller 10 kap. 6 § femte stycket får överklagas till regeringen.

Ett beslut av registreringsmyndigheten som innebär att anmälan har skrivits av eller registrering har vägrats enligt 4 § andra *eller fjärde* stycket överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller ett beslut av registreringsmyndigheten som avses i 4 a §, 11 kap. 18 *eller 18 b* §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 § samt beslut i ett tillståndsärende enligt 12 kap. 11 § eller beslut att vägra utfärda intyg enligt 12 kap. 36 §.

Bolagsverkets beslut i ärenden som avses i 7 kap. 15 § eller 8 kap. 2, 6, 9 eller 17 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller Skatteverkets beslut enligt 12 kap. 13 § om hinder mot verkställande av fusionsplan.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I *första stycket* har hittills funnits en bestämmelse om överklagande av myndighets beslut enligt 6 kap. 4 §, dvs. beslut i ärenden om tillstånd för förening att ha verkställande direktör eller mer än hälften av styrelseledamöterna bosatta utanför EES. Eftersom förslaget innebär att bosättningskraven i 6 kap. 4 § tas bort – och de aktuella tillståndsärendena därmed också kommer att försvinna – har den motsvarande överklagandebestämmelsen utmönstrats.

I *andra stycket* andra meningen har tillkommit en bestämmelse om överklagande av Bolagsverkets beslut om registrering av beslut

om upplösning utan föregående likvidation. Ett beslut att vägra registrering av ett sådant beslut om upplösning kan överklagas enligt bestämmelserna i första meningen i samma stycke. Den nya bestämmelsen ger möjlighet att överklaga även ett positivt beslut om registrering enligt 11 kap. 18 b §. Frågan om vem som har rätt att överklaga ett sådant beslut får avgöras enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer. Klart är dock att den som i egenskap av medlem eller styrelseledamot i föreningen drabbas av ett personligt betalningsansvar till följd av föreningens upplösning bör ha rätt att överklaga beslutet.

Ändringarna i paragrafens *tredje stycket* är en följd av att Bolagsverket föreslås ta över de uppgifter avseende kallelse till stämma m.m. som i dag ligger på länsstyrelsen.

15 kap. 8 §

Om Bolagsverket bifaller en ansökan enligt 7 kap. 15 §, 8 kap. 2, 6, 9 eller 17 §, ska föreningen ersätta sökanden för ansökningsavgiften.

Paragrafen, som är ny, innebär att den som har gjort en ansökan hos Bolagsverket enligt någon av de angivna paragraferna, har rätt att få ersättning av föreningen för erlagd ansökningsavgift, under förutsättning att ansökan har fått framgång. Frågan har behandlats i avsnitt 9.4.

Övriga ändringar

Ändringarna i 3 kap. 4 §, 4 kap. 1 §, 11 kap. 12, 14 och 15 §§, 12 kap. 18 och 20 §§ samt 15 kap. 4 § är följdändringar med anledning av att det föreslagna nya 7 kap. har en annan paragrafnumrering än det nuvarande 7 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Skälen för den föreslagna ikraftträdandetidpunkten har redovisats i avsnitt 12.1.

2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, ska i stället den nya bestämmelsen tillämpas.

De föreslagna lagändringarna innebär att ett stort antal bestämmelser i föreningslagen har ändrats i sak eller fått en ny paragrafbeteckning. I flera andra lagar förekommer hänvisningar till dessa bestämmelser. Förslaget innebär att också dessa hänvisningar har ändrats. Det kan emellertid inte uteslutas att någon eller några sådana hänvisningar inte har uppmärksamrats. I denna punkt har därför tagits in en s.k. trolleribestämmelse som innebär att det i ett sådant fall ändå är den nya bestämmelsen i stället för den gamla som ska tillämpas.

3. Vid registrering och verkställighet av föreningsstämmobeslut som har fattats före lagens ikraftträdande samt vid talan mot sådana beslut gäller äldre bestämmelser.

Enligt denna punkt ska föreningsstämmobeslut som har fattats före lagens ikraftträdandet registreras och verkställas enligt äldre bestämmelser. Frågan om ett beslut är lagligt ska alltså bedömas enligt de bestämmelser som gällde när beslutet fattades.

4. I fråga om föreningar som har bildats före ikraftträdandet gäller, intill utgången av juni 2011, äldre bestämmelser i stället för följande bestämmelser i denna lag:

- 7 kap. 4 § första stycket och 5 § om ombud,
- 7 kap. 16 och 17 §§ om tid för kallelse till föreningsstämma,
- 7 kap. 34 och 35 §§ om majoritetskrav vid ändring av stadgarna,
- 11 kap. 1 § andra stycket om majoritetskrav vid beslut om likvidation, och
- 12 kap. 9 § första stycket om majoritetskrav vid beslut om godkännande av fusionsplan.

De föreslagna bestämmelserna innebär på flera punkter att lagens bestämmelser ändras samtidigt som föreningen får möjlighet att genom bestämmelser i stadgarna behålla nuvarande reglering eller välja en annan reglering. För att en förening som i stadgarna vill ta in bestämmelser som motsvarar vad som hittills har gällt enligt lag ska ha möjlighet att göra det utan att under ett mellanskede tvingas följa de nya reglerna har i förevarande punkt tagits in en särskild

övergångsbestämmelse. Bestämmelsen gäller endast föreningar som har bildats före ikraftträdandet, dvs. föreningar där medlemmarnas beslut att bilda föreningen har fattats före ikraftträdandet. Dessa föreningar ska intill utgången av juni 2011 tillämpa äldre bestämmelser i de i bestämmelsen angivna hänseendena. Det innebär bl.a. att en förening som har bildats före ikraftträdandet under det första året efter lagens ikraftträdande ska tillämpa äldre bestämmelser om ändring av stadgarna, däribland bestämmelserna om att det i vissa fall krävs två stämmor för att åstadkomma ett giltigt beslut.

5. Fram till utgången av år 2011 får föreningsstämma, trots bestämmelserna i 7 kap. 13 §, hållas på en av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde.

Enligt 7 kap. 13 § i förslaget ska föreningsstämman hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. Förslaget ger också utrymme för stadgebestämmelse som innebär att stämman ska hållas på annan plats. För att de föreningar som i dag har särskilda rutiner för var stämman ska hållas ska få tid på sig att anpassa sina stadgar till dessa har i förevarande punkt tagits in en bestämmelse om att stämman intill utgången av juni 2011 får hållas på en av styrelsen anvisad plats inom föreningens geografiska verksamhetsområde.

6. Om föreningsstämman före lagens ikraftträdande har fattat beslut om att skjuta upp en föreningsstämma, gäller äldre bestämmelser om tidpunkten för den fortsatta stämman.

I 7 kap. 4 § tredje stycket i föreningslagens hittills gällande lydelse finns bestämmelser om uppskjutande av stämma i fråga om bl.a. fastställelse av balans- och resultaträkningar och om ansvarsfrihet ska för styrelseledamöter och den verkställande direktören. Bestämmelserna innebär bl.a. att den fortsatta stämman ska hållas minst en och högst två månader därefter. I den motsvarande bestämmelsen i förslaget (7 kap. 12 § andra stycket) är de angivna fristerna något annorlunda. I förevarande punkt har därför klargjorts att om beslutet att skjuta upp stämman har fattats före ikraftträdandet ska de tidsfrister som hittills har gällt tillämpas.

7. Om en förenings stadgar efter lagens ikraftträdande strider mot en bestämmelse i denna lag, ska styrelsen senast till förenings-

stämma som hålls senast den 30 juni 2013 lägga fram förslag till ändring av stadgarna i överensstämmelse med bestämmelsen.

Ett genomförande av förslaget får till följd att en del stadgebestämmelser kommer att stå i strid med lagens bestämmelser. I den mån lagen inte uttryckligen tillåter avvikande stadgebestämmelser kan sådana stadgebestämmelser inte längre tillämpas. Att stadgarna har ett innehåll som inte överensstämmer med vad som gäller för föreningen har ansetts olämpligt. I punkten 8 har därför tagits in en bestämmelse som ålägger styrelsen att inom tre år lägga fram förslag till ändringar som bringar stadgarna i överensstämmelse med lagen.

14.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Ändringarna i 17 § utgör främst en anpassning till paragrafnumreringen i det nya 7 kap. föreningslagen.

14.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1975:617) om sambruksföreningar

13 §

Bestämmelserna i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksföreningar med följande undantag:

1. Avsteg får inte göras i stadgarna från bestämmelsen i 7 kap. 3 § att varje medlem har en röst.
2. *Medlemmarnas beslutanderätt i föreningens angelägenheter får inte utövas av särskilt utsedda fullmäktige.*
3. *Hänvisningarna i 7 kap. 20, 35 och 52 §§ till 4 kap. 1 § ska i stället avse 9 § denna lag.*

Ändringarna i paragrafen utgör anpassningar till paragrafnumreringen i det nya 7 kap. föreningslagen. Vidare har paragrafen justerats språkligt.

14.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

4 §

Ansökan om kallelse på okända borgenärer görs hos Kronofogdemyndigheten. Om gäldenären är ett aktiebolag *eller en ekonomisk förening*, görs dock ansökan hos Bolagsverket.

Sökanden *ska* bifoga en förteckning över gäldenärens kända borgenärer och såvitt möjligt ange deras adress.

Paragrafen reglerar frågan om vilken myndighet som ska ansvara för kallelse på okända borgenärer.

Ändringen i *första stycket andra meningen* innebär att ansökan om kallelse på okända borgenärer ska göras hos Bolagsverket om gäldenären är en ekonomisk förening. Hittills har en sådan ansökan gjorts hos Kronofogdemyndigheten. Skälen för ändringen har behandlats i avsnitt 8.5.2.

5 a §

Vid överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut *ska* 18 kap. utsökningsbalken *tillämpas*.

Ett beslut av Bolagsverket överklagas till tingsrätten på den ort där *bolagets eller föreningens styrelse* har sitt säte. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Paragrafen behandlar överklagande av beslut enligt lagen om kallelse på okända borgenärer.

Enligt *andra stycket* ska Bolagsverkets beslut överklagas till tingsrätten på den ort där föreningen har sitt säte. Bestämmelsen kommer i fortsättningen att vara tillämplig även när beslutet gäller en ekonomisk förening.

14.5 Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

9 kap. 14 §

Bestämmelserna om föreningsstämman i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar för bostadsrättsföreningar med följande undantag:

1. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt har de endast en röst, om inte något annat bestämts i stadgarna.

2. *Medlemmarnas beslutanderätt i föreningens angelägenheter får inte utövas av särskilt utsedda fullmäktige.*

3. Bestämmelserna i 23–25 §§ gäller i stället för 7 kap. 34 och 35 §§ lagen om ekonomiska föreningar.

Ändringarna i paragrafen utgör anpassningar till paragrafnumreringen i det nya 7 kap. föreningslagen. Vidare har paragrafen justerats språkligt.

9 kap. 16 §

För att ett beslut i en fråga som anges i denna paragraf *ska* vara giltigt krävs att det har fattats på en föreningsstämma och att följande bestämmelser har iakttagits.

1. Om beslutet innebär ändring av någon insats och medför rubbning av det inbördes förhållandet mellan insatserna, *ska* samtliga bostadsrätts-havare som berörs av ändringen ha gått med på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de berörda bostadsrättshavarna har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

1 a. Om beslutet innebär en ökning av samtliga insatser utan att förhållandet mellan de inbördes insatserna rubbas, *ska* alla bostadsrätts-havarna ha gått med på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden. Hyresnämnden *ska* godkänna beslutet om detta inte framstår som otillbörligt mot någon bostadsrättshavare.

2. Om beslutet innebär att en lägenhet som upplåtits med bostadsrätt kommer att förändras eller i sin helhet behöva tas i anspråk av föreningen med anledning av en om- eller tillbyggnad, *ska* bostadsrättshavaren ha gått med på beslutet. Om bostadsrättshavaren inte ger sitt samtycke till ändringen, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

3. Om beslutet innebär utvidgning av föreningens verksamhet, *ska* minst två tredjedelar av de röstande ha gått med på beslutet.

4. Om beslutet innebär överlåtelse av ett hus som tillhör föreningen, i vilket det finns en eller flera lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt, *ska* beslutet ha fattats på det sätt som gäller för beslut om likvidation enligt *bestämmelserna i 29 a §*. Minst två tredjedelar av bostadsrätts-havarna i det hus som *ska* överlåtas *ska* dock alltid ha gått med på beslutet.

5. Om det i stadgarna finns ytterligare något villkor för att ett beslut enligt 1–4 *ska* vara giltigt, gäller även det.

Föreningen *ska* genast underrätta den som har pant i bostadsrätten och som är känd för föreningen om ett beslut enligt första stycket 2 eller 4.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för olika former av beslut i en bostadsrättsförening.

I *första stycket 4* regleras frågan om beslut om överlåtelse av hus som tillhör föreningen och där det finns lägenheter upplåtna med bostadsrätt. Paragrafen har hittills innehållit en hänvisning till föreningslagens bestämmelser om likvidation. Det innebär att ett beslut om överlåtelse av hus är giltigt enbart om det har biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen eller om det har fattats på två stämmor och på den senare biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. Utredningen har föreslagit att föreningslagens ”tvåstämmokrav” vid bl.a. beslut om likvidation ska avskaffas men ansett att kravet bör behållas för bostadsrättsföreningar. Det har då också ansetts naturligt att behålla kravet vid sådana beslut som behandlas i förevarande punkt. Hänvisningen till föreningslagens bestämmelser om likvidation har därför ersatts med en hänvisning till en ny bestämmelse i lagen som särskilt reglerar frågan om beslut om likvidation i bostadsrättsföreningar.

9 kap. 29 §

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar. *Bestämmelserna i 29 a § gäller dock i stället för 11 kap. 1 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar.*

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall antalet föreningsmedlemmar går ned under ett lägsta antal, *ska* tillämpas i fråga om en bostadsrättsförening, om antalet medlemmar eller antalet bostadsrättshavare går ned under tre. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt, *ska* de härvid räknas endast som en bostadsrättshavare.

Vidare *ska* vad som i 11 kap. 12 § lagen om ekonomiska föreningar sägs om insatskapital i stället gälla insats och upplåtelseavgift i bostadsrättsföreningen.

Paragrafen innehåller bl.a. hänvisningar till föreningslagens bestämmelser om likvidation. Bestämmelserna om likvidation i föreningslagen ska i allt väsentligt gälla även för bostadsrättsföreningar. Det har emellertid ansetts att det ”tvåstämmokrav” vid beslut om likvidation som utredningen har föreslagit ska tas bort från föreningslagen bör behållas vid beslut om likvidation i bostadsrättsföreningar. Förslaget innebär därför att det införs särskilda bestämmelser om beslut om likvidation i bostadsrättslagen (se 9 kap. 29 a §), till vilka hänvisas i förevarande paragrafs *första stycke*. Skälen för att behålla tvåstämmokravet i fråga om bostadsrättsföreningar har redovisats i avsnitt 11.1.2.

9 kap. 29 a §

Ett beslut om likvidation är giltigt om det har biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman har gått med på beslutet. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 kap. 3, 4 eller 4 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, är dock ett beslut om likvidation alltid giltigt om det har biträtts av mer än hälften av de röstande. Uppkommer i ett sådant fall lika röstetal, har ordföranden utslagsröst.

Paragrafen, som är ny, reglerar frågan om sättet för beslut om likvidation i bostadsrättsföreningar. Tidigare reglerades frågan, genom hänvisning, av bestämmelserna i föreningslagen. Det har ansetts att de förändringar som utredningen föreslår i denna del i fråga om vanliga ekonomiska föreningar inte bör få genomslag för bostadsrättsföreningar. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 11.1.2. Därför införs en särreglering i bostadsrättslagen om sättet för beslut om likvidation, motsvarande den som hittills har gällt för alla ekonomiska föreningar.

9 kap. 30 §

Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för bostadsrättsföreningar *med följande undantag.*

Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Paragrafen innehåller hänvisningar till vissa av föreningslagens bestämmelser om fusion.

Andra stycket, som är nytt, reglerar frågan om sättet för beslut om godkännande av fusionsplan i bostadsrättsföreningar. Hittills har frågan – till följd av hänvisningarna till 12 kap. 1–19 §§ - helt reglerats genom bestämmelserna i föreningslagen. Det har ansetts att de förändringar som har föreslagits för de ekonomiska föreningarnas del vad gäller beslut om fusion inte bör omfatta bostadsrättsföreningar. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 11.1.2. Därför införs en särreglering i bostadsrättslagen om sättet för beslut om godkännande av fusionsplan. Den överensstämmer i sak med vad som hittills har gällt.

14.6 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

2 kap. 1 §

I detta kapitel finns definitioner av vissa begrepp samt förklaringar till hur vissa termer och uttryck används i denna lag. Det finns definitioner och förklaringar också i andra kapitel.

Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck samt förklaringar till hur vissa termer och uttryck används finns i nedan angivna paragrafer:

 lantbruksenhet i 15 §
 likvidation 36 §
 livförsäkringsföretag i 39 kap. 2 §

Paragrafen innehåller hänvisningar till bestämmelser med förklaringar av begrepp, termer och uttryck. I paragrafen införs en hänvisning till den nya paragrafen om definition av begreppet likvidation i inkomstskattesammanhang.

2 kap. 36 §

Upplösning utan föregående likvidation enligt 11 kap. 18 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar räknas som likvidation.

Paragrafen, som är ny, är en följd av att det införs ett nytt upplösning förfarande för ekonomiska föreningar; upplösning utan föregående likvidation. I inkomstskattehänseende är dock detta upplösning förfarande att jämställa med likvidation. I inkomstskattelagen införs därför en s.k. trolleribestämmelse med detta innehåll.

14.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

2 kap. 18 §

I fråga om beslut att ändra stadgarna i en kooperativ hyresrättsförening gäller följande i stället för vad som sägs i 7 kap. 34 och 35 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Ett beslut om ändring av stadgarna i en kooperativ hyresrättsförening är giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen är ense om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman gått med på beslutet. Om beslutet avser ändring av en sådan föreskrift i föreningens stad-

gar som avses i 4 § 1, fordras dock att minst tre fjärdedelar av de röstande på den senare stämman gått med på beslutet. Om beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks, krävs att samtliga röstande på den senare stämman har gått med på beslutet.

I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för beslut om ändring av stadgarna i en kooperativ hyresrättsförening.

Enligt de bestämmelser som hittills har gällt regleras frågor om ändring av stadgarna i en kooperativ hyresrättsförening genom hänvisning, av bestämmelserna i föreningslagen. Utredningens förslag innebär att kravet på att vissa slag av beslut måste tas upp på två stämmor om inte samtliga föreningens medlemmar biträder beslutet, ("tvåstämmokravet") inte längre behöver tillämpas när en vanlig ekonomisk förening ändrar sina stadgar. Det har emellertid – på skäl som har redovisats i avsnitt 11.2.2 – ansetts att denna ändring inte bör gälla de kooperativa hyresrättsföreningarna. I lagen har därför tagits in särskilda bestämmelser som innebär att förutsättningarna för att ändra en kooperativ hyresrättsförenings stadgar förblir desamma som hittills.

I *andra stycket* anges förutsättningarna för ändring av stadgarna. Dessa överensstämmer med gällande rätt.

Av *tredje stycket* framgår att det i stadgarna kan tas in villkor som går längre, exempelvis krav på högre majoritet för vissa beslut.

2 kap. 19 §

Ett beslut om överlåtelse av ett hus som tillhör föreningen och där det finns en eller flera lägenheter som är upplåtna med kooperativ hyresrätt är giltigt endast om

1. det har fattats på det sätt som enligt 23 a § gäller för beslut om likvidation, och

2. hyresgästerna i minst två tredjedelar av de lägenheter i huset som är upplåtna med kooperativ hyresrätt har gått med på beslutet.

Om det i föreningens stadgar finns ytterligare något villkor för att beslutet ska vara giltigt, gäller även det.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för överlåtelse av hus som tillhör en kooperativ hyresrättsförening och där det finns lägenheter upplåtna med kooperativ hyresrätt. Den har hittills innehållit en hänvisning till föreningslagens bestämmelser om likvidation. Det har inneburit att ett beslut om överlåtelse av hus är giltigt om det biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen eller om det fattats på två stämmor och på den senare biträtts av minst två tred-

jedelar av de avgivna rösterna. Det har, såvitt gäller kooperativa hyresrättsföreningar, ansetts att beslut om likvidation liksom beslut enligt förevarande paragraf även i fortsättningen bör fattas på detta sätt. Hänvisningen till föreningslagens bestämmelser har därför ersatts med en hänvisning till en ny bestämmelse i lagen som särskilt reglerar frågan om beslut om likvidation i kooperativa hyresrättsföreningar.

2 kap. 23 §

Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar. *Bestämmelserna i 23 a § gäller dock i stället för 11 kap. 1 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar.*

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall föreningens medlemmar går ned under ett lägsta antal *ska* tillämpas på en kooperativ hyresrättsförening, om antalet medlemmar går ned under tre.

Paragrafen innehåller hänvisningar till föreningslagens bestämmelser om likvidation och upplösning och innebär att, med vissa undantag, föreningslagens bestämmelser ska tillämpas även på kooperativa hyresrättsföreningar. Utredningen har föreslagit att det nuvarande kravet på att beslut om likvidation ska fattas vid två stämmor (om inte medlemmarna är ense om beslutet) ska tas bort från föreningslagen men har ansett att kravet bör fortsätta gälla i kooperativa hyresrättsföreningar (se avsnitt 11.2.2). I lagen om kooperativ hyresrätt har därför införts särskilda bestämmelser om beslut om likvidation, se 23 a §. I förevarande paragraf har tagits in en erinran om detta.

2 kap. 23 a §

Ett beslut om likvidation är giltigt om det har biträtts av samtliga röstberättigade i föreningen. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman har gått med på beslutet. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 kap. 3, 4 eller 4 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, är dock ett beslut om likvidation alltid giltigt om det har biträtts av mer än hälften av de röstande. Uppkommer i ett sådant fall lika röstetal, har ordföranden utslagsröst.

I paragrafen, som är ny, regleras sättet för beslut om likvidation i kooperativa hyresrättsföreningar. Hittills har frågan reglerats genom bestämmelserna i föreningslagen. Såsom utvecklats i avsnitt

11.2.2 har det dock ansetts att utredningens förslag att avskaffa kravet på beslut vid två stämmor för de vanliga ekonomiska föreningarnas del inte bör gälla för kooperativa hyresrättsföreningar. Därför införs, genom förevarande paragraf, en särreglering i lagen om kooperativ hyresrätt om sättet för beslut om likvidation. Den överensstämmer i sak med vad som hittills har gällt genom lagens hänvisningar till föreningslagen.

2 kap. 24 §

Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1–19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för kooperativa hyresrättsföreningar *med följande undantag.*

Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträtts av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Paragrafen innehåller hänvisningar till vissa av föreningslagens bestämmelser om fusion.

Andra stycket, som är nytt, reglerar sättet för beslut om godkännande av fusionsplan i kooperativa hyresrättsföreningar. Ändringarna är av samma slag som ändringarna i 9 kap. 30 § bostadsrättslagen.

14.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Ändringarna i 12 kap. 7 § utgör anpassningar till paragrafnumreringen i det nya 7 kap. föreningslagen.

14.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:595) om europakooperativ

36 §

Om en föreningsstämma som *ska* hållas enligt SCE-förordningen, lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, stadgarna eller ett stämmobeslut inte sammankallas på angivet sätt, *ska Bolagsverket* på *ansökan* av en ledamot i förvaltningsorganet, ledningsorganet eller tillsynsorganet, den verkställande direktören, en revisor eller en föreningsmedlem genast på europakooperativets bekostnad sammankalla stämman.

Enligt paragrafens ändrade lydelse ska Bolagsverket, i stället för som hittills länsstyrelsen, kalla till föreningsstämma när en sådan inte sammankallas på angivet sätt. Ändringen har behandlats i avsnitt 11.4.2.

36 a §

Om Bolagsverket bifaller en ansökan enligt 36 § ska föreningen ersätta sökanden för ansökningsavgiften.

Paragrafen, som är ny, innebär att den som har gjort en ansökan hos Bolagsverket enligt den angivna paragrafen, har rätt att få ersättning av föreningen för erlagd ansökningsavgift, under förutsättning att ansökan har fått framgång. Motsvarande bestämmelse föreslås i 15 kap. 8 § föreningslagen. Skälen för bestämmelsen har behandlats i avsnitt 11.4.2.

40 §

Bolagsverkets beslut att avskriva en anmälan om registrering eller att vägra registrering får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från dagen för beslutet. Detsamma gäller verkets beslut i ett tillståndsärende enligt 16 §, verkets beslut om att vägra utfärda intyg enligt 8 eller 20 § samt verkets beslut enligt 39 §. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionens beslut i ett ärende enligt 6 eller 13 § och Skatteverkets beslut om hinder mot flyttning av säte enligt 16 a § får överklagas

hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bolagsverkets beslut i ett ärende enligt 36 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bolagsverkets beslut i ett ärende enligt 37 § får överklagas hos allmän domstol i den ort där lednings- eller förvaltningsorganet har sitt säte. Ett beslut enligt 37 § första stycket får överklagas inom tre veckor från den dag då europakooperativet fick del av beslutet. Ett beslut enligt 37 § andra stycket får överklagas inom tre veckor från dagen för beslutet.

Vid överklagande enligt fjärde stycket gäller lagen (1996:1242) om domstolsärenden.

Ändringen i paragrafens *tredje stycke* är en följd av att Bolagsverket enligt förslaget övertar länsstyrelsens uppgift att i vissa fall kalla till föreningsstämma i ett europakooperativ (jfr 36 §).

Övriga ändringar

Ändringarna i 21 och 22 §§ utgör anpassningen till paragrafnumreringen i det nya 7 kap. föreningslagen.

Beslut vid regeringssammanträde den 29 maj 2008

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska se över lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (föreningslagen) i syfte att förenkla för ekonomiska föreningar att driva sin verksamhet och att underlätta etablering av nya föreningar. Utredaren ska bl.a.

- se över definitionen av begreppet ”ekonomisk förening”, särskilt det kooperativa kravet,
- överväga om möjligheterna för ekonomiska föreningar att bedriva sin verksamhet i delägda företag bör utvidgas,
- överväga om det finns skäl att skapa ett flexiblare regelverk genom särskilda regler för vissa ekonomiska föreningar,
- se över frågor om medlemskap, återbetalning av insats, stadgeändring, användandet av modern teknik vid föreningsstämma, kapitalskydd och omvandling av ekonomiska föreningar genom fusion och delning,
- lämna förslag till andra ändringar av regelverket som innebär förenklningar för de ekonomiska föreningarna, samt
- göra en genomgripande språklig och redaktionell översyn av föreningslagen.

Utredaren ska lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till.

I uppdraget ingår vidare att föreslå de författningsändringar som behövs för att avveckla lagen (1995:1570) om medlemsbanker.

Utredaren ska i ett delbetänkande senast den 1 april 2009 redovisa resultatet av sina överväganden om ändring av stadgarna, föreningsstämman och andra förenklingsåtgärder som avser administrativa bördor. Övriga delar av uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2010. Om utredaren finner det lämpligt, får den del av uppdraget som gäller föreningslagen redovisas i ett delbetänkande.

Behovet av en översyn

Ett viktigt inslag i regeringens politik är att stärka företagens konkurrenskraft och skapa förutsättningar för fler jobb och växande företag. Möjligheterna till företagande och ökat nyföretagande ska vara goda. Oavsett i vilken juridisk form ett företag bedrivs ska det mötas av gynnsamma regler och ett gott företagsklimat. Regelverket för företagen ska vara enkelt. Regeringen har som målsättning att de administrativa kostnaderna för företagen på grund av de statliga regelverken ska minska med 25 procent till år 2010.

För att bidra till ett bättre företagsklimat och underlätta för företagen har tre utredningar redan tillsatts på det associationsrättsliga området. Utredningen om revisorer och revision har i ett delbetänkande föreslagit de lagändringar som krävs för att ta bort revisionsplikten för de små företagen (se SOU 2008:32) och Utredningen om enklare redovisningsregler ska föreslå förenklningar av redovisningsreglerna (se dir. 2007:78). Utredningen om ett enklare aktiebolag har i ett delbetänkande föreslagit att kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag ska sänkas (se SOU 2008:49). I ett slutbetänkande ska utredningen lämna förslag till andra ändringar av aktiebolagslagen (2005:551) och aktiebolagsförordningen (2005:559) som innebär förenklningar för aktiebolagen (se dir. 2007:132).

Som ett led i arbetet med att identifiera förenklingsmöjligheter har Verket för näringslivsutveckling (Nutek) på regeringens uppdrag mätt näringslivets administrativa kostnader på en rad områden. Mätningarna omfattar bl.a. regelverket på det associationsrättsliga området (se Nuteks rapport R 2008:02).

En betydande del av företagandet i Sverige sker i ekonomiska föreningar. Bestämmelser om ekonomiska föreningar finns framför allt i föreningslagen. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1988. Utmärkande för en ekonomisk förening är att den genom ekonomisk verksamhet ska främja sina medlemmars ekonomiska intres-

sen och att medlemmarna ska delta i verksamheten som konsumenter, leverantörer eller på annat sätt. Kravet på deltagande i verksamheten ger den ekonomiska föreningen en kooperativ prägel. Den kooperativa prägelns markerar ytterligare genom att medlemskapet i princip ska vara öppet, genom att varje medlem som huvudregel ska ha en röst samt genom att utdelning av överskott i huvudsak ska ske i proportion till varje medlems deltagande i verksamheten.

De verksamhetsgrenar av den svenska Kooperationen som är mest omfattande är konsumentkooperationen inom dagligvaruhandeln, lantbrukskooperationen, oljekooperationen och bostadskooperationen. Arbetskooperationen, dvs. en kooperativ form som har det gemensamma arbetet som grund, är en kooperativ form som under en längre tid har rönt ett ökat intresse.

Med sitt starka inslag av aktiv medverkan från medlemmarna ger det kooperativt arbetande företaget de människor som så önskar möjlighet att engagera sig i driften av verksamheten i en annan omfattning än det många gånger kan bli fråga om för aktieägarna i ett aktieföretag med spritt ägande. Särskilt gäller detta givetvis de mindre, lokalt verkande kooperativen. Härigenom är de ekonomiska föreningarna också en viktig associationsform inom den allt mer uppmärksammade sektorn som kallas för den sociala ekonomin, dvs. sådan verksamhet som primärt har samhällsändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn (se prop. 2007/08:1, utg.omr. 17, s. 134).

Förutsättningarna för den verksamhet som bedrivs i ekonomiska föreningar har under senare år förändrats väsentligt.

De större kooperativa företagen står i dag inför behov av omstruktureringar och anpassningar till marknadens krav, såväl nationellt som internationellt. Samarbetsprojekt mellan ekonomiska föreningar och andra företag i syfte att öka konkurrenskraften och uppnå större effektivitet ställer krav på en modern och flexibel lagstiftning.

Det har på senare år också växt fram ett stort intresse för att använda föreningsformen för företag med nya inriktningar, som inte traditionellt har bedrivits i form av ekonomisk förening, t.ex. tillverkning, energiförsörjning och företagstjänster. Intresset för att driva vård- och omsorgsverksamhet i kooperativa former ökar starkt. Föreningsformen används i dag också av sociala företag, dvs. kooperativa företag vars näringsverksamhet bedrivs i syfte att skapa arbete för de människor som står längst bort från arbetsmarknaden.

Överhuvudtaget har det kooperativa företagandet ökat under senare år och den ekonomiska föreningen är i dag den företagsform som växer snabbast relativt sett.

Mot bakgrund av den kooperativa företagsformens växande betydelse är det särskilt angeläget att regelverket för de ekonomiska föreningarna är anpassat till dagens behov. Det är också viktigt att de ekonomiska föreningarna ges samma förutsättningar att verka som andra företagsformer. Det ökar möjligheterna att ta till vara den potential till nyföretagande som finns. Kvinnor, unga och invandrare har resurser som företagare som inte alltid tas till vara. Den ekonomiska föreningen torde i det här sammanhanget vara en attraktiv företagsform. Ett modernt och väl fungerande regelverk kan därmed bidra till att öka jämställdheten i samhället och till ökad integration.

Även internationellt finns det ett stort intresse för kooperativt företagande. Inom EU skapades för några år sedan en helt ny företagsform, s.k. europakooperativ. Finland har sedan några år tillbaka en ny lagstiftning på området medan Norge helt nyligen har antagit en ny lag i ämnet. Med den ökade rörligheten över gränserna är det viktigt att det svenska regelverket för ekonomiska föreningar är modernt och konkurrensmässigt.

Föreningslagen har nu varit i kraft i snart 20 år. Den har visserligen ändrats vid ett flertal tillfällen. Lagändringarna har gjorts bl.a. i syfte att stärka de kooperativa företagens ställning och ge dem likvärdiga arbetsvillkor med andra företag (se prop. 1996/97:163, prop. 1999/2000:88, prop. 2005/06:84 och prop. 2006/07:112). De förhållanden som de ekonomiska föreningarna verkar under har dock nu genomgått så stora förändringar att en större, samlad, översyn av föreningslagen är påkallad. Behovet av en sådan understryks av de förändringar som har skett inom associationsrätten i övrigt. Föreningslagen är i tekniskt avseende uppbyggd efter förebild i 1975 års aktiebolagslag. Denna lag är numera upphävd och ersatt av en ny, avsevärt mer överskådlig och flexibel, aktiebolagslag (aktiebolagslagen [2005:551]).

Mot denna bakgrund framstår det som naturligt att nu göra en samlad översyn av föreningslagen. Det finns också ett starkt önskemål från den samlade kooperationen om en sådan översyn.

Uppdrag

Allmänt

Utredaren ska se över de frågor som anges nedan. I den mån det bedöms motiverat och utredningstiden medger det får utredaren ta upp även andra frågor som avser föreningslagens innehåll och utformning.

En utgångspunkt för översynen ska vara att ett modernt och enkelt regelverk behövs för såväl de stora kooperativa företagen som de småskaliga kooperativen och de sociala företagen, vars näringsverksamhet bedrivs med sociala mål och i kooperativ form.

De ärenden med anknytning till föreningslagen som finns i Justitiedepartementet och som kommer in till departementet under utredningstiden kommer i den mån det bedöms lämpligt och efter samråd med utredaren att överlämnas till denne.

Utredaren ska lägga fram förslag till de författningsändringar som han eller hon anser vara befogade.

Utredaren ska särskilt beakta de administrativa konsekvenserna för näringslivet och utforma förslagen så att företagens administrativa kostnader minskar så långt det är möjligt utan att andra viktiga intressen som t.ex. borgenärsskyddet, skattekontrollen och bekämpandet av ekonomisk brottslighet eftersätts.

Ändamålet och verksamheten

En ekonomisk förening har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar som konsumenter eller andra förbrukare, som leverantörer, med egen arbetsinsats, genom att begagna föreningens tjänster eller på annat liknande sätt (se 1 kap. 1 § första stycket föreningslagen). Kravet på att medlemmarna ska delta i föreningens verksamhet brukar betecknas ”det kooperativa kravet”.

Definitionen av ekonomisk förening är central för lagstiftningen och bör vara utformad på ett ändamålsenligt och klart sätt. En fråga som kan uppkomma är om en förening ska betraktas som en ekonomisk förening enligt 1 kap. 1 § första stycket föreningslagen, trots att föreningens verksamhet eller syfte endast till viss del är av den natur som avses i stycket. För att en sådan förening ska betraktas som en ekonomisk förening anses det i dag krävas bl.a. att föreningen i huvudsak framträder som en förening där med-

lemmarna deltar i verksamheten på sätt som anges i paragrafens första stycke (se prop. 1986/87:7 s. 78 med hänvisning till äldre förarbeten), det s.k. huvudsaklighetsrekvisitet. I rättspraxis har uttalats att det i praktiken inte går att dra några fasta gränser för huvudsaklighetsrekvisitets tillämpning (se NJA 2000 s. 365). Huvudsaklighetsrekvisitet har kritiserats för att vara otydligt och det har sagts att rekvisitet bidrar till att försvåra omstruktureringar.

Det har vidare uppgetts att det förekommer ekonomiska föreningar där medlemmarna själva uppfattar att den ekonomiska verksamheten inte i första hand bedrivs i deras ekonomiska intresse, utan egentligen i ett närmast socialt eller på annat sätt ideellt intresse. Frågan uppkommer då om det innebär en lämplig avgränsning att ändamålet med verksamheten ska vara medlemmarnas "ekonomiska" intressen.

Det kooperativa kravet har nyligen varit föremål för överväganden i samband med tillkomsten av lagen (2006:595) om europakooperativ. EG-förordningen om europakooperativ ger utrymme för att ett europakooperativ har s.k. investerande medlemmar, dvs. personer som inte räknar med att delta i verksamheten men som betalar medlemsinsats och har rösträtt på föreningsstämman (jfr prop. 2005/06:150 s. 149 f.). Möjligheten att ha investerande medlemmar utnyttjades dock inte av Sverige (se a. st.). Frågan om det kooperativa kravets utformning bör nu med hänsyn till utvecklingen inom det kooperativa företagandet behandlas i ett bredare perspektiv.

Det kooperativa kravet i föreningslagen är av grundläggande betydelse för den ekonomiska föreningen och ska behållas. Utredaren ska emellertid mot den ovan angivna bakgrunden överväga utformningen av det kooperativa kravet. Bör kravet lättas upp eller göras mer flexibelt? Utredaren ska i det sammanhanget överväga om det, för att underlätta kapitalanskaffningen i ekonomiska föreningar, bör införas en möjlighet att ha investerande medlemmar. Om en sådan ändring föreslås, ska utredaren även överväga om det bör göras motsvarande ändring för europakooperativ med säte i Sverige. Utredaren ska vidare överväga om definitionen av ekonomisk förening i övrigt är ändamålsenligt utformad. Huvudsaklighetsrekvisitet liksom kravet på att föreningen ska tillgodose medlemmarnas "ekonomiska intresse" ska därvid ägnas särskild uppmärksamhet.

Kooperativ verksamhet i delägda företag

I 1 kap. 1 § tredje stycket föreningslagen finns bestämmelser om kooperativ verksamhet i hel- och delägda företag. Möjligheten för en ekonomisk förening att bedriva kooperativ verksamhet i ett helägt dotterföretag infördes år 1998 (se prop. 1996/97:163). År 2006 infördes en möjlighet att bedriva kooperativ verksamhet även i ett delägt företag (se prop. 2005/06:84). Ett krav är dock att även övriga delägare är ekonomiska föreningar eller motsvarande utländska juridiska personer med hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som skäl för detta krav anfördes i förarbetena att verksamhetens kooperativa karaktär i annat fall riskerade att urholkas (se prop. 2005/06:84 s. 11).

Det har från kooperationens sida framförts önskemål om att lagstiftaren nu ska gå ett steg längre och alltså tillåta delägare som inte själva är ekonomiska föreningar. Det har uttalats att den nuvarande regleringen kan hindra önskvärda omstruktureringar inom kooperationen.

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om kravet på att övriga delägare ska vara ekonomiska föreningar kan avskaffas eller mjukas upp utan att de kooperativa företagens särart träds för när.

Ett flexibla regelverk

Bestämmelserna i föreningslagen gör, med några undantag, inte skillnad mellan olika kategorier av föreningar. Här föreligger en olikhet i förhållande till aktiebolagslagen, som skiljer på publika och privata aktiebolag (se 1 kap. 2 § aktiebolagslagen). Skillnaderna märks bl.a. när det gäller kapitalanskaffning och aktiekapitalets storlek.

Även om ekonomiska föreningar inte har delats in i olika kategorier finns det i föreningslagen särregler för föreningar som uppfyller vissa villkor. Det gäller t.ex. krav på att ha en verkställande direktör, som ska utses om antalet anställda i föreningen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200 (se 6 kap. 3 § föreningslagen, jfr 8 kap. 5 § angående revisorer).

De förhållanden som ekonomiska föreningar verkar under kan variera avsevärt. Vissa föreningar har ett stort antal medlemmar och

en omfattande verksamhet, medan andra föreningar är små. Behovet av reglering kan därför variera mellan skilda slag av föreningar.

De förhållanden som ligger till grund för uppdelningen mellan publika och privata aktiebolag gör sig emellertid inte gällande på samma sätt för ekonomiska föreningar. Den ekonomiska föreningen har mer karaktären av personassociation än en kapitalassociation och vänder sig inte på samma sätt till allmänheten för att skaffa kapital. Däremot kan det finnas andra faktorer som skulle kunna motivera särskilda regler i vissa hänseenden.

Mot den här bakgrunden och i syfte att göra lagstiftningen mer flexibel för ekonomiska föreningar ska utredaren överväga om sådana faktorer som föreningens storlek, verksamhetens omfattning, dess art eller någon annan faktor kan motivera särskilda regler i vissa avseenden.

En annan fråga är om det i större utsträckning än i dag bör överlämnas till medlemmarna att själva reglera olika frågor i stadgarna. Fullmäktigesystemet är ett exempel på en fråga som i dag kan regleras i stadgarna. Finns det andra regler i föreningslagen som bör göras dispositiva?

En utgångspunkt för övervägandena ska vara att den grundläggande systematiken i föreningslagen, dvs. att lagen gäller samtliga ekonomiska föreningar såvitt annat inte anges, ska bibehållas. En annan utgångspunkt ska vara att regelverket inte ska lägga några omotiverade administrativa bördor på föreningar. Särskilt de mindre föreningarnas intressen ska beaktas.

Medlemskapet

För en ekonomisk förening gäller den s.k. öppenhetsprincipen. En ekonomisk förening får inte vägra någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för vägran med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller föreningens syfte eller annan orsak (se 3 kap. 1 § föreningslagen).

Medlemmarna förutsätts delta i föreningens verksamhet. Föreningslagen innehåller visserligen inte någon direkt reglering av rätten att nyttja föreningen. Det anses emellertid att en sådan rätt i princip föreligger och att föreningen därför har en s.k. mottagningsplikt. I t.ex. en producentförening innebär detta en rätt för medlemmarna att leverera till föreningen och en motsvarande skyldighet för föreningen att ta emot leveransen. Mottagningsplikten

går också tillbaka på principen att föreningens medlemmar ska behandlas lika.

Det har påpekats att det ibland kan vara svårt att hålla en rimlig balans mellan å ena sidan medlemmarnas leveranser – som kan variera avsevärt över tid utan att föreningen kan påverka det – och å andra sida föreningens kapacitet och befintliga avsättningsmöjligheter. Man har därför menat att det kan finnas skäl att se över möjligheterna för en förening att kunna vägra någon inträde som medlem (jfr prop. 1996/97:163 s. 34, där regeringen gjorde bedömningen att det skulle föra för långt att göra ingrepp i öppenheten). Problem av detta slag aktualiserar också mottagningspliktens utformning.

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om det finns skäl att utöka möjligheterna för föreningar att neka medlemskap. Utredaren ska särskilt undersöka hur kravet på särskilda skäl i 3 kap. 1 § första stycket föreningslagen tillämpas och överväga om kravet bör ändras eller förtydligas. Utredaren ska i det här sammanhanget även överväga om den s.k. mottagningsplikten är ändamålsenligt utformad.

En utgångspunkt för övervägandena ska vara att den ekonomiska föreningen även i fortsättningen som huvudregel ska vara en öppen associationsform.

Inom ramen för regeringens regelförenklingsarbete har förändret av medlemsförteckning uppmärksammats. Styrelsen ska föra en medlemsförteckning (se 3 kap. 6 § föreningslagen). Denna ska innehålla ett flertal uppgifter, bl.a. om varje medlems namn och postadress och det antal medlemsinsatser med vilket han eller hon deltar i föreningen. Medlemsförteckningen ska hållas tillgänglig hos föreningen för var och en som vill ta del av den. Enligt Nuteks mätning av näringslivets administrativa kostnader för associationsrätt (R 2008:02) innebär arbetet med att föra medlemsförteckningen en jämförelsevis stor kostnad för ekonomiska föreningar. Utredaren ska mot den bakgrunden undersöka om regelverket kring medlemsförteckningen går att förenkla.

Återbetalning av medlemsinsats

En medlem som har avgått ur föreningen har rätt att sex månader efter avgången få ut sina inbetalda eller genom insatsemission tillgodoförda medlemsinsatser. Beloppet får dock inte överstiga vad

som belöper på honom eller henne i förhållande till övriga medlemmar av föreningens egna kapital enligt den balansräkning som hänförs till tiden för avgången (se 4 kap. 1 § föreningslagen).

Det har påpekats att den gällande ordningen inte är helt ändamålsenlig. I t.ex. arbetskooperativ kan investeringar få stå tillbaka för större löneuttag eller arvoden, eftersom medlemmarna inte kan räkna med att få del av den värdetillväxt som eventuella investeringar kan medföra. I producentkooperativ, där det kan finnas behov av omfattande investeringar, kan det ibland vara svårt att dra till sig insatskapital i önskvärd omfattning. Ett sätt att öka förutsättningarna för att insatskapitalet blir kvar i föreningen under lång tid och dessutom öka insatsens attraktivitet skulle kunna vara att göra det möjligt för föreningen att lösa medlemmarnas andelar vid avgång ur föreningen till ett värde som är högre än insatsens nominella värde (jfr 4 § 10 lagen [1975:417] om sambruksföreningar, där en sådan ordning gäller, och 2 kap. 9 § lagen [2002:93] om kooperativ hyresrätt, där en sådan ordning inte gäller, och de överväganden som gjordes i anslutning till införandet av den senare bestämmelsen, se prop. 2001/02:62 s. 55 f.). Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO) och Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB) har i en skrivelse begärt att reglerna om återbetalning av medlemsinsats i kooperativa hyresrättsföreningar ändras i denna riktning (dnr Ju2006/7535/L1).

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om det bör vara möjligt att återbetala insatser i ekonomiska föreningar och kooperativa hyresrättsföreningar till annat än nominellt värde och vilka förutsättningarna för detta i så fall bör vara.

Ändring av stadgarna

Ett beslut att ändra stadgarna fattas av föreningsstämman. Det är giltigt, om samtliga röstberättigade i föreningen har förenat sig om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträtts av minst två tredjedelar av de röstande eller den större majoritet som krävs i vissa särskilda fall (se 7 kap. 14 § föreningslagen).

I aktiebolag räcker det med ett stämmobeslut för att få till stånd en ändring av stadgarna, förutsatt att beslutet har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de

aktier som är företrädda på stämman (se 7 kap. 42 § aktiebolagslagen).

I förarbetena till den nuvarande föreningslagen framhöll regeringen att anknytningen mellan föreningen och dess medlemmar ofta är av starkt personlig karaktär och att beslut om ändring av stadgarna kan ha ingripande betydelse för medlemmarna. Därför bibehölls kravet på två stämmobeslut för ändring av stadgarna för det fall att inte alla medlemmar har biträtt ändringsförslaget på den första stämman (se prop. 1986/87:7 s. 137 f.).

Det kan samtidigt anföras bl.a. effektivitetsskäl för en ordning som innebär att stadgarna kan ändras med endast ett beslut. Utredaren ska därför överväga om det i ekonomiska föreningar eller i vissa slag av sådana föreningar bör vara möjligt att ändra stadgarna genom endast ett stämmobeslut, fattat med kvalificerad majoritet.

Ett beslut om ändring av stadgarna ska genast anmälas för registrering (se 7 kap. 14 § fjärde stycket föreningslagen). Bolagsverket är registreringsmyndighet. Enligt Nuteks mätning (se ovan) innebär förfarandet vid registrering av stadgeändringar hos Bolagsverket en jämförelsevis stor kostnad för ekonomiska föreningar. Utredaren ska mot den bakgrunden undersöka om registreringsförfarandet går att förenkla.

Föreningsstämman

Vid införandet av den nya aktiebolagslagen diskuterades bl.a. användandet av modern teknik vid bolagsstämma (se prop. 2004/05:85, s. 291 ff.). Frågor som togs upp var bl.a. aktieägarnas möjligheter att delta i en bolagsstämma utan att vara personligen närvarande på stämman, möjligheten att delta i stämman på distans och elektronisk omröstning. I vissa avseenden föreslogs nya regler. I stort kunde emellertid konstateras att gällande bestämmelser inte lade hinder i vägen för användandet av modern teknik och att befintliga regler därför kunde föras över till den nya aktiebolagslagen.

Utredaren ska göra en motsvarande översyn av möjligheterna att använda modern teknik vid en föreningsstämma och överväga behovet av ändrade regler. Utredaren ska därvid analysera möjligheten att hålla föreningsstämma/fullmäktigemöte på flera platser, som knyts samman med tekniska lösningar, och även överväga om

medlemmarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet på föreningsstämman behöver förbättras på något annat sätt.

Utredaren ska även i övrigt undersöka om reglerna om föreningsstämma kan förenklas och göras mindre betungande för föreningarna, utan att medlemmarnas berättigade intressen eftersätts.

Överskottsutdelning och annan användning av föreningens egendom

Värdeöverföringar

Bestämmelserna i föreningslagen om skydd för föreningens egna kapital är inte lika omfattande som aktiebolagslagens bestämmelser. I 10 kap. finns dock vissa bestämmelser om användningen av föreningens egendom.

I 10 kap. 1 § sägs att föreningens medel får betalas ut till medlemmarna endast i form av överskottsutdelning, återbetalning av medlemsinsatser, utbetalning vid nedsättning av medlemsinsatsernas belopp och utskiftning vid föreningens likvidation. Bestämmelsen är formulerad som ett "utbetalningsförbud" och hade en motsvarighet i 1975 års aktiebolagslag. I 2005 års aktiebolagslag är det centrala emellertid inte om det har skett en utbetalning av pengar eller inte, utan om det har skett en värdeöverföring. Reglerna i den nya aktiebolagslagen som begränsar möjligheterna till förmögenhetsöverföring från bolaget knyter alltså an till begreppet "värdeöverföring".

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om det finns anledning att ändra föreningslagens bestämmelser om utbetalning. En särskild fråga i det sammanhanget är vilken tilläggsinformation om s.k. realiserade vinster som bör tas fram inför beslut om olika slag av värdeöverföringar (jfr prop. 2004/05:24 s. 129).

Reservfonden

I 10 kap. 6 § första stycket föreningslagen finns bestämmelser om avsättning till reservfond. Till reservfonden ska normalt avsättas minst fem procent av den del av föreningens nettovinst för året som inte går åt för att täcka en balanserad förlust. Vid avsättning till reservfonden ska till nettovinsten räknas även gottgörelser. Uppgår reservfonden till minst 20 procent av det inbetalda insatskapitalet behöver någon avsättning till reservfond inte ske, om

summan av reservfonden och det inbetalda insatskapitalet uppgår antingen till minst 40 procent av nettovärdet på föreningens tillgångar eller till minst samma belopp som föreningens skulder och avsättningar enligt balansräkningen. Syftet med dessa bestämmelser är att tvångsvis skapa en successiv konsolidering av föreningarna. I 10 kap. 6 § andra stycket föreningslagen anges också vissa andra fall där avsättning ska ske till reservfonden.

Också 1975 års aktiebolagslag innehöll bestämmelser om reservfond. Dessa var dock något annorlunda utformade än motsvarande bestämmelser i föreningslagen. Kravet på avsättning till reservfond i aktiebolag är numera borttaget. Som skäl anfördes i förarbetena till 2005 års aktiebolagslag att en grundläggande svaghet i regelverket var att kravet på avsättning är beroende av aktiekapitalets storlek och att skyldigheten att göra avsättningar upphör när reservfonden – tillsammans med eventuell överkursfond – uppgår till 20 procent av aktiekapitalet. Eftersom aktieägarna själva bestämmer storleken på aktiekapitalet, var det i viss mån möjligt att undgå skyldigheten att göra avsättningar till reservfonden. Mot bakgrund av hur godtyckligt bestämmelserna kunde slå ansågs de inte tillgodose bolagens konsolideringsbehov på ett ändamålsenligt sätt (se prop. 2004/05:85 s. 390).

Även i ekonomiska föreningar är det medlemmarna som bestämmer storleken på insatskapitalet (jfr 7 kap. 14 § femte stycket föreningslagen). Det finns inte någon minimigräns för insatskapitalet. De skäl som återopades i förarbetena till 2005 års aktiebolagslag kan därför – även om förhållandena inte är helt jämförbara – ha viss bärkraft även när det gäller ekonomiska föreningar.

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om kravet på avsättning till reservfonden bör avskaffas även för de ekonomiska föreningarnas del.

Försiktighetsregeln

I såväl föreningslagen som aktiebolagslagen finns en s.k. försiktighetsregel, som utgör ett viktigt inslag i borgenärsskyddet. Regeln har dock numera, efter reformeringen av aktiebolagsrätten, olika utformning i de båda lagarna. Överskottsutdelning får i en ekonomisk förening inte ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, lik-

viditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed (se 10 kap. 3 § andra stycket föreningslagen). Ett aktiebolag får genomföra en värdeöverföring till aktieägare eller annan endast om den framstår som försvarlig med hänsyn till de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt (se 17 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen).

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om den aktuella bestämmelsen i föreningslagen bör anpassas till regleringen i aktiebolagslagen.

Omvandling av föreningar

Fusion

Bestämmelserna om fusion i föreningslagen har nyligen varit föremål för ändringar (se prop. 2007/08:15, bet. 2007/08:CU4, SFS 2008:3). Ändringarna, som trädde i kraft den 15 februari 2008, har skett dels för att genomföra EG:s direktiv om gränsöverskridande fusioner, dels för att anpassa föreningslagens bestämmelser om fusion till aktiebolagslagens motsvarande regler. I propositionen sades att anpassningen av föreningslagens fusionsregler till aktiebolagslagens fusionsregler i detta sammanhang bör ske med viss försiktighet. Mer ingripande förändringar i sak borde, enligt propositionen, anstå till den nu aktuella översynen av föreningslagen (se a.a. s. 72).

Utredaren ska mot den här bakgrunden analysera vilka ytterligare förändringar som bör göras i föreningslagens fusionsbestämmelser.

Delning av föreningar

I den nya aktiebolagslagen har införts bestämmelser om delning av aktiebolag. Delning kan ske genom att ett bolags samtliga tillgångar och skulder övertas av två eller flera andra bolag, varvid det överlåtande bolaget upplöses utan likvidation. Delning kan också ske genom att en del av ett bolags tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra bolag utan att det överlåtande bolaget upplöses.

Föreningslagen innehåller inte några särskilda bestämmelser om delning av en ekonomisk förening. Vill man dela upp en förening i

två eller flera, måste det därför ske med hjälp av befintliga regler i föreningslagen, framför allt reglerna om likvidation.

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga om det bör införas särskilda bestämmelser i föreningslagen om delning av föreningar.

Tekniska anpassningar till aktiebolagslagen

Den nuvarande föreningslagen är, som redan har nämnts, uppbyggd efter förebild i 1975 års aktiebolagslag. Det kan finnas anledning att, även i andra avseenden än de som har tagits upp ovan, göra tekniska anpassningar i föreningslagen till det som numera gäller enligt 2005 års aktiebolagslag. Som exempel kan nämnas bestämmelserna om föreningens ledning (se 6 kap. föreningslagen), där ett flertal bestämmelser kan behöva anpassas till bestämmelserna i 8 kap. aktiebolagslagen om bolagets ledning.

Utredaren ska mot den här bakgrunden analysera vilka tekniska anpassningar till aktiebolagslagen som bör göras i föreningslagen.

Andra förenklingsåtgärder

Administrativa bördor

Regeringen har redan vidtagit vissa åtgärder för att underlätta för ekonomiska föreningar. Den 1 mars 2008 trädde nya regler i kraft om registrering av förlagsandelar. Ändringarna innebär att förlagsandelsbevis i skriftlig form inte ska behöva utfärdas vid kapitaltillskott i form av förlagsinsatser, om förlagsandelarna i stället registreras i ett avstämningsregister hos en central värdepappersförvarare (se prop. 2006/07:112, bet. 2007/08:CU2, rskr. 2007/08:28). Och sedan den 1 april 2008 är det möjligt för ekonomiska föreningar att ge in registreringsanmälningar, ansökningar och årsredovisningshandlingar till registreringsmyndigheten på elektronisk väg (se prop. 2007/08:45, bet. 2007/08:CU17, rskr. 2007/08:138).

Som nämnts ovan har regeringen som målsättning att företagens administrativa kostnader på grund av de statliga regelverken ska minska med 25 procent till år 2010 (se prop. 2006/07:1, utg.omr. 24, s. 27).

Utredaren ska mot den här bakgrunden undersöka även andra tänkbara åtgärder för att underlätta för företagande i ekonomiska

föreningar än de som har behandlats ovan. Innehållet i Nuteks rapport om näringslivets administrativa kostnader till följd av regelverket på det associationsrättsliga området (R 2008:02) ska därvid särskilt beaktas. Utredaren får ta upp alla frågor om förenkling av föreningslagen som aktualiseras under utredningsarbetet i den utsträckning som det finns utrymme för det under utredningstiden. De förslag som utredaren lägger fram ska vara utformade så att de ekonomiska föreningarnas administrativa börda minskas så långt det är möjligt utan att andra viktiga intressen som t.ex. borgenärskyddet, skattekontrollen och bekämpandet av ekonomisk brottslighet eftersätts.

En språklig och redaktionell översyn av föreningslagen

Det har under årens lopp gjorts ett relativt stort antal ändringar i föreningslagen. Utredaren ska därför göra en genomgripande språklig och redaktionell översyn av lagen. Inriktningen på arbetet ska vara att göra regelverket mer överskådligt och lättillgängligt så att det tillgodoser de krav som bör kunna ställas på en modern lagstiftning. Enhetlighet och förutsebarhet i tillämpningen ska befrämjas och eventuella oklarheter i regelverket undanröjas.

Särskilda frågor för utredaren att ta ställning till är om benämningen ekonomisk förening bör behållas eller om en ny beteckning bör väljas och om bestämmelserna om ekonomiska föreningar bör överföras till en ny lag (jfr prop. 1986/87:7 s. 61 f.).

En ny beteckning på ekonomiska föreningar bör väljas endast om utredaren finner att en sådan lösning har fördelar som klart överväger de nackdelar som finns med en sådan ändring.

Kritik från FATF

Den internationella organisationen FATF (Financial Action Task Force) arbetar med bekämpandet av penningtvätt och finansiering av terrorism. En av FATF:s arbetsuppgifter är att utvärdera medlemsländernas lagstiftning. I det sammanhanget har uppmärksamats en fråga om s.k. verklig förmånstagare/huvudman (beneficial ownership) med anknytning till bl.a. föreningslagen. Med verklig förmånstagare/huvudman avses den fysiska person som ytterst äger eller kontrollerar något visst subjekt, t.ex. en medlem i en ekono-

misk förening. Även den fysiska person för vars räkning en transaktion eller en verksamhet utförs kan betecknas som verklig förmånstagare/huvudman (jfr SOU 2007:23 s. 107). FATF har gjort gällande att det inte går att på ett effektivt sätt ta reda på vem som är verklig förmånstagare/huvudman till svenska juridiska personer.

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga hur FATF:s synpunkter lämpligen kan tas om hand såvitt gäller ekonomiska föreningar. De åtgärder som föreslås ska vara proportionerliga.

Vissa frågor om dispens

I samband med införandet av de nya reglerna om gränsöverskridande fusioner väckte Lagrådet en fråga om överklagande av vissa dispensbeslut enligt föreningslagen. Av 15 kap. 6 § föreningslagen följer att Bolagsverkets beslut i dispensärenden ska överklagas till regeringen. Ärendena gäller bl.a. dispens från skyldighet att utse verkställande direktör och dispens från krav på att verkställande direktör och halva antalet styrelseledamöter ska vara bosatta inom EES. Enligt Lagrådet är ärendena inte av den karaktären att en överprövning av ett politiskt organ är motiverad. Lagrådet förespråkade därför att uppgiften att pröva överklaganden i ärendena flyttas över till allmän förvaltningsdomstol. Regeringen instämde i Lagrådets uppfattning. Innan uppgiften att pröva överklaganden av detta slag flyttas över till domstol kunde det enligt regeringen emellertid finnas anledning att precisera de materiella kriterierna för dispens. Eftersom detta krävde ytterligare överväganden, kunde något förslag inte lämnas i frågan (se prop. 2007/08:15 s. 120 f.).

Utredaren ska mot den här bakgrunden överväga vilka de materiella kriterierna för dispens bör vara och föreslå de författningsändringar som krävs för en överflyttning av prövningen till allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelser av samma slag finns även i 31 kap. 1 § aktiebolagslagen. Utredarens uppdrag omfattar även dessa bestämmelser.

Närliggande lagstiftning

Det finns ett antal lagar som reglerar särskilda former av ekonomiska föreningar. Dessa lagar innehåller hänvisningar till föreningslagen. Så är fallet med bl.a. bostadsrättslagen (1991:614),

lagen om kooperativ hyresrätt (2002:93) och lagen om sambruksföreningar (1975:417).

En annan närliggande lag är lagen (2006:595) om europakooperativ. Den lagen innehåller bestämmelser som kompletterar rådets förordning (EG) nr 1453/2003 av den 22 juli 2003 om stadga för europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar).

I 12 kap. lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse finns särskilda associationsrättsliga bestämmelser för kreditmarknadsföreningar.

Utredaren ska analysera vilka konsekvenser föreslagna ändringar i föreningslagen kan få för de nämnda lagarna och för andra författningar, bl.a. inom skatteområdet, som innehåller hänvisningar till föreningslagen eller som i övrigt berör ekonomiska föreningar. Om översynen ger vid handen att det finns behov av konsekvensändringar, ska utredaren lägga fram förslag till sådana.

Vissa av frågorna i uppdraget har betydelse för tillämpningen av inkomstskattereglerna. Förändringar i t.ex. öppenhetsprincipen kan få betydelse för vilka föreningar som kan betraktas som s.k. kooperativa föreningar i inkomstskattelagens mening (se 39 kap. 21 § inkomstskattelagen [1999:1229]). Kooperativa föreningar har i vissa avseenden särskilda skatteregler, bl.a. får lämnad utdelning som huvudregel dras av. Utredaren ska mot den här bakgrunden redovisa konsekvenserna av lämnade förslag och vid behov även lämna de förslag till förändringar i inkomstbeskattningen som behövs för att det nuvarande skatteuttaget från denna sektor, inklusive beskattningen av föreningarnas medlemmar, ska vara oförändrat. Utredaren ska särskilt beakta att den befintliga skattemässiga relationen, och därmed även konkurrenssituationen, mellan å ena sidan ekonomiska föreningar och å andra sidan aktiebolag inte påverkas.

I lagen (1995:1570) om medlemsbanker finns ett i princip heltäckande associationsrättsligt regelverk för ekonomiska föreningar som driver bankverksamhet, s.k. medlemsbanker. De senaste årens lagstiftningsarbete när det gäller finansiella företag har varit inriktat på att samla särskilda associationsrättsliga bestämmelser i lagen om bank- och finansieringsrörelse, och i övrigt låta den allmänna associationsrättsliga lagstiftningen vara tillämplig på dessa företag. Så har, som har påpekats ovan, gjorts med kreditmarknadsföreningarna. Det finns skäl att ha samma ordning för medlemsbankerna. Utredaren ska därför lägga fram förslag om avveckling av lagen om medlemsbanker och förslag till särskilda associationsrättsliga

bestämmelser om medlemsbanker i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Utredaren ska även föreslå de övriga författningsändringar som är nödvändiga med anledning av att lagen om medlemsbanker upphävs.

Arbetets bedrivande och redovisning av uppdraget

Till stöd för utredarens arbete med förslagen ska inrättas en referensgrupp med representanter för riksdagspartierna.

Utredaren ska samråda med berörda organisationer och myndigheter. När det gäller redovisning av förslagets konsekvenser för företagen, ska samråd ske med Näringslivets Regelnämnd NNR.

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta det pågående arbetet i Justitiedepartementet med att ta bort revisionsplikten för små företag, det arbete som bedrivs av Utredningen om enklare redovisningsregler (dir. 2007:78) och det arbete som bedrivs av Utredningen om ett enklare aktiebolag (dir. 2007:132). Också det arbete som bedrivs av den sakkunniga person som fått i uppdrag att överväga vissa frågor om aktieägares rättigheter, m.m. ska uppmärksammas och beaktas.

Utredaren ska också hålla sig informerad om det pågående arbetet inom Regeringskansliet med en ny associationsrätt för försäkringsföretag (se SOU 2006:55).

Utredaren ska i sitt arbete beakta Nuteks redovisning av företagens administrativa kostnader på associationsrättens område.

Utredaren ska göra de internationella jämförelser som anses befogade. Regleringen i andra nordiska länder bör ges en särskild belysning och beaktas i arbetet.

Utredaren ska redovisa konsekvenserna för näringslivet och det allmänna av de förslag som läggs fram. Vid bedömningen av förslagets påverkan på företagens administrativa kostnader ska utredaren ta hjälp av Nutek. Om förslagen kan bedömas medföra ökade kostnader eller minskade intäkter för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Utredaren ska redovisa vilka konsekvenser som de förslag som lämnas har i ett jämställdhetsperspektiv, särskilt i fråga om kvinnors företagande (jfr prop. 2006/07:1, utg.omr. 24, s. 26).

Utredaren ska i ett delbetänkande senast den 1 april 2009 redovisa resultatet av sina överväganden i anslutning till avsnitten ovan om

- ändring av stadgarna,
- föreningsstämman, och
- andra förenklingsåtgärder i den del som avser administrativa bördor.

Övriga delar av uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2010. Om utredaren finner det lämpligt, får den del av uppdraget som gäller föreningslagen redovisas i ett delbetänkande.

(Justitiedepartementet)

Statens offentliga utredningar 2009

Kronologisk förteckning

1. En mer rättssäker inhämtning av elektronisk kommunikation i brottsbekämpningen. Ju.
2. Nya nät för förnybar el. N.
3. Ransonering och prisreglering i krig och fred. Fö.
4. Sekretess vid anställning av myndighetschefer. Fi.
5. Säkerhetskopiors rättsliga status. Ju.
6. Återkrav inom välfärdssystemen. – Förslag till lagstiftning. Fi.
7. Den svenska administrationen av jordbruksstöd. Jo.
8. Trygg med vad du äter – nya myndigheter för säkra livsmedel och hållbar produktion. Jo.
9. Säkerhetskontroller vid fullmäktige- och nämndsammanträden. Fi.
10. Miljöprocessen. M.
11. En nationell cancerstrategi för framtiden. S.
12. Skatt i retur. Fi.
13. Effektiviteten i Kriminalvårdens lokal-försörjning. Ju.
14. Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor. Ju.
15. Kraftsamling!
– museisamverkan ger resultat.
+ Bilagor. Ku.
16. Betänkande av Kulturutredningen.
Grundanalys
Förnyelseprogram
Kulturpolitikens arkitektur. Ku.
17. Kommunal kompetenskatalog.
En problemorientering. Ju.
18. Två rapporter till Grundlagsutredningen.
Ju.
19. Aktiv väntan – asylökande i Sverige. Ju.
20. Mer järnväg för pengarna. N.
21. Redovisning av kommunal medfinansiering. Fi.
22. En ny alkohollag. S.
23. Olovlig tobaksförsäljning. S.
24. De statliga beställarfunktionerna och anläggningsmarknaden. N.
25. Samordnad kommunstatistik för styrning och uppföljning. Fi.
26. Det växande vattenbrukslandet. Jo.
27. Ta klass. U.
28. Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt. + Bilagor. U.
29. Fritid på egna villkor. IJ.
30. Skog utan gräns? Jo.
31. Effektiva transporter och samhällsbyggande – en ny struktur för sjö, luft, väg och järnväg. N.
32. Socialtjänsten. Integritet – Effektivitet. S.
33. Skatterabatt på aktieförvärv och vinstutdelningar. Fi.
34. Förenklingar i aktiebolagslagen m.m. Ju.
35. Moderna hyreslagar. Ju.
36. Främja, Skydda, Övervaka
– FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. IJ.
37. Enklare beslutsfattande i ekonomiska föreningar. Ju.

Statens offentliga utredningar 2009

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- En mer rättssäker inhämtning av elektronisk kommunikation i brottsbekämpningen. [1]
Säkerhetskopiers rättsliga status. [5]
Effektiviteten i Kriminalvårdens lokalförsörjning. [13]
Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor. [14]
Kommunal kompetenscatalog.
En problemorientering. [17]
Två rapporter till Grundlagsutredningen. [18]
Aktiv väntan – asylsökande i Sverige. [19]
Förenklningar i aktiebolagslagen m.m. [34]
Moderna hyreslagar. [35]
Enklare beslutsfattande i ekonomiska föreningar. [37]

Försvarsdepartementet

- Ransonering och prisreglering i krig och fred. [3]

Socialdepartementet

- En nationell cancerstrategi för framtiden. [11]
En ny alkohollag. [22]
Olovlig tobaksförsäljning. [23]
Socialtjänsten. Integritet – Effektivitet. [32]

Finansdepartementet

- Sekretess vid anställning av myndighetschefer. [4]
Återkrav inom välfärdssystemen.
– Förslag till lagstiftning. [6]
Säkerhetskontroller vid fullmäktige- och nämndsammanträden. [9]
Skatt i retur. [12]
Redovisning av kommunal medfinansiering. [21]
Samordnad kommunstatistik för styrning och uppföljning. [25]
Skatterabatt på aktieförvärv och vinstutdelningar. [33]

Utbildningsdepartementet

- Ta klass. [27]
Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt. + Bilagor. [28]

Jordbruksdepartementet

- Den svenska administrationen av jordbruksstöd. [7]
Trygg med vad du äter – nya myndigheter för säkra livsmedel och hållbar produktion. [8]
Det växande vattenbrukslandet. [26]
Skog utan gräns? [30]

Miljödepartementet

- Miljöprocessen. [10]

Näringsdepartementet

- Nya nät för förnybar el. [2]
Mer järnväg för pengarna. [20]
De statliga beställarfunktionerna och anläggningsmarknaden. [24]
Effektiva transporter och samhällsbyggande – en ny struktur för sjö, luft, väg och järnväg. [31]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

- Fritid på egna villkor. [29]
Främja, Skydda, Övervaka
– FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. [36]

Kulturdepartementet

- Kraftsamling!
– museisamverkan ger resultat. + Bilagor. [15]
Betänkande av Kulturutredningen.
Grundanalys
Förnyelseprogram
Kulturpolitikens arkitektur. [16]